

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ”

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ”

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

ЛАВНІКОВ ОЛЕГ АРТУРОВИЧ

УДК 378.147.111:81'253

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ НА ЗАСАДАХ
МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

01 Освіта/Педагогіка
015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

О.А. Лавніков
(ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник: **Лебідь Ольга Валеріївна**,
доктор педагогічних наук,
професор

ДНІПРО – 2023

АНОТАЦІЯ

Лавніков О.А. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). – Вищий навчальний заклад “Університет імені Альфреда Нобеля”, Вищий навчальний заклад “Університет імені Альфреда Нобеля”, Дніпро, 2023.

У дисертаційній роботі досліджено проблему формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів та запропоновано новий підхід до її розв’язання, що полягає в запровадженні педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Проведено теоретичний аналіз проблеми формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів; здійснено уточнення сутності та структури основних понять; схарактеризовано специфічні особливості професійної підготовки майбутніх перекладачів у контексті формування індивідуального стилю професійної діяльності.

У контексті нашого дослідження нами запропоновано та уточнено сутність поняття: “індивідуальний стиль професійної діяльності” як систему способів і прийомів здійснення професійної діяльності зумовлену певними особистими якостями. Поняття “індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача” визначено нами як інтегральне динамічне особистісно-професійне утворення, що являє собою відносно стійку відкриту саморегульовану систему взаємопов’язаних індивідуально своєрідних дій, що містить комплекс інтелектуальних, мотиваційних, психічних якостей та обумовлюється індивідуально-своєрідним підходом до здійснення професійної діяльності, а також до безперервного професійного розвитку.

У структурі індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів нами виділено такі компоненти: орієнтація на професійну успішність і кар'єру, управління знаннями та перекладацькими ресурсами, системне та творче мислення, ефективна партнерська і командна взаємодія.

Визначено, що “формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів” розглядається як спеціально організований процес якісної підготовки майбутніх перекладачів, в основі якого – орієнтація на професійну успішність і кар'єру; прагнення до ефективної партнерської і командної взаємодії; розширення можливостей щодо управління знаннями та перекладацькими ресурсам; забезпечення розвитку системного та творчого мислення студентів.

Схарактеризовано особливості професійної підготовки майбутніх перекладачів у контексті формування індивідуального стилю професійної діяльності. До особливостей належать: впровадження засобів комплексної диференціації з метою розвитку адекватної самооцінки та настанов у виконанні трудових дій; створення на заняттях позитивного мікроклімату, атмосфери співтворчості та співпраці, що забезпечить закріплення оригінальних способів здійснення професійної діяльності; забезпечення свободи самовираження, особистої зацікавленості в діяльності шляхом підбору проблемних, творчих завдань відповідно до інтересів студентів; індивідуалізації аудиторної та самостійної роботи студентів (за змістом, темпом виконання, умовами виконання тощо); підвищення мотивації навчання; формування здатності до самоконтролю, рефлексивної самооцінки; розвиток пізнавальних інтересів студентів за допомогою проблемного викладу знань, виконання самостійних завдань, використання ділових, рольових ігор, заняття у групах; концентрація уваги студентів на професійно важливих моментах професійної діяльності (створення умов, щоб кожен із студентів зміг провести аналіз своїх особистісних якостей, а також зробити відповідний висновок про те, які з наявних особистісних якостей необхідно розвивати і далі, а які спробувати нівелювати ще в процесі навчання у закладі вищої освіти); тощо.

У роботі визначено і охарактеризовано критерії, показники та рівні сформованості індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів; висвітлено організацію та методику проведення констатувального етапу експерименту.

При визначенні структури індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на основі експертного оцінювання встановлено найважливіші її показники відповідно критеріїв, за якими вимірювався рівень сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. Серед них: стимулювально-мотиваційний критерій містить такі показники: мотивація щодо успіху в професійній діяльності, спрямованість на розвиток кар'єри, прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності, спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці; знаннево-когнітивний: обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями, здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя, обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів; особистісно-креативний: здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахування всі культурні та лінгвістичні особливості, здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації, здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення; комунікативно-діяльнісний: вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг, вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини, уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей.

Для виявлення рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів було підбрано й використано стандартизовані та авторські методики.

На констатувальному етапі експериментальної роботи на базі чотирьох закладів вищої освіти України: ВНЗ “Університет імені Альфреда Нобеля”, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського було залучено 342 особи, з них: 311 студентів (ЕГ – 152; КГ – 159) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 31 стейкхолдер – викладачі закладів вищої освіти і фахівців-роботодавці, які добровільно брали участь у дослідженні.

У процесі констатувального етапу експерименту було визначено рівень сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів: елементарний, достатній, продуктивний. За визначеними параметрами розроблено змістові характеристики рівнів сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Розроблено та науково-обґрунтовано педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції. На підставі теоретичного аналізу окресленої проблеми дослідження й експертного оцінювання визначено три педагогічні умови, які було обґрунтовано й експериментально перевірено їх дієвість в умовах професійної підготовки; наведено опис їх впровадження та результати експериментально-дослідної роботи.

Відповідно педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції стали теоретичним підґрунтям формувального етапу дослідження, зокрема при впровадженні першої умови – розробка міждисциплінарних завдань для організації самостійної роботи з таких навчальних дисциплін: “Основи інформатики”, “Основи прийняття креативних рішень”, “Психологічні основи саморозвитку особистості”,

“Емоційний інтелект”, “Основи психології бізнесу”. Інтеграція кожної з цих дисциплін відбулась з навчальною дисципліною “Англійська мова для перекладачів”. Було розроблено такі міждисциплінарні завдання: робота з САТ-інструментами, переклад текстів, створення словника термінів, вирішення ситуаційних завдань, виконання вправ, написання есе, складання індивідуальної програми професійного самовдосконалення, перегляд фільму, з подальшою відповіддю на запитання, проведення опитування. При впровадженні наступної педагогічної умови – розробка і впровадження таких інтегрованих форм позааудиторної роботи як міждисциплінарний тренінг “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача” і днів інтеграції (“Передати думки, а не слова – надзавдання перекладача”, “Переклад як професія: компетентності, цінності та виклики”, “Знайомство із зарубіжною літературою – процес сприйняття твору через перекладача”). У реалізації третьої педагогічної умови – залучення студентів до розробки міждисциплінарних науково-дослідницьких проєктів, тематика яких відображає взаємозв’язки теоретичних і практичних аспектів формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. Міждисциплінарними науково-дослідницькими проєктами, які пропонувались майбутнім перекладачам були: доповіді на конференціях, що презентують студентські наукові дослідження; міждисциплінарні курсові роботи.

Порівняння отриманих результатів на початку констатувального і після формувального експерименту дало змогу зафіксувати позитивну динаміку змін, що відбулися у кількісному розподілі студентів – майбутніх перекладачів за рівнями сформованості індивідуального стилю професійної діяльності. Відсоткові показники контрольної групи відображають певну динаміку зростання сформованості за усіма рівнями та їх показників, проте не таку значну та суттєву, про що свідчить несистемний та хаотичний характер формування окремих показників індивідуального стилю професійної діяльності.

У роботі констатовано, що процес формування індивідуального стилю

професійної діяльності у майбутніх перекладачів набув значної ефективності, якщо під час дослідження будуть апробовані нами педагогічні умови, які реалізуються на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Ключові слова: стиль, індивідуальний стиль, індивідуальний стиль професійної діяльності, індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача, педагогічні умови, міждисциплінарність, міждисциплінарна інтеграція, педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача на засадах міждисциплінарної інтеграції.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України, які входять до міжнародних наукометричних баз даних

1. Лавніков О.А., Лесик А.С. Інтегративний підхід у системі вищої освіти: поняття і особливості. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Сер. : Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*, 2020. № 1 (19). С. 195–199. DOI: 10.32342/2522-4115-2020-1-19-23 **(фахове видання)**

2. Лавніков О.А. Особливості індивідуального стилю професійної діяльності викладача: результати опитування. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Сер. : Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*, 2020. № 2 (20). С. 208–213. DOI: 10.32342/2522-4115-2020-2-20-24 **(фахове видання)**

3. Лавніков О.А. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів: міжнародний контекст. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Сер.: Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*, 2021. Вип. 2 (22). С. 222–230. DOI: 10.32342/2522-4115-2021-2-22-2. **(фахове видання)**

4. Лавніков О.А. Педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної

інтеграції. *Наукові інновації та передові технології. Сер.: Педагогіка*, 2023. № 4 (18). С. 444–455. DOI: 10.52058/2786-5274-2023-4(18)-444-455 (*фахове видання*)

Статті у наукових виданнях інших держав, які входять до міжнародних наукометричних баз даних

5. Lavnikov O., Leshchenko H., Maksymenko L., Stanishovskyi A., Vovchasta N., Sheliukh O. Formation of the future translators individual style. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2021, 11/02-XXII, pp. 6–11. (*Web of Science*)

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Лавніков О.А. Індивідуальний стиль професійної діяльності: термінологічний аспект. *Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. та науковців (Дніпро, 19 березня 2020 р.). Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. С. 146–149.

7. Лавніков О.А. Психологічний аспект дефініції “індивідуальний стиль”. *Практична психологія у сучасному вимірі*: матер. XI Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. та науковців (Дніпро, 29 березня 2020 р.). Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. С. 106–109.

8. Лавніков О.А. Виявлення психологічних характеристик індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів. *Практична психологія у сучасному вимірі*: матер. XII Міжнар. наук.-практ. конф. науковців та студентів (Дніпро, 23 березня 2021 р.) [Електронне видання]. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 139–141.

9. Лавніков О.А. Компоненти індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. *Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень*: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. та

науковців (Дніпро, 25 березня 2021 р.) [Електронне видання]. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 145–148.

10. Лавніков О.А. Деякі аспекти формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача. *Психолого-педагогічний супровід фахового зростання особистості в системі неперервної професійної освіти* : матер. II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю (Бердянськ, 25–26 листопада 2021 р.). Бердянськ : БДПУ, 2021. С. 190–193.

11. Лавніков О.А. Міждисциплінарна інтеграція як умова ефективного формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку*: матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Переяслав, 16 листопада 2021 р.). Переяслав, 2021. Вип. 74. С. 80–82.

12. Лавніков О.А. Компетентнісний підхід до формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача. *The current state of development of world science: characteristics and features*: Collection of scientific papers “SCIENTIA” with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 2), December 10, 2021. Lisbon, Portuguese Republic: European Scientific Platform. pp. 57–58.

13. Лавніков О.А. Методика реалізації міждисциплінарних проєктів іноземною мовою в умовах закладу вищої освіти. *Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень*: матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспірантів та науковців (м. Дніпро, 28 квітня 2022 р.). Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2022. С. 109–112.

14. Лавніков О.А. Професійно важливі особистісні якості перекладачів та їх вплив на формування індивідуального стилю професійної діяльності. *Наукові тренди постіндустріального суспільства*: матер. IV Міжнар. наук. конф. (м. Суми, 31 березня 2023 р.). Вінниця: Європейська наукова платформа, 2023. С. 214–215.

15. Лавніков О. Міждисциплінарний тренінг як засіб формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. *Теорія і практика професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі*: матер. 1-ї Міжнар. наук.-практ. конф. наук.-пед., пед. працівників і молодих учених (Дніпро, 5–6 квітня 2023 р.). Дніпро: Університет ім. Альфреда Нобеля, 2023. С. 249–252.

ABSTRACT

Lavnikov O.A. Formation of the individual style of professional activity of future translators on the basis of interdisciplinary integration. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation examines the problem of forming the individual style of professional activity of future translators and proposes a new approach to its solution, which consists in the introduction of pedagogical conditions for the formation of the individual style of professional activity of future translators on the basis of interdisciplinary integration.

A theoretical analysis of the problem of forming an individual style of professional activity of future translators was carried out; the essence and structure of the main concepts were clarified; the specific features of the professional training of future translators in the context of the formation of an individual style of professional activity are characterized.

In the context of our research, we proposed and specified the essence of the concept: “individual style of professional activity” as a system of ways and techniques of professional activity determined by certain personal qualities. The concept of “individual style of the translator’s professional activity” is defined by us as an integral dynamic personal and professional formation, which is a relatively stable, open, self-regulated system of interconnected individually peculiar actions, containing a complex of intellectual, motivational, mental qualities and conditioned by an individually peculiar approach to the implementation professional activity, as well as to continuous professional

development. In the structure of the individual style of professional activity of translators, we have highlighted the following components: orientation towards professional success and career, management of knowledge and translation resources, systematic and creative thinking, effective partnership and team interaction.

It was determined that “formation of the individual style of professional activity of future translators” is considered as a specially organized process of quality training of future translators, which is based on orientation towards professional success and career; striving for effective partnership and team interaction; expanding opportunities for managing knowledge and translation resources; ensuring the development of systematic and creative thinking of students.

The peculiarities of the professional training of future translators in the context of the formation of an individual style of professional activity are characterized. Features include: introduction of means of complex differentiation in order to develop adequate self-assessment and instructions in the performance of labor actions; creation of a positive microclimate, an atmosphere of co-creation and cooperation in classes, which will ensure the consolidation of original ways of carrying out professional activities; ensuring freedom of self-expression, personal interest in activities by selecting problematic, creative tasks in accordance with the interests of students; individualization of students’ classroom and independent work (in terms of content, pace of execution, conditions of execution, etc.); increase in learning motivation; formation of the ability to self-control, reflective self-assessment; development of students’ cognitive interests with the help of problem-based presentation of knowledge, performance of independent tasks, use of business, role-playing games, classes in groups; concentration of students’ attention on professionally important moments of professional activity (creating conditions so that each of the students can conduct an analysis of their personal qualities, as well as draw an appropriate conclusion about which of the existing personal qualities need to be developed further, and which ones to try to level during the education process in a higher education institution); etc.

The work defines and characterizes the criteria, indicators and levels of formation of the individual style of professional activity of future translators; the organization and methodology of conducting the ascertainment stage of the experiment are highlighted.

When determining the structure of the individual style of professional activity of future translators based on expert evaluation, its most important indicators were established in accordance with the criteria by which the level of formation of the individual style of professional activity of future translators was measured. Among them: the stimulating and motivational criterion contains the following indicators: motivation for success in professional activity, focus on career development, desire for growth and changes in future professional activity, focus on establishing specific interpersonal relationships, desire for cooperation; cognitive-cognitive: awareness of the individual style of professional activity and effective management of knowledge, the ability to search for and assimilate new knowledge, to acquire the skills necessary to perform translation activities, and the ability to learn throughout life, awareness of the use of innovative technologies in translation activities and translation resources; personal-creative: the ability to convey the main idea and meaning of the original text, conveyed by means of another language, taking into account all cultural and linguistic features, the ability to make original translation decisions and identify new ways of their implementation, the ability to adequately evaluate the results of professional activity and ways of its implementation; communicative and active: the ability to establish effective communication relationships with recipients of translation services, the ability to work in a team and responsibly build working relationships, the ability to be flexible and adapt to any situation and different people.

In order to identify the level of formation of the individual style of professional activity of future translators, standardized and author's methods were selected and used.

At the ascertaining stage of the experimental work on the basis of four institutions of higher education of Ukraine: Alfred Nobel University, Khmelnytskyi Humanitarian and Pedagogical Academy, National Technical University of Ukraine "Ihor Sikorskyi Kyiv Polytechnic Institute", Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo

Kotsiubynskyi, 342 were involved persons, among them: 311 students (EG – 152; CG – 159) of the first (bachelor) level of higher education, 31 stakeholders – teachers of higher education institutions and employer specialists who voluntarily participated in the research.

In the process of ascertaining the stage of the experiment, the level of formation of the individual style of professional activity of future translators was determined: elementary, sufficient, productive. According to the defined parameters, the content characteristics of the levels of formation of the individual style of professional activity of future translators were developed.

Pedagogical conditions for the formation of the individual style of professional activity of future translators on the basis of interdisciplinary integration have been developed and scientifically substantiated. Based on the theoretical analysis of the outlined research problem and expert assessment, three pedagogical conditions were defined, which were substantiated and experimentally tested for their effectiveness in the conditions of professional training; a description of their implementation and the results of experimental and research work are provided.

Accordingly, the pedagogical conditions for the formation of the individual style of professional activity of future translators on the basis of interdisciplinary integration became the theoretical basis of the formative stage of the research, in particular, when implementing the first condition - the development of interdisciplinary tasks for the organization of independent work from the following educational disciplines: “Basics of Informatics”, “Basics of Creative Decision-Making” , “Psychological foundations of personality self-development”, “Emotional intelligence”, “Fundamentals of business psychology”. The integration of each of these disciplines took place with the educational discipline “English for translators”. The following interdisciplinary tasks were developed: working with CAT tools, translating texts, creating a dictionary of terms, solving situational tasks, performing exercises, writing essays, compiling an individual professional self-improvement program, watching a film, followed by answering questions, conducting a survey. When implementing the following pedagogical condition – the

development and implementation of such integrated forms of extracurricular work as interdisciplinary training “Individual style of the professional activity of a translator” and days of integration (“Convey thoughts, not words – the translator’s main task”, “Translation as a profession: competences, values and challenges”, “Acquaintance with foreign literature – the process of perceiving a work through a translator”). In the implementation of the third pedagogical condition, students write interdisciplinary research projects, the topics of which reflect the interrelationships of theoretical and practical aspects of the formation of the individual style of professional activity of future translators. Interdisciplinary research projects offered to future translators were: reports at conferences presenting student scientific research; interdisciplinary coursework.

A comparison of the results obtained at the beginning of the ascertaining experiment and after the formative experiment made it possible to record the positive dynamics of changes that occurred in the quantitative distribution of students – future translators according to the levels of formation of the individual style of professional activity. The percentage indicators of the control group reflect a certain dynamics of growth of formation at all levels and their indicators, but not so significant and significant, which is evidenced by the non-systematic and chaotic nature of the formation of individual indicators of the individual style of professional activity.

The work states that the process of forming an individual style of professional activity among future translators has gained significant effectiveness if during the research we will test pedagogical conditions that are implemented on the basis of interdisciplinary integration.

Keywords: style, individual style, individual style of professional activity, individual style of professional activity of a translator, pedagogical conditions, interdisciplinarity, interdisciplinary integration, pedagogical conditions of formation of individual style of professional activity of the future translator on the basis of interdisciplinary integration.

REFERENCES

Articles in scientific professional editions of Ukraine

1. Lavnikov, O.A. & Lesyk, A.S. *Intehratyvnyi pidkhid u systemi vyshchoi osvity: poniattia i osoblyvosti* [Integrative approach in the system of higher education: concept and features]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Pedahohika i psykholohiia* [Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology], 2020, issue 1 (19). pp. 195–199. (In Ukrainian).

2. Lavnikov, O.A. *Osoblyvosti indyvidualnoho styliu profesiinoi diialnosti perekladacha: rezultaty opytuvannia* [Features of the individual style of professional activity of a teacher: results of the survey]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Pedahohika i psykholohiia* [Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology], 2020, issue 2 (20). pp. 208–213. (In Ukrainian).

3. Lavnikov, O.A. *Formuvannia indyvidualnoho styliu profesiinoi diialnosti maibutnikh perekladachiv: mizhnarodnyi kontekst* [Formation of an Individual Style of Professional Activity of Future Translators: International Context]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Pedahohika i psykholohiia* [Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology], 2021, issue 2 (22), pp. 222–230. (In Ukrainian).

4. Lavnikov, O.A. *Pedahohichni umovy formuvannia indyvidualnoho styliu profesiinoi diialnosti maibutnikh perekladachiv na zasadakh mizhdystsyplinarnoi intehratsii* [Pedagogical Conditions for the Formation of Future Translators' Individual Style of Professional Activity on the Basis of Interdisciplinary Integration]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii. Pedahohika* [Scientific innovations and advanced technologies. Pedagogy], 2023, no. 4 (18), pp. 444–455. (In Ukrainian).

Articles in scientific publications of other countries

5. Lavnikov O., Leshchenko H., Maksymenko L., Stanishovskyi A., Vovchasta N., Sheliukh O. Formation of the future translators individual style. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2021, 11/02-XXII, pp. 6–11. (*Web of Science*)

The works of approbation character are published

6. Lavnikov, O.A. (2020). *Indyvidualnyi styl profesiinoi diialnosti: terminolohichnyi aspect* [Individual style of professional activity: terminological aspect]. *Materialy Mizhnarodnoi konferentsii "Suchasna vyshcha osvita: perspektyvni ta priorytetni napriamy naukovykh doslidzhen"* [Proc. Int. Scien. and Pract. Conf. "Modern higher education: promising and priority areas of research"]. Dnipro, pp. 146–149. (In Ukrainian).

7. Lavnikov, O.A. (2020). *Psykhologichnyi aspect defynitsii "indyvidualnyi styl"* [The scriptural aspect of the definition of "individual style"]. *Materialy Mizhnarodnoi konferentsii "Praktychna psykhologhiia u suchasnomu vymiri"* [Proc. Int. Scien. and Pract. Conf. "Practical psychology in the modern dimension"]. Dnipro, pp. 106–109. (In Ukrainian).

8. Lavnikov, O.A. (2021). *Vyivlennia psykhologichnykh kharakterystyk indyvidualnoho styliu profesiinoi diialnosti perekladachiv* [Identification of psychological characteristics of individual style of professional activity of translators]. *Materialy Mizhnarodnoi konferentsii "Praktychna psykhologhiia u suchasnomu vymiri"* [Proc. Int. Scien. and Pract. Conf. "Practical psychology in the modern dimension"]. Dnipro, pp. 139–141. (In Ukrainian).

9. Lavnikov, O.A. (2021). *Komponenty indyvidualnoho styliu profesiinoi diialnosti maibutnikh perekladachiv* [Components of the individual style of professional activity of future translators]. *Materialy Mizhnarodnoi konferentsii "Suchasna vyshcha osvita: perspektyvni ta priorytetni napriamy naukovykh doslidzhen"* [Proc. Int. Scien. and Pract. Conf. "Modern higher education: promising and priority areas of research"]. Dnipro, pp. 145–148. (In Ukrainian).

10. Lavnikov, O.A. (2021). *Deiaki aspekty formuvannia indyvidualnoho styliu profesiinoi diialnosti maibutnikh perekladachiv* [Some aspects of forming an individual style of professional activity of a future translator]. *Materialy Vseukrainskoi konferentsii "Psykhologo-pedahohichnyi suprovid fakhovoho zrostannia osobystosti v systemi neperervnoi profesiinoi osvity"* [Proc. Ukrain. Scien. and Pract. Conf. "Psychological and

pedagogical support of professional growth of a personality in the system of continuing professional education”]. Berdiansk, pp. 190–193. (In Ukrainian).

11. Lavnikov, O.A. (2021). *Mizhdystsyplinarna intehratsiia yak umova efektyvnoho formuvannia indyvidualnoho styliu profesiinoi diialnosti maibutnoho perekladacha* [Interdisciplinary integration as a condition for the effective formation of a future translator’s individual style of professional activity]. *Materialy Vseukrainskoi konferentsii “Vitchyzniana nauka na zlami epoch: problem ta perspektyvy rozvytku”* [Proc. Ukrain. Scien. and Pract. Conf. “National Science at the Turn of the Century: Problems and Prospects for Development”]. Pereiaslav, pp. 80–82. (In Ukrainian).

12. Lavnikov, O.A. (2021). *Kompetentnisnyi pidkhid do formuvannia indyvidualnoho styliu profesiinoi diialnosti maibutnoho perekladacha* [Competence-based approach to the formation of an individual style of professional activity of a future translator]. Proc. of the II Int. Scien. and Theor. Conf. “The current state of development of world science: characteristics and features”. Lisbon, Portuguese Republic, pp. 57–58. (In Ukrainian).

13. Lavnikov, O.A. (2022). *Metodyka realizatsii mizhdystsyplinarnykh proektiv inozemnoiu movoiu v umovakh zakladu vyshchoi osvity* [Methods of implementing interdisciplinary projects in a foreign language in a higher education institution]. *Materialy Mizhnarodnoi konferentsii “Suchasna vyshcha osvita: perspektyvni ta priorytetni napriamy naukovykh doslidzhen”* [Proc. Int. Scien. and Pract. Conf. “Modern higher education: promising and priority areas of research”]. Dnipro, pp. 109–112. (In Ukrainian).

14. Lavnikov, O.A. (2023). *Profesiino vazhlyvi osobystisni yakosti perekladachiv ta ikh vplyv na formuvannia indyvidualnoho styliu profesiinoi diialnosti* [Professionally important personal qualities of translators and their influence on the formation of an individual style of professional activity]. *Materialy Mizhnarodnoi konferentsii “Naukovi trendy postindustrialnoho suspilstva”* [Proc. Int. Scien. Conf. “Scientific trends of post-industrial society”]. Vinnytsia, pp. 214–215. (In Ukrainian).

15. Lavnikov, O. (2023). *Mizhdystsyplinarnyi treninh yak zasib formuvannia indyvidualnoho styliu profesiinoi diialnosti maibutnykh perekladachiv* [Interdisciplinary

training as a means of forming an individual style of professional activity of future translators]. *Materialy Mizhnarodnoi konferentsii "Teoriia i praktyka profesiinoho stanovlennia fakhivtsia v innovatsiinomu sotsiokulturnomu prostori"* [Proc. Int. Scien. and Pract. Conf. "Theory and practice of professional development of a specialist in an innovative socio-cultural space"]. Dnipro, pp. 249–252. (In Ukrainian).

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	21
ВСТУП.....	22
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ НА ЗАСАДАХ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	31
1.1. Специфіка професійної діяльності перекладача.....	31
1.2. Поняття та структура індивідуального стилю професійної діяльності перекладача.....	47
1.3. Сучасний стан формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти.....	62
Висновки до першого розділу.....	80
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ І ПРОЯВІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ.....	83
2.1. Критерії, показники та рівні сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.....	83
2.2. Діагностика рівнів сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.....	103
Висновки до другого розділу.....	127

РОЗДІЛ III. ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ НА ЗАСАДАХ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	131
3.1. Педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції..	131
3.2. Зміст і організація дослідно-експериментальної роботи з формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції.....	150
3.3. Аналіз ефективності результатів дослідно-експериментальної роботи.....	174
Висновки до третього розділу.....	208
ВИСНОВКИ.....	213
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	218
ДОДАТКИ.....	241

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- АІС – International Association of Conference Interpreters (Міжнародна асоціація перекладачів конференцій)
- ОПП – освітньо-професійна програма
- СТТУ – Стандарти науково-технічних та інженерних товариств і спілок України
- ФІТ – Federation internationale des traducteurs (Міжнародна федерація перекладачів)
- ІСО – International Organization for Standardization (Міжнародна організація стандартизації)

ВСТУП

Сучасний період бурхливих трансформацій в економічній, політичній, соціальній, міжнародній сферах українського суспільства визначив необхідність переосмислення основних пріоритетів у підготовці майбутніх перекладачів. Також перекладацька практика, а тому й підготовка перекладачів зазнали серйозних модифікацій. Ці зміни в цілому спрямовані на створення нової концепції особистісного розвитку майбутніх фахівців у сфері перекладацької діяльності, які мають не тільки отримати кваліфікацію, а й бути конкурентоспроможними фахівцями з високим рівнем прагнення до особистісного розвитку, знанням етики ділового спілкування, розумінням вимог до зовнішнього вигляду, що відповідає ситуації під час здійснення професійної діяльності тощо. З огляду на це, актуальним залишається питання підготовки у закладах вищої освіти творчо активних перекладачів, здатних функціонувати в різних ситуаціях професійної діяльності.

Проблема розвитку української перекладацької спільноти потребує підготовки перекладач, у якого не тільки на високому рівні сформована не тільки професійна компетентність, але й, здатність адаптуватись до непередбачуваних умов професійного середовища, здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень, вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з усіма суб'єктами професійної діяльності, здатність до самопрезентації. У зв'язку з цим актуальною методичною проблемою є формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Актуальність нашого дослідження визначається гострою необхідністю пошуку таких підходів до підготовки майбутніх перекладачів, які допоможуть їм уже під час навчання у закладі вищої освіти виробити свій індивідуальний стиль професійної діяльності.

Зазначені чинники здебільшого складають соціальне замовлення системі професійної перекладацької освіти, яке має чітко окреслену законодавчу базу: Закон України “Про освіту” (2017 р.), “Про вищу освіту” (2014 р.), Національна стратегія

розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2013 р.), у яких передбачено заходи, спрямовані на становлення майбутніх перекладачів як фахівців, які володіють іноземною мовою на високому рівні, здатні швидко переключатися з однієї мови на іншу, виявляють прагнення до розвитку кар’єри та зростання у професійній діяльності, вміють встановлювати ефективні комунікативні відносини.

У науковій літературі репрезентовано численні студії, які створюють підґрунтя для формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів, в яких, зокрема, досліджуються: кваліфікаційні вимоги до перекладачів (Л. Поліщук, Т. Пушкар (Поліщук, Пушкар, 2014), Л. Яньші, Г. Кравченко (Яньші, Кравченко, 2020), А. Ольховська (Ольховська, 2017), О. Павленко, К. Чой, О. Бондар, Д. Бе, О. Горбаньова (Павленок, Чой, Бондар, Бе, Горбаньова, 2018), С. Амеліна, Р. Тарасенко (Амеліна, Тарасенко, 2016)); характеристика та особливості професійної діяльності перекладачів (Л. Хорунжа (Хорунжа, 2014), А. Тиченко (Тиченко, 2019), І. Сімкова (Сімкова, 2013), Ж. Герберт (Herbert, 1952), К. Моріссет (Morissette, 2005), С. Терехова (Терехова, 2018) та ін.).

Різні аспекти проблеми індивідуального стилю професійної діяльності привертала увагу багатьох дослідників. Учені досліджували сутність і зміст феномену “індивідуальний стиль професійної діяльності”, його компоненти й склад (В. Євтушенко (Євтушенко, 2019), Т. Капітан (Капітан, 2022), Ж. Ковалів (Ковалів, 2005), І. Коваль (Коваль, 2018), Л. Макарова (Макарова, 2006), А. Маркова, А. Ніконова (Маркова, Ніконова, 1987), М. Мельничук (Мельничук, 2018), А. Палій (Палій, 2011), М. Папуча, Г. Шилова (Папуча, Шилова, 2001), І. Спінул (Спінул, 2013), В. Староста, О. Химич, Р. Оросова (Староста, Химич, Оросова, 2016), О. Хохліна і В. Ляшко (Хохліна, Ляшко, 2013), І. Цар (Цар, 2014), В. Шадріков (Шадріков, 2009), О. Шпортун (Шпортун, 2009) та ін.).

Питання професійної підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти розглядається дослідниками в таких різних площинах: загальні питання професійної підготовки майбутніх перекладачів (С. Амеліна, Р. Тарасенко (Амеліна,

Тарасенко, 2016), Біль (Biel, 2011), М. Олохан (Olohan, 2004), Н. Зінукова (Зінукова, 2014, 2021), Т. Коробейнікова (Коробейнікова, 2019), М. Пінто, В. Райдо, Д. Сеїлс (Raído, 2011; Sales, Pinto, 2011), А. Пім (Pym, 2009), О. Сергєєва (Сергєєва, 2011), Т. Сокол (Сокол, 2015), А. Хусейн (Hussein, 2007)), проблеми мовної підготовки (Г. Декусар, П. Клименова (Декусар, Клименова, 2018), Н. Собољ (Собољ, 2005)), розвиток перекладацької компетентності (П. Забальбеаскоа (Zabalbeascoa, 2000), Л. Поліщук, Т. Пушкар (Поліщук, Пушкар, 2014)), основи психологічної підготовки (Г. Касимова (Kassymova, 2014), М. Козма, Д. Дежика-Картіс (Cozma, Dejica-Cartis, 2013)), питання підготовки до професійної творчої діяльності (М. Дяченко (Дяченко, 2017)), впровадження наукового підходу (А. Онищук (Онищук, 2014) та ін.

Водночас, незважаючи на різнопланові публікації, жодний із названих підходів повною мірою не забезпечує виконання завдання формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції через нерозробленість теоретичної і технологічної бази, яка б сприяла формуванню зазначеної якості.

Водночас поза увагою вчених залишилася проблема формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції. Зазначене актуалізується низкою суперечностей, що виникають між: соціальним замовленням щодо підготовки майбутніх перекладачів з індивідуальним стилем професійної діяльності та недостатнім забезпеченням відповідних для цього педагогічних умов; необхідністю формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів і невідповідністю існуючих у закладах вищої освіти методик, які б забезпечували цей процес; великим потенціалом міждисциплінарної інтеграції та недостатнім рівнем його використання у навчально-виховному процесі як важливого чинника формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Необхідність усунення зазначених суперечностей, практичне значення проблеми та недостатнє опрацювання її теоретичних та прикладних аспектів

визначили тему наукового дослідження: **“Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції”**.

Зв’язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертація відповідає основним напрямкам досліджень науково-дослідної лабораторії інноваційних методів навчання та кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи ВНЗ “Університету імені Альфреда Нобеля”, проведених у межах комплексних наукових тем “Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції” (державний реєстраційний номер 0117U000784), “Теоретико-методологічні засади професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі” (державний реєстраційний номер 0122U200059). Тему затверджено вченою радою ВНЗ “Університет імені Альфреда Нобеля” (протокол № 3 від 30 травня 2019 р.).

Об’єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Гіпотеза дослідження. Успішність формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції забезпечується впровадженням розроблених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції, які спрямовані на формування компонентів досліджуваного феномену (орієнтація на професійну успішність і кар’єру, управління знаннями та перекладацькими ресурсами, системне

та творче мислення, ефективна партнерська і командна взаємодія).

Для досягнення поставленої мети та перевірки гіпотези сформульовано такі **завдання дослідження:**

1. Здійснити аналіз стану розробленості досліджуваної проблеми в науковій літературі та педагогічній практиці.

2. Обґрунтувати сутність, структуру, показники та рівні сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

3. Визначити й теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції.

4. Експериментально перевірити результативність педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції.

5. Розробити навчально-методичний інструментарій для формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Теоретико-методологічною основою дослідження є: наукові положення системного (О. Лебідь (Лебідь, 2018), М. Карпова (Карпова, 2021), Л. Петришин (Петришин, 2013, с. 149), М. Шевченко, А. Бікезіна (Шевченко, Бікезіна, 2018) та ін.), міждисциплінарного (І. Горошкін (Горошкін, 2014), Н. Гуменна (Гуменна, 2019), О. Красовська (Красовська, 2015), А. Скальний (Skalny, 2011) та ін.), особистісно-діяльнісного (І. Біла (Біла, 2013), Т. Бубряк (Бубряк, 2014), В. Євтушенко (Євтушенко, 2019), М. Мельничук (Мельничук, 2018), О. Мірошніченко (Мірошніченко, 2012), О. Павленко, В. Моляко (Павленко, Моляко, 2022) та ін.), компетентнісного (С. Амеліна, Р. Тарасенко, А. Азарян (Tarasenko, Amelina, Azaryan, 2018), Н. Арістова (Арістова, 2015), П. Забальбеаскоа (Zabalbeascoa, 2000), Ф. Левченко (Левченко, 2019), Л. Львов, А. Кадочников (Львов, Кадочников, 2008), А. Ольховська (Ольховська, 2017), Л. Поліщук, Т. Пушкар

(Поліщук, Пушкар, 2014), Ю. Пришупа (Пришупа, 2014), І. Сімкова (Сімкова, 2013), Л. Хорунжа (Хорунжа, 2014) та ін.) підходів, а також теорії професійно-філологічної підготовки (Н. Арістова (Арістова, 2015), І. Горошкін (Горошкін, 2014), Г. Декусар, О. Клименова (Декусар, Клименова, 2018), М. Дяченко (Дяченко, 2017), Н. Зінукова (Зінукова, 2014, 2021), А. Ольховська (Ольховська, 2017), А. Онищук (Онищук, 2014), М. Пилипчук (Пилипчук, 2021), Л. Поліщук, Т. Пушкар (Поліщук, Пушкар, 2014), О. Сергєєва (Сергєєва, 2011), Т. Стеченко (Стеченко, 2003), Л. Хорунжа (Хорунжа, 2014), О. Шупта (Шупта, 2004) та ін.); теорії і практики інтегративного підходу в освіті (Н. Божко (Божко, 2018), Т. Бубряк (Бубряк, 2014), Ю. Пришупа (Пришупа, 2014) та ін.) тощо.

З метою досягнення мети, вирішення визначених завдань, перевірки висунутої гіпотези використано комплекс таких **методів дослідження**: *теоретичні* – аналіз, узагальнення та систематизація наукових положень з метою розробки теоретичних засад формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції; *емпіричні*: діагностичні (анкетування, бесіда, тестування); *обсерваційні* (спостереження, самоспостереження) з метою визначення у майбутніх перекладачів рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний) з метою визначення ефективності впровадження педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції; *методи математичної статистики* для визначення статистичної значущості отриманих результатів у ході експериментальної роботи.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася впродовж 2019–2023 рр. на базі ВНЗ “Університет імені Альфреда Нобеля”, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. На різних етапах до експерименту було залучено 311 студентів, які є здобувачами першого

(бакалаврського) рівня зі спеціальності 035 Філологія. Вони були поділені на дві групи: експериментальна – 152 особи; контрольна – 159 осіб (працювала за традиційною навчальною програмою), а також 12 викладачів вказаних закладів вищої освіти.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

уперше обґрунтовано сутність поняття “індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача” як інтегральне динамічне особистісно-професійне утворення, детерміноване комплексом інтелектуальних, мотиваційних, психічних якостей особистості фахівця, яке визначає його індивідуальну стратегію й тактику організації перекладацької діяльності (систему способів і прийомів здійснення перекладацької діяльності), забезпечуючи ефективну реалізацію професійних завдань; *уперше розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено* педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції (організація самостійної роботи студентів через виконання міждисциплінарних завдань на основі ідей предметно-мовного інтегрованого навчання; розробка і впровадження інтегрованих форм позааудиторної роботи; залучення студентів до розробки міждисциплінарних науково-дослідницьких проєктів, тематика яких відображає взаємозв’язки теоретичних і практичних аспектів формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів);

– *уточнено й конкретизовано* понятійно-категоріальний апарат досліджуваної проблеми (“стиль”, “індивідуальний стиль діяльності”, “індивідуальний стиль професійної діяльності”, “педагогічні умови”);

– *удосконалено* зміст, методи та форми навчання, спрямовані на формування компонентів індивідуального стилю професійної діяльності (орієнтація на професійну успішність і кар’єру, управління знаннями та перекладацькими ресурсами, системне та творче мислення, ефективна партнерська і командна взаємодія);

– *набули подальшого розвитку* наукові уявлення про сутність, структуру, компоненти, показники й рівні індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів; діагностичний інструментарій оцінювання рівнів зазначеного феномену.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці та впровадженні педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції, що може бути покладена в основу моделювання відповідного процесу для бакалаврів, які навчаються за спеціальністю 035 Філологія; розробці міждисциплінарних завдань для організації самостійної роботи з таких навчальних дисциплін: “Основи інформатики”, “Основи прийняття креативних рішень”, “Психологічні основи саморозвитку особистості”, “Емоційний інтелект”, “Основи психології бізнесу” на основі інтеграції з навчальною дисципліною “Англійська мова для перекладачів”. Було розроблено такі міждисциплінарні завдання: робота з САТ-інструментами, переклад текстів, створення словника термінів, вирішення ситуаційних завдань, виконання вправ, написання есе, складання індивідуальної програми професійного самовдосконалення, перегляд фільму з подальшою відповіддю на запитання, проведення опитування; розробці програми міждисциплінарного тренінгу “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача” (22 години) і днів інтеграції (“Передати думки, а не слова – надзавдання перекладача”, “Переклад як професія: компетентності, цінності та виклики”, “Знайомство із зарубіжною літературою – процес сприйняття твору через перекладача”).

Основні положення дисертації можуть бути використані для подальшого вдосконалення теорії та практики професійної педагогічної освіти, зокрема при розробці посібників, програм спецкурсів для студентів, магістрантів та аспірантів з питань формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів, в системі підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців у сфері перекладу і самоосвітній діяльності перекладачів.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в процес професійної підготовки ВНЗ “Університет імені Альфреда Нобеля” (акт впровадження № 163 від 02.05.2023 р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (акт впровадження № 255 від 30.05.2023 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (акт впровадження № 114 від 01.06.2023 р.).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження репрезентовано в доповідях і повідомленнях на науково-практичних конференціях різних рівнів: міжнародних: “Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень” (м. Дніпро, 2020, 2021, 2022), “Практична психологія у сучасному вимірі” (м. Дніпро, 2020, 2021), “The current state of development of world science: characteristics and features” (м. Лісабон, Португалія, 2021), “Наука і освіта в глобальному та національному вимірах: виклики, загрози, перспективи розвитку” (м. Лубни, 2022); всеукраїнських: “Психолого-педагогічний супровід фахового зростання особистості в системі неперервної професійної освіти” (м. Бердянськ, 2021), “Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку” (м. Переяслав, 2021).

Публікації. Основні теоретичні положення й висновки дослідження відображено у 15 публікаціях, з яких: 4 статті у провідних наукових фахових виданнях України (3 з них – одноосібні), внесених до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у співавторстві у журналі, який входить до наукометричної бази Web of Science, 10 тез доповідей у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (200 найменувань, у тому числі 31 іноземними мовами), 20 додатків. Дисертація містить 34 таблиці та 20 рисунків. Загальний обсяг дисертації – 305 сторінок, з них – 195 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ НА ЗАСАДАХ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ ІНТЕГРАЦІ

1.1. Специфіка професійної діяльності перекладача

Найважливіші події сучасного світу неможливі без перекладачів, професійна діяльність яких стала повноправним виробництвом зі своїм набором галузевих стандартів та інструментарію спілкування з клієнтами за допомогою сучасних прийомів маркетингу та інших ринкових способів просування послуг до кінцевого споживача (Зінукова, 2014, с. 42); сприяє розвитку політичних і дипломатичних відносин із зарубіжними державами, економіки та науки, культури, співпраці в усіх сферах людської діяльності (Lemeshko, Haronova, 2021, с. 114). Тому дослідження індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів потребує чіткого розуміння загальних, спеціалізованих закономірностей їхньої професійної діяльності.

Важливість цієї проблеми пов'язана зі стратегічними документами Міжнародної федерації перекладачів (FIT) – Позиційний документ щодо постійного професійного розвитку (29 травня 2022 р.), Позиційний документ щодо навчання наступного покоління перекладачів (25 лютого 2022 р.), Позиційний документ щодо міжнародних стандартів перекладачів (червень 2017 р.), Позиційний документ щодо відносин між фрілансерами та компаніями перекладів (червень 2017 р.), Позиційний документ щодо майбутнього професійних перекладачів (квітень 2017 р.), Постанова про письмових та усних перекладачів у зонах конфліктів (6 серпня 2014 р.); Міжнародної асоціації перекладачів конференцій (АІС) – Кодекс професійної етики перекладачів (16 січня 2022 р.). Оскільки центральне місце в професійній діяльності перекладачів, відповідно змісту вищезазначених документів, посідають принципи незалежності, неупередженості, відповідальності, лояльності, порядності, пунктуальності, ввічливості, то без сумніву орієнтування на вирішення усього

комплексу перекладацьких проблем та проблем клієнта стає пріоритетним для професії “перекладач”, зокрема проблема особливостей професійної діяльності перекладачів.

З метою виявлення поглядів науковців на термін “професійна діяльність” нами було проведено ґрунтовний термінологічний аналіз спеціальної наукової літератури. Так, у наукових працях Т. Коломоєць професійна діяльність розглядаються як “детермінанта і складова соціально-економічного процесу розвитку суспільства, та особливість людини, як суб’єкта трудової діяльності, як фахівця” (Коломоєць, 2013). За визначенням О. Беспалової, Т. Бугаєнко, Ю. Арешіної, В. Литвиненко, Н. Авраменко, професійна діяльність – це система цілеспрямованого використання професійних і практичних умінь, заснована на професійно-орієнтованих знаннях, що гарантує їх свідоме використання в досягненні мети і вирішенні професійних завдань (Bespalova, Bugaenko, Arieshyina, Lytvynenko, Avramenko, 2020, p. 46).

Ф. Левченко у своїй роботі зазначає, що професійна діяльність є складною продуктивною трудовою діяльністю, що вимагає тривалого навчання, набуття відповідних знань, умінь, навичок і висуває певні вимоги до особистісних властивостей людини (Левченко, 2019). У своєму дослідженні вчена обґрунтовує концептуальну модель професійної діяльності, яка являє собою своєрідний внутрішній світ людини-діяча, який базується на великій кількості інформації про професійне середовище, про предмет праці, про цілі, засоби і способи діяльності.

С. Шандрук характеризує професійну діяльність як різновид занять, для успішного виконання яких потрібні певні знання, вміння, навички і компетентно набуті у процесі спеціальної підготовки та профільного навчання. Вчений наголошує на тому, що основними функціями професійної діяльності є: створення матеріальних і духовних благ, отримання засобів для життя, сприяння загальному і професійному розвитку людини; процес активного ставлення суб’єкта до дійсності, спрямований на досягнення свідомо поставлених цілей і пов’язаний зі створенням значущих цінностей та засвоєнням соціального досвіду (Шандрук, 2022, с. 8). Професійна

діяльність як основна форма активності дорослої людини відіграє визначну роль в її життєдіяльності, соціальному розвитку, самоствердженні та самовизначенні (Резвих, Булах, 2022, с. 98).

Таким чином, професійна діяльність у наукових працях представляється як один із видів людської діяльності, яка має складну структуру з такими ключовими ознаками, як предмет, мета, потреба та обставини, в яких вона відбувається.

Далі ми розглянемо особливості професійної діяльності перекладачів.

Зазначимо, що при розкритті цього питання варто враховувати сучасні тенденції розвитку ринку праці, вимог суспільства до перекладача.

Так, представники естонського бюро перекладів “Optimational” на своєму офіційному сайті (Optimational, 2023) визначили і обґрунтували деякі тенденції індустрії перекладів, які варто очікувати у 2023 році, а саме:

1. Збільшення використання машинного перекладу та постредагування. Швидке виконання робіт і шанс знизити витрати за рахунок використання машинного перекладу все більше приваблює перекладачів і бюро перекладу. Також процес редагування машинного перекладу займає менше часу, ніж повноцінний переклад. Завдання перекладача у цьому процесі перевірити відмінності від оригінального тексту та довести отриманий вміст до професійного рівня.

2. Компанії все більше охоплюють глобальну аудиторію через транскреацію та переклад. “Транскреація” – це термін, який виник у результаті поєднання понять “переклад” та “створення”, відноситься до маркетингового перекладу. По суті, завдання перекладача полягає в тому, щоб зрозуміти початкову ідею маркетингових матеріалів компанії та донести її до нової аудиторії. Такий підхід дозволяє компаніям локалізувати свій контент для нової аудиторії.

3. Розвиток платформ електронного навчання. Безсумнівно, веб-сайти для електронного навчання існують уже деякий час. Однак лише останнім часом їх впровадження досягло безпрецедентного рівня. Однією з найбільших переваг інструментів електронного навчання є те, що кожен може отримати до них доступ,

незалежно від того, де він знаходиться, і якою мовою розмовляє. Ключову роль у цьому відіграє переклад відео та субтитри. Іншими словами, останніми роками зросла потреба у відеоперекладачах і субтитрах, і ця тенденція індустрії перекладів, звичайно, збережеться.

4. Зростаючий попит на послуги письмового та усного перекладу. У своєму останньому оновленому журналі US News поставили усних і письмових перекладачів на 4 місце в своєму списку найкращих творчих та медіа вакансій. Бюро статистики праці США прогнозує зростання зайнятості усних і письмових перекладачів на 20% з 2019 по 2029 рік. Це набагато вище, ніж середній показник для всіх професій.

5. Розробка багатомовних стратегій SEO. Компанії, які прагнуть розширити свою присутність в Інтернеті, постійно шукають міжнародних експертів з оптимізації пошукових систем. У світі багато контенту англійською мовою, але недостатньо іншими мовами, хоча більшість людей не розмовляють англійською мовою. Таким чином, багатомовна стратегія SEO може мати позитивні результати в довгостроковій перспективі. Багатомовне SEO відноситься до практики оптимізації контенту кількома мовами, наприклад веб-сайту, відеовмісту, тощо. Він спрямований на збільшення результатів звичайного пошуку вмісту певною мовою.

Зазначимо, що зміни на ринку перекладацьких послуг призводять до того, що з'являються нові перекладацькі спеціальності: переклад-супровід (гід-перекладач), переклад фільмів, відеоконференції, перекладач-укладач технічної документації, субтитрів, перекладач реклами тощо (Хорунжа, 2014, с. 154). Також особливість професійної діяльності перекладача безпосередньо залежить від спрямованості та виду його роботи: технічний переклад, переклад ділового мовлення та документів, художній переклад потребують спеціальних знань та умінь. Особлива категорія перекладачів – синхроністи, які перекладають усне мовлення в режимі реального часу (Тиченко, 2019).

Основними характеристиками й особливостями професійної діяльності перекладачів, на думку І. Сімкової, є постійне прагнення до збагачення загальнокультурними знаннями з галузі країнознавства, історії і літератури, поповнення свого професійного досвіду знаннями, необхідними для перекладу в спеціальних галузях – науці, техніці, економіці, юриспруденції, політиці, освіті, медицині тощо, сформованість загальної і світоглядної культури, широкої ерудиції, такту, комунікабельності (Сімкова, 2013, с. 165).

Цікавою є думка Ж. Герберта, який називає професійну діяльність перекладача – посередницькою діяльністю. Він зазначав, що завдання перекладача – надавати допомогу окремим особам або групам осіб, які розмовляють різними мовами, більше дізнатися один про одного, краще зрозуміти один одного, налагодити взаємоповагу і, якщо вони того бажають, дійти згоди (Herbert, 1952). Зазвичай посередництво розглядається як миротворче втручання третьої сторони у конфліктні відносини сторін за їх згодою, сприяння пошуку взаємозадовольняючого вирішення спірних питань у тристоронніх переговорах. Проте, у контексті перекладацької діяльності варто розглядати посередництво як “процес, який може протікати і поза будь-яким конфліктом. У цьому випадку посередництво сприяє встановленню зв’язків між індивідуумами чи групами” (Morissette, 2005).

Варто відзначити суспільний аспект професійної діяльності перекладача, завдяки якому “відбувається розвиток суспільства, адже через переклад засоби масової інформації різних країн мають змогу підтримувати приблизно однаковий рівень розвитку і поінформованості, таким чином діяльність перекладача робить вагомий внесок в суспільно-політичний розвиток суспільства” (Терехова, 2018, с. 6).

З початком повномасштабної війни в Україні професійна діяльність перекладачів зазнала значних змін. Так, професійна діяльність перекладачів дедалі частіше здійснюється в умовах невизначеності. З перших днів війни перекладачі “активно долучилися, в першу чергу, до інформаційної кампанії. Завдяки їхній наполегливій праці – найчастіше на волонтерських засадах – світ отримує більше

актуальної і правдивої інформації про те, що відбувається в Україні. Перекладачі також допомагають волонтерам в пошуку закордонних партнерів для отримання необхідної допомоги і самі активно долучаються до розширення міжнародного партнерства. Окрім того, вони працюють над письмовими перекладами важливих документів, інструкцій, творів літератури і документальних фільмів; забезпечують усний переклад під час спільних навчань, проведення консультацій і семінарів для обміну досвідом для військових, лікарів, представників бізнесу і культури, громадських організацій і приватних підприємств, закладів освіти і науки тощо; працюють з міжнародними фондами і організаціями – інколи в небезпечних умовах в гарячих точках. Діяльність перекладача в військових умовах відрізняється від роботи в мирні часи, але вона спрямована на досягнення однієї головної мети – допомогти представникам різних культур знайти спільну мову задля забезпечення взаємовигідного і мирного співіснування всіх народів на планеті” (Бовт, 2022, с. 29).

Поняття “професійна діяльність” є конструктивним і може бути покладено в основу проектування професійної підготовки (Бирик, 2021, с. 55) майбутніх перекладачів. Так, відповідно до Державного стандарту вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія першого (бакалаврського) (Наказ МОН України № 869 від 20.06.2019 р.) й другого (магістерського) рівнів вищої освіти (наказ МОН України № 871 від 20.06.2019 р.) здійснюється фахова підготовка в перекладацькій сфері.

Згідно, з Національним класифікатором професій ДК 003:2010 фахівці, які здобули освіту за освітньо-професійними програмами спеціальності 035 Філологія можуть обіймати деякі первинні спеціалізації, які дають можливість здійснювати перекладацьку діяльність (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1

Первинні спеціалізації та їх взаємозв'язок зі стандартами вищої освіти

Код	Назва професії	Назва стандарту вищої освіти
2444.2	перекладач	Стандарт вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія для (першого) бакалаврського рівня вищої освіти (№ 869 від 20.06.2019 р.)
2444.2	гід-перекладач	
2444.2	лінгвіст	
2444.2	перекладач технічної літератури	
2444.2	редактор-перекладач	
2444.2	філолог	
2444.1	молодший науковий співробітник (філологія, лінгвістика та переклади)	Проект Стандарту вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія для (третього) освітньо-наукового рівня вищої освіти, доктор філософії
2444.1	науковий співробітник (філологія, лінгвістика та переклади)	
2444.1	науковий співробітник-консультант (філологія, лінгвістика та переклади)	
2444.1	філолог-дослідник	

Джерело: [систематизовано автором дослідження]

Окремим питанням дослідження професійної діяльності перекладачів, на нашу думку, є вивчення особливостей професійної діяльності випускників, які здобули освіту за спеціальністю 035 Філологія в залежності від їх спеціалізації. Так, неодмінною умовою успішного працевлаштування *технічних перекладачів* є висока

компетентність принаймні у двох, відмінних одна від одної галузях діяльності. Перекладач повинен бути компетентним лінгвістом, тобто добре знати як мову перекладу, так і свою рідну, а також наявність технічної освіти і досвід роботи за отриманою спеціальністю (Сергеева, 2011, с. 127). Зазначимо, що за навчальними планами багатьох освітньо-професійних програм “Переклад” передбачено ознайомлення студентів із основами технічного перекладу. Наприклад, навчальні дисципліни “Технологія англійської мови та науково-технічний переклад” (Університет імені Альфреда Нобеля), “Науково-технічний переклад (англ.мов.)”, “Проблеми перекладу та редагування науково-технічної літератури” (Український державний університет залізничного транспорту).

Гід-перекладач – особа, яка володіє фаховою інформацією про країну (місцевість) перебування, визначні місця, об’єкти показу, а також мовою іноземних туристів, яких приймають, або загальнозрозумілою для них мовою, надає екскурсійно-інформаційні, організаційні послуги та кваліфіковану допомогу учасникам туру (Сокол, 2015). Уважаємо, що гід-перекладач бажано повинен мати філологічну освіту (або хороший рівень володіння іноземною мовою), закінчити заклад вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм або курси гідів-перекладачів. Також за навчальними планами деяких освітньо-професійних програм “Переклад” передбачено ознайомлення студентів із основами професійної діяльності гідів-перекладачів. Наприклад, навчальна дисципліна “Основи підготовки гідів-перекладачів” (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича).

На думку Ю. Косинської, людина, котра претендує на посаду “*редактор-перекладач*”, має на однаковому рівні володіти знаннями, уміннями та навичками як у сфері редагування в цілому, так і у сфері перекладу (Косинська, 2014). Проте, навчальними планами багатьох освітньо-професійних програм “Переклад” передбачено ознайомлення студентів із засадами редагування. Наприклад, навчальні дисципліни “Редагування тексту перекладу” (Університет імені Альфреда Нобеля), “Проблеми перекладу та редагування науково-технічної літератури” (Український

державний університет залізничного транспорту), “Основи теорії редагування” (Харківський національний університет імені Василя Назаровича Каразіна).

Зазвичай, випускники, які здобули освіту за спеціальністю 035 Філологія можуть працювати у багатьох галузях. Багато хто відкриває власні бюро (хоча для цього вимагається досвід роботи). Очевидним є той факт, що існує і другий класичний вид професійної діяльності перекладачів-випускників – це робота на посаді перекладача на фірмі, в нотаріальній конторі, у різноманітних відомствах. Але, як свідчить статистика, отримавши широку освіту у багатьох галузях, перекладачі влаштовуються на роботу, не пов’язану безпосередньо з перекладацькою діяльністю. Наприклад, перекладачі працюють редакторами у видавництвах, організовують культурні заходи, семінари, наради тощо, беруть участь у розробці комп’ютерних програм (Brennan, Johnston, Little, Shah, Woodley, 2009, с. 41).

Ураховуючи інформацію, яка міститься у табл. 1.1, аналіз змісту освітньо-професійних програм “Переклад”, а також аналіз наукових праць, які розкривають особливості працевлаштування випускників, які здобули освіту за спеціальністю 035 Філологія, варто звернути увагу на те, що не буває універсального перекладача, але є сукупність професійно-особистісних особливостей, які характерні перекладачу будь-якого профілю.

Слід зазначити, що вимоги до обов’язків та кваліфікацій перекладачів визначаються професійними стандартами. За відсутності професійних стандартів такі вимоги можуть визначатися кваліфікаційними характеристиками.

Щодо переліку професій, які може обіймати фахівець, який закінчив навчання за спеціальністю 035 Філологія (див. табл. 1.1), то вони не визначаються професійними стандартами на рівні держави. Це пояснюється тим, що лише з 1 січня 2017 року термін “професійний стандарт” з’явився в Кодексі законів про працю України, а також Уряд ухвалив Порядок розроблення та затвердження професійних стандартів (Кадровик-01, 2018). Будь-який професійний стандарт вважається

введеним у дію з моменту внесення його до Реєстру кваліфікацій. Нині затверджено і впроваджено в практику лише професійний стандарт “Перекладач-дактилолог” (Наказ Міністерства економіки України № 171-22 від 25.01.2022 р.). З огляду на це, варто звернути увагу на кваліфікаційні характеристики перекладачів і зміст професійних стандартів перекладачів, які розроблені різними асоціаціями України і світу.

Відповідно до кваліфікаційної характеристики серед основних функцій перекладача, які визначають їх професійну діяльність можна виділити наступні: перекладати наукову, технічну, суспільно-політичну, економічну та іншу спеціальну літературу, патентні описи, нормативно-технічну та товаросупровідну документацію, матеріали листування із зарубіжними установами, а також матеріали конференцій, нарад, семінарів тощо; виконувати в установлені строки усні та письмові, повні і скорочені переклади, забезпечуючи при цьому точну відповідність перекладів лексичному, стилістичному і смисловому змісту оригіналів, дотриматися встановлених вимог стосовно наукових і технічних термінів та означень; здійснювати редагування перекладів; готувати анотації та реферати іншомовної літератури і науково-технічної документації; брати участь у складанні оглядів з тематики матеріалів, які перекладає; брати участь у складанні тематичних оглядів за зарубіжними матеріалами; вести роботу з уніфікації термінів, удосконалення використовуваних понять і визначень у відповідній галузі економічної діяльності, науки, техніки, облік і систематизацію виконаних перекладів, анотацій, рефератів (Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників, 2007).

Кваліфікаційні вимоги до перекладачів досліджувалися також Л. Поліщук, Т. Пушкар (Поліщук, Пушкар, 2014), Л. Яньші, Г. Кравченко (Яньші, Кравченко, 2020), А. Ольховською (Ольховська, 2017), О. Павленко, К. Чой, О. Бондар, Д. Бе, О. Горбаньовою (Павленок, Чой, Бондар, Бе, Горбаньова, 2018), С. Амеліною, Р. Тарасенком (Амеліна, Тарасенко, 2016) та іншими. Основна увага у дослідженнях

цих науковців приділяється суто лінгвістичним і мовним компетентностям перекладачів.

Уважаємо доцільним розглянути основні положення деяких професійних стандартів, які визначають вимоги до професійної діяльності перекладачі.

Щодо сутності професійного стандарту, то підтримуємо думки науковців (Д. Бе, О. Бондар, О. Горбаньова, О. Павленко, К. Чой), які зазначають, що стандарт підготовки перекладачів є складником системи стандартів (освітніх і професійних) для перекладацької професії, які узгоджені між собою й визначають вимоги до успішності студентів у засвоєнні змісту освіти та сфери професійної діяльності, а також вимоги до рівня компетентностей відповідно до функцій, що виконуються в професійній діяльності (Павленко, Чой, Бондар, Бе, Горбаньова, 2018, с. 150). З огляду на це, розглянемо особливості професійної діяльності перекладачів, які зазначено у професійних і освітніх стандартах.

Насамперед зазначимо, що у світі діє міжнародний стандарт для постачальників мовних послуг ISO 17100 Certified Translation Services (“Послуги перекладу”), який визначає вимоги до всіх аспектів перекладацької діяльності, які безпосередньо впливають на якість надання послуг перекладу (ISO 17100:2015, 2015). Стандарт якості ISO 17100 підкреслює важливість взаємодії перекладача з клієнтом під час підписання угоди про надання послуг перекладу, а також під час управління можливими модифікаціями, претензіями, відгуками, оцінкою задоволеності клієнта. Стандартом визначено ключові компетентності перекладачів, а саме: перекладацька, лінгвістична, текстова, дослідницька, інформаційна, культурна, технічна та предметна компетентність.

В Україні діє стандарт СТТУ АПУ 001-2000 Асоціації перекладачів України від 29.03.2003 р. (СТТУ АПУ 001-2000, 2000). У стандарті зазначено, що перекладач має бути компетентним у мовах, які він використовує під час перекладу (перекладач повинен професійно володіти мовою початкового тексту та мовою перекладу); повинен володіти спеціалізацією діяльності замовника, для якого виконує переклад;

термінологією тематики на мовах, що використовуються для перекладу; повинен знати та застосовувати при виконанні письмових перекладів міжнародні та національні стандарти в галузі перекладів, що діють на території України. Проте, на думку О. Павленко, К. Чой, О. Бондар, Д. Бе, О. Горбаньова, варто переглянути означений стандарт і привести його у відповідність викликам часу (Павленко, Чой, Бондар, Бе, Горбаньова, 2018, с. 150).

В Американському стандарті ASTM F2575-06 визначено перелік та зміст компетентностей перекладача, а саме: компетентність у вихідній та цільовій мовах – знання вихідної й цільової мови, зокрема, володіння навичками розуміння прочитаного тексту вихідною мовою та навичками письма цільовою мовою; перекладацька компетентність – здатність вибирати еквівалентний вираз у цільовій мові, який повністю передає зміст, що міститься у вихідній мові, для цільової аудиторії й відповідає меті перекладу. Професійне володіння двома мовами є важливим, але не обов'язково гарантує сформованість перекладацької компетентності; завданнєво-типова компетентність – наявність наборів різних навичок, необхідних для забезпечення мети перекладу та потреб цільової аудиторії, зокрема, здійснення відредагованого перекладу (маркетингові матеріали, книги, документи, які мають обов'язкову юридичну силу), інформативний переклад (повідомлення електронної пошти, документи для особистого використання), визначення теми (сортування документів); компетентність у предметній сфері – розуміння на високому рівні предметного матеріалу для забезпечення точності перекладу, що включає знання галузевої термінології, її практичного застосування, форматів; текстово-типова компетентність – знання особливостей різних типів текстів для забезпечення спеціалізованого перекладу (патенти, наукові статті, фінансові звіти, рекламні тексти, креслення, інструкції, договори, медичні картки пацієнтів тощо); перекладацько-технологічна компетентність – здатність здійснювати переклад та передачу матеріалів із застосуванням технологій електронного пошуку й зберігання даних, обробки текстів з відповідним

форматуванням, перекладу з використанням систем автоматизованого перекладу, баз пам'яті перекладів, термінологічних баз тощо (F 2575-06 Standard, 2006; Амеліна, Тарасенко, 2006).

Аналіз наукової і нормативної літератури засвідчив, що здебільшого дослідники розуміють професійну діяльність перекладача як особливий вид діяльності дорослих людей, яка свідомо спрямована на здійснення професійного перекладу. Ми погоджуємося з цією точкою зору, проте конкретизуємо, що переклад – це система спеціальних теоретичних знань, практичних умінь та навичок, необхідних для забезпечення високої продуктивності професійної діяльності, але, при цьому, він не є єдиним видом діяльності в професійній діяльності перекладача. Підтвердження цьому знаходимо у наукових працях А. Бовт: “Переклад не обмежується лише передачею інформаційного повідомлення – він охоплює значно ширшу сферу впливу. Майже кожний вихід перекладача в публічний простір під час усного чи письмового перекладу може суттєво вплинути на результат комунікації, стати причиною її успіху або невдачі. Соціальна функція перекладача цим не обмежується. Як представник своєї культурної спільноти, він є транслятором культури, носієм цінностей народу, до якого належить. Від його професійного і особистісного іміджу багато в чому залежить сприйняття країни та її народу в цілому” (Бовт, 2022, с. 29).

На переконання А. Онищук необхідно враховувати, що знання іноземної мови є обов'язковою, але не єдиною вимогою для професії “перекладач”. Перекладач повинен вміти правильно говорити і писати рідною мовою, тобто мати не лише великий словниковий запас, але й уміти правильно користуватися ним, вміти правильно відтворити стиль мови людини, яку він перекладає (Онищук, 2014, с. 121). Професійна діяльність перекладача неможлива без високої культури, широкої енциклопедичної ерудиції, комунікабельності, такту, постійного поповнення знань, розмаїття інтересів. Усі ці якості виявляються у двох мовах і двох культурах (Хорунжа, 2014, с. 155). На думку Л. Хорунжої, перекладачеві можуть

бути доручені різні види “навколоперекладацької” діяльності: ведення переговорів, ділове листування, прийом і супроводження делегацій, складання оглядів, протоколів бесід та іншої документації, мовні й країнознавчі консультації тощо (Хорунжа, 2014, с. 155). Американським дослідник В. Rubrecht (Б. Рубрехт) сформулював такі положення: знання іноземної мови є необхідним, але недостатнім для перекладацької діяльності; переклад є частиною, а не результатом процесу вивчення мови; перекладач має виховати у собі силу волі; кінцева мета студентів-перекладачів – досягти розуміння людьми їх перекладу; перекладацька майстерність вимагає більшого, ніж розуміння значення окремих слів; завершений переклад ніколи не буває завершеним остаточно; переклад, передусім, потребує дисципліни (Rubrecht, 2005).

Тому, варто зазначити, що професійна діяльність перекладачів завжди пов’язана із багатозадачністю, специфікою поставлених завдань та значущою відповідальністю. Так, перекладач у своїй професійній діяльності вивчає і перекладає текст/повідомлення оригіналу, прагнучи правильно передати зміст понять, які містяться в оригінальному тексті/повідомленні, на мову перекладу; дотримується всіх правил орфографії та граматики; здійснює рефлексію; шукає замовлення; працює над підвищенням кваліфікації; облаштовує робоче місце; займається саморекламою; тощо.

На основі вищезазначеного, спостереження за особливостями професійної діяльності перекладачів, а також власного досвіду можемо виділи наступні *функції професійної діяльності перекладача: **функція перекладу, функція взаємодії, функція самоосвіти, функція самореклами.*** Обґрунтуємо нашу думку.

Звичайно, *функція перекладу* займає провідне місце в професійній діяльності перекладача. Переклад – це процес перетворення тексту однією мовою в текст іншою мовою зі збереженням відносно незмінним змісту (Хорунжа, 2014а, с. 156). Для того, щоб ефективно здійснювати функції перекладу перекладачеві необхідно знати закони перекладу, зумовлені його складною та суперечливою природою, чітко

знати вимоги, що висувуються суспільством до перекладу й перекладача (Хорунжа, 2014а, с. 155).

Варто зауважити, що в залежності від того, який вид перекладу здійснює перекладач від цього і залежить особливості його професійної діяльності. Перекладач може здійснювати переклад за допомогою зорового сприйняття письмового тексту оригіналу або слухового сприйняття повідомлення мовою оригіналу. Так, якщо перекладач, який займається письмовим перекладом, працює за столом, у кабінеті, у тиші та на самоті, то усний перекладач передусім умілий комунікант, який працює на людях, з людьми в найрізноманітніших життєвих обставинах. Звичайно, професійний викладач – це той, який працює як письмово, так і усно, знає всі нюанси функції перекладу професійної діяльності.

Сенс перекладу полягає не лише в тому, щоб передати зміст, а й думки, емоції, стиль автора, виражені у формах чужої мови, засобами своєї мови та зберегти створене оригіналом враження (Дяченко, 2017, с. 542).

Ситуації перекладу завжди є процесом взаємодії окремих суб'єктів, кожен із яких має свої мотиви, потреби, інтереси, ідеали, схильності, життєві установки, емоції та діє відповідно до них. У цьому контексті важливого значення набуває *функція взаємодії*. Здійснення цієї функції вимагає від перекладача бути комунікативно активним суб'єктом, здатним тією чи іншою мірою пізнавати, описувати, оцінювати, перетворювати навколишню дійсність і брати участь у спілкуванні з іншими людьми засобами іноземної мови (Плехов, 2007). Безумовно перекладач є повноправним учасником комунікативного акту як повноцінний суб'єкт (Комісаров, 1993). При цьому “лінгвістичні та паралінгвістичні засоби комунікації, які обирає перекладач для здійснення процесу перекладу, можуть стати або каталізаторами або інгібіторами швидшого порозуміння і конструктивного діалогу між комунікантами” (Бовт, 2022).

Під час професійної діяльності перекладачеві важливо здійснювати вплив на клієнтів, роботодавців, колег, що породжує їх взаємну обумовленість і зв'язок.

А. Бовт підкреслює що на результат такої взаємодії впливає не лише, що перекладач говорить, але й як він це говорить: інтонація, манера, темп, гучність тощо. Одна й та сама фраза, сказана з різною інтонацією, може викликати зовсім протилежну реакцію (Бовт, 2022, с. 33).

Професійна діяльність перекладача неможлива без широкої енциклопедичної ерудиції і постійного поповнення знань. Ці якості є основою *функції самоосвіти* професійної діяльності перекладача.

Самоосвіта особистості – це специфічна діяльність, яка вільно здійснюється, забезпечує інформацією, знаннями, іншими видами діяльності, а також це форма задоволення пізнавальних потреб, інтересів, яка необхідна для удосконалення освітнього потенціалу, професійного рівня та загальної культури, джерелом якої є протиріччя між необхідністю діяльності та відсутністю інформації про об’єкт, предмет діяльності (Шекшуєв, Горяїнова, 2009).

Таким чином, самоосвіта є необхідною умовою успіху перекладачів при здійсненні професійної діяльності, тому що спонукає фахівців бути активними виконавцями професійної діяльності; оцінювати власні досягнення; є мотивувальним чинником професійного зростання фахівця; сприяє постійному вдосконаленню знань.

Функція самореклами в професійній діяльності передбачає створення перекладачем “вигідного уявлення себе, своїх можливостей і навичок на ринку праці з метою викликати інтерес потенційного роботодавця” (Кицкай, 2016). Реалізуючи функцію самореклами у професійній діяльності перекладач прагне: в умовах конкуренції виділитися з-поміж тих фахівців, яких він оцінює як рівних собі; представити себе як фахівця, рівного за статусом тим, хто досяг якогось значущого успіху в перекладацькій діяльності; продемонструвати себе в найвигіднішому світлі, створити гідний образ, сподобатися оточуючим (Лебедев-Любимов, 2002, с. 55). Завдяки цій функції перекладач здатен просуватися в кар’єрі, впроваджувати стратегічні плани саморозвитку, формувати індивідуальний стиль професійної

діяльності. У зв'язку з цим виникає необхідність для перекладача здійснювати саморекламу в професійній діяльності. Для цього, у першу чергу, фахівцеві необхідно шукати інформацію щодо вакансій та можливостей на ринку праці; скласти резюме; займатись самоменеджментом; будувати власну кар'єру.

Визначені нами особливості професійної діяльності перекладача у контексті дослідження спонукають розглянути змістові характеристики його індивідуального стилю професійної діяльності. Тому що професійна діяльність перекладача, як і будь-яка інша діяльність, характеризується певним стилем.

1.2. Поняття та структура індивідуального стилю професійної діяльності перекладача

Для обґрунтування сутності поняття “індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача” нами узагальнено підходи до визначення сутності понять “стиль”, “індивідуальний стиль діяльності”, уточнено зміст поняття “індивідуальний стиль професійної діяльності”.

Термінологічний аналіз наукової літератури різних напрямів свідчить про багатоаспектність терміну “стиль” та неоднозначність його визначення.

Так, незважаючи на широке використання поняття “стиль” у науковому просторі, ми відзначили відсутність єдиного підходу до його трактування, що проявляється не тільки у формулюванні, а й у змісті. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови термін “стиль” трактується як “сукупність характерних ознак, особливостей, властивих чому-небудь; сукупність прийомів у використанні засобів мови; сукупність особливостей у побудові мови, манера словесного викладу; сукупність прийомів, характерних рис якої-небудь діяльності, поведінки, методу роботи; характерна манера поводитися, говорити, одягатися тощо” (Великий тлумачний словник сучасної української мови, с. 1392).

З точки зору мовознавства, за С. Єрмоленко, стиль уживається переважно як функціональний різновид літературної мови, зумовлений сферою, змістом,

завданнями спілкування, типом суспільної свідомості, що впливає на характер використання мовних одиниць; відповідність висловленої думки нормам граматики та слововживання (Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів, 2001). Подібне визначення знаходимо у працях інших науковців-лінгвістів. Так, Т. Яхонтова визначає стиль “як сукупність прийомів відбору та сполучуваності мовних засобів чи їх систему, об’єднану спільною функцією або спільністю сфер використання” (Яхонтова, 2009).

У психологічному контексті стиль розуміється як набір певних рис, що виконують інструментальну функцію у діяльності, тобто виявляють схильність певної людини використовувати одні операції і не використовувати інші (Коваль, 2018). Ще один науковець-психолог – В. Толочек вважає, що при великому різноманітті зовнішніх проявів, стилі мають загальні, родові властивості, а саме: 1) стилі виконують функцію психологічної адаптації людини до навколишнього середовища (навчальної, виробничої, свого організму, психіки, тощо); 2) стилі виконують функцію інтеграції індивідуальних особливостей людини і умов соціального середовища; 3) стилі мають інструментальний характер; 4) стилі не завжди забезпечують успішність діяльності; 5) стилі стабільні, стійкі в часі та мало мінливі; 6) стилі узгоджуються з індивідуальністю суб’єкта і реалізують принцип самоподібності (Толочек, 2013).

Констатуємо, що у психологічній науці стиль уживається в межах проблеми розвитку людини, її професійного становлення, певною мірою розглядається проблематика стилів діяльності, їхня типологія, структура і чинники, впровадження оптимальних стилів професійної діяльності для підвищення рівня успішності й організації роботи, застосування для цього ефективних психолого-практичних засобів тощо (Лефтеров, Алексєєв, 2011, с. 177).

Серед основних підходів в психології, які вивчають проблему індивідуальності особистості є підхід із позиції особистісного стилю, який ще розуміється як “індивідуальний стиль діяльності” (Мельничук, 2018). Саме індивідуальність є тією

особливістю, яка надає певного стилю психологічному патерну конкретної людини (Собчик, 2003).

Проблема індивідуального стилю діяльності людини досить широко розглянута у сучасній науці. Поняття “індивідуальний стиль діяльності” у вітчизняній психології розглядається у роботах таких науковців як О. Хохліна і В. Ляшко (Хохліна, Ляшко, 2013); І. Коваль (Коваль, 2018); М. Мельничук (Мельничук, 2018); М. Папуча, Г. Шилова (Папуча, Шилова, 2001); А. Палій (Палій, 2011) та інші. Індивідуальний стиль діяльності виявляється у вроджених параметрах і особистісних якостях людини, підвищує ефективність взаємодії особистості з соціумом і є повноцінним психічним утворенням, яке включає механізми звикання індивіда до навколишнього середовища на свідомому та безсонному рівнях (Розов, 1999). Психолог Є. Клімов зазначає, що індивідуальний стиль діяльності є стійкою системою способів діяльності, обумовлена типологічними особливостями людини, яка прагне як найкраще здійснювати діяльність; індивідуально-своєрідна система психологічних засобів, до яких свідомо чи стихійно вдається людина з метою найкращого врівноваження своєї (типологічно обумовленої) індивідуальності з предметними, зовнішніми умовами діяльності (Клімов, 1969).

На думку О. Хохліної і В. Ляшко поняття “індивідуальний стиль діяльності” розуміють як індивідуально-своєрідну систему психологічних засобів, до яких свідомо чи стихійно вдається людина з метою найефективнішого врівноваження своєї типологічно обумовленої індивідуальності з предметними, зовнішніми умовами діяльності (Ляшко, Хохліна, 2013). За визначенням Л. Андрощук індивідуальний стиль діяльності є моделлю діяльності, яка базується на сукупності різнорівневих властивостей індивідуальності і забезпечує активне становлення людини в суспільстві на засадах самоактуалізації, творчої самореалізації, суспільної діяльності в межах особистісного креативного вибору (Андрощук, 2009а). На переконання С. Сухорукової, індивідуальний стиль діяльності розкривається як інтегративне явище, яке включає уміння і навички, виявляючи здатності самого

суб'єкта й обумовлюючи його індивідуально-психологічні й особистісні особливості (Сухорукова, 2013, с. 187).

Аналіз змісту поняття “індивідуальний стиль діяльності” демонструє, що цей феномен обумовлений індивідуальними та особистісними особливостями, що сприяють ефективному здійсненню функцій будь-якої діяльності.

Індивідуальний стиль діяльності є одним з найважливіших характеристик рівнів розвитку особистості, що виявляється в межах професійної діяльності (Пісна, 2022а, с. 29). Кожна людина в процесі професійної діяльності виконує свої обов'язки у властивому тільки їй стилі. Даний стиль виражається в тому, яким чином фахівець підходить до виконання покладених на нього обов'язків, чи виявляє ініціативу й творчий підхід, яким способом контролює результати власної діяльності.

Окремі аспекти індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців різних кваліфікацій і профілів розглядається у працях Т. Бугаєнко, Т. Однолєток (учитель фізичної культури), Ж. Ковалів, І. Цар (учитель гуманітарних дисциплін), Т. Пісної (викладач сфери обслуговування), Р. Оросової, І. Садової, В. Старости, І. Химич (вчитель початкових класів), І. Спінула (вчитель хореографії), О. Шпортуна (вчитель музики), С. Сухорукової (вихователь дошкільного закладу освіти) (Бугаєнко, 2018; Ковалів, 2005; Однолєток, 2010; Пісна, 2022а; Садова, 2011; Спінул, 2013; Староста, Химич, Оросова, 2016; Сухорукова, 2013; Цар, 2014). Як ми бачимо дослідження з даної проблематики більшою мірою проводяться в педагогічній сфері. В той же час, як засвідчує аналіз наукової літератури, у ній відсутнє належне відображення проблеми індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів, її структури.

У першу чергу, виокремимо деякі тлумачення, які характеризують індивідуальний стиль професійної діяльності. Це:

– форма пристосування людини з різними властивостями нервової системи до конкретних умов діяльності; спосіб реалізації потенційних можливостей особистості в діяльності, узгодження властивостей індивідуальності із зовнішніми умовами

діяльності; характерне для даної людини стійке поєднання завдань, засобів і способів діяльності; прояв глибинної стратегії індивіда, вираз його особистісних установок і диспозицій; як зовнішню форму прояву майстерності фахівця (Спінул, 2013, с. 295);

– своєрідний прояв особистості фахівця в професійній діяльності через усталену систему засобів і прийомів, що утворюють особистісну систему дій (Ковалів, 2005);

– індивідуальні особливості, які впливають на вибір тих чи інших засобів і прийомів професійної діяльності (Цар, 2014, с. 220);

– стратегія поведінки в професійній діяльності, детермінована індивідуальними й типовими особливостями суб'єктів діяльності (Євтушенко, 2019);

– стійке поєднання: мотиву діяльності, що визначається в переважній орієнтації фахівця на окремі сторони професійної діяльності; цілей, які виявляються в характері планування діяльності; способів її виконання; прийомів оцінки результатів діяльності (Маркова, Ніконова, 1987, с. 40);

– інтегральна динамічна характеристика індивідуальності, що являє собою відносно стійку відкриту саморегульовану систему взаємозв'язаних індивідуальних дій і визначає специфіку взаємодії суб'єктів професійної діяльності (Макарова, 2006);

– єдність професійно незмінного та індивідуально неповторного в професійній діяльності фахівця; модель діяльності, яка ґрунтується на сукупності різнорівневих властивостей індивідуальності та забезпечує активне становлення людини в суспільстві на засадах самоактуалізації, творчої самореалізації, суспільної діяльності в межах особистісного креативного вибору (Капітан, 2022, с. 158);

– сукупність способів і прийомів освоєння майбутніми фахівцями професійних знань і умінь та реалізації їх в навчально-професійної діяльності, заснований на особистісному самовдосконаленні (Староста, Химич, Оросова, 2016).

Найбільш цікавим поглядом на розуміння індивідуального стилю професійної діяльності ми вважаємо думку В. Лефтерова і А. Алексеєва, які розглядають

індивідуальний стиль професійної діяльності як основну стратегію адаптації людини до вимог професійного середовища, яка виявляється як у професійній діяльності, так і в загальній поведінці та спілкуванні людини. Ознаками індивідуального стилю професійної діяльності, на думку вчених, є чинники професійної успішності та професіоналізму, задоволеності результатами діяльності і компонентами професійного середовища, відповідності цінностям і мотивам виконуваної професійної діяльності (Лефтеров, Алексєєв, 2011).

Більшість науковців дотримуються точки зору, що, виконуючи свої професійні завдання, фахівці зі сформованим індивідуальним стилем професійної діяльності, через прояв своєї індивідуальності можуть наповнити традиційні підходи у здійсненні професійної діяльності творчою, інноваційною складовою.

Узагальнюючи досвід та позиції дослідників щодо термінологічного апарату, ми уточнили сутність поняття “індивідуальний стиль професійної діяльності” як систему способів і прийомів здійснення професійної діяльності зумовлену певними особистими якостями.

Варто підкреслити, що при всій увазі психолого-педагогічних досліджень до проблем індивідуального стилю професійної діяльності фахівців різного профілю, все ж на вивчення проблем сутності індивідуального стилю професійної діяльності перекладача приділяється недостатня увага. Внаслідок цього виникає необхідність подальшої розробки та вивчення зазначеного аспекту.

Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача як педагогічна категорія формує інтегральну індивідуальність майбутнього фахівця. Займаючи певне соціальне становище, людина проявляє себе, свої індивідуальні психічні якості у взаємодії з оточуючими своєрідно. Саме завдяки своїм психічним якостям кожна людина відрізняється від будь-якої іншої власними думками, вчинками, діями, стосунками, поглядами тощо (Сахарчук, Сорокіна, 2014, с. 128).

При характеристиці індивідуального стилю професійної діяльності перекладача К. Краснопеєва і М. Олохан зазначають, що необхідно враховувати такі

дихотомії його прояву: вплив особливостей переказу; вплив діяхронічного аспекту (відповідність нормі у граматиках цього періоду часу); вплив особливостей оригіналу – індивідуальний стиль автора тексту оригіналу; вплив особливостей соціокультурного оточення у ситуації перекладу (аналіз екстралінгвістичної інформації, зібраної на етапі формування корпусу) (Olohan, 2004, с. 150); вплив універсальї перекладу (аналіз результуючого діапазону щодо відповідності універсальним характеристикам тексту перекладу) (Краснопєєва, 2014, с. 121).

Водночас, предметна специфіка діяльності перекладача значно впливає на особливості становлення його індивідуального стилю професійної діяльності. У зв'язку з цим, під індивідуальним стилем професійної діяльності перекладача науковці розуміють сукупність засобів та прийомів роботи, зумовлену особливостями його індивідуально-психологічних характеристик та фаховою специфікою професійної діяльності перекладача.

Звичайно, сферою прояву індивідуального стилю перекладача, безумовно, є його професійна діяльність. Вона охоплює досконале володіння іноземною мовою, переклад літератури різного жанру, забезпечення відповідності перекладу лексичному, стилістичному і смисловому змісту оригіналів, редагування перекладу, передавання інформації потрібною мовою, створення належних умов комунікації для співрозмовників, професійний та особистісний саморозвиток тощо. Найважливішою внутрішньою передумовою становлення стилю є прагнення перекладача обрати таку індивідуальну систему цілей і процесів, завдяки якій досягається найбільша успішність у професійній діяльності.

На основі аналізу праць численних дослідників, виходячи з розуміння індивідуального стилю діяльності як родового поняття по відношенню до індивідуального стилю професійної діяльності, а також маючи на увазі специфіку професійної діяльності перекладача (підрозділ 1.1), уточнюємо поняття **“індивідуальний стиль професійної діяльності перекладачів”**. Воно визначено як *інтегральне динамічне особистісно-професійне утворення, детерміноване*

комплексом інтелектуальних, мотиваційних, психічних якостей особистості фахівця, яке визначає його індивідуальну стратегію й тактику організації перекладацької діяльності (систему способів і прийомів здійснення перекладацької діяльності), забезпечуючи ефективну реалізацію професійних завдань.

Важливим у вивченні проблеми індивідуального стилю професійної діяльності перекладача вважаємо питання його структури.

Провівши аналіз різних наукових джерел, Л. Макарова (Макарова, 2006) обґрунтовує структуру індивідуального стилю професійної діяльності, яка складається з п'яти ключових компонентів: індивідуальний, ціннісний, інтелектуальний, конативний та емоційний (табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

Компоненти індивідуального стилю професійної діяльності

Назва компоненту	Ознаки	Результат
Індивідуальний	нейродинамічні властивості, властивості темпераменту, статево-вікові особливості	вміння пристосовуватись до умов та вимог професійної діяльності
Ціннісний	система потреб, мотивів, цілей, ціннісних орієнтацій, відносин	внутрішній орієнтир, що спонукає і спрямовує професійну діяльність і визначає його рішення при виборі подальшого напрямку розвитку
Інтелектуальний	високий рівень розумового розвитку, інтелект	здатність використовувати (і створювати) сприятливі умови середовища та здатність справлятися з несприятливими умовами (своєчасно розпізнавати їх, віддалятися від них, або вибудовувати відповідний захист)
Конативний	професійні вміння і якості	ефективне виконання професійної діяльності, виявлення впливу індивідуального досвіду на зміну індивідуального стилю професійної діяльності
Емоційний	емоції і почуття	спонукання до професійної діяльності за допомогою емоцій

Джерело: [систематизовано автором на основі дослідження Л. Маркової [Макарова, 2006]

Досліджуючи проблему індивідуального стилю професійної діяльності учителя музики, О. Шпортун компонентами означеного феномену вважає:

мотиваційно-ціннісний (передбачає бажання фахівця працювати в обраній сфері, його інтерес до взаємодії з учасниками професійної діяльності (компоненти: власна професійна позиція; спрямованість, що становить собою його стійку мотивацію на продуктивну професійну взаємодію, на досягнення ефективної результативності цієї діяльності)); комунікативно-організаційний (охоплює ті здібності фахівця, що характеризують його як учасника професійної взаємодії (компоненти: комунікабельність, контактність, емоційна культура)); професійно-творчий (забезпечується такими характеристиками творчої діяльності, як творче мислення, ініціативність, багата уява, спостережливість, прагнення та вміння доводити творчі задуми до кінця, пошук нових способів діяльності тощо(компоненти: професійна самостійність, професійно-творча активність, креативність)); педагогічно-виконавський (охоплює ті здібності фахівця, що характеризують його як гарного виконавця, культурну людину (компоненти: обрання провідних принципів професійної діяльності)) (Шпортун, 2009).

Експериментальні дослідження різних видів діяльності, які були проведені В. Шадріковим, дали йому змогу дійти висновку, що за всього їхнього різноманіття будь-яка діяльність описується одними й тими самими функціональними блоками (компонентами). У своїй єдності вони утворюють психологічну систему професійної діяльності, що містить у собі: мотиви професійної діяльності; цілі професійної діяльності; програму професійної діяльності; інформаційну основу професійної діяльності; вирішальні правила та алгоритми; професійно важливі якості (здібності) (Шадріков, 2009, с. 135). На нашу думку, визначені компоненти, які утворюють психологічну систему професійної діяльності фахівця, створюють підґрунтя для визначення компонентів індивідуального стилю професійної діяльності перекладача.

Наповнення змістом структурних компонентів індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів відбувається варіативно, залежно від виду професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Визначаючи структуру індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів, базувалися на принципі багатоаспектності, що дозволило уявити цей феномен у вигляді інтегративної властивості особистості, що виражає установку на успішність у вирішенні професійних завдань. У структурі індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів нами виділено такі компоненти: *орієнтація на професійну успішність і кар'єру, управління знаннями та перекладацькими ресурсами, системне та творче мислення, ефективна партнерська і командна взаємодія* (рис. 1.1).

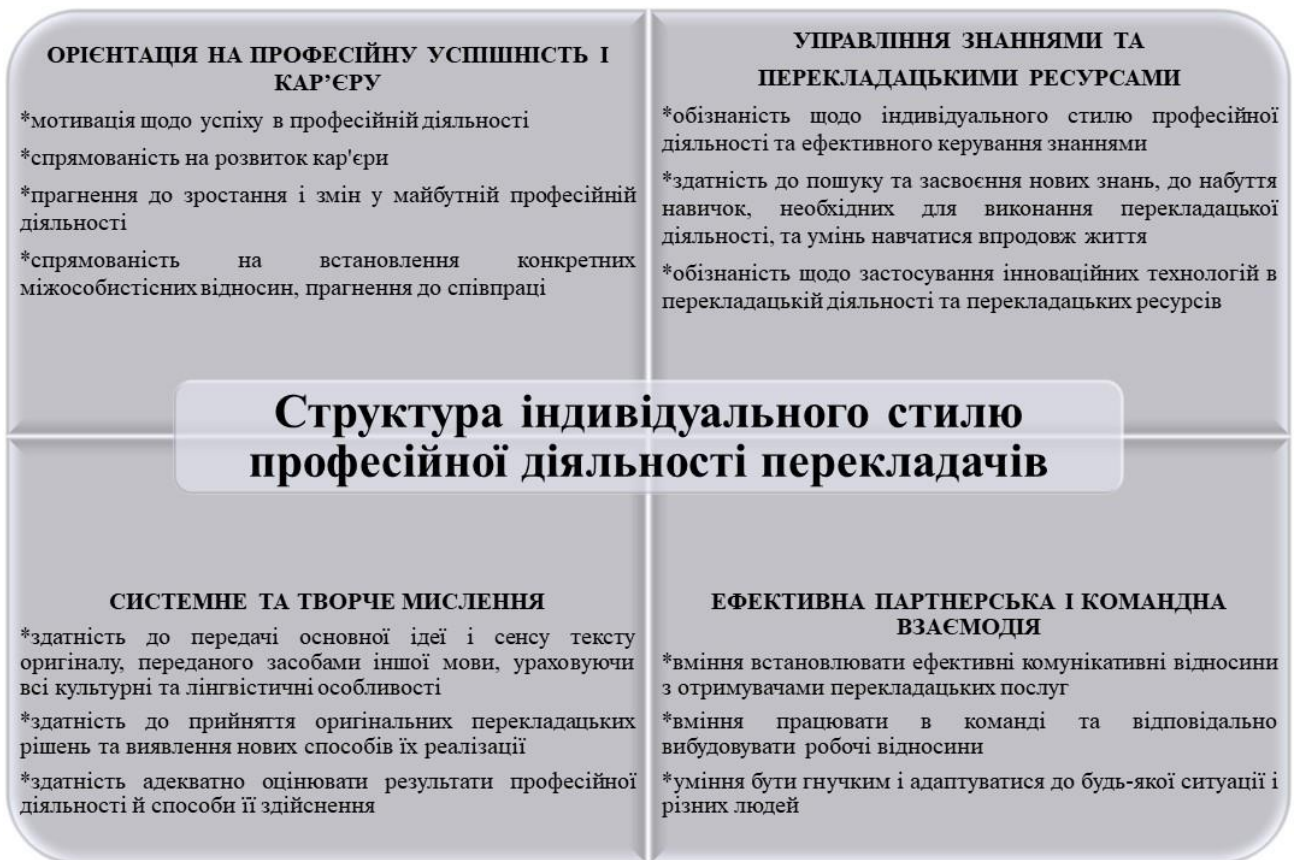

Рис. 1.1. Структура індивідуального стилю професійної діяльності перекладача

При цьому, ми визначили, що перша складова *орієнтація на професійну успішність і кар'єру* становить фундамент перекладацької діяльності як цінності, яка відображає спроможність проявляти бажання досягати успіху у професійній

діяльності, локально та глобально діяти щодо підвищення власної конкурентоздатності, виявляти прагнення до безперервного саморозвитку і самовдосконалення, прагнення та готовність зберігати позитивні стосунки й досягати взаємовигідних цілей із суб'єктами взаємодії в професійній діяльності.

За результатами теоретичного аналізу основними показниками цього компоненту є: 1) мотивація щодо успіху в професійній діяльності, 2) спрямованість на розвиток кар'єри, 3) прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності, 4) спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці. Зупинимось на їх характеристиках:

1) мотивація щодо успіху в професійній діяльності – вміння прагнути до успіху, високих результатів у професійній діяльності; здатність оцінювати дії, порівнюючи їх із певними стандартами, і здатність аналізувати свої можливості під час виконання тих чи інших дій. У професійній діяльності мотивація до успіху дає змогу перекладачам підвищувати особистісну активність, долати труднощі, впливати на формування цілей і вибір шляхів їх досягнення;

2) спрямованість на розвиток кар'єри – передбачає вміння майбутнього перекладача управляти власною кар'єрою, прогнозувати перспективи кар'єрного розвитку, формувати усвідомлену кар'єрну стратегію, розвивати кар'єрну впевненість; максимально використовувати внутрішні ресурси і водночас враховувати вплив зовнішніх чинників на кар'єрне просування. Спрямованість на розвиток кар'єри визначає поведінку перекладача в професійній діяльності, пов'язаної з посадовим або професійним зростанням;

3) прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності – здатність майбутніх перекладачів постійно займатися своїм професійним та особистісним самовдосконаленням, готовність до постійного саморозвитку. У професійній діяльності перекладачів проявляється вмінням актуалізувати процес саморозвитку і вибудовувати індивідуально-своєрідну траєкторію формування індивідуального стилю професійної діяльності;

4) спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці – здатність володіти вербальним та невербальними засобами спілкування, вивчати та інтерпретувати емоції клієнтів, колег, керівництва, попереджати появи конфліктів та розв’язувати їх ефективно (Гриньова, 2020). У професійній діяльності перекладачам дуже важливо встановлювати довірливі стосунки, які є феноменом, безпосередньо пов’язаним зі встановленням міжособистісних відносин.

Наш підхід до визначення показників *другої складової* індивідуального стилю професійної діяльності (*управління знаннями та перекладацькими ресурсами*) ґрунтується на здатності здобувати необхідні знання та ефективно їх використовувати для формування індивідуального стилю професійної діяльності з використанням інноваційних технологій та перекладацьких ресурсів, пізнавальній активності, формуванні у майбутніх перекладачів навичок безперервного навчання. Тому у структурі цього компонента відображаються характеристики “обізнаності людини та її результати, що утворюються на основі інтеграції знань, навичок й умінь постійного навчання” (Бибик, 2021).

Основними показниками наступної складової (управління знаннями та перекладацькими ресурсами) індивідуального стилю професійної діяльності виступають обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями, здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя, обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів, що мають певні характеристики:

1) обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями – здатність майбутнього перекладача, яка відображає обізнаність щодо сутності індивідуального стилю професійної діяльності та його прояву у професійній діяльності;

2) здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя – зорієнтована підвищувати рівень загальнонаукових та вузькоспеціальних знань, які є необхідними для розуміння і перекладу текстів/повідомлень різних жанрів і сфер діяльності (“знання про переклад, про основні поняття перекладознавства, про переклад, як професійну діяльність, тощо; “дискурсивну” або “текстоутворюючу”, тобто знання законів створення дискурсу та його жанрових різновидностей в іноземній і рідній мовах; “технологічну” або “методологічну”, тобто специфічні знання і вміння, необхідні для виконання даного виду професійної діяльності” (Бесклетна));

3) обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів – здатність перекладачів використовувати інформаційні технології, які орієнтовані на професійний переклад; володіння навичками машинного перекладу (Trados Studio, Déjà Vu та ін.), які є ефективним інструментом при вирішенні професійних перекладацьких задач; здатність розширювати і поповнювати свої мовні знання.

Наступним визначено зміст показників *третьої складової (системне і творче мислення) індивідуального стилю професійної діяльності перекладача*, який, на нашу думку, відображає здатність перекладачів об’єктивно оцінювати існуючу реальність, здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, ураховуючи всі культурні та лінгвістичні особливості, здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації, здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення, а саме:

1) здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, ураховуючи всі культурні та лінгвістичні особливості – здатність передавати культуру й інформацію, максимально точно інтерпретуючи поняття та зміст різних висловлювань. “Цілком очевидно, що поганий переклад

може призвести не тільки до незначної розгубленості, але також може бути питанням життя і смерті” (Шевченко, Бікезіна, 2018, с. 151). У професійній діяльності виявляється у застосуванні різних стратегій для процесу перекодування повідомлення, шляхом вибору відповідних методів і прийомів (Шевченко, Бікезіна, 2018, с. 152). Виявляється у адекватну оцінюванні перекладачем перекладу, визначенні недоліки перекладу, демонструючи при цьому здатність до самокорекції;

2) здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації – реалізація креативного потенціалу перекладача, продукування ним принципово нових ідей в процесі здійснення професійної діяльності. “Процес перекладу є відповідно креативним процесом пошуку нестандартних способів розв’язання проблем перекладу, реалізації здібностей перекладача, навичок перекладацької діяльності, репрезентації особистісних та суспільних цінностей” (Калюжна, 2018).

3) здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення – усвідомлення, критичний аналіз та визначення шляхів продуктивного самовдосконалення професійної діяльності; здатність вибрати найефективніший варіант поведінки в тій чи іншій ситуації і долати критичні ситуації у професійній діяльності.

Наступним нашим підходом було визначення показників четвертої складової (ефективна партнерська і командна взаємодія) індивідуального стилю професійної діяльності. У змісті цього компоненту містяться вміння організовувати партнерську та командну взаємодію, вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг, вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини, уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей, що мають певні характеристики:

1) вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг – здатність перекладача взаємодіяти вербально, невербально або мовчки; здатність взаємодіяти з іншими на основі гуманістичних особистісних

якостей (товариськості, щирості, толерантності, емпатії) та з урахуванням комунікативних можливостей співрозмовника; створювати і підтриманням позитивний емоційний контакт з співрозмовником. У професійній діяльності сприймається як безпосередня вимога вибудовувати ефективні взаємостосунки з клієнтами;

2) вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини – здатність співпрацювати зі спеціалістами інших галузей і різним рівнем авторитарності (Хорунжа, 2014); навички ділової взаємодії та співпраці в процесі вироблення єдиних підходів, єдиної позиції щодо розв’язання актуальних проблем професійної діяльності та узгодження дій щодо їх реалізації;

3) уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей – здатність майбутніх перекладачів швидко знаходити варіативні способи при зміні професійного завдання або ситуації; “здатність адаптуватись до неочікуваних змін, уміння протистояти невпевненості й складності, займати позицію в дискусіях і відстоювати власну думку” (Таран, 2020); розуміти важливість оточення, в якому проходить навчання, розвиток, робота, реалізація особистісної перспективи.

Таким чином, індивідуальний стиль професійної діяльності майбутнього перекладача є своєрідним унікальним почерком професійної діяльності, що визначає взаємодією чотирьох компонентів, які обумовлюють професійне становлення перекладача, а його формування є системним процесом, який відображає безперервність розвитку майбутнього перекладача як суб’єкта професійної діяльності.

Зрозуміло, що наш підхід до визначення і обґрунтування компонентів у структурі індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів умовний і потребує вивчення змістово-функціонального аспекту індивідуального стилю професійної діяльності, зокрема обґрунтування критеріїв динамічної структури показників індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. Ці критерії можуть оцінювати формування означеного феномену.

Також, це пов'язано з розробкою і впровадження педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції, які зможуть виявити не тільки рівні його сформованості, а й особливості професійної підготовки майбутніх перекладачів у контексті формування індивідуального стилю професійної діяльності.

1.3. Сучасний стан формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти

У підрозділі 1.1 було доведено, що професійна діяльність перекладача має багатогранний характер, а у підрозділі 1.2 встановлено, що індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача є інтегральним особистісно-професійним утворенням, що містить комплекс інтелектуальних, мотиваційних, психічних якостей, що робить завдання формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів достатньо складним процесом.

Сьогодні, незважаючи на значну увагу науковців до проблеми підготовки майбутніх перекладачів, питання формування їх індивідуального стилю професійної діяльності поки що залишається нерозв'язаним. “Більшість викладачів і студентів знайомі з основами цього процесу поверхнево, не мають належної теоретичної підготовки і відповідних умов для його формування” (Однолеток, 2010, с. 132). Унаслідок цього випускники спеціальності 035 Філологія, маючи ґрунтовну спеціальну підготовку, часто бувають невідповідними до досягнення високих результатів у своїй професії і “через це втрачають інтерес до подальшої роботи за фахом або ж здійснюють її не ефективно” (Однолеток, 2010, с. 132). У зв'язку з цим, дослідження проблеми формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача в умовах закладу вищої освіти сьогодні, на нашу думку, є дуже актуальним.

Майбутні перекладачі при формуванні індивідуального стилю професійної діяльності “інтуїтивно використовуватимуть у навчанні іноземної мови власний

стиль освоєння мови, який значною мірою впливатиме на становлення індивідуального стилю” (Шнаревич, 2021, с. 260) професійної діяльності майбутнього перекладача. Виходячи з цього, можна припустити, що індивідуальний стиль професійної діяльності майбутніх перекладачів буде формуватися на основі та з урахуванням індивідуального стилю навчальної діяльності студента. Тому, якщо у закладах вищої освіти розпочинати процес формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів, то зникає агресивний стиль спілкування, зменшуються показники і таких неефективних стилів професійного спілкування, як авторитарний, м’який, формальний, конформний (Садова, 2011, с. 92).

Підґрунтя формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача закладається під час професійної підготовки в умовах закладу вищої освіти, і від того, наскільки воно буде міцним, залежить продуктивність подальшої професійної діяльності перекладача. З огляду на це професійну підготовку вважаємо обов’язковою умовою формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача, тому що “стиль повинен формуватися не стихійно, як це буває найчастіше, а цілеспрямовано, з урахуванням усіх тих інноваційних тенденцій, що панують в освітній системі; сучасних суспільних вимог, що висуваються до особистості майбутнього” (Однолєток, 2010, с. 134) перекладача.

Тому розглянемо думки науковців щодо особливостей формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача в умовах закладу вищої освіти.

При визначені компонентів індивідуального стилю професійної діяльності перекладача у підрозділі 1.2 нами було обґрунтовано важливість врахування компонентів психологічної системи професійної діяльності, які розробив В. Шадріков. Уважаємо, ці ідеї варто враховувати при формуванні індивідуального стилю професійної діяльності. На переконання Н. Пряжникова і О. Пряжникової, ідеї

В. Шадрікова щодо формування різних психологічних систем професійної діяльності лежать в основі формування індивідуального стилю професійної діяльності (Пряжников, Пряжникова, 2012). Цієї ж думки дотримується О. Лаврентьєва і О. Крупський, які стверджують, що визначені В. Шадріковим головні компоненти індивідуального професійного розвитку фахівця супроводжують формування індивідуального стилю професійної діяльності (Лаврентьєва, Крупський, 2022). До таких компонентів В. Шадріков відносить: 1) формування мотивів професійної діяльності: зсув мотиву на мету професійної діяльності, формування професійної мотивації щодо задоволеності обраною професією і знаходження особистісного сенсу професійної діяльності, що в результаті утворює цілісну поведінку фахівця; 2) формування мети професійної діяльності: виділення поля можливих результатів і уточнення мети; 3) формування уявлення про програму професійної діяльності: формування уявлення про структуру діяльності, способи виконання діяльності та програму діяльності; 4) формування інформаційної основи професійної діяльності: розуміння рівнів (сприйняття інформації, оцінка значимості інформації, переробка інформації і побудова інформаційних образів), особливостей (інформація часто змінюється, багатоплановість інформації) інформаційної основи діяльності; 5) формування блоку прийняття рішень: усвідомлення проблеми, вироблення способу вирішення проблеми, визначення критерію досягнення мети, перевірка рішення, корекція вибору (там, де це можливо) (Лаврентьєва, Крупський, 2022; Пряжников, Пряжникова, 2012; Шадріков, 2009).

На думку О. Коханової, в основі формування індивідуального стилю професійної діяльності лежить розвиток психологічної системи професійної діяльності суб'єкта праці (Коханова, 2015). На психологічному аспекті формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців наголошують О. Лаврентьєва і О. Крупський, які визначили і обґрунтували психолого-педагогічні засади формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців, до яких відносять: емоційні чинники (емоційна налаштованість суб'єкта) і

ціннісні чинники (система норм, настанов, ідеалів, зразків, що формується шляхом самооцінки своїх дій) (Лаврентьєва, Крупський, 2022). Ураховуючи визначені психолого-педагогічні засади формування індивідуального стилю професійної діяльності, науковці стверджують, що у процесі формування індивідуального стилю професійної діяльності доцільно враховувати індивідуально-психологічні особливості майбутніх фахівців, запроваджувати засоби комплексної диференціації з метою розвитку адекватної самооцінки та настанов у виконанні трудових дій, цілеспрямовано формувати систему раціональних трудових прийомів, створювати на заняттях позитивний мікроклімат, атмосферу співтворчості та співпраці, що забезпечить закріплення оригінальних способів здійснення професійної діяльності (Лаврентьєва, Крупський, 2022, с. 46).

В основі формування індивідуального стилю професійної діяльності, на думку І. Задорожної, лежать наступні положення: індивідуальний стиль професійної діяльності формується під впливом індивідуальних властивостей людини; формування індивідуального стилю професійної діяльності доцільно здійснювати за такими напрямками: забезпечення свободи самовираження, особистої зацікавленості в діяльності шляхом підбору проблемних, творчих завдань відповідно до інтересів студентів; індивідуалізації аудиторної та самостійної роботи студентів (за змістом, темпом виконання, умовами виконання тощо); підвищення мотивації навчання; формування здатності до самоконтролю, рефлексивної самооцінки (Задорожна, 2007).

У процесі експериментального дослідження Т. Пісною було доведено, що при формуванні індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього фахівця більше уваги слід приділяти роботі з розвитку пізнавальних інтересів студентів з такого напрямку, як проблемний виклад знань, виконанню студентами самостійних завдань, використанню ділових, рольових ігор, заняття у групах тощо (Пісна, 2022b, с. 118).

У рамках дослідження проблеми формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього фахівця, Ю. Бобрикова пропонує сконцентрувати увагу студентів на професійно важливих моментах професійної діяльності, а саме: створити такі умови, щоб кожен із студентів зміг провести аналіз своїх особистісних якостей, а також зробити відповідний висновок про те, які з наявних особистісних якостей необхідно розвивати і далі, а які спробувати нівелювати ще в процесі навчання у закладі вищої освіти (Бобрикова, 2015).

Таким чином, проведений аналіз засвідчив, що індивідуальний стиль професійної діяльності майбутнього перекладача “потрібно формувати не стихійно, як це буває досить часто, а цілеспрямовано, з урахуванням індивідуальних особливостей студентів, створенням умов для творчого розвитку особистості” (Капітан, 2022, с. 158) майбутнього перекладача. Тобто індивідуальний стиль професійної діяльності не формується сам собою, а потребує значних зусиль від майбутнього перекладача. “З метою попередження інтуїтивних, часто невинуватих кроків у професії, уникнення ймовірних помилок при безпосередньому “входженні” молоді людини в професійну діяльність важливим завданням” (Коханова, 2015) професійної освіти вважаємо формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів саме в умовах закладу вищої освіти під час здобуття кваліфікації “бакалавр філології, перекладач”.

Вельми корисним у вирішенні проблеми формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача в умовах закладу вищої освіти може бути досвід закордонних країн.

Зарубіжними науковцями накопичено значний досвід, який охоплює багато площин проблеми формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. Так, Г. Касимова у своєму дослідженні обґрунтовує важливість психологічного підходу до перекладу в умовах багатоаспектної професійної діяльності та розкриває зміст психологічних знань і навичок,

необхідних у професійній сфері майбутнього перекладача (Kassymova, 2014). В аналогічному напрямку активно працюють М. Козма і Д. Дежика-Картіс. Дослідники наголошують на тому, що завдання викладача полягає не тільки в тому, щоб сформувати в студентів ті навички, які лежать в основі загальної перекладацької компетентності, а й у створенні психологічного клімату, який, швидше за все, перетворить навчальний процес на позитивний досвід для майбутніх перекладачів (Cozma, Dejica-Cartis, 2013). Виходячи з цього в процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів необхідно враховувати такі психологічні фактори: “страхи, викликані незнайомістю чи складністю тексту, який перекладається; очікування, пов’язані з набуттям “хитрощів професійних викладачів”; потреба в психологічній підтримці перекладача” (Cozma, Dejica-Cartis, 2013, с. 896).

М. Пінто, В. Райдо та Д. Сеїлс акцентують увагу на інформаційній поведінці перекладачів (студентів) у сфері документації, а також формування їх інформаційної грамотності/компетентності (Raído, 2011; Sales, Pinto, 2011). На переконання Т. Серової, основною та кінцевою метою майбутньої професійної підготовки перекладача є формування так званої “збалансованої перекладацької двомовності”. Це поняття науковець розглядає як складну, системну та внутрішньоособистісну форму, що передбачає розробку конкретної нової мовної (семіотичної) системи, яку перекладач може використовувати під час спілкування (Serova, 2014).

На думку Л. Біль, в підготовці майбутніх перекладачів важливо поєднувати освіту та досвід, що є гарантією сформованості необхідних професійних компетенцій, які слід додатково оновлювати шляхом постійного професійного розвитку (Biel, 2011). У свою чергу, при визначенні таких компетентностей дослідниця спиралась на публікації Європейського комітету зі стандартизації (European Committee for Standardization, 2006). У нашому дослідженні варто взяти до уваги ці компетентності, а саме: перекладацька (вміння перекладати відповідно до стандартних вимог та інструкції), лінгвістична та текстова (знайомство з широким переліком умов текстового типу та їх застосування на практиці), дослідницька

(здатність швидко отримувати додаткову лінгвістичну/спеціалізовану інформацію, оптимальне використання інструментів дослідження та джерел інформації), культурна (здатність застосовувати поведінкові стандарти і цінності), технічна (вміння використовувати технічні ресурси) (Biel, 2011, с. 63).

Щодо індивідуального стилю професійної діяльності перекладача і особливостей його формування, то закордонні автори здебільшого розглядають це питання в контексті наявності індивідуальних стилістичних рис у перекладі (Eliáš, 2011; Olohan, 2004), врахування вимог і особливостей ринку перекладацьких послуг на підготовку майбутніх перекладачів (Aula.int, 2005; Зінукова, 2014; Hussein, 2007), забезпечення взаємозв'язку навчального процесу та реальної професійної діяльності (Aula.int, 2005; Zabalbeascoa, 2000), вивчення різних словотвірних моделей іноземної мови (Краснопєєва, 2014; Olohan, 2014). Зазначимо, що теоретичні дослідження наукових праць, які представляють результати вивчення питання формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів у системі вищої освіти закордоном дають змогу стверджувати, що дана тема є недостатньо вивченою і, як результат цього, потребує подальших наукових досліджень і ґрунтовного аналізу.

У період пошуку нових, ефективних освітніх моделей формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів для забезпечення потреби перекладацької галузі в інноваційному розвитку велике значення приділяється “передовому досвіду тих країн, в яких можна спостерігати високі результати в області підготовки конкурентоспроможних кадрів” (Сорока, 2019). Серед європейських держав можна в першу чергу виділити Іспанію і Великобританію – країни з високорозвиненою системою підготовки фахівців, в тому числі філологічного профілю.

Щодо формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів в Іспанії, треба наголосити на тому, що науковці цієї країни так само як і українські дослідники вважають, що ринкові вимоги обов'язково повинні знайти

свій шлях у навчальній практиці. Для цього викладачі постійно переосмислюють і вносять корективи в існуючі освітньо-професійні програми підготовки перекладачів з точки зору вимог сучасного ринку до професіоналів. Наприклад, члени команди Aula.int, які є викладачами перекладу в Університеті Гранади (Іспанія) розробили практичний курс, що включає конкретні перекладацькі завдання в імітованому “реальному житті”, який призначений для ознайомлення студентів з їхніми майбутніми умовами професійної діяльності (Aula.int, 2005, с. 132). Команда Aula.int називає такий підхід – “професійним підходом до підготовки перекладачів”. Нам імпонує така точка зору, тому що вимогливий ринок перекладацьких послуг очікує, що професіонали розуміють смисл тексту або повідомлення, що перекладається, вміло використовують інформаційно-комунікативні технології, є універсальними в тому сенсі, що вони можуть засвоїти всі елементи в процесі перекладу. Тому, на нашу думку, орієнтиром у підготовці майбутніх перекладачів є взаємозв’язок навчального процесу та реальної професійної діяльності, що визначає головну педагогічну умову формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців перекладацької галузі.

Ідею “професійного підходу до підготовки перекладачів” підтримав іспанський дослідник П. Забальбеаскоа, який наголошує на тому, що завдяки впровадженню цього підходу у професійну підготовку майбутніх перекладачів можна досягти низки освітніх цілей: мотивація студентів та формування їх відданості до навчального процесу, визначення пріоритетів та впорядкування цілей, методології та навчально-методичних матеріалів, адаптація їх до потреб та здібностей студентів, як індивідуально, так і колективно; розробка та впровадження конкретних матеріалів та заходів; еклектичний та гнучкий підхід, орієнтований на запланований розвиток; правильний баланс між теорією та практикою, поряд із упором на практичне застосування теорії; належний баланс між змодельованими “реальними” діями та конкретними контрольованими діями з метою покращення навичок; рух до самостійної роботи студентів як в аудиторії, так і за її межами; максимальне

використання педагогічного контексту та доступних засобів масової інформації; розуміння важливості та функції кожного освітнього компонента в інституційному, соціальному та професійному контексті (Zabalbeascoa, 2000).

Щодо підготовки майбутніх перекладачів у Великобританії, то варто зауважити, що в цій країні створено багато самостійних освітніх курсів. Курси перекладу здебільшого пропонуються як частина більшості програм навчання іноземним мовами. Незважаючи на те, що завдання перекладу традиційно використовуються як спосіб перевірки засвоєння мови, все частіше розглядаються як навчальна діяльність сама по собі, яка передає навички, характерні для перекладу як способу спілкування (Pym, 2009). Такі програми у деяких країнах можуть бути досить насиченими та різноманітними, пропонуючи формувати такі компетентності: здатність використовувати інформаційно-комунікаційних технології на теоретичному, практичному і творчому рівні в професійній перекладацькій діяльності; розуміти і використовувати технік і прийомів ділового спілкування в конкретній ситуації, вміння проводити переговори і способи впливу на співрозмовника; аналізувати та вміти застосовувати у професійній діяльності знання історичних аспектів розвитку перекладу тощо. На нашу думку, ідеальним продуктом цих програм є перекладач-професіонал з дуже багатим набором навичок, що визначає якісну і кількісну характеристику індивідуального стилю професійної діяльності.

Пропонуємо зупинитись на характеристиці деяких з таких освітніх курсів.

Навчальний курс “Translation as a career” (“Переклад як кар’єра”), який розроблений фахівцями Відкритого Університету (The Open University, Great Britain), створює такі умови для слухачів: зустрітись з професійними перекладачами, оцінити власний рівень володіння іноземною мовою, дізнатись, як перекладачі вдосконалюють мовні навички.

Запропонований курс розділений на чотири розділи: 1) переклад як професія: наводиться огляд навичок та знань, необхідних для того, щоб бути професійним

перекладачем, а також розкривається сутність та складові професійної компетентності перекладача; 2) один день із життя перекладача: організація зустрічей з професійними перекладачами, які розкривають секрети професії “перекладач”; обґрунтовуються можливості волонтерської діяльності перекладача; 3) ваші мовні навички: формування мовних навичок перекладачів, а також характеристика рекомендацій з метою удосконалення означених умінь; 4) теорія та практика перекладу: вивчення поняття “еквівалентність” в процесі практичної перекладацької діяльності.

Звернемо увагу на освітній курс “How to become a translator” (“Як стати перекладачем”), який було розроблено і впроваджено в освітню практику фахівцями Інституту перекладу та усного перекладу (Institute of Translation and Interpreting, Great Britain). Курс спрямований на формування таких компетентностей: вільне (майже рідне) розуміння принаймні однієї іноземної мови (мови оригіналу); тверде розуміння культури країни мови оригіналу; навички письма рідною мовою. Після прослуховування курсу слухачі отримують диплом з перекладу (DipTrans). DipTrans – це кваліфікація післядипломного рівня, що складається з трьох іспитів у різних предметних областях.

Ознайомлення з метою, завданнями, змістом вищезазначених курсів дає змогу сформуванню деяких практичних рекомендацій, які допоможуть майбутнім перекладачам сформуванню високого рівня індивідуального стилю професійної діяльності в процесі професійної підготовки, а також самоосвітній діяльності: постійно читати якісні публікації, журнали та газети мовою оригіналу та рідною мовою; прослуховувати освітні курси (технічний письмовий текст, копірайтинг або юридична редакція, тощо), які спрямовані на формування письменницьких навичок; станьте педантом граматики та пунктуації (професійний перекладач повинен бути абсолютно впевненим у тому, як використовувати коми, крапку з комою, двокрапку, апостроф); враховувати вказівки виконання перекладу в професійній діяльності; постійно відточувати навички мови оригіналу та рідної мови протягом власної кар’єри.

Цікавим є підхід А. Хусейна щодо визначення компетенцій, які потрібні та очікуються від майбутнього перекладача ринком перекладацьких послуг. Так, науковець у дослідженні “Вплив ринку перекладів на підготовку перекладачів”, по-перше, виділив відмінні риси, що характеризують світовий ринок перекладів – динамічний, мультимедійний, швидко-прицільний, вимогливий до високої якості, командоорієнтований, локальноорієнтований. По-друге, обґрунтував основні компетентності, які повинні бути сформовані у майбутніх викладачів, відповідно до характеристик сучасного ринку перекладу. До таких компетентностей А. Хусейн відносить: мовну (система базових знань і навичок, необхідних для мовного спілкування – граматичні, соціально-лінгвістичні, текстові та лексикограматичні знання з кожної мови), екстралінгвістичну (загальні світові знання та спеціальні знання, які перекладач може використовувати відповідно до потреб кожної перекладацької ситуації), інструментально-професійну (стійкі уявлення щодо інформаційних ресурсів і перекладацьких технологій, особливостей ринку праці (ділова хватка, оплата, короткі переклади, тайм-менеджмент тощо), знання професійних прав та обов’язків, професійна поведінка або етика перекладачів), психофізіологічну (здатність використовувати всі види психомоторних (навички читання та письма), когнітивних (пам’ять, концентрація уваги, творчість і логічне міркування) та настановних ресурсів (інтелектуальну цікавість, строгість, критичність, готовність працювати в команді, естетична чутливість і впевненість у собі), стратегічну (здатність до вирішення проблем, які виникають під час перекладу, за допомогою виконання свідомих і несвідомих, вербальних і невербальних процедур), компетентність передачі (здатність розуміння (здатність аналізувати, синтезувати та активувати екстралінгвістичні знання, щоб вловити зміст тексту), здатність “девербалізувати” (тобто зберігати “імідж” тексту, компетенція повторного виразу (організація тексту, креативність); здатність виробляти адекватний переклад і встановлювати взаємозв’язок між робочими мовами перекладача); компетентність автономії (здатність розвивати впевненість у собі, вміння редагувати й оцінювати,

дослідницький таланти, і незалежність у навчанні протягом усього життя, тобто самооновлення) (Hussein, 2007). Ураховуючи те, що опанування професійними компетентностями є важливим завданням сучасної педагогічної теорії і практики філологічної освіти, тому формування компетентностей, які обґрунтував А. Хусейн, повинно стати необхідною умовою формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

I, по-третє, науковець розкриває особливості формування кожної з визначених ним компетентностей. На думку А. Хусейна, майбутніх перекладачів потрібно навчати таким чином, щоб вони могли самостійно діяти в реальних ситуаціях перекладу; постійно переглядати освітньо-професійні програми відповідно до вимог ринку перекладацьких послуг; забезпечувати участь студентів у міжособистісній, міжсуб'єктивній взаємодії; чітко обґрунтовувати критерії оцінювання перекладу під час навчання; подолати розрив між інституційною підготовкою та реальністю професії (Hussein, 2007). Ці особливості ми обов'язково врахуємо при подальшій роботі щодо формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

При характеристиці індивідуального стилю перекладача К. Краснопеєва і М. Олохан зазначають, що необхідно враховувати такі дихотомії його прояву: вплив особливостей переказу; вплив діахронічного аспекту (відповідність нормі у граматиці цього періоду часу); вплив особливостей оригіналу – індивідуальний стиль автора тексту оригіналу; вплив особливостей соціокультурного оточення у ситуації перекладу (аналіз екстралінгвістичної інформації, зібраної на етапі формування корпусу) (Olohan, 2004, с. 150); вплив універсалій перекладу (аналіз результуючого діапазону щодо відповідності універсальним характеристикам тексту перекладу) (Краснопеєва, 2014, с. 121). Перелічені категорії прояву індивідуального стилю передбачають формування здатності створювати найбільш продуктивні словотворі моделі іноземної мови.

Зауважимо, що в міжнародній науковій літературі та практиці підготовка майбутніх перекладачів здебільшого ґрунтується на компетентнісному підході. Це ж стосується і формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача. Означений підхід передбачає формування сучасних компетентностей (мовна, екстралінгвістична, інструментально-професійна, психофізіологічна, стратегічна, компетентність передачі, компетентність автономії, інформаційно-комунікаційна, комунікативна, історична тощо), які відповідають сучасному ринку перекладацьких послуг. При цьому звертається увага на такі організаційно-педагогічні умови цього процесу: впровадження “професійного підходу до підготовки перекладачів” (взаємозв’язок навчального процесу та реальної професійної діяльності), організація зустрічей з професійними перекладачами, постійний перегляд освітньо-професійних програм підготовки майбутніх перекладачів відповідно до вимог ринку перекладацьких послуг, забезпечення участі студентів у міжособистісній, міжсуб’єктивній взаємодії, створення і впровадження навчальних дисциплін, які розкривають проблеми психології спілкування, іміджології, психології міжособистісного пізнання, побудова освітнього процесу на основі особистісно-орієнтованого підходу, реалізація комплексу педагогічних, інформаційних та орієнтаційних заходів, спрямованих на розвиток умінь та навичок формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Корисним для нашого дослідження є також досвід українських науковців і професіоналів-практиків, які здійснюють підготовку майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти.

З цією метою нами було вивчено і проаналізовано: зміст освітньо-професійних програм спеціальності 035 Філологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які спрямовані на підготовку майбутніх перекладачів; силабусу і робочі програми навчальних дисциплін та іншу інформацію, що міститься на офіційних сайтах українських закладів вищої освіти (Херсонський державний університет, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Івано-

Франківський національний технічний університет нафти і газу, Університет імені Альфреда Нобеля, Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”, Український державний університет залізничного транспорту, Навчально-науковий інститут іноземних мов, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Ужгородський національний університет, Запорізький національний університет, Київський національний лінгвістичний університет та інші).

У переліку обов’язкових освітніх компонентів багатьох освітньо-професійних програм є дисципліна, яка спрямована на вивчення рідної (української) мови (“Українська мова (за професійним спрямування)” / “Сучасна українська мова” / “Українська мова: стилістичний аспект” / “Ділова українська мова” / “Сучасна українська літературна мова” / “Сучасна українська мова та культура ділового спілкування”), загальний обсяг цих навчальних дисциплін становить 3–4 кредити. На нашу думку, такий розподіл годин на вивчення української мови недостатній. У попередніх підрозділах нами було доведено, що досконале знання рідної мови для перекладача є не менш важливим як вивчення іноземної мови. Особливо в сучасних умовах російсько-української війни, коли всі сфери життя українського суспільства масово переходять на спілкування і обслуговування українською мовою. “Мовна ситуація в Україні прогнозовано зазнає динамічних змін. Змінилися пропорції використання української мови в офіційному й неофіційному спілкуванні, у публічному просторі й у колі сім’ї. За даними Фонду “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва, 46% українців зі своїми найближчими родичами розмовляють переважно або тільки українською мовою. Переважно або тільки російською мовою розмовляють 28,1% українців. Ще 24,9% українців рівною мірою розмовляють українською та російською мовами. Збільшення кількості україномовних родин є стійкою тенденцією” (Ажнюк, Гриценко, 2022). Ураховуємо ще той факт, що переважна більшість студентів, які здобувають кваліфікацію “бакалавр філології, перекладач” наразі є російськомовними. Тому, завдання закладу вищої освіти

підготувати кваліфікованого перекладача, який володіє українською і другою іноземною мовою на високому рівні. Нажаль, у деяких ОПП взагалі відсутні навчальні дисципліни, які спрямовані на вивчення української мови. Позитивною є практика у Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу та Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького, в яких сучасна українська мова вивчається в обсязі 7 і 12 кредитів відповідно.

Серед обов'язкових освітніх компонентів загального циклу професійної підготовки майбутніх перекладачів є такі:

– “Історія державотворення України” / “Історія України” / “Історія та культура України” / “Культура України” / “Історія української державності” / “Історія України та української культури” (спрямовані на створення умов для свідомої орієнтації майбутніх перекладачів у сучасному світі, суспільстві; “формування наукового світогляду, широкої ерудиції, знань щодо історико-культурного середовища, громадянської відповідальності, державного патріотизму; виховання шанобливого ставлення до національно-культурних традицій українського народу, формування високого рівня культури та освіченості” (Деревінський, 2022), підготовці до майбутньої професійної діяльності);

– “Права і свободи людини та громадянина в Україні” / “Реалізація прав, свобод та обов'язків громадянина України” / “Правознавство” (спрямовані на здобуття знань про права людини та формування високої культури правового мислення, розуміння правового та суспільного статусу перекладача). Проте, у межах цих дисциплін майбутніх перекладачів зазвичай ознайомлюють лише із загальною правовою інформацією, яка фактично мало відноситься до професійної діяльності перекладача, що негативно відбивається і на формуванні індивідуального стилю професійної діяльності. Бажано, в контексті цих дисциплін розкривати студентам сутність правових норм, що мають безпосереднє відношення до професійної діяльності перекладача;

– “Основи інформаційних технологій у філології” / “Інформаційні та комунікаційні технології” / “Інформаційні системи та технології” / “Інформаційні технології у перекладацьких проєктах” / “Основи інформатики та прикладної лінгвістики” / “Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в діяльності перекладача” (надання уявлень про можливості обробки текстів за допомогою комп’ютера і комп’ютерних технологій та виробка первинних навичок користування цими технологіями (Бережний, 2020)). Ми наголошували на тому, що обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів є важливим компонентом індивідуального стилю професійної діяльності перекладача. Проте аналіз змісту робочих програм означених дисциплін показав, що вони спрямовані на формування базових комп’ютерних навичок, таких як: вміння працювати з продуктами, програмами та службами Microsoft 365 (Word, Exel, PowerPoint), здатність здійснювати пошук необхідної інформації Internet. У деяких робочих програмах цих дисциплін є одна тема щодо вивчення особливостей перекладу за допомогою електронних програм-перекладачів. На нашу думку, питанню формування здатності майбутніх перекладачів використовувати інформаційні технології, які орієнтовані на професійний переклад, варто приділяти більше уваги;

– “Основи мовної комунікації” / “Психологія міжособистісного спілкування” / “Теорія мовної комунікації” / “Риторика” / “Основи теорії мовної комунікації” (вивчення феномена мовного спілкування, формування вмінь і навичок правильно розуміти й аналізувати явища мовного спілкування, використовувати набуті знання у вивченні іноземних мов, перекладі та філологічних дослідженнях (Алексеев, Короткова, 2022))

Констатуємо, що переважна більшість (у деяких ОПП всі) освітніх компонентів обов’язкового циклу є філологічної (“Іноземна мова”, “Латинська мова”, “Англійська мова”, “Друга слов’янська мова з практикою перекладу” та інші), лінгвістичної (“Вступ до теорії лінгвістики”, “Стилістика англійської мови”,

“Порівняльна лексикологія англійської і української мов”, “Практична стилістика словацької мови”, “Вступ до мовознавства”, “Загальне мовознавство”, “Фонетика англійської мови”, “Практична фонетика першої іноземної мови”, “Лексикологія першої іноземної мови” та інші), літературознавчої (“Історія зарубіжної літератури”, “Історія польської літератури”, “Вступ до літературознавства”, “Сучасна українська література”, “Компаративістика”, “Українська література у світовому контекст” та інші) спрямованості. Такий вибір закладів вищої освіти є зрозумілим, ураховуючи профіль ОПП.

Звичайно в залежності від назви і особливостей освітньо-професійної програми заклади вищої освіти наповнюють навчальний план відповідними освітніми компонентами обов’язкового циклу професійної підготовки. Наприклад, такими як:

– “Психологія” / “Психологія міжособистісного спілкування” (Модуль “Загальна психологія”) – підтримуємо таке рішення закладів вищої освіти, оскільки дисципліни психологічної спрямованості сприяють формуванню обізнаності майбутніх перекладачів щодо сутності психологічної науки, її структури; загальних закономірностей та механізмів виникнення, функціонування та розвитку психіки; індивідуально-психологічних особливостей пам’яті людини та їх кореляції з процесами запам’ятовування інформації; формування практичних умінь застосування психологічних знань у житті та професійній діяльності. Це підтверджує і результати, отримані в процесі аналізу закордонного досвіду формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. На жаль, дисципліни психологічної спрямованості включені до обов’язкових освітніх компонентів ОПП, які ми досліджували, присутні лише в деяких закладах вищої освіти;

– “Філософія” / “Філософія мови” / “Філософія та логіка” / “Вступ до філософії” / “Етнокультурологія, етика та естетика” / “Етика перекладача та міжнародний етикет” – метою цих навчальних дисциплін є забезпечення студентів

знаннями про історію філософії мови, її парадигми, принципи та основні ідеї, а також про відмінності та зв'язки між різними філософськими теоріями мови (Богачов, 2017); оволодіння майбутніми перекладачами теоретичними основами професійної етики та формування умінь і навичок самостійно застосовувати набуті знання у практичній діяльності;

– “Основи дослідницької роботи перекладача” / “Основи наукових досліджень” – метою цих навчальних дисциплін є формування у студентів базового розуміння значення науки і наукових досліджень, а на цій основі – вміння, дотримуючись логіки проведення наукового пошуку та опираючись на адекватно відібрані методи, здійснення власної наукової діяльності та оформлювати її результати відповідно правил (Мучка, 2019).

Щодо наповнюваності вибіркового освітніх компонентів, то серед них також переважають навчальні дисципліни філологічної, лінгвістичної, літературознавчої спрямованості. Варто звернути увагу на ті навчальні дисципліни, які, на нашу думку, сприяють формуванню окремих компонентів індивідуального стилю професійної діяльності, окрім дисциплін професійної спрямованості: “PR-технології”, “Іміджологія”, “Самоменеджмент”, “Основи прийняття креативних рішень”, “Самопрезентація”, “Академічне публічне мовлення” тощо. Таке наповнення вибіркового дисциплін є позитивною практикою в контексті формування індивідуального стилю професійної діяльності, проте такі навчальні дисципліни є поодинокими випадками в ОПП.

Зазначимо, що в жодній ОПП серед обов'язкових і вибіркового освітніх компонентів немає жодної навчальної дисципліни, яка б розкривала сутність індивідуального стилю професійної діяльності перекладача та його роль у професійному становленні фахівця. На нашу думку, це не є негативним аспектом в процесі професійної підготовки майбутнього перекладача, тому що індивідуальний стиль професійної діяльності має статус міждисциплінарної категорії.

Отже, на основі контент-аналіз змісту освітньо-професійних програм можна зробити висновок, що програми підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти здебільшого орієнтовані на розвиток лінгвістичних компетенцій майбутніх фахівців, при цьому не приділяється належна увага розвитку особистості майбутнього спеціаліста, у якого професійні вміння поєднуються із затребуваними у професії перекладача особистісними якостями. Також аналіз виявив, що у процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів формування індивідуального стилю педагогічної діяльності не достатньо відображено в освітньо-професійних програмах. Це призводить до стихійного формування індивідуальних стилів у майбутніх перекладачів, внаслідок чого знижується результативність підготовки фахівців до подальшої професійної діяльності (Соболь, 2005). Тому формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача в умовах закладу вищої освіти повинно мати цілеспрямований науково обґрунтований характер. З цією метою нами було проведене експериментальне дослідження структури і проявів індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Висновки до першого розділу

Проведено теоретичний аналіз проблеми формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів; здійснено уточнення сутності та структури основних понять; обґрунтовано особливості професійної підготовки майбутніх перекладачів у контексті формування індивідуального стилю професійної діяльності.

На основі наукової і нормативної літератури було встановлено, що професійна діяльність перекладачів завжди пов'язана із багатозадачністю, специфікою поставлених завдань та значущою відповідальністю. Перекладач у своїй професійній діяльності вивчає і перекладає текст/повідомлення оригіналу, прагнучи правильно передати зміст понять, які містяться в оригінальному тексті/повідомленні, на мову

перекладу; дотримується всіх правил орфографії та граматики; здійснює рефлексію; шукає замовлення; працює над підвищенням кваліфікації; облаштовує робоче місце; займається саморекламою; тощо. На основі вищезазначеного, спостереження за особливостями професійної діяльності перекладачів, а також власного досвіду можемо виділи наступні функції професійної діяльності перекладача: функція перекладу, функція взаємодії, функція самоосвіти, функція самореклами.

Попри значну увагу дослідників до проблеми індивідуального стилю професійної діяльності обґрунтування теоретичних засад індивідуального стилю професійної діяльності перекладача триває.

У контексті дослідження нами уточнено сутність поняття: “індивідуальний стиль професійної діяльності” як систему способів і прийомів здійснення професійної діяльності зумовлену певними особистими якостями. Поняття “індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача” визначено нами як інтегральне динамічне особистісно-професійне утворення, детерміноване комплексом інтелектуальних, мотиваційних, психічних якостей особистості фахівця, яке визначає його індивідуальну стратегію й тактику організації перекладацької діяльності (систему способів і прийомів здійснення перекладацької діяльності), забезпечуючи ефективну реалізацію професійних завдань. У структурі індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів нами виділено такі компоненти: орієнтація на професійну успішність і кар’єру, управління знаннями та перекладацькими ресурсами, системне та творче мислення, ефективна партнерська і командна взаємодія.

Визначено, що “формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів” розглядається як спеціально організований процес якісної підготовки майбутніх перекладачів, в основі якого – орієнтація на професійну успішність і кар’єру; прагнення до ефективної партнерської і командної взаємодії; розширення можливостей щодо управління знаннями та перекладацькими ресурсам; забезпечення розвитку системного та творчого мислення студентів.

Схарактеризовано особливості професійної підготовки майбутніх перекладачів у контексті формування індивідуального стилю професійної діяльності. До особливостей належать: впровадження засобів комплексної диференціації з метою розвитку адекватної самооцінки та настанов у виконанні трудових дій; створення на заняттях позитивного мікроклімату, атмосфери співтворчості та співпраці, що забезпечить закріплення оригінальних способів здійснення професійної діяльності; забезпечення свободи самовираження, особистої зацікавленості в діяльності шляхом підбору проблемних, творчих завдань відповідно до інтересів студентів; індивідуалізації аудиторної та самостійної роботи студентів (за змістом, темпом виконання, умовами виконання тощо); підвищення мотивації навчання; формування здатності до самоконтролю, рефлексивної самооцінки; розвиток пізнавальних інтересів студентів за допомогою проблемного викладу знань, виконання самостійних завдань, використання ділових, рольових ігор, заняття у групах; концентрація уваги студентів на професійно важливих моментах професійної діяльності (створення умов, щоб кожен із студентів зміг провести аналіз своїх особистісних якостей, а також зробити відповідний висновок про те, які з наявних особистісних якостей необхідно розвивати і далі, а які спробувати нівелювати ще в процесі навчання у закладі вищої освіти); тощо.

РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ І ПРОЯВІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

2.1. Критерії, показники та рівні сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів

Для сучасної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів особливої значущості набуває визначення змістовного наповнення структурних компонентів індивідуального стилю професійної діяльності та критеріїв для оцінки рівня його сформованості. Однак, відсутність у науковій літературі чітко окресленого змісту індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів (п. 1.1) лише доводить необхідність визначитися зі складовими поняття “індивідуальний стиль професійної діяльності” з позицій теорії та практики перекладацької діяльності та особливостей підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності.

Стосовно критеріїв та показників індивідуального стилю професійної діяльності фахівців, зазначимо, що на думку Т. Пісної, їх сформованість доцільно визначати згідно з критеріями: мотиваційний (ціннісне ставлення до стилю діяльності; усвідомлення значущості спілкування для успішної професійної діяльності; повага до прав та інтересів кожного суб’єкта взаємодії; сформованість мотивів досягнення, конкуренції і кооперації); особистісний (відповідальність за виконання професійних завдань, адекватна самооцінка, розуміння особистісної значущості для інших суб’єктів професійної діяльності, впевненість у собі, ініціативність, толерантність, цілеспрямованість, дисциплінованість, емпатія); комунікативний (володіння засобами вербального та невербального спілкування; здатність розуміти партнерів зі спілкування, їхні мотиви та цілі; вміння дискутувати та відстоювати власну позицію; вміння встановлювати міжособистісні зв’язки); діяльнісний (координувати власні дії з діями колег; узгоджувати власний стиль

роботи зі стилями партнерів з взаємодії; конструктивно управляти конфліктами; прогнозувати результати партнерської взаємодії; створювати емоційно комфортні умови для спільної діяльності; вносити корективи у зміст і форми взаємодії відповідно до завдань спільної діяльності й особистісно-професійного розвитку; оцінювати результати партнерської взаємодії) (Пісна, 2022а, с. 96–97).

Для визначення рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності учителів пропонується враховувати такі критерії, як-от: ціннісно-орієнтований (професійна позиція, мотиваційна спрямованість, самопізнання); комунікативно-орієнтований (контактність, комунікабельність, емоційна культура); інноваційно-орієнтований (новаторство, творча ініціатива, інтуїція) (Ковалів, 2005, с. 98); мотиваційний (системна цілісність потреб, ставлень до вироблення індивідуального стилю професійної діяльності, мотивація реалізації індивідуального стилю, прагнення до професійного успіху в організації фізкультурно-оздоровчого, спортивно-масового та оздоровчо-розвивального процесу в закладах освіти), когнітивний (система професійних знань про індивідуальний стиль діяльності, професійний розвиток, механізми вироблення індивідуального стилю та його вияви у професійній діяльності, розуміння суті етапів формування індивідуального стилю діяльності й інтеграції знань про професійне становлення і самореалізацію), діяльнісний (комплекс професійних умінь щодо формування і реалізації індивідуального стилю, навичок щодо способів виконання професійної діяльності, професійно значущі якості щодо визначення стратегій і тактик здійснення професійної діяльності), рефлексивно-ціннісний (здатність критично осмислювати рівень задоволеності потреб щодо самореалізації в професії, комунікативної взаємодії, адекватність оцінювання професійних успіхів, сприйняття суперечливих моментів та прорахунків у формуванні й реалізації індивідуального стилю діяльності) (Бугаєнко, 2018).

Для встановлення більш реальних вимог до індивідуального стилю професійної діяльності (Шама, 2018), нашу увагу привернуло дослідження, у якому

представлено детальну згуртованість показників за критеріями, де, по-перше, мотиваційно-ціннісний критерій передбачав усвідомлення необхідності формування індивідуального стилю професійної діяльності; сформованість системи професійних цінностей і пріоритетів; прагнення до творчого самовираження у професії; по-друге, когнітивний критерій включав рівень професійно-педагогічних знань; знання про схильність до стилю професійної діяльності; свідомий розвиток творчого мислення для вироблення власного стилю діяльності; по-третє, особистісно-діяльнісний критерій розкриває вимоги до рівня комунікабельності, чіткості, виразності мовлення; здатності налагоджувати контакт з усіма учасниками професійної діяльності, емоційна культура; володіння техніками та засобами професійної діяльності; по-четверте, рефлексивно-оцінний критерій передбачав сформованість рефлексивних умінь; уміння адекватно оцінювати власний досвід формування індивідуального стилю професійної діяльності; обізнаність з можливості коригування свого індивідуального стилю професійної діяльності (Шама, 2018, с. 133).

При визначенні критеріїв сформованості індивідуального стилю професійної діяльності І. Цар враховувала важливість особистісної і професійної складових. Так, критеріями визначення рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності авторкою визначено: гностичний критерій (професійні знання (знання предмета, знання способів комунікації, знання психологічних особливостей суб'єктів спілкування); самопізнання (своєї особистості та своєї діяльності); наявність мотиву професійної діяльності); критерій професійної творчості (професійна спрямованість; професійні уміння (комунікативні уміння, уміння конструювати та організовувати власну діяльність); наявність творчості (творче мислення, творча уява, пошук нових способів роботи, прагнення та уміння доводити творчі здобутки до кінця); критерій рефлексивності (рефлексивна позиція; здатність до самооцінки) (Цар, 2013).

Критеріями, які визначають загальні підходи до визначення рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності, на нашу думку, є:

мотиваційно-особистісний (інтерес та мотивація щодо формування власного індивідуального стилю професійної діяльності, інформованості та системи професійних цінностей, пріоритетів); когнітивний (розвиток індивідуальних властивостей та здібностей; сформованість професійних навичок, комунікаційних умінь, рівня творчого потенціалу); рефлексивно-корекційний (володіння рефлексійно-корекційними знаннями та вміннями); інноваційно-орієнтований (здатність до створення успішного професійного іміджу) (Колосова, 2017, с. 127).

Отже, намагання визначення критеріальних засад формування індивідуального стилю професійної діяльності, представлених в сучасних дослідженнях (Бугаєнко, 2018; Ковалів, 2005; Колосова, 2017; Пісна, 2022а; Цар, 2013; Шама, 2018) надає змогу синтезувати суттєві характеристики й показники, які базуються на різних рівнях розуміння зв'язків між компонентами та їх ієрархією щодо побудови структури індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів та осмислення критеріїв для оцінки сформованості у студентів в процесі професійної підготовки.

Ураховуючи те, що у науковій літературі відсутня загальноприйнята структура як індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів, так і того, що до його структури введено суттєві характеристики індивідуального стилю професійної діяльності, нами було прийнято рішення застосувати метод експертної оцінки з метою вирішення проблеми змістовного наповнення означеного феномену. До складу експертів ми залучили стейкхолдерів, які залучені до співпраці із закладами вищої освіти для проведення експертної оцінки якості освітніх програм та їх рецензування, приймають участь в засіданнях груп із забезпечення якості вищої освіти щодо оновлення діючих та розроблення нових освітніх програм, надають пропозиції щодо забезпечення їх відповідності нормативним документам із освіти та сучасним вимогам ринку праці, проведення спільних заходів з підвищення якості підготовки перекладачів. Зазначимо, що найбільш пріоритетними стейкхолдерами для налагодження довгострокової взаємодії із закладами вищої освіти визначено

(Жегус, 2018, с. 171–172) абітурієнтів та їхні родини, студентів, організації-клієнти, керівництво закладу вищої освіти, науково-педагогічні кадри закладу вищої освіти; заклади середньої, середньо-професійної освіти та заклади вищої освіти I–II рівнів акредитації; працедавців; службу зайнятості, кадрові та рекрутингові агенції, професійні співтовариства та громадські організації; державні органи; випускників закладів вищої освіти.

Тому, до експертного оцінювання показників структури індивідуального стилю професійної діяльності було залучено здобувачів вищої освіти спеціальності 035 Філологія, а саме студентів Університету імені Альфреда Нобеля. Окрім здобувачів вищої освіти, до вибірки експертів увійшли: науково-педагогічні працівники українських закладів вищої освіти: ВНЗ “Університет імені Альфреда Нобеля”, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського; науково-педагогічні працівники закордонних закладів вищої освіти: Університет “Хуманітас” (м. Сосновець, Польща) і Університет “Вища школа управління охороною праці” (м. Катовіце, Польща); фахівці організацій, які надають послуги перекладу, серед яких фахівці-стейкхолдери агенції міжнародних перекладів “S.L.O.V.O.”, бюро перекладу “BEST translated”. Усього до експертного оцінювання було залучено 31 здобувач вищої освіти і 31 фахівець-стейкхолдер, які добровільно зголосились прийняти участь у нашому дослідженні.

До теоретично обґрунтованої нами сутності й структури індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів, поданої у підрозділі 1.2, доцільно окреслити ступінь сформованості компонентів індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів. Відсутність загальноприйнятої методики вивчення структури індивідуального стилю професійної діяльності та уявлення про зміст індивідуального стилю професійної діяльності у контексті теорії та практики перекладу, дозволила нам виходячи із особливостей і функцій професійної діяльності перекладачів (п.1.1), закономірностей і властивостей індивідуального

стилю професійної діяльності в сфері перекладу запропонувати зміст показників, розроблених компонентів, які ми також оцінювали за допомогою експертів.

На наш погляд, формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів в умовах професійної підготовки має здійснюватися з урахуванням визначених складових та компонентів індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів, критеріїв та прояву їх показників відповідно до рівнів сформованості (див. рис. 2.1).

Акцентуємо увагу на тому, що розроблення методики для вивчення змісту компонентів (“Орієнтація на професійну успішність і кар’єру”, “Управління знаннями та перекладацькими ресурсами”, “Системне і творче мислення”, “Ефективна партнерська і командна взаємодія” (див. дод. А)) індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів, передбачало здійснення її експертного оцінювання.

До першої частини методики увійшли показники індивідуального стилю професійної діяльності, які умовно об’єднано у складову “Орієнтація на професійну успішність і кар’єру”. Ці показники в основному являють собою певну позитивну мотивацію до здійснення професійної діяльності та розвитку кар’єри, а також рушійну силу та передумову формування індивідуального стилю професійної діяльності. До цього списку увійшли твердження, що мають розкривати сутність індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів, а саме:

- мотивація щодо успіху в професійній діяльності;
- прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності;
- спрямованість на розвиток кар’єри;
- налаштування на позитивний результат;
- спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці;
- прагнення досягнення мети та завдань професійної діяльності;

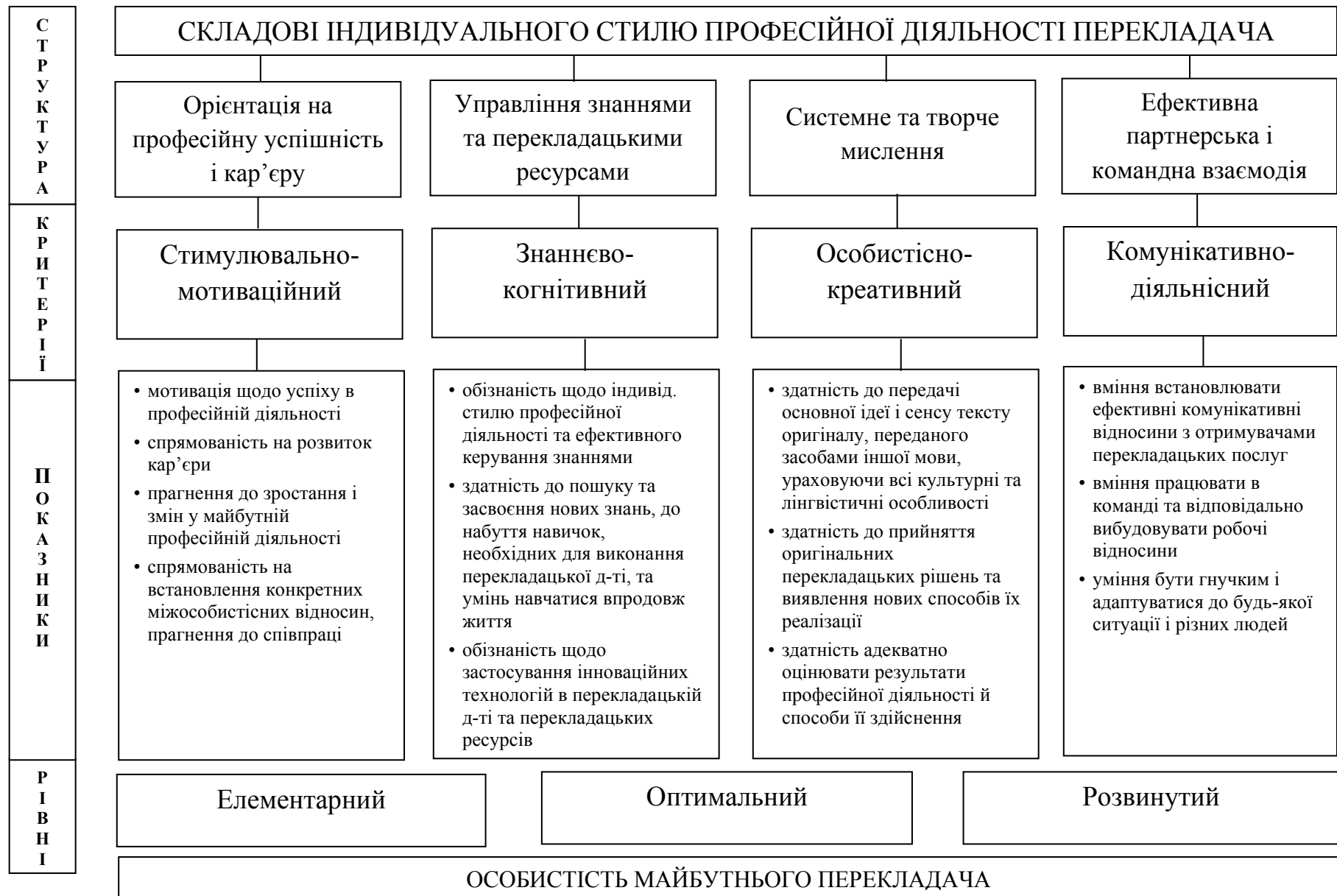

Рис. 2.1. Структура індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача: критерії, показники, рівні сформованості

- позитивне ставлення до формування індивідуального стилю професійної діяльності;
- усвідомлення необхідності формування індивідуального стилю професійної діяльності;
- потреба у професійному зростанні; спрямованість на професійно-особистісний розвиток;

До другої частини методики увійшли ті показники індивідуального стилю професійної діяльності, які умовно об'єднано у складову “Управління знаннями та перекладацькими ресурсами”. Зауважимо, що вони відбивають розширення можливостей для засвоєння знань, оцінювати власні досягнення у професійній діяльності, ефективно керування знаннями, здатність до професійної розвитку в умовах професійної підготовки до перекладацької діяльності.

Тому, до методики запропоновано такі показники, що надають змогу розкрити важливість сформованості у майбутніх перекладачів сутнісних характеристик обізнаності студентів з індивідуального стилю професійної діяльності, необхідності безперервного навчання та опанувати навичками застосування інноваційних методів і технологій перекладацької діяльності та доцільного застосування перекладацьких ресурсів. Отже, для оцінювання експертів представлено наступні показники індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів:

- знання якостей, які необхідні для формування індивідуального стилю професійної діяльності;
- обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями;
- здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя;
- достатні знання з основних фахових дисциплін;
- обізнаність про свої можливості у професійній і особистісній сферах;

- обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів;
- інтерес і активність у формуванні індивідуального стилю професійної діяльності;
- розуміння сутності, змісту, цілей та завдань професійної діяльності;
- обізнаність із методами та способами виконання завдань професійної діяльності.

До третьої частини методики увійшли ті показники індивідуального стилю професійної діяльності, які умовно об'єднано у складову “Системне та творче мислення”. Для експертного оцінювання запропоновано показники індивідуального стилю професійної діяльності, що відображають характер вияву мислення, професійного зростання, об'єктивну оцінку результатів професійної діяльності, оригінальність у прийнятті рішень, а саме:

- здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення;
- здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахуваючи всі культурні та лінгвістичні особливості;
- захопленість саморозвитком та професійним самовдосконаленням;
- уміння самостійно приймати рішення;
- здатність бачити і демонструвати системність перекладу;
- здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації;
- здатність нестандартно реагувати на зовнішні подразники;
- позитивна спрямованість мислення.

До четвертої частини методики увійшли показники індивідуального стилю професійної діяльності, які ми представили в умовно визначеній складовій “Ефективна партнерська та командна взаємодія”. Показники цієї групи

характеризують особливості групової діяльності, співпраці, командної взаємодії, встановлення ефективних комунікативних відносин, які необхідні для здійснення ефективної професійної діяльності перекладачем. З огляду на цю характеристику експертам було запропоновано оцінити такі показники:

- вміння організовувати партнерську та командну взаємодію;
- уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей;
- здатність продукувати інновації у професійній діяльності;
- вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг;
- вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини;
- вміння оцінювати результати професійної діяльності;
- вміння взаємодіяти і спілкуватися з колегами в умовах професійної діяльності;
- вміння налагоджувати конструктивний діалог з іншими;
- здатність визнавати власні помилки і приймати думку інших.

Емпірична перевірка показників індивідуального стилю професійної діяльності показала, що після опитування експертів залишилось 13 пунктів, які ми знову запропонували тим самим експертам оцінити за 5-бальною шкалою (табл. 2.1).

Як бачимо, положення, які були максимально оцінені за балами майже всіма експертами визначено такими, що входять до структури індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача та можуть бути сформованими в умовах професійної підготовки. Крім того, експерти мали можливість розширити перелік показників індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів відповідно.

Таблиця 2.1

Загальне оцінювання показників формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів

Показники сформованості індивідуального стилю професійної діяльності		Загальна оцінка		Категорії стейкхолдерів-експертів		
				Стейкхолдери-здобувачі вищої освіти	Стейкхолдери-експерти-фахівці, викладачі	Стейкхолдери-експерти-фахівці, роботодавці
				Ранг	Бали	Бали
Орієнтація на професійну успішність і кар'єру	мотивація щодо успіху в професійній діяльності	2	4,4	4,0	4,7	4,5
	спрямованість на розвиток кар'єри	3	4,37	4,8	4,3	4,0
	прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності	1	4,5	4,6	4,5	4,4
	спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці	4	4,2	4,2	4,0	4,4
Управління знаннями та перекладацькими ресурсами	обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями	3	4,27	4,6	4,2	4,0
	здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя	2	4,57	4,8	4,7	4,2
	обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів	1	4,63	4,7	4,6	4,6
Системне та творче мислення	здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахування всі культурні та лінгвістичні особливості	1	4,6	4,4	4,6	4,8
	здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації	2	4,43	4,7	4,2	4,4
	здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення	3	4,13	4,2	4,0	4,2
Ефективна партнерська і командна взаємодія	вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг	2	4,43	4,5	4,6	4,2
	вміння працювати в команді та відповідально вибудувати робочі відносини	1	4,67	4,8	4,4	4,8
	уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей	3	4,4	4,6	4,2	4,4

Так, здобувачі вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія пропонували включити до цього переліку професійно важливі якості особистості фахівця в сфері перекладу. Вони доповнили перелік такими показниками, які, на нашу думку, розкривають універсальні вимоги до особистості фахівця: працьовитість, доброта, професіоналізм, толерантність, комунікабельність, тощо. Фахівці експерти здебільшого доповнювали перелік показників специфічними вміннями, наприклад, правильно поставлений голос, відсутність дефектів мови і відмінна дикція, вміння працювати зі словниками, володіння перекладацькою нотацією, розуміння основних типів текстів і володіння головними мовними жанрами, тощо. Означене, на нашу думку, свідчить про те, як стейкхолдери розуміють сутність поняття “індивідуальний стиль професійної діяльності”. Загальне оцінювання кожного показника індивідуального стилю професійної діяльності студентами і фахівцями було неоднаковим. Для обробки результатів анкетування ми вираховували середній бал за всіма показниками індивідуального стилю професійної діяльності перекладача. Результати подано у табл. 2.1.

Щодо показників першого компоненту індивідуального стилю професійної діяльності “*Орієнтація на професійну успішність і кар’єру*”, три важливі місця за рангами зайняли: 1) прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності; 2) мотивація щодо успіху в професійній діяльності; 3) спрямованість на розвиток кар’єри; 4) спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці. Проте ми не передбачали, що спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці буде займати останнє місце. Це підтверджує необхідність визначення та обґрунтування умов для покращення динаміки сформованості за показником “спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці” як важливого показника індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Аналіз результатів оцінювання по другому компоненту індивідуального стилю професійної діяльності *“Управління знаннями та перекладацькими ресурсами”* показав такі тенденції за показниками: обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів – 1-й ранг – 4,63 – загальний бал; здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя – 2-й ранг – 4,57 – загальний бал; обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями – 3-й ранг – 4,27 – загальний бал. Акцентуємо увагу, що експерти з групи фахівців продемонстрували майже однакове оцінювання за показниками *“обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів”* і *“обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями”*.

По третьому компоненту індивідуального стилю професійної діяльності *“Системне та творче мислення”* аналіз результатів показав такі тенденції за показниками: здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, ураховуючи всі культурні та лінгвістичні особливості – 1-й ранг; здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації – 2-й ранг; здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення – 3-й ранг.

По четвертому компоненту індивідуального стилю професійної діяльності *“Ефективна партнерська і командна взаємодія”* аналіз результатів анкетування продемонстрував, що студенти і фахівці практично однотайні у своїх міркуваннях. Так, за рангами вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини – на першому місці, вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг – на другому, а вміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей – на третьому. Ми звернули увагу на те, що останнє місце посів показник *“вміння бути гнучким і*

адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей” (3-й ранг – 4,4 – загальний бал). З огляду на аналіз результатів експертного оцінювання показників індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів визначені показники утворюють цілісність, що характеризує чотирьох компонентну структуру індивідуального стилю професійної діяльності перекладача.

Для діагностування рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності у студентів – майбутніх перекладачів, ми обрали критерії, які найбільш доречно визначають стан сформованості індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів в умовах професійної підготовки: *стимулювально-мотиваційний, знаннево-когнітивний, особистісно-креативний, комунікативно-діяльнісний.*

Першим критерієм оцінки сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів в умовах професійної підготовки є **стимулювально-мотиваційний критерій**. Цей критерій передбачає з’ясування наявності прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності. За допомогою стимулювально-мотиваційного критерію визначається мотивація щодо успіху в професійній діяльності та встановлення конкретних міжособистісних відносин, а також спрямованість на розвиток кар’єри.

Другим критерієм стану сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів є **знаннево-когнітивний критерій**. Даний критерій передбачає визначення у майбутніх перекладачів рівня обізнаності щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями, застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів. Знаннево-когнітивний критерій має відбивати ступінь здатності студентів до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя.

Третім критерієм оцінки стану сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів в умовах професійної підготовки є **особистісно-креативним критерій**. Цей критерій відображає здатність студентів до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахувуючи всі культурні та лінгвістичні особливості, а також до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації і адекватного оцінювання результатів професійної діяльності й способи її здійснення.

Четвертим критерієм стану сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів є **комунікативно-діяльнісний**. За допомогою комунікативно-діяльнісного критерію відображається вміння майбутніх перекладачів встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг організовувати партнерську та командну взаємодію. Цей критерій спрямований на визначення прояву уміння студентів працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини та бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей.

На нашу думку, визначені критерії дозволяють виділити рівні сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів, а саме: елементарний рівень характеризується мінімальним проявом визначених показників, оптимальний – епізодичним й ситуативним, тоді як розвинутий рівень – стійким проявом.

Характеристику рівнів сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів в процесі професійної діяльності представлено у табл. 2.2.

Характеристика рівнів сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів

Рівні сформованості	КРИТЕРІЇ			
	Стимулювально-мотиваційний	Знаннєво-когнітивний	Особистісно-креативний	Комунікативно-діяльнісний
Продуктивний рівень	стійка мотивація щодо успіху в професійній діяльності; сформована спрямованість на розвиток кар'єри; постійне прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності; свідомий достатній прояв спрямованості на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці	стійкий вияв обізнаності щодо індивід. стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями; яскраво виражена здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя; повнота і ґрунтовність обізнаності щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів	яскраво виражена здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, ураховуючи всі культурні та лінгвістичні особливості; стійкий вияв здатності до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації; яскраво виражена здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення	свідомий достатній прояв вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг; постійний прояв вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини; яскраво виражене вміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей

Достатній рівень	недостатньо стійка мотивація щодо успіху в професійній діяльності; не чітко виражена спрямованість на розвиток кар'єри; ситуативне прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності; недостатнє усвідомлення спрямованості на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці	ситуативне виявлення обізнаності щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями; не чітко виражена здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя; недостатня повнота і ґрунтовність обізнаності щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів	не чітко здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахувавши всі культурні та лінгвістичні особливості; ситуативний вияв здатності до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації; недостатньо виражена здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення	недостатній прояв вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг; періодичний прояв вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини; не чітко виражене вміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей
Елементарний рівень	нестійка мотивація щодо успіху в професійній діяльності; неусвідомлена спрямованість на розвиток кар'єри; відсутність прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності; слабкий прояв спрямованості на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці	нестійкий вияв обізнаності щодо індивід. стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями; поверхневе, несистемне набуття здатності до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя; необізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів	невиражена здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахувавши всі культурні та лінгвістичні особливості; мінімальний прояв здатності до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації; слабкий прояв здатності адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення	невиражене вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг; слабкий прояв вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини; епізодичне вміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей

Відповідно до структурних компонентів індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів, критеріїв та їх показників нами було визначено методи діагностики, серед яких є як стандартизовані методики, так і авторські. Це було зроблено у зв'язку з тим, що відсутності окремі стандартизовані діагностичні методики з вивчення феномену індивідуального стилю професійної діяльності.

Крім означених діагностичних методик для проведення експериментального дослідження нами здійснено вивчення та аналіз наступної документації: освітньо-професійна програма “Переклад (англійська)” спеціальності 035 Філологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, навчально-методичні комплекси дисциплін, звіти та результати науково-дослідної діяльності студентів – майбутніх перекладачів.

Критерії, показники та рівні сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів, методи діагностики наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Діагностична карта дослідження індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів в умовах професійної підготовки

Показники	Методи діагностики	Рівні			
		Продуктивний	Достатній	Елементарний	
<i>Орієнтація на професійну успішність і кар'єру</i>					
Стимульовально-мотиваційний	мотивація щодо успіху в професійній діяльності	Методика вимірювання мотивації успіху (Т. Елерса) (Кокун, Пішко, Лозінська, Копаниця, Малхазов, 2011) (Додаток Б)	17–20 балів	11–16 балів	1–10 балів
	спрямованість на розвиток кар'єри	Тест гумористичних фраз (ТЮФ), запропонований А. Шмелевим і В. Бабіной) (Додаток В)	8–10 балів	4–7 балів	0–3 балів
	прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності	Методика “Вивчення мотиваційного профілю особистості” Ш. Річі та П. Мартін (Угрин, 2017) (Додаток Г)	80–121 балів	79–40 балів	0–39 балів

	спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці	Методика “Мотивація афіляції (МАФ)” розроблена А. Меграбяном і модифікована М. Магомед-Еміновим) (Додаток Д)	46–62 балів	26–45 балів	0–25 балів
<i>Управління знаннями та перекладацькими ресурсами</i>					
Знаннєво-когнітивний	обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями	Анкета для виявлення знань студентів щодо сутності індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів і шляхів його формування в умовах закладу вищої освіти (Додаток Е)	8–10 балів	5–7 балів	0–4 балів
	здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя	Анкета “Самооцінка здібності до самоосвіти і саморозвитку особистості” (О. Сергеєнкова) (Додаток Ж)	52–63 балів	40–53 балів	21–39 балів
	обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів	Тест (Додаток И)			
<i>Системне та творче мислення</i>					
Особистісно-креативний	здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахуваючи всі культурні та лінгвістичні особливості	Контрольні завдання (Додаток К)	82–100 балів	81–66 балів	0–65 балів
	здатність до прийняття оригінальних	Субтест-опитувальник творчих характеристик	34–≥ 50 балів	11–33 балів	≤ –13–10 балів

	перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації	особистості (модифікованої методики креативності Ф. Вільямса) (Бельська, Мельник, Новгородська, 2021). (Додаток Л)			
	здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення	Методика по вивченню самооцінки особистості (Мірошніченко, 2012, с. 108) (Додаток М)	$0,6 \leq \delta \leq 1$	$0,4 \leq \delta \leq 0,59$	$-1 \leq \delta \leq 0,39$
<i>Ефективна партнерська і командна взаємодія</i>					
Комунікативно-діяльнісний	вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг	– Тест комунікативних умінь Л. Міхельсона) (Шеломовська, 2015, с. 18) (Додаток Н) – Методика “Чи вмієте ви слухати?” (М. Снайдера) (Ложкін, Пов’якель, 2007) (Додаток П)	35–52 балів	21–34 балів	0–20 балів
	вміння працювати в команді та відповідально будувати робочі відносини	Тест визначення типу поведінки DISC (Додаток Р)	11–15 балів	6–10 балів	0–5 балів
	уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей	Тест Белбіна “Ролі в команді” (Євдокімова, Бойко-Бузиль, Барко, 2021) (Додаток С)	6–7 балів	4–5 балів	0–3 балів

Таким чином, визначенні компоненти, критерії, показники та методи діагностики дозволяють проаналізувати стан сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Порівняльний аналіз оцінювання показників структури індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів свідчить про необхідність подальшого дослідження проблеми, що вивчається у таких напрямках: діагностування рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на констатувальному та контрольному етапах

експериментального дослідження; розроблення діагностичного інструментарію, з метою вияву рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів відповідно до розроблених показників; з'ясування за допомогою експертної оцінки комплексу спеціальних педагогічних умов щодо їх впливу на формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів в умовах професійної підготовки.

2.2. Діагностика рівнів сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів

Наводимо результати вимірювання показника “мотивація щодо успіху в професійній діяльності” за стимулювально-мотиваційним критерієм на констатувальному етапі експериментального дослідження у майбутніх перекладачів експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Рівні сформованості показника “мотивація щодо успіху в професійній діяльності” за стимулювально-мотиваційним критерієм (в абсолютних числах та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Групи студентів			
	Експериментальна 152 студентів / %		Контрольна 159 студентів / %	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
Елементарний	42	27,63	49	30,82
Достатній	79	51,97	83	52,2
Продуктивний	31	20,4	27	16,98

Результати діагностики показника “мотивація щодо успіху в професійній діяльності” за стимулювально-мотиваційним критерієм показують, що переважає достатній рівень недостатньої мотивації щодо успіху в професійній діяльності у 79 (51,97%) студентів ЕГ і 83 (52,2%) студентів КГ; на другій позиції – елементарний рівень у 42 (27,63%) студентів ЕГ і 49 (30,82%) студентів КГ, результати

продуктивного рівня було продемонстровано у незначній кількості студентів, зокрема 31 (20,4%) студентів ЕГ, і 27 (16,98%) студентів КГ. Це можна пояснити більш стійкою мотивацією щодо успіху майбутніх перекладачів у різних сферах життєдіяльності.

За отриманими результатами дослідження є об'єктивна необхідність спроектувати основні напрямки формування мотивації щодо успіху в професійній діяльності, зокрема в умовах професійної підготовки майбутніх перекладачів, а саме: створення умов для усвідомлення значущості майбутньої професійної діяльності, задоволення обраною професією, розширення професійного спілкування у сфері обраної майбутньої професії, прагнення підвищувати самооцінку та рівень домагань, прагнення уникнення невдачі в професійній діяльності.

Однорідність експериментальної і контрольної груп відносно досліджуваного феномену до початку експерименту було підтверджено за допомогою λ -критерію Колмогорова-Смирнова: $\lambda_{\text{емп.}}=0,301$. $\lambda_{\text{емп.}} < \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$. Означений результат демонструє те, що обидві групи є однорідними відносно показника “мотивація щодо успіху в професійній діяльності”.

Для визначення рівня сформованості показника “спрямованість на розвиток кар'єри” за стимулювально-мотиваційним критерієм ми використали тест гумористичних фраз, запропонований А. Шмелевим і В. Бабіной. Ця методика діагностики мотиваційної сфери особистості з'єднує в собі переваги стандартизованого вимірювального тесту і індивідуальної проективної методики (див. дод. В). Цей тест, що складається з 100 гумористичних фраз, дозволяє виявити домінуючу в підсвідомості людини установку на підвищену чутливість у сфері “кар'єра”. Наявність установки в цій області проявляється в тому, що людина в незначних гумористичних фразах вловлює саме той зміст, який відповідає його установці.

Звертаємо увагу на отримання результатів вимірювання показника “спрямованість на розвиток кар'єри” за стимулювально-мотиваційним критерієм на

етапі констатувального експерименту у майбутніх перекладачів експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

**Рівні сформованості показника “спрямованість на розвиток кар’єри”
за стимулювально-мотиваційним критерієм
(в абсолютних числах та % значеннях)**

Рівень сформованості показника	Групи студентів			
	Експериментальна 152 студентів / %		Контрольна 159 студентів / %	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
Елементарний	38	25	47	29,56
Достатній	87	57,24	78	49,06
Продуктивний	27	17,76	34	21,38

Як бачимо, переважає достатній рівень сформованості визначеного показника в обох групах (ЕГ – 87 особи (57,24%) та КГ – 78 осіб (49,06%)), що свідчить про не чітко виражену спрямованість на розвиток кар’єри серед студентів ЕГ і КГ. Це можна пояснити орієнтацією студентів на максимальну реалізацію потенціалу, пов’язаного із системою особистісних цінностей, які впливають на формування життєвих цілей і планів, тому не завжди мають відповідне спрямування на професійну діяльність. Тому професійна підготовка майбутніх перекладачів повинна враховувати необхідність формування у них усвідомлення важливості кар’єрного зростання та його значущість для підвищення рівня життя, поліпшення свого матеріального становища тощо.

Показники λ -критерію Колмогорова-Смирнова свідчать про однорідність ЕГ і КГ відносно показника “спрямованість на розвиток кар’єри” на початку проведення експерименту: $\lambda_{\text{емп.}}=0,402$. $\lambda_{\text{емп.}} < \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$.

Оцінку наявного стану сформованості показника “прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності” за стимулювально-мотиваційним критерієм, ми визначили за допомогою методики “Вивчення мотиваційного профілю

особистості” Ш. Річі та П. Мартін (Угрин, 2017). За логікою нашого дослідження ми прагнули кожного респондента віднести до одного з трьох рівнів: характерний прояв постійного прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності (елементарний рівень), прояв ситуативного прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності (достатній рівень), відсутність прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності (продуктивний рівень). Наводимо результати вимірювання (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

**Рівні сформованості показника “прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності” за стимулювально-мотиваційним критерієм
(в абсолютних числах та % значеннях)**

Рівень сформованості показника	Групи студентів			
	Експериментальна 152 студентів / %		Контрольна 159 студентів / %	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
Елементарний	83	54,61	90	56,6
Достатній	52	34,21	44	27,67
Продуктивний	17	11,18	25	15,72

Отримані показники вказують на значне переважання, передусім, елементарного (ЕГ– 83 осіб (54,61%) і КГ – 90 осіб (56,6%) відповідно) та достатнього (ЕГ – 52 особи (34,21%) і КГ – 44 осіб (27,67%) відповідно) рівнів сформованості, що виявляються у не вираженого та не чітко вираженого прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності студентів. Крім того, отримані результати продуктивного рівня вираженого прагнення до зростання і змін у майбутній професійній виявлені менш ніж у третини (ЕГ – 17 осіб (11,18%) і КГ – 25 особа (15,72%) відповідно) досліджуваних. Отже, це вказує на недостатню увагу студентів до зростання і змін у професійній діяльності, причинами чого можуть бути несистематичність організації позааудиторної діяльності з проведення майстер-класів, тренінгів щодо розкриття важливості підвищення рівня своєї професійної

компетентності та розвитку професійних якостей, з обов'язковим запрошенням провідних фахівців-практиків у сфері перекладу.

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова показав, що ЕГ і КГ на початку експерименту є однорідними стосовно досліджуваного показника індивідуального стилю професійної діяльності: $\lambda_{\text{емп.}}=0,4$. $\lambda_{\text{емп.}} < \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$.

Рівень сформованості показника “спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці” ми визначили за допомогою методики “Мотивація афіліації (МАФ)” розроблена А. Меграбяном і модифікована М. Магомед-Еміновим (Немов, 2006, с. 490), яка дає можливість оцінити, наскільки успішними будуть контакти з незнайомими людьми, прогнозувати поведінку при зав'язуванні нових знайомств та входженні у новий колектив, діагностувати два узагальнених стійких мотиви особистості, що входять до структури мотивації афіліації: прагнення до прийняття і страху відкидання, для виміру інтенсивності цих показників. Зупинимось на результатах вимірювання визначеного показника за стимулювально-мотиваційним критерієм (табл. 2.7).

Отримані результати дозволяють констатувати, що серед респондентів КГ і ЕГ найбільш вираженими є елементарний рівень (ЕГ – 72 особи (47,37%) і КГ – 68 осіб (42,77%) відповідно) показника “спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці”. Достатній і продуктивний рівні сформованості означеного показника перебувають майже на одному рівні. Проте, зауважимо, що елементарний рівень сформованості показника “спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці” діагностовано приблизно у половини респондентів, що вказує на потребу формування цього показника у процесі фахової підготовки. Тому що можливості професійної підготовки майбутніх перекладачів можуть слугувати для усвідомлення необхідності встановлення конструктивних міжособистісних відносин.

Таблиця 2.7

Рівні сформованості показника “спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці” за стимулювально-мотиваційним критерієм (в абсолютних числах та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Групи студентів			
	Експериментальна 152 студентів / %		Контрольна 159 студентів / %	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
Елементарний	72	47,37	68	42,77
Достатній	47	30,92	52	32,7
Продуктивний	33	21,71	39	24,53

Однорідність експериментальної і контрольної груп відносно досліджуваного феномену до початку експерименту було підтверджено за допомогою λ -критерію Колмогорова-Смирнова: $\lambda_{\text{емп.}}=0,406$. $\lambda_{\text{емп.}} < \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$. Означений результат демонструє те, що обидві групи є однорідними відносно показника “спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці”.

Отже, порівняльний аналіз даних таблиць 2.4, 2.5, 2.6 та 2.7 дає підстави констатувати, що елементарний рівень сформованості індивідуального стилю професійної діяльності є характерним для таких показників як “прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності” (ЕГ – 83 осіб (54,61%) і КГ – 90 осіб (56,6%) відповідно) та “спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці” (ЕГ – 72 особи (47,37%) і КГ – 68 осіб (42,77%) відповідно). Зазначимо, що у відповідності цих показників переважає показник “прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності”.

Показники, які характеризують достатній рівень сформованості індивідуального стилю професійної діяльності розподілилися таким чином. Істотний вплив має показник “спрямованість на розвиток кар’єри” (ЕГ – 87 особи (57,24%) та КГ – 78 осіб (49,06%)). Стосовно показника “мотивація щодо успіху в професійній

діяльності”, то він сформований на достатньому рівні з таким результатами: 79 (57,97%) студентів ЕГ і 83 (52,2%) студентів КГ.

Серед показників сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів за стимулювально-мотиваційним критерієм продуктивний рівень спостерігається за показником “спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці” (ЕГ – 33 особи (21,71%) і КГ – 39 осіб (24,53%) відповідно), що вказує на стихійність його виявлення. Разом з тим, цей показник сформованості індивідуального стилю професійної діяльності переважає за інші показники на елементарному рівні.

Переходячи до діагностики показників знаннево-когнітивного критерію, зазначимо, що він містить такі показники: “обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями”, “здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя”, “обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів”. Тому, діагностика рівня сформованості окремих показників знаннево-когнітивного критерію відбувалася у респондентів ЕГ і КГ за попередньо визначеними методиками. Результати подано в табл. 2.8–2.10.

Розглянемо узагальнені результати сформованості індивідуального стилю професійної діяльності за знаннево-когнітивним критерієм.

Стан сформованості показника “обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями” визначалось за допомогою розробленої нами анкети для виявлення знань студентів щодо сутності індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів і шляхів його формування в умовах закладу вищої освіти (див. дод. Г).

Зважаючи на це нами було сформульовано висновки стосовно освіченості респондентів ЕГ і КГ з проблематики індивідуального стилю професійної діяльності та управління знаннями та їх здатності до забезпечення ефективного отримання,

поширення та використання здобутих знань в майбутній професійній діяльності в сфері перекладу.

Пропонуємо ознайомитись з результатами діагностики показника “обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями” за знаннево-когнітивним критерієм на етапі констатувального експерименту у студентів – майбутніх перекладачів експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Рівні сформованості показника “обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями” за знаннево-когнітивним критерієм (в абсолютних числах та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Групи студентів			
	Експериментальна 152 студентів / %		Контрольна 159 студентів / %	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
Елементарний	89	58,55	78	49,06
Достатній	51	33,55	64	40,25
Продуктивний	12	7,89	17	10,69

У результаті розрахунків виявилось, що більша частина респондентів ЕГ і КГ має найбільше вираження елементарного рівня сформованості показника (ЕГ – 89 особи (58,55%) і КГ – 78 осіб (49,06%) відповідно). Це указує на те, що студенти досліджуваних груп проявили нестійкий вияв обізнаності щодо індивід. стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями. За отриманими даними, більша кількість студентів характеризується достатнім рівнем сформованості індивідуального стилю професійної діяльності: ЕГ – 51 осіб (33,55%) та КГ – 64 осіб (40,25%). Тоді як продуктивний рівень сформованості індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів становить тільки: ЕГ – 12 осіб (7,89%) та КГ – 17 осіб (10,69%), що свідчить про недостатню чисельність респондентів зі стійким виявом обізнаності щодо індивідуального стилю

професійної діяльності та ефективного керування знаннями. Отриманий результат переконує нас у тому, що є необхідність забезпечення цілеспрямованого використання знань з проблематики індивідуального стилю професійної діяльності перекладача, підвищення залучення студентів до науково-дослідної діяльності, створення ефективних умов для засвоєння інформації та її подальшого застосування.

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова показав, що ЕГ і КГ на початку експерименту є однорідними стосовно досліджуваного показника індивідуального стилю професійної діяльності: $\lambda_{\text{емп.}}=0,837$. $\lambda_{\text{емп.}} < \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$.

Оцінку показника “здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя” ми визначали за допомогою анкети “Самооцінка здібності до самоосвіти і саморозвитку особистості” (О. Сергеєнкова). Зупинимось на результатах вимірювання визначеного показника за знаннєво-когнітивним критерієм (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Рівні сформованості показника “здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя” за знаннєво-когнітивним критерієм (в абсолютних числах та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Групи студентів			
	Експериментальна 152 студентів / %		Контрольна 159 студентів / %	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
Елементарний	53	34,87	44	27,67
Достатній	79	51,97	88	55,35
Продуктивний	20	13,16	27	16,98

Отримані результати вказують на те, що серед респондентів ЕГ і КГ найбільш вираженими є показники не чітко вираженої здатності до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та

умінь навчатися впродовж життя: ЕГ – 79 осіб (51,97%) та КГ – 88 осіб (55,35%). Елементарний рівень характеризується поверхневим, несистемним набуттям здатності до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя: ЕГ – 53 особи (34,87%) КГ – 44 особи (27,67%), а стійкий характер набуття здатності до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя відповідно проявляється в ЕГ – 20 осіб (13,16%) та КГ – 27 осіб (16,98%). Зауважимо, що у майбутніх перекладачів здатність до пошуку та засвоєння нових знань та умінь навчатися впродовж життя повинні бути тісно взаємопов'язані з орієнтацією на професійну діяльність в галузі перекладу. Майбутні перекладачі в процесі професійної підготовки повинні не просто засвоювати навчальний матеріал, а й постійно здобувати нові знання для формування індивідуального стилю професійної діяльності.

За λ -критерієм Колмогорова-Смирнова КГ і ЕГ є однорідними щодо досліджуваного явища: $\lambda_{\text{емп.}}=0,634$. $\lambda_{\text{емп.}} < \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$.

Рівень показника “обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів” ми визначили за допомогою тестування, що є відображенням сукупності знань, умінь та навичок щодо застосування інноваційних технологій і перекладацьких ресурсів (див. дод. Д). Пропонуємо ознайомитись з результатами діагностики показника “обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів” за знаннево-когнітивним критерієм на констатувальному етапі експерименту у студентів – майбутніх перекладачів експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Рівні сформованості показника “обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів” за знаннєво-когнітивним критерієм (в абсолютних числах та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Групи студентів			
	Експериментальна 152 студентів / %		Контрольна 159 студентів / %	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
Елементарний	88	57,89	75	47,17
Достатній	47	30,92	56	35,22
Продуктивний	17	11,18	28	17,61

Зазначимо, що отримані результати вказують на те, що більшість респондентів демонструють сформованість елементарного рівня індивідуального стилю професійної діяльності, що засвідчує значну необізнаність студентів щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів (ЕГ – 88 осіб (57,89%); КГ – 75 осіб (47,17%) відповідно). Крім того, недостатня повнота і ґрунтовність обізнаності щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів виявлена у респондентів як експериментальної, так і контрольної груп: ЕГ – 47 осіб (30,92%) та КГ – 56 особи (35,22%), що вказує на наявність достатнього рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності. Тоді як повнота і ґрунтовність даного показника характеризує продуктивний рівень сформованості лише в ЕГ – 17 осіб (11,18%) та КГ – 28 осіб (17,61%).

Таким чином, переважна більшість респондентів ЕГ і КГ характеризується необізнаністю щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів та їх систематичного використання в майбутній професійній діяльності фахівців сфери перекладу. Тому, професійна підготовка майбутніх перекладачів має забезпечити систематичне залучення студентів до ознайомлення з інноваційними технологіями та перекладацькими

ресурсами, формування позиції щодо змін завдяки використанню цих технологій в сфері перекладу.

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова показав, що ЕГ і КГ на початку експерименту є однорідними стосовно досліджуваного показника індивідуального стилю професійної діяльності: $\lambda_{\text{емп.}}=0,945$. $\lambda_{\text{емп.}} < \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$.

Отже, порівняльний аналіз результатів (див. табл. 2.8, 2.9, 2.10) констатувального етапу експериментального дослідження у ЕГ і КГ майбутніх перекладачів свідчить про наявність елементарного рівня сформованості двох показників знаннево-когнітивного критерію (окрім показника “здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя”). Розгляд даних, що відображають достатній рівень сформованості показника “здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя” цього знаннево-когнітивного критерію, демонструє приблизно однакове кількісне співвідношення респондентів у обох групах: ЕГ – 79 осіб (51,97%) та КГ – 88 осіб (55,35%). відповідно. Стосовно продуктивного рівня сформованості показників знаннево-когнітивного критерію, то результати за усіма трьома показниками довели низьку кількість студентів експериментальної (за першим – 12 зі 152 студентів; за другим – 20 зі 152 студентів; за третім – 17 зі 152 студентів) та контрольної (за першим – 17 зі 159 студентів; за другим – 27 зі 159 студентів; за третім – 28 зі 159 студентів). Таким чином, такий стан результатів констатувального етапу експериментального дослідження за окремими показниками знаннево-когнітивного критерію індивідуального стилю професійної діяльності свідчить про необхідність формування у студентів – майбутніх перекладачів загальної обізнаності щодо індивідуального стилю професійної діяльності, застосування інноваційних технологій в професійній діяльності та перекладацьких ресурсів, здатності до пошуку та засвоєння нових знань.

Продовжуючи, зазначимо, що діагностика особистісно-креативного критерію передбачала діагностику за визначеними показниками: “здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахувавши всі культурні та лінгвістичні особливості”, “здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації”, “здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення”. Діагностика рівня сформованості окремих показників особистісно-креативного критерію відбувалася у студентів експериментальної і контрольної груп за визначеними методиками. Результати цієї діагностики подано у таблицях 2.11, 2.12, 2.13.

Стосовно прояву рівня сформованості показника “здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахувавши всі культурні та лінгвістичні особливості” було обрано контрольні завдання. Застосування цих завдань на констатувальному етапі експериментального дослідження дало змогу встановити рівень опанування респондентами умінням передавати основну ідею тексту оригіналу шляхом прояву гнучкості системного та креативного мислення. Оцінка експериментальних даних цього показника за особистісно-креативним критерієм представлено у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Рівні сформованості показника “здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахувавши всі культурні та лінгвістичні особливості” за особистісно-креативним критерієм (в абсолютних числах та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Групи студентів			
	Експериментальна 152 студентів / %		Контрольна 159 студентів / %	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
Елементарний	62	40,79	66	41,51
Достатній	75	49,34	79	49,69
Продуктивний	15	9,87	14	8,81

Розгляд даних, отриманих під час констатувального етапу експерименту продемонстрував, що спостерігається значне переважання достатнього (ЕГ – 75 особа (49,34%) та КГ – 79 осіб (49,69%) відповідно) та елементарного (ЕГ – 62 особи (40,79%) та КГ – 66 осіб (41,51%) відповідно) рівнів сформованості індивідуального стилю професійної діяльності за означеним показником. Водночас, виявлено й продуктивний рівень сформованості у ЕГ – 15 осіб (9,87%) та КГ – 14 осіб (8,81%), що вказує на знання методів та інструментів перекладу текстів і повідомлень.

Отримані результати за станом сформованості показника “здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, ураховуючи всі культурні та лінгвістичні особливості” варто враховувати при організації практичної підготовки студентів.

Розрахунки λ -критерію Колмогорова-Смирнова підтвердили факт однорідності обох вибірок: $\lambda_{\text{емп.}}=0,094$. $\lambda_{\text{емп.}} < \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$.

Рівень сформованості показника “здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації” за особистісно-креативним критерієм ми оцінювали за субтест-опитувальника творчих характеристик особистості (модифікованої методики креативності Ф. Вільямса) (Бельська, Мельник, Новгородська, 2021). Наводимо результати вимірювання показника “здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації” за особистісно-креативним критерієм на констатувальному етапі експерименту у студентів – майбутніх перекладачів експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Рівні сформованості показника “здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації” за особистісно-креативним критерієм (в абсолютних числах та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Групи студентів			
	Експериментальна 152 студентів / %		Контрольна 159 студентів / %	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
Елементарний	52	34,21	58	36,48
Достатній	69	45,39	61	38,36
Продуктивний	31	20,39	40	25,16

Таким чином, за результатами діагностики можна стверджувати, що серед студентів як ЕГ, так і КГ спостерігається вияв елементарного (ЕГ – 52 осіб (34,21%) та КГ – 58 особа (36,48%)) і достатнього ЕГ – 69 особи (45,39%) та КГ – 61 осіб (38,36%) рівня сформованості показника “здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації” за особистісно-креативним критерієм. Тоді як продуктивний рівень, який характеризується стійким виявом здатності до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації, виражена в ЕГ – 31 особи (20,39%) та КГ – 40 осіб (25,16%). Уважаємо за необхідне в процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів систематично залучити студентів до участі у майстер-класах, тренінгах, онлайн-курсах на масових відкритих онлайн-платформах, пов’язаних з формуванням уміння щодо застосування нових способів здійснення перекладу.

За λ -критерієм Колмогорова-Смирнова КГ і ЕГ є однорідними щодо досліджуваного явища: $\lambda_{\text{емп.}}=0,42$. $\lambda_{\text{емп.}} < \lambda_{\text{кр.}(0,01)}$.

Оцінку рівня сформованості показника “здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення” за особистісно-креативним критерієм ми визначали за допомогою методики по вивченню самооцінки особистості (Мірошніченко, 2012, с. 108). Результати цієї діагностики

показника “здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення” за особистісно-креативним критерієм на констатувальному етапі експерименту у майбутніх перекладачів ЕГ і КГ представлені у табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Рівні сформованості показника “здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення” за особистісно-креативним критерієм (в абсолютних числах та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Групи студентів			
	Експериментальна 152 студентів / %		Контрольна 159 студентів / %	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
Елементарний	48	31,58	42	26,42
Достатній	77	50,66	83	52,2
Продуктивний	27	17,76	34	21,38

Аналіз даних засвідчив, що спостерігається переважання достатнього (ЕГ – 77 осіб (50,66%) та КГ – 83 особи (52,2%) відповідно) та елементарного (ЕГ – 48 особи (31,58%) та КГ – 42 особи (26,42%) відповідно) рівнів сформованості індивідуального стилю професійної діяльності за визначеним показником. Водночас, з’ясовано прояв цього показника на продуктивному рівні сформованості індивідуального стилю професійної діяльності: ЕГ – 27 осіб (17,76%) та КГ – 34 особи (21,38%), що свідчить про природну активність респондентів до адекватного оцінювання результату власної діяльності.

Отримані результати за станом сформованості показника “здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення” варто враховувати при вдосконаленні професійної підготовки майбутніх перекладачів, зокрема обираючи форми та методи формування індивідуального стилю професійної діяльності слід використовувати різні психологічні вправи.

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова показав, що ЕГ і КГ на початку експерименту є однорідними стосовно досліджуваного показника індивідуального стилю професійної діяльності: $\lambda_{\text{емп.}}=0,455$. $\lambda_{\text{емп.}} < \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$.

На основі даних, що подано у табл. 2.11, 2.12, 2.13 можна зробити висновок, що порівняльний аналіз результатів в ЕГ і КГ майбутніх перекладачів свідчить про наявність достатнього рівня сформованості за всіма визначеними показниками за особистісно-креативним критерієм (за першим – 75 зі 152 студентів; за другим – 69 зі 152 студентів; за третім – 77 зі 152 студентів) та контрольної (за першим – 79 зі 159 студентів; за другим – 61 зі 159 студентів; за третім – 83 зі 159 студентів).

Аналіз даних, що відображають елементарний рівень сформованості всіх показників цього критерію, свідчать про майже однакове кількісне співвідношення студентів в експериментальній і контрольній групах: (за першим – 62 зі 152 студентів; за другим – 52 зі 152 студентів; за третім – 48 зі 152 студентів) та контрольної (за першим – 66 зі 159 студентів; за другим – 58 зі 159 студентів; за третім – 42 зі 159 студентів).

Стосовно продуктивного рівня сформованості показників за особистісно-креативним критерієм, то результати за показником “здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахуваючи всі культурні та лінгвістичні особливості” засвідчили дуже низьку кількість респондентів експериментальної (15 зі 152 студентів) та контрольної (14 зі 159 студентів).

Зупиняючись на діагностиці показників комунікативно-діяльнісного критерію, до якого включено відповідні показники: “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг”, “вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини”, “уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей”, які вимагають оцінювання за попередньо визначеними стандартизованими методиками. Результати оцінювання показників представлено в табл. 2.14–2.16.

Щодо виявлення стану сформованості показника “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг”, то його прояв ми визначали за допомогою таких методик: тест комунікативних умінь Л. Міхельсона (див. дод. Н) і методики “Чи вмієте ви слухати?” (М. Снайдера) (Ложкін, Пов’якель, 2007) (див. дод. П).

Наводимо результати вимірювання показника “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг” за комунікативно-діяльнісним критерієм на констатувальному етапі експерименту у студентів – майбутніх перекладачів ЕГ та КГ наведено у табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Рівні сформованості показника “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг” за комунікативно-діяльнісним критерієм (в абсолютних числах та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Групи студентів			
	Експериментальна 152 студентів / %		Контрольна 159 студентів / %	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
Елементарний	83	54,61	87	54,72
Достатній	46	30,26	41	25,79
Продуктивний	23	15,13	31	19,5

Як бачимо, за результатами дослідження отримані дані за показником “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг” вказують на перевагу сформованості елементарного рівня, що, на нашу думку, можна вважати незадовільним результатом (ЕГ – 83 осіб (54,61%); КГ – 86 осіб (54,72%)). Крім того, періодичний прояв показника “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг” виявлена на достатньому рівні сформованості як в ЕГ (46 осіб (30,26%)), так і в КГ (41 особа (25,79%)). Тоді як постійний прояв даного показника характеризує

продуктивний рівень сформованості, що зафіксовано лише в ЕГ – 23 особи (15,13%) та КГ – 31 особа (19,5%).

Отримані результати за станом сформованості показника “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг” варто враховувати для оптимального застосування резервів позааудиторної діяльності, спільних групових заходів зі студентами, тренінгів.

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова показав, що ЕГ і КГ на початку експерименту є однорідними стосовно досліджуваного показника індивідуального стилю професійної діяльності: $\lambda_{\text{емп.}}=0,385$. $\lambda_{\text{емп.}} < \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$.

Визначення рівня сформованості показника “вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини” за комунікативно-діяльнісним критерієм ми оцінювали за допомогою тесту визначення типу поведінки DISC (див. дод. Р).

Отримання результатів вимірювання показника “вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини” за комунікативно-діяльнісним на етапі констатувального експерименту у студентів – майбутніх перекладачів ЕГ та КГ наведено у табл. 2.15.

Таблиця 2.15

Рівні сформованості показника “вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини” за комунікативно-діяльнісним критерієм критерієм (в абсолютних числах та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Групи студентів			
	Експериментальна 152 студентів / %		Контрольна 159 студентів / %	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
Елементарний	41	26,97	38	23,9
Достатній	85	55,92	80	50,31
Продуктивний	26	17,11	41	25,79

Результати діагностики показника “вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини” за комунікативно-діяльнісним критерієм показують, що переважає достатній рівень його сформованості, оскільки періодичний прояв вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини спостерігається в ЕГ – 85 осіб (55,92%) і КГ – 80 осіб (50,31%); на другій позиції – встановлено прояв елементарного рівня сформованості показника в ЕГ – 41 особи (26,97%) і в КГ – 38 особа (23,9%).

Водночас, у незначній кількості студентів (ЕГ – 26 осіб (17,11%) і КГ – 41 особа (25,79%) відповідно) було продемонстровано продуктивний рівень сформованості показника “вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини”. З огляду на такі результати вважаємо за необхідне створення відповідних умов для проведення аудиторної і позааудиторної навчальної роботи, які дозволяють активно працювати в команді та відповідально вибудовувати конструктивні відносини.

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова показав, що ЕГ і КГ на початку експерименту є однорідними стосовно досліджуваного показника індивідуального стилю професійної діяльності: $\lambda_{\text{емп.}}=0,765$. $\lambda_{\text{емп.}} < \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$.

Зосередження нашої уваги на вимірюванні показника “уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей”, надало можливість застосовуючи тест Белбіна “Ролі в команді” (див. дод. С) (Євдокімова, Бойко-Бузиль, Барко, 2021), виявити у досліджуваних наявний стан сформованості, який характеризується яскраво вираженим вмінням (продуктивний рівень), нечітко вираженим вмінням (достатній рівень), епізодичним вмінням (елементарний рівень) працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини. Зупинимось на результатах вимірювання означеного показника за комунікативно-діяльнісним критерієм (табл. 2.16).

Таблиця 2.16

**Рівні сформованості показника “уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей” за комунікативно-діяльнісним критерієм
(в абсолютних числах та % значеннях)**

Рівень сформованості показника	Групи студентів			
	Експериментальна 152 студентів / %		Контрольна 159 студентів / %	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
Елементарний	24	15,79	23	14,47
Достатній	86	56,58	90	56,6
Продуктивний	42	27,63	46	28,93

Отримані результати свідчать про переважне домінування як в ЕГ, так і в КГ достатнього рівня сформованості показника “уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей” в ЕГ – 86 осіб (56,58%) та КГ – 90 осіб (56,6%). Продуктивний рівень сформованості показника “уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей” діагностовано в ЕГ – 42 особи (27,63%) і в КГ – 46 осіб (28,93%). Проте, елементарний рівень визначається несистематичним проявом означеного показника, який було виявлено у ЕГ – 24 особи (15,79%), а в КГ – 23 особи (14,47%). Таким чином, це демонструє те, що невагома кількість респондентів не вміє бути гнучкими і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей.

Отримані результати варто враховувати при створенні відповідних умов для формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів, оскільки студенти без спеціально створених умов не можуть відповідно використовувати отримані знання теорії і практики перекладу, а значить не можуть встановлювати ефективні комунікативні відносини, працювати в команді та адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей.

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова показав, що ЕГ і КГ на початку експерименту є однорідними стосовно досліджуваного показника індивідуального стилю професійної діяльності: $\lambda_{\text{емп.}}=0,117$. $\lambda_{\text{емп.}} < \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$.

Отже, порівняльний аналіз результатів вимірювання означених показників (табл. 2.14, 2.15, 2.16) в ЕГ і КГ майбутніх перекладачів свідчить про наявність достатнього рівня сформованості за другим і третім показниками комунікативно-діяльнісного критерію експериментальної (за другим критерієм – 85 зі 152 студентів; за третім критерієм – 80 зі 159 студентів) та контрольної (за другим критерієм – 86 зі 152 студентів; за третім критерієм – 90 зі 159 студентів), окрім показника “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг”.

Аналіз даних, що відображають наявний стан сформованості елементарного рівня за показником “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг” комунікативно-діяльнісного критерію продемонстрував приблизно однакову кількість студентів в ЕГ і КГ. Так, в експериментальній (83 зі 152 студентів) та контрольній (86 зі 159 студентів).

Стосовно продуктивного рівня сформованості показників комунікативно-діяльнісного критерію, то результати за усіма трьома показниками продемонстрували незначну кількість студентів ЕГ (за першим – 23 зі 152 студентів; за другим – 26 зі 152 студентів; за третім – 42 зі 152 студентів) та КГ (за першим – 21 зі 159 студентів; за другим – 41 зі 159 студентів; за третім – 46 зі 159 студентів).

Дані результатів вимірювання рівнів сформованості показників чотирьох компонентів індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів експериментальної та контрольної груп представлено графічно у вигляді (див. рис. 2.1; 2.2), що дозволяє простежити розподіл за рівнями: елементарним, оптимальним і розвинутим.

Таким чином, аналіз даних, що було отримано під час констатувального етапу експериментального дослідження дає можливість зробити висновок про те, що

рівень сформованості показників індивідуального стилю професійної діяльності за рівнями всіх критеріїв досліджуваних майбутніх перекладачів є:

- недостатнім для успішної орієнтації студентів на успіх у професійній діяльності;
- недостатнє прагнення до ефективної партнерської та командної взаємодії;
- відсутнє розуміння значення необхідності розширення можливостей для управління знаннями та перекладацькими ресурсами;
- нечітке сприйняття розвитку системного і креативного мислення майбутніх перекладачів.

З огляду на це, актуальним у контексті нашого дослідження є їх формування у майбутніх перекладачів в умовах професійної підготовки.

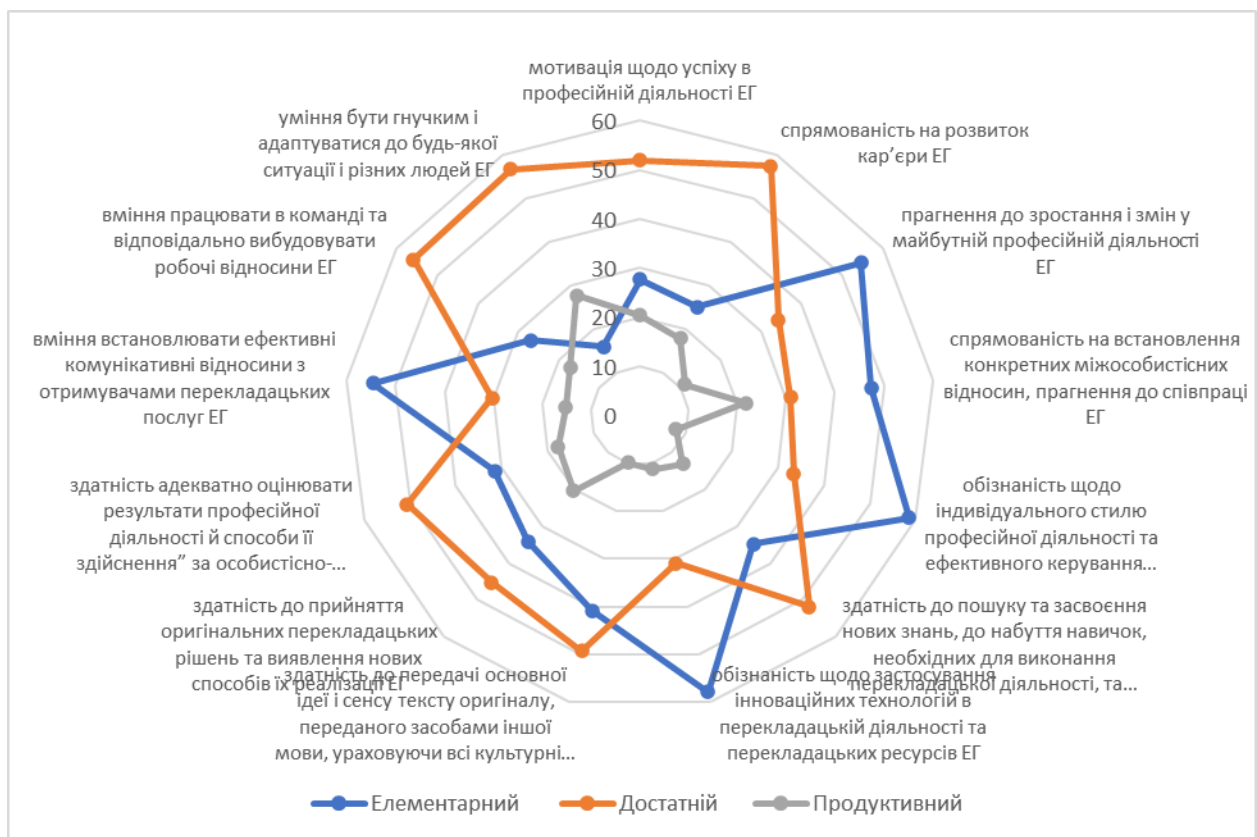

Рис. 2.1. Узагальнення показників індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів за рівнями їх сформованості (ЕГ, початок констатувального етапу експерименту)

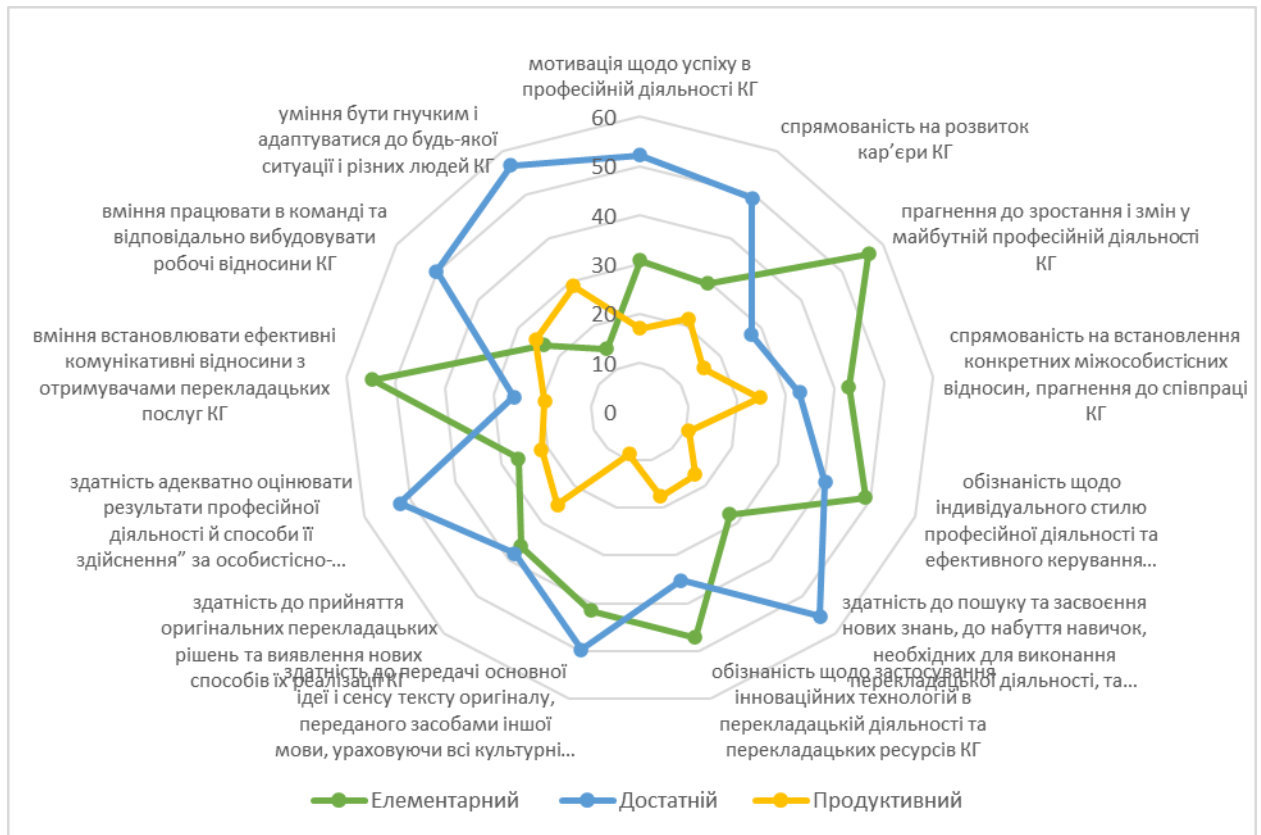

Рис. 2.2. Узагальнення показників індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів за рівнями їх сформованості (КГ, початок констатувального етапу експерименту)

Для забезпечення ефективного формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів якраз результати констатувального етапу експериментального дослідження дозволили нам виділити проблемне поле для визначення, обґрунтування і впровадження педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції та їх перевірку у ході формувального етапу експерименту.

Висновки до другого розділу

У даному розділі визначено і охарактеризовано критерії, показники та рівні сформованості індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів; описано організацію та методику проведення констатувального експерименту.

Розроблено методику експертної оцінки з метою визначення наявності відповідних компонентів індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів. Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладачів містить чотири складові – орієнтація на професійну успішність і кар'єру, управління знаннями та перекладацькими ресурсами, системне та творче мислення, ефективна партнерська і командна взаємодія.

Визначено ознаки індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів, розроблено їх показники та критерії. Основних показників – 13. При визначенні структури індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на основі експертного оцінювання встановлено найважливіші її показники відповідно критеріїв (стимульовально-мотиваційний, знаннево-когнітивний, особистісно-креативний, комунікативно-діяльнісний), за якими вимірювався рівень сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. Серед них: *стимульовально-мотиваційний критерій містить такі показники:* мотивація щодо успіху в професійній діяльності, спрямованість на розвиток кар'єри, прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності, спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці; *знаннево-когнітивний:* обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями, здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя, обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів; *особистісно-креативний:* здатність до передачі

основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахуваючи всі культурні та лінгвістичні особливості, здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації, здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення; *комунікативно-діяльнісний*: вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг, вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини, уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей.

Для виявлення рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів було використано методики (стандартизовані й авторські).

Під час констатувального етапу експериментального дослідження на базі чотирьох закладів вищої освіти України: ВНЗ “Університет імені Альфреда Нобеля”, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського було залучено 342 особи, з них: 311 студентів (ЕГ – 152; КГ – 159) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 31 стейкхолдер – викладачі закладів вищої освіти і фахівців-роботодавці, які добровільно брали участь у дослідженні.

У процесі констатувального етапу експерименту було визначено рівень сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів: *елементарний, достатній, продуктивний*.

Як висновок зазначимо, що дані, які демонструють початковий рівень сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів дають підстави зробити такі висновки: ЕГ і КГ є однорідними, умови діагностики респондентів обох груп були однаковими. За результатами можна відзначити майже однаковий рівень сформованості критеріїв та їх показників у ЕГ і КГ студентів на констатувальному етапі експериментального дослідження. При

цьому, найбільший прояв сформованості показників індивідуального стилю професійної діяльності у студентів ЕГ виявилась таким чином:

1) На достатньому продемонстровано рівень сформованості таких показників “мотивація щодо успіху в професійній діяльності” за стимулювально-мотиваційним критерієм (79 осіб – 51,97% в ЕГ) відповідно (83 особи – 52,2% в КГ); “спрямованість на розвиток кар’єри” за стимулювально-мотиваційним критерієм (87 осіб – 57,24% в ЕГ) відповідно (78 осіб – 40,06% в КГ); “здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя” за знаннево-когнітивним критерієм (79 осіб – 51,97% в ЕГ) відповідно (88 осіб – 55,35% в КГ); “здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, ураховуючи всі культурні та лінгвістичні особливості” за особистісно-креативним критерієм (75 осіб – 49,34% в ЕГ) відповідно (79 осіб – 49,69% в КГ); “здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації” за особистісно-креативним критерієм (69 осіб – 45,39% в ЕГ) відповідно (61 особа – 38,36% в КГ); “здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення” за особистісно-креативним критерієм (77 осіб – 50,66% в ЕГ) відповідно (83 особа – 52,2% в КГ); “вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини” за комунікативно-діяльнісним критерієм (77 осіб – 50,66% в ЕГ) відповідно (83 особа – 52,2% в КГ); “уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей” за комунікативно-діяльнісним критерієм (86 осіб – 56,58% в ЕГ) відповідно (90 особа – 56,6% в КГ).

2) На елементарному рівні виявлено, що більшість студентів – майбутніх перекладачів мають низькі результати стану сформованості індивідуального стилю професійної діяльності відповідно показників: “прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності” за стимулювально-мотиваційним критерієм (83 студенти – 54,61% в ЕГ) і (90 студентів – 56,6% КГ); “спрямованість на встановлення

конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці” за стимулювально-мотиваційним критерієм (72 особи – 47,37% в ЕГ), а у (68 осіб – 42,77% КГ); “обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями” за знаннево-когнітивним критерієм (89 осіб – 58,55% в ЕГ) відповідно (78 осіб – 49,06% КГ); “обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів” за знаннево-когнітивним критерієм (88 осіб – 57,89% в ЕГ) і (75 осіб – 47,17% КГ); “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг” за комунікативно-діяльнісним критерієм (83 особи – 54,61% в ЕГ) і (87 осіб – 54,72% КГ).

Таким чином, відповідно до кількісного аналізу стану сформованості індивідуального стилю професійної діяльності за усіма компонентами, критеріями і їх показниками наочно підтверджено про необхідність і важливість упровадження змін для процесу формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів. Отримані результати на констатувальному етапі експериментального дослідження засвідчують необхідність обґрунтування, практичного впровадження педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності в процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів та їх перевірку після завершення формувального етапу експерименту.

РОЗДІЛ III. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ НА ЗАСАДАХ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції

У нашому дослідженні важливим етапом досягнення необхідного рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів є етап виявлення педагогічних умов, що сприяють цьому процесу. При визначенні умов ми орієнтувалися на критерії їх необхідності та достатності. Необхідними педагогічними умовами ми називаємо ті, без яких процес формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції не може реалізуватися повною мірою. Критерій достатності передбачає оптимальність вибору комплексу педагогічних умов, з яких не можна виключити жодного компонента, тобто поєднання цих компонентів таким чином, щоб у комплексі доводить їх ефективність.

Пошук шляхів формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців здійснювали такі вчені: Т. Бугаєнко (Бугаєнко, 2018), О. Діденко (Діденко, 2008), Є. Климов (Климов, 2004а), Ж. Ковалів (Ковалів, 2005), Т. Однолеток (Однолеток, 2010), Т. Пісна (Пісна, 2022b), Н. Приходько, Н. Кирєєва, І. Жиліна (Приходько, Кирєєва, Жиліна, 2013), І. Садова (Садова, 2011), К. Філатова (Філатова, 2014), І. Шама (Шама, 2018), О. Шпортун (Шпортун, 2009) та ін. У роботах зазначених дослідників формування індивідуального стилю професійної діяльності передбачає пошук найбільш раціональних способів дій, створення своєї “Я-концепції” і стратегії професійної діяльності (Однолеток, 2010, с. 134); професійне становлення особистості, що відбувається протягом її трудового шляху (Шпортун, 2009, с. 53); особистісно-орієнтований характер, єдність інформаційного й діяльного аспектів професійної освіти за умови формування у студентів ціннісного

відношення, особистісної значимості теоретичних і практичних знань (Садова, 2011, с. 92); розвиток одного із значущих психічних регуляторів праці – образу суб'єкта професійної діяльності, образу самосвідомості суб'єкта праці (Климов, 2004а); розвиток позитивних індивідуальних можливостей особистості; подолання, компенсація властивостей, які негативно впливають на професійний розвиток суб'єкта (Філатова, 2014, с. 538). Проте, незважаючи на вагомі результати цих досліджень, поза увагою залишилася проблема визначення та обґрунтування педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Результати аналізу наукової літератури свідчать про те, що педагогічні умови становлення майбутніх перекладачів є предметом численних розвідок. Так, розробці педагогічних умов професійної підготовки майбутніх перекладачів у закладі вищої освіти присвячені дослідження М. Дяченка (Дяченко, 2017), М. Пилипчук (Пилипчук, 2021), О. Попової (Попова, 2016), Н. Соболя (Соболь, 2005) та ін.

У першу чергу уточнимо суть поняття “педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів”, а також його родові поняття “умова” і “педагогічні умови”.

Аналіз наукової літератури довів, що поняття “умова” є міждисциплінарною категорією. Категорія “умова” у філософському аспекті розглядається як внутрішні властивості об'єкта та зовнішні щодо нього чинники, які окремо від безпосередніх причин не можуть породити наслідків, але вони є сприятливим і необхідним середовищем для розвитку причинно-наслідкових взаємодій (Філософський словник). Під умовою в педагогічних дослідженнях розуміють: сукупність обставин і причин, що впливають на розвиток, навчання і виховання людини (Попова, 2016, с. 83). У психології умову розуміють як сукупність внутрішніх і зовнішніх причин, що детермінують психологічний розвиток людини, прискорюють або уповільнюють його, впливають на процес розвитку, його динаміку та кінцеві результати (Немов, 2003, с. 270).

Існують різні тлумачення сутності педагогічних умов. Так, Є. Хриков, розглядає педагогічні умови як обставини, які обумовлюють певний напрямок розвитку педагогічного процесу; сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, прийомів, засобів професійної діяльності (Хриков, 2011). На думку О. Гермак, педагогічні умови доцільно розглядати у різних аспектах, таких як: певні обставини процесу навчання; результат цілеспрямованого відбору, конструювання й застосування елементів змісту, методів (прийомів), а також організаційних форм навчання для досягнення дидактичної мети; чинники, що впливають на процес досягнення мети (Гермак, 2017). О. Шупта визначає педагогічні умови як поєднання об'єктивних і суб'єктивних чинників, які позитивно впливають на ефективність та результативність навчально-виховного процесу (Шупта, 2004). Як стверджує О. Попова, педагогічні умови є сукупністю взаємозалежних чинників, що забезпечують організацію, моніторинг, регулювання та інтеракцію суб'єктів і об'єктів педагогічного процесу в межах реалізації певної мети (Попова, 2016, с. 83).

Спираючись на аналіз численних науково-педагогічних досліджень, ми виявили, що дослідники виділяють різні види педагогічних умов, що забезпечують формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього фахівця (див. табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього фахівця

Автор	Педагогічні умови
Т. Бугаєнко (Бугаєнко, 2018)	формування внутрішньої позитивної мотивації до вироблення індивідуального стилю професійної діяльності
	удосконалення змісту професійної підготовки з урахуванням індивідуалізації професійної діяльності
	використання інноваційних технологій і методик у процесі практичної підготовки
	розроблення та впровадження комплексу пошуково-ситуативних завдань

Ж. Ковалів (Ковалів, 2005, с. 56)	оновлення змісту навчальної інформації знаннями основ стильової поведінки
	стимулювання майбутніх фахівців до досягнення успіх у професійній діяльності
	залучення майбутніх фахівців до прояву власного творчого потенціалу з метою створення оптимальної системи особистісних дій
	забезпечення майбутніх фахівців системою варіативних креативних завдань у процесі практики
І. Шама (Шама, 2018, с. 172)	забезпечення мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх фахівців до індивідуального стилю професійної діяльності на основі включення студентів до аналізу та вирішення педагогічних кейсів різного типу
	використання кейсових практик для цільового спрямування змісту, форм та методів професійної підготовки майбутніх фахівців на формування індивідуального стилю професійної педагогічної діяльності
	розробка та використання міні-кейсів, кейсових завдань на основі трансдисциплінарного підходу та ідей випереджальної освіти
	забезпечення в процесі використання кейс-технологій авторського ставлення майбутніх фахівців до формування індивідуального стилю професійної діяльності, саморозвитку та самовдосконалення
Т. Пісна (Пісна, 2022b, с. 118)	підвищення питомої ваги засобів інформаційних технологій у самостійній роботі
	використання інтерактивних методик
	реалізація теорії індивідуального підходу з залученням до сфери професійної діяльності
О. Діденко (Діденко, 2008)	врахування індивідуально-психологічних особливостей майбутнього фахівця в процесі формування індивідуального стилю професійної діяльності
	самостійна робота майбутніх фахівців над удосконаленням індивідуального стилю професійної діяльності
Н. Приходько, Н. Кирєєва, І. Жиліна (Приходько, Кирєєва, Жиліна, 2013)	організація освітнього простору закладу вищої освіти з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності, неповторності та унікальності особистості кожного студента, що навчається, які є основою індивідуального стилю професійної діяльності
	виявлення особистісного потенціалу студента, його особистісного позитиву, який згодом може бути покладений

	в основу його індивідуального стилю професійної діяльності
	спрямованість діяльності закладу вищої освіти на формування мотивації студента на досягнення успіху у формуванні індивідуального стилю професійної діяльності
	моделювання ситуації успіху студентів під час навчальної, позанавчальної та тренінгової діяльності
	навчання студентів рефлексії своєї індивідуальної своєрідності та включення цього знання в систему індивідуального стилю професійної діяльності

Визначаючи сутність педагогічних умов, зазначимо, що вони створюються педагогами, а фактори існують об'єктивно, незалежно від діяльності (Хриков, 2011). Виходячи з цього, в нашому дослідженні під *педагогічними умовами формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції* розуміємо зовнішні чинники ефективної реалізації педагогічної мети (формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції), спеціально створені викладачем для позитивного впливу на навчально-виховний процес.

Обґрунтуємо важливість впровадження педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів саме на засадах міждисциплінарної інтеграції.

У цьому контексті нам імпонує точка зору В. Бабенко, яка стверджує, що підготовка майбутнього перекладача – надзвичайно відповідальне завдання, яке завершитися успішно лише за умови вивчення дисциплін перекладацького напрямку протягом усього навчального процесу з першого до останнього курсу, враховуючи теорію та практику перекладу, усний й письмовий переклади, переклад у різних сферах професійної комунікації, тощо. Однак для вдалого вирішення професійних завдань мало знання перерахованих дисциплін, адже перекладач – це фахівець галузі міжкультурної комунікації, який стикається щодня з культурними відмінностями, його підготовка має бути спрямована на подолання етнічної та культурної

упередженості, на усвідомлення культурної обумовленості комунікації й поведінки людини, на формування міжкультурної толерантності у сфері міжкультурної взаємодії (Бабенко, 2005, с. 40). Те ж саме стосується і формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів в умовах закладу вищої освіти. Як стверджує Л. Андрощук, підготовка фахівців у закладах вищої освіти у більшості випадків застаріла, тому прогресивний процес формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього фахівця повинен базуватися на демократичних засадах спілкування (на противагу авторитарним); на інтерактивних методиках навчання (на противагу репродуктивним); на творчих підходах до вирішення навчальних ситуацій (на противагу стандартним) (Андрощук, 2009b). Такий підхід дозволяє сформувати неповторну індивідуальність перекладача, здатну творчо підходити до вирішення завдань майбутньої професійної діяльності. На нашу думку, саме застосування міждисциплінарної інтеграції в процесі навчання у закладі вищої освіти забезпечить формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача.

Звичайно, що на заняттях з навчальних дисциплін перекладацької спрямованості викладачами застосовується велика кількість мовленнєвих (комунікативних) вправ, покликаних формувати індивідуальний стиль професійної діяльності майбутнього перекладача. “Мовленнєві (комунікативні) вправи передбачають розвиток умінь логічно осмислювати сприйняту інформацію, критично оцінювати події, виділяти головне, уміння дати особистісну оцінку, аргументувати свою точку зору, коментувати, використовуючи елементи оцінювального характеру” (Полонська, 2021, с. 162). Можемо зазначити, що комунікативні (мовленнєві) вправи частково сприяють формуванню таких компонентів індивідуального стилю професійної діяльності як: розширення можливостей щодо управління знаннями та перекладацькими ресурсам; забезпечення розвитку системного та творчого мислення студентів. Однак, на нашу думку, цього недостатнього для формування всіх компонентів індивідуального

стилю професійної діяльності майбутнього перекладача. З цією метою бажано “узгоджувати зміст навчальних дисциплін із позиції відображення ними єдиних, безперервних і цілісних явищ професійної діяльності, можливість використання студентом усього комплексу досягнень відповідної дисципліни у діалектичній єдності з іншими предметами та навчальними курсами, узгодження у єдиному освітньому процесі мети та завдань окремих теоретичних і практичних дисциплін. Міждисциплінарна інтеграція є інструментом, за допомогою якого викладачі та студенти використовують зміст кожної дисципліни з метою побудови відповідного предметного відображення явища чи процесу, які розглядаються, й об’єднання цих відображень у цілісну картину професійної діяльності” (Гуменна, 2019, с. 123).

З приводу важливості впровадження міждисциплінарної інтеграції в професійній підготовці майбутніх перекладачів А. Малишева зазначає, що у зв’язку з посиленням міжпредметних зв’язків та розвитком міждисциплінарного підходу у навчанні під час вивчення іноземних мов студенти також здобувають професійні знання. Так, дисципліна “Іноземна мова” повинна включати не лише мову та культуру країни мови, що вивчається, а й теми з професійної спрямованості студентів, додавши до змісту дисципліни теми з математики, фізики, програмування, комп’ютерів, видатних особистостей та вчених за майбутньою професією (Малишева, 2017).

Тому, на нашу думку, формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців доцільно здійснювати на засадах міждисциплінарної інтеграції. “При такому підході освітньому процесові властива єдність теоретико-методологічної, загальноосвітньої і практично спрямованої професійної підготовки. На практиці міждисциплінарна інтеграція сприяє виділенню в змісті освіти фундаментальних, генерувальних, спільних для всіх понять, концептуальних теорій, законів та закономірностей, які розкривають наявні в освітній системі причинно-наслідкові та кореляційні зв’язки, що здатні спрямувати навчальний процес на цілісне об’єднання міждисциплінарних знань” (Ребуха, 2019, с. 203).

Міждисциплінарна інтеграція виступає засобом, який дозволить майбутнім перекладачам використовувати зміст кожної дисципліни для побудови відповідного предметного образу індивідуального стилю професійної діяльності та об'єднання цих образів у цілісну картину професійної діяльності.

Трапляється, що у наукових дослідженнях автори застосовують однакові методологічні підходи до виявлення педагогічних умов й лише частково враховують своєрідність професійної діяльності й особливості освітньої підготовки фахівців конкретної галузі (Бугаєнко, 2018, с. 95). У зв'язку з цим, насамперед, необхідно визначити і обґрунтувати наукові підходи, які створюють методологічну базу, на основі якої визначаються і обґрунтовуються педагогічні умови індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції. Так, педагогічні умови ґрунтуються на положеннях *системного, міждисциплінарного, компетентнісного, особистісно-діяльнісного* наукових підходів.

У нашому дослідженні, *системному підході* ми відводимо основну роль у розробці педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції. Саме системний підхід дозволить зрозуміти та розкрити сутність механізму формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів в умовах закладу вищої освіти. Системний підхід дозволяє визначити педагогічні умови як цілісну систему. З огляду на це, системний підхід до процесу формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції містить в собі систематизацію зв'язків і взаємовідносин між усіма компонентами цієї системи, а саме: міждисциплінарний зв'язок дисциплін, які викладаються майбутнім перекладачам за відповідною освітньо-професійною програмою; “систематизацію змісту навчання, засобів навчання та способів діяльності викладачів та студентів” (Петришин, 2013, с. 149).

Міждисциплінарний підхід передбачає взаємозв'язок усіх компонентів процесу навчання і є одним з провідних при розробці педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності на засадах міждисциплінарної інтеграції. Застосування міждисциплінарного підходу передбачає представлення навчальних дисциплін, їх структури, змісту, методів і засобів навчання на рівні взаємопроникнення як змісту, так і методики навчання.

Спираючись на сутність *компетентнісного підходу*, представляється можливим розглядати індивідуальний стиль професійної діяльності майбутнього перекладача з позицій комплексу компетенцій, а рівень сформованості компетенцій в аспекті здатності до використання їх у вирішенні реальних завдань перекладацької діяльності. В контексті нашого дослідження компетентнісний підхід: базується на стандартах освіти, освітньо-професійних програмах підготовки і акцентує увагу на результатах навчання та готовності майбутнього перекладача продовжувати навчатися впродовж життя, використовувати способи та прийоми майбутньої перекладацької діяльності; передбачає оцінку індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача на основі сформованих у нього компетентностей; розглядає майбутнього перекладача, який повинен не лише оволодіти набором знань, умінь і навичок з фахових дисциплін, але й діяти як професіонал, що здатен адаптуватись до вимог професійного середовища, при цьому володіючи сучасними інструментами та шляхами здійснення перекладацької діяльності.

Особистісно-діяльнісний підхід передбачає, що центром освітнього процесу є майбутній перекладач як особистість, тому будь-які заходи в процесі формування індивідуального стилю професійної діяльності мають бути орієнтовані на індивідуальні особливості кожного студента. Ці особливості проявляються у характері спілкування, змісті питань, що обговорюються, формах організації занять (тренінг, дискусія, круглий стіл тощо).

Процес формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції заснований також на загальнодидактичних та специфічних принципах.

Подаємо коротку характеристику провідних принципів: *принцип міждисциплінарності* (спрямований не на відмову від дисциплінарного оволодіння знаннями, а на доповнення та насиченості професійної підготовки прийомами міждисциплінарної подачі матеріалу); *принцип урахування рідної мови* (спрямований на практичне оволодіння українською мовою; “засвоєння іноземної мови розглядається як оволодіння аналогічними операціями, які проводяться на первинній мовленнєвій базі, створеній у процесі вивчення рідної мови” (Василенко, 2010, с. 73)); *принцип ситуативності* (формування індивідуального стилю професійної діяльності відбувається на основі і за допомогою ситуацій (реальні, проблемні, умовні)); *принцип новизни* (впровадження нових ситуацій, нових завдань, нових форм спілкування); *принцип мовленнєво-розумової активності та самостійності* (всі завдання являють собою мовленнєво-розумові задачі різного рівня проблемності і складності, які спонукають майбутніх перекладачів до розумової активності (Стеченко, 2003)); *принцип повного та своєчасного інформування студентів* (перед початком занять, а також перед виконанням завдань обов’язкове пояснення студентам правил роботи/виконання та методів оцінювання); *принцип самостійності* (оволодіння методами самостійного отримання знань, умінь і навичок для подальшого самостійного навчання; цей принцип реалізується у двох напрямках: самостійна робота під керівництвом викладача (пряме управління) і самостійна позааудиторна робота (непряме управління)); *принцип креативності* (залучення студентів до творчої діяльності, що забезпечує підвищення рівня індивідуального стилю професійної діяльності); *принцип наочності навчання* (наочність виступає важливим засобом створення зацікавленості (Горошкін, 2014). Засобами реалізації цього принципу в контексті нашого дослідження є фільми, слайди, презентації, тощо); *принцип професійної мотивації* (передбачає

впровадження системи мотивації майбутніх перекладачів до навчання через: “отримання можливості неперервного консультування; отримання можливості оновлення інформаційного забезпечення професійної діяльності; отримання можливості кар’єрного зростання засобами участі в навчанні”(Фалинська, 2006)).

Визначені наукові підходи і принципи стали методологічним ґрунтом для розробки педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарного підходу.

При визначенні педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів засобами міждисциплінарної інтеграції ми орієнтувалися на деякі чинники.

По-перше, педагогічні умови мають бути виділені та обґрунтовані, виходячи із сутності та структури феномена “індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача”, і забезпечувати максимальний і детермінований вплив на функціонування усіх його компонентів (орієнтація на професійну успішність і конкурентоздатність, управління знаннями і перекладацькими ресурсами, системне та творче мислення, ефективна командна взаємодія).

По-друге, було враховано властивості педагогічних умов, обґрунтовані Є. Хриковим, а саме: практична і нормативна спрямованість на організацію педагогічної діяльності; спрямованість на підвищення ефективності педагогічної діяльності; несуперечливість педагогічним закономірностям, принципам і правилам; поєднання емпіричних та теоретичних процедур наукового дослідження; відповідність вимогам наукової новизни; імовірнісний характер забезпечення результату педагогічної діяльності; локальний характер застосування (Хриков, 2011).

По-третє, орієнтація на критерій необхідності та достатності педагогічних умов. Необхідними педагогічними умовами ми визначаємо ті, без яких процес формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції не може реалізуватися повною мірою. Критерій достатності передбачає оптимальність вибору комплексу педагогічних

умов, з яких не можна виключити жодного компонента, тобто поєднання цих компонентів таким чином, щоб у комплексі доводить їх ефективність.

Зауважимо, що при розгляді комплексу педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції ми обмежимося умовами, створеними у конкретному закладі вищої освіти, пам'ятаючи, що й інші умови (вплив суспільства, сім'ї та ін.) також впливають на цей процес.

Розкриємо процес визначення і обґрунтування педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції.

У процесі детального аналізу наукової літератури з проблем професійної підготовки майбутніх перекладачів, різних аспектів розробки і обґрунтування педагогічних умов професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема перекладачів, у закладах вищої освіти, визначення шляхів формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців, особливостей впровадження міждисциплінарної інтеграції в освітньому середовищі закладу вищої освіти тощо, нами було визначено перелік можливих педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції:

1. Розширення знань майбутніх перекладачів про сутність індивідуального стилю професійної діяльності.
2. Забезпечення міждисциплінарного змісту дисциплін фундаментальної, професійної та практичної підготовки майбутніх перекладачів.
3. Впровадження міждисциплінарних творчих завдань у зміст різних начальних дисциплін.
4. Упровадження у навчальний процес технології концентрованого навчання.
5. Створення міждисциплінарних команд студентів та їх участь у міждисциплінарних навчальних проєктах.

6. Забезпечення змістовно-технологічного взаємозв'язку навчальних дисциплін зі змістом та технологіями професійної діяльності майбутніх перекладачів.

7. У рамках однієї дисципліни вивчення проблем або вирішення практикоорієнтованих завдань, які одночасно знаходяться в предметному полі інших двох або трьох дисциплін.

8. Використання в ході вирішення міждисциплінарних завдань методів та форм, що базуються на стратегіях проблемно-дослідного, активного та колективного навчання.

9. Включення до змісту навчальних дисциплін міждисциплінарного контенту.

10. Активне використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій для командного вирішення міждисциплінарних завдань та колективної рефлексії.

11. Підвищення кваліфікації викладачів щодо продуктивного впровадження міждисциплінарної інтеграції, проведення інтегрованих занять, цілеспрямованої й систематичної співпраці з метою формування у майбутніх перекладачів індивідуального стилю професійної діяльності.

12. Залучення студентів до розробки міждисциплінарних науково-дослідницьких проектів, тематика яких відображає взаємозв'язки теоретичних і практичних аспектів формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

13. Встановлення системоутворюючих зв'язків у змісті навчальних дисциплін, розроблення навчально-методичної підтримки інтеграції.

14. Розробка і впровадження інтегрованих форм позааудиторної роботи.

15. Формування позитивної мотивації студентів до формування індивідуального стилю професійної діяльності.

16. Занурення майбутніх перекладачів в активну самостійну професійно-перекладацьку діяльність.

17. Виявлення та реалізація міжпредметних зв'язків між робочими програмами навчальних дисциплін з метою формування у студентів інтересу до формування індивідуального стилю професійної діяльності.

18. Використання психолого-педагогічних технологій, спрямованих на формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

19. Використання педагогічної фасилітації, що сприяє розвитку суб'єктів освітнього процесу та продуктивності процесу формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

20. Створення міждисциплінарного комплексу як важливого чиннику формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

21. Необхідність забезпечення наступності та безперервності у розвитку базових понять, оскільки поняття, які є загальними для низки дисциплін, повинні від дисципліни до дисципліни безперервно розвиватися, наповнюватися новим змістом, збагачуватися новими зв'язками.

22. Організація самостійної роботи студентів через виконання міждисциплінарних завдань на основі ідей предметно-мовного інтегрованого навчання.

23. Створення атмосфери партнерської взаємодії викладачів і студентів в освітньому середовищі закладу вищої освіти.

Наступним кроком нашого дослідження було опитування експертів для з'ясування найбільш важливих для формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів педагогічних умов. Для цього експертам було запропоновано проранжувати запропоновані педагогічні умови.

Для визначення ефективних з-поміж виокремлених нами педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції було обрано групу експертів (27 осіб). До її складу увійшли викладачі, які здійснюють професійну підготовку майбутніх перекладачів у різних закладах вищої освіти: ВНЗ "Університет імені Альфреда

Нобеля”, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Професійна компетентність експертів визначалась за такими критеріями: досвід професійної діяльності, наукова і професійна активність, загальний рівень освіченості. З огляду на це, експертами для визначення педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції стали науково-педагогічні працівники зі стажем викладання не менше 5 років.

Визначення експертами найбільш важливих педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції забезпечило вірогідність отриманих результатів та надало можливість спроектувати саме ті педагогічні умови, що мають бути реалізовані в процесі формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції (див. рис. 3.1).

За результатами анкетування експертів, було визначено наступні педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції:

1. Організація самостійної роботи студентів через виконання міждисциплінарних завдань на основі ідей предметно-мовного інтегрованого навчання.

2. Розробка і впровадження інтегрованих форм позааудиторної роботи.

3. Залучення студентів до розробки міждисциплінарних науково-дослідницьких проєктів, тематика яких відображає взаємозв'язки теоретичних і практичних аспектів формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

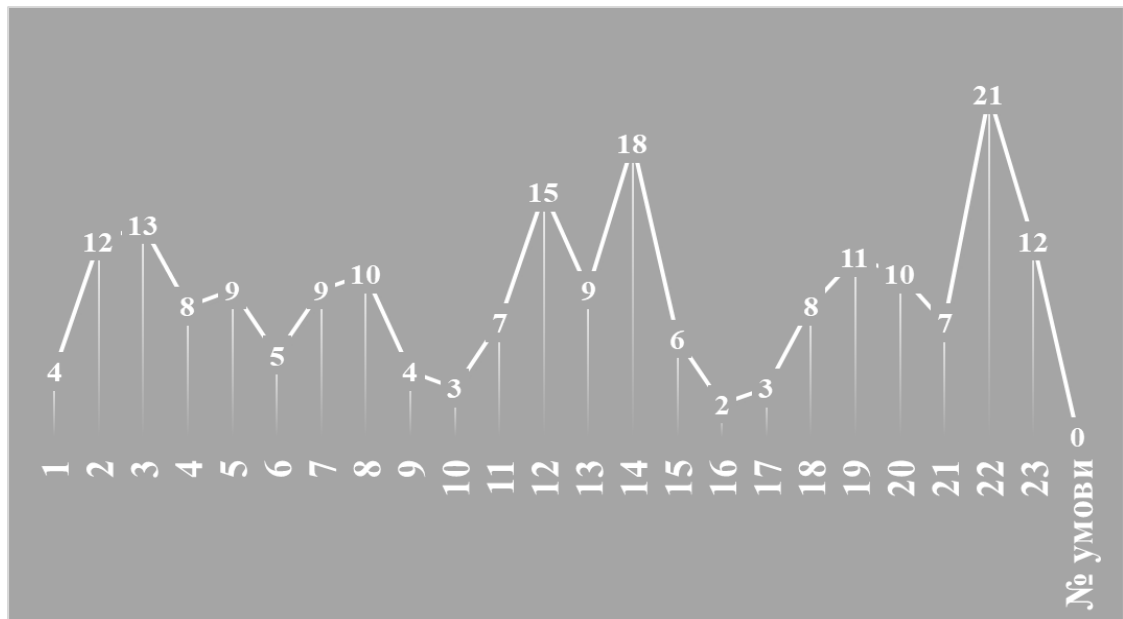

Рис. 3.1. Розподіл відповідей експертів щодо найбільш важливих педагогічних умов, що мають бути реалізовані в процесі формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції

Обґрунтований відбір необхідних та, на нашу думку, достатніх педагогічних умов є черговим етапом оптимізації процесу професійної підготовки майбутніх перекладачів щодо формування у них індивідуального стилю професійної діяльності.

Перша педагогічна умова – *організація самостійної роботи студентів через виконання міждисциплінарних завдань на основі предметно-мовного інтегрованого навчання.*

Предметно-мовне інтегроване навчання (англ. CLIL – content and language integrated learning) є таким підходом, який дозволяє сформувати лінгвістичні та комунікативні компетенції з іноземної мови у процесі формування умінь та навичок з різних предметів. Основна характеристика предметно-мовного інтегрованого навчання – це його дуальна спрямованість: вивчення мови та контенту з окремого предмета, використовуючи іноземну мову як засіб (Рудичик, 2020). Особливість CLIL полягає в тому, що навчальна дисципліна, її окремі модулі, або деякі теми

викладаються іноземною мовою. Дуже важливим є те, що застосування цього підходу не вимагає додавання додаткових академічних годин до навчального плану або розробки спецкурсу.

Зауважимо, що великий відсоток навчальних дисциплін робочого плану підготовки майбутніх перекладачів викладаються іноземною мовою. Проте, у контексті нашого дослідження доцільно впроваджувати ідеї предметно-мовного інтегрованого навчання під час вивчення вибіркового навчальних дисциплін циклу загальної підготовки. Для цього нами розроблено завдання для самостійної роботи англійською мовою з таких навчальних дисциплін як “Основи прийняття креативних рішень”, “Психологічні основи саморозвитку особистості”, “Емоційний інтелект”, “Основи психології бізнесу”. Застосування міждисциплінарних завдань у підготовці майбутніх перекладачів розширює можливості навчального процесу та дозволяє підвищити якість навчання, сприяючи формуванню індивідуального стилю професійної діяльності.

Другою педагогічною умовою визначено – *розробка і впровадження інтегрованих форм позааудиторної роботи.*

Професійна спрямованість майбутніх фахівців з перекладу, формування їх індивідуального стилю професійної діяльності, на нашу думку, можливий за умови організації навчального процесу з використанням інтегрованого підходу до вивчення навчальних дисциплін на основі впровадження інтегрованих форм навчання. Серед інтегрованих форм навчання у закладі вищої освіти широкого визнання отримали: міждисциплінарний тренінг “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача” та дні інтеграції.

Міждисциплінарний тренінг “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача” поєднує в собі інформаційний та діяльнісний аспекти, що робить його однією із найефективніших форм у формуванні індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. Проведення міждисциплінарного тренінгу дозволить майбутнім перекладачам: забезпечити практичне засвоєння теоретичних

знань, отриманих у процесі вивчення фахових перекладацьких дисциплін; вміти користуватися іноземною мовою в різних ситуаціях професійної взаємодії; вміти використовувати стратегії, тактики, вербальні та невербальні засоби для забезпечення успішної міжкультурній комунікації; вміти відстоювати власну позицію, висувати й обґрунтовувати нові ідеї й пропозиції; приймати самостійні рішення в процесі застосування набутих знань у різних сферах професійної діяльності; усвідомлювати необхідність навчання впродовж усього життя.

За основу концепції побудови міждисциплінарного тренінгу “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача” прийнято такі конструктивні принципи: включення основних фахових дисциплін; відбір відповідних тем з фахових дисциплін; формування ланцюга тренінгових завдань; комплекс тренінгових завдань – наскрізне завдання; уніфікована структура тренінгових завдань; максимальна індивідуалізація і контроль самостійності виконання тренінгових завдань (Ковальчук, Бутенко, Артюшина, 2006). Так, у нашому дослідженні міждисциплінарний тренінг заснований на комплексному використанні та інтеграції знань, отриманих під час вивчення таких навчальних дисциплін загального і фахового циклу, як: “Термінологія англійської мови”, “Ділова іноземна мова (англ.)”, “Практика усного перекладу”, “Практика письмового перекладу”, “Англійська мова для перекладачів”, “Редагування тексту перекладу”, “Українська мова: стилістичний аспект”, “Порівняльна лексикологія англійської та української мов”, “Стилістика англійської мови”.

Щодо дня інтеграції, то він є навчально-виховним заходом, який призначено для інтеграції змісту знань з різних навчальних дисциплін на основі однієї теми. Сутність таких заходів полягає в тому, що в один день усі викладачі проводять заняття з різних навчальних дисциплін, об’єднаних навколо однієї теми. Приклад таких тем: “Передати думки, а не слова – надзавдання перекладача” (навчальні дисципліни “Переклад другої іноземної мови”, “Англійська мова для перекладачів”); “Переклад як професія: компетентності, цінності та виклики” (навчальні дисципліни

“Англійська мова для перекладачів”, “Переклад другої іноземної мови”); “Знайомство із зарубіжною літературою – процес сприйняття твору через перекладача” (навчальні дисципліни “Історія зарубіжної літератури”, “Англійська мова для перекладачів”).

Наступною педагогічною умовою формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів засобами міждисциплінарної інтеграції було обрано залучення студентів до розробки міждисциплінарних науково-дослідницьких проєктів, тематика яких відображає взаємозв'язки теоретичних і практичних аспектів формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Одним з ефективних шляхів формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів є поліпшення організації їх самостійної та дослідницької роботи. Особливе місце в дослідницькій діяльності майбутніх перекладачів посідає їх залучення до розробки міждисциплінарних науково-дослідницьких проєктів, тому що вони спрямовані на виявлення “нових відношень між поняттями вихідних дисциплін, у встановленні нової системи законів, що їх пов'язують, і синтезі прагматики розв'язання нових, дедалі складніших завдань” (Палагін, Кургаєв, 2009, с. 15). До міждисциплінарних науково-дослідницьких проєктів ми відносимо: міждисциплінарні курсові роботи; доповіді на конференціях, що презентують студентські наукові дослідження.

Особливе місце у нашому дослідженні займає написання міждисциплінарної курсової роботи, яка визначається як самостійна науково-дослідницька робота, а її мета – систематизація, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань студента. Міждисциплінарна курсова робота є одним з видів наукової роботи. Самостійним науковим дослідженням студента, виконується на четвертому курсі навчання та поєднує декілька дисциплін професійної підготовки бакалавра. Міждисциплінарна курсова робота дає змогу виявити здатність студента самостійно осмислити проблему, творчо, критично її дослідити, вміння збирати, аналізувати і

систематизувати літературні джерела, здатність застосовувати отримані знання при вирішенні практичних завдань, а також формулювати висновки, пропозиції, рекомендації з предмета дослідження. Метою виконання міждисциплінарної курсової роботи є систематизація, закріплення та розширення теоретичних знань, їхнє застосування для вирішення конкретного практичного завдання відповідно до вимог (Силабус навчальної дисципліни “Міждисциплінарна курсова робота”, 2020) освітньо-професійної програми зі спеціальності 035 Філологія.

Ефективність зазначених педагогічних умов та їх поетапного впровадження перевірялося експериментальним шляхом, хід якого обґрунтовано у наступному підрозділі.

3.2. Зміст і організація дослідно-експериментальної роботи з формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції

На основі окресленого методологічного підґрунтя і теоретичного обґрунтування педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції, які було розкрито у підрозділі 3.1 нами було запроваджено означені умови.

Загалом дослідно-експериментальна робота з формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача відбувалась протягом II семестру 2020–2021 н.р. і II семестру 2021–2022 н.р. і складалась з трьох етапів.

Перший етап передбачав впровадження першої педагогічної умови – *організація самостійної роботи студентів через виконання міждисциплінарних завдань на основі предметно-мовного інтегрованого навчання* – у II семестрі 2020–2021 н.р. для студентів 2 курсу під час вивчення дисциплін: “Основи інформатики”, “Основи прийняття креативних рішень”, “Психологічні основи саморозвитку особистості”, “Емоційний інтелект”, “Основи психології бізнесу”. Цей етап був спрямований на розробку і коригування міжпредметних зв’язків дисциплін

гуманітарного та професійного циклів; розробку міждисциплінарних завдань для самостійної роботи з кожної дисципліни та проведення семінару з викладачами, які були задіяні в експерименті.

На першому етапі було використано міждисциплінарні вправи, які сприяли формуванню таких компонентів індивідуального стилю професійної діяльності як управління знаннями та перекладацькими ресурсами (здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя; обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів), системне та творче мислення (здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, ураховуючи всі культурні та лінгвістичні особливості; здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації).

Другий етап передбачав впровадження другої педагогічної умови – *розробка і впровадження інтегрованих форм позааудиторної роботи* – у I семестрі 2021–2022 н.р. для студентів 3 курсу (ті ж саме групи, які перейшли на наступний курс). Цей етап передбачав впровадження міждисциплінарного тренінгу “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача” та днів інтеграції. Основою міждисциплінарного тренінгу є комплексне використання та інтеграція знань, отриманих під час вивчення таких навчальних дисциплін фахового циклу, як: “Термінологія англійської мови”, “Ділова іноземна мова (англ.)”, “Практика усного перекладу”, “Практика письмового перекладу”, “Англійська мова для перекладачів”, “Редагування тексту перекладу”, “Українська мова: стилістичний аспект”, “Порівняльна лексикологія англійської та української мов”, “Стилістика англійської мови”. В свою чергу дні інтеграції передбачали вивчення однієї теми на основі інтеграції змісту знань з різних навчальних дисциплін.

На другому етапі було використано міждисциплінарний тренінг з акцентом на практичному застосуванні отриманих знань. Міждисциплінарний тренінг

спрямований на формування таких компонентів індивідуального стилю професійної діяльності як орієнтація на професійну успішність і кар'єру (мотивація щодо успіху в професійній діяльності; спрямованість на розвиток кар'єри; прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності; спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці); управління знаннями та перекладацькими ресурсами (обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями), системне та творче мислення (здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення); ефективна партнерська і командна взаємодія (вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг; вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини; вміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей).

На третьому етапі було реалізовано третю педагогічну умову – *залучення студентів до розробки міждисциплінарних науково-дослідницьких проєктів, тематика яких відображає взаємозв'язки теоретичних і практичних аспектів формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів* – у II семестрі 2021–2022 н.р. для студентів 3 курсу. На цьому етапі студентам пропонувалось попрацювати над такими міждисциплінарними науково-дослідницькими проєктами: міждисциплінарні наукові реферати; міждисциплінарні завдання, що містять елементи проблемного пошуку; міждисциплінарні курсові; доповіді на конференціях, що презентують студентські наукові дослідження.

Третій етап передбачав роботу студентів над міждисциплінарними науково-дослідницькими проєктами, які “формують здатність до концентрації та переключення уваги, розвивають мовну інтуїцію та операції мислення – аналіз, синтез, узагальнення” (Декусар, Клименова, 2018). Означені проєкти спрямовані на формування у майбутніх перекладачів всіх компонентів індивідуального стилю професійної діяльності.

Зупинимось на детальній характеристиці процесу впровадження педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Спершу, зазначимо, що запровадження розроблених нами умов, на превеликий жаль, у практичній площині може викликати чимало труднощів. Сформулюємо ці труднощі з опорою на думки Д. Кільдерова. Наприклад, як ефективно організувати навчально-виховний процес, щоб викладачі хотіли і мали можливість встановлювати зв'язки між різними навчальними дисциплінами; яким чином поєднати зусилля викладачів різних дисциплін для досягнення результату нашого експериментального дослідження; як викликати у студентів пізнавальний інтерес до такої форми організації навчально-виховного процесу (Кільдеров, 2020, с. 39). З огляду на це, ми розуміли, що перед тим як розпочати впровадження педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції, варто було організувати попередні зустрічі з викладачами, які здійснюють підготовку майбутніх перекладачів. З цією метою нами було організовано один навчальний (“Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача: зміст, структура, особливості прояву”) і один навчально-методичний (“Міждисциплінарна інтеграція як педагогічна умова формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача”) семінари, які були спрямовані на інформування викладачів щодо сутності та складових індивідуального стилю професійної діяльності перекладача, а також ознайомлення з сутністю і процесом впровадження педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Одразу акцентуємо увагу на тому, що нами було прийнято рішення організувати зустрічі з викладачами і студентами тільки в онлайн-форматі через платформу Zoom, розуміючи епідеміологічну ситуацію в Україні.

Розкриємо процес впровадження першої педагогічної умови – *організація*

самотійної роботи студентів через виконання міждисциплінарних завдань на основі предметно-мовного інтегрованого навчання.

У контексті впровадження першої педагогічної умови ми досліджували міждисциплінарні зв'язки між навчальною дисципліною “Англійська мова для перекладачів” (Голуб, Коробейнікова, Миронова, 2019) і циклом дисциплін гуманітарної спрямованості (“Основи інформатики”, “Основи прийняття креативних рішень”, “Психологічні основи саморозвитку особистості”, “Емоційний інтелект”, “Основи психології бізнесу”). Таким чином, навчальна дисципліна “Англійська мова для перекладачів” виступає як інструмент для вивчення інших дисциплін.

Розкриємо потенціал кожної навчальної дисципліни у процесі формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни “Основи інформатики” є оволодіння базовими навичками: роботи з пошуку, обробки та зберігання інформації з використанням сучасних інформаційних технологій; використання пакету офісних програм MS Office; роботи з термінологічними онлайн-базами й електронними словниками; створення мультимедійних презентацій; перекладу текстів із застосуванням CAT-інструментів (*Trados, SmartCAT, MemoQ, Wordfast, OmegaT, DéjàVu, Transit NXT Professional*).

Навчальна дисципліна “Основи прийняття креативних рішень” покликана сформувати у майбутніх перекладачів навички креативного мислення, володіння інструментарієм творчого підходу до вирішення різноманітних задач професійної діяльності, набуття знань і навичок в області розвитку креативного середовища; здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень.

Метою вивчення навчальної дисципліни “Психологічні основи саморозвитку особистості” є оволодіння теоретичними знаннями і практичними навичками з питань саморозвитку особистості; формування у майбутніх перекладачів уявлення про розвиток особистісного потенціалу.

Навчальна дисципліна “Емоційний інтелект” спрямована на формування у

майбутніх перекладачів уявлення про роль емоційного інтелекту як вирішального фактора успішності самореалізації особистості, досягнення осмисленої гнучкості в управлінні власними емоційними реакціями та інших, що дозволяє усвідомлено рухатися в сфері професійного зростання

Метою вивчення навчальної дисципліни “Основи психології бізнесу” є набуття знань про психологічні особливості особистості, яка займається підприємницькою діяльністю; формування умінь та навичок застосування інструментарію прийняття ефективних управлінських рішень та ведення сучасного бізнесу у перекладацькій сфері.

З метою реалізації першої педагогічної умови нами було розроблено комплекс міждисциплінарних завдань з кожної з навчальних дисциплін (“Основи інформатики”, “Основи прийняття креативних рішень”, “Психологічні основи саморозвитку особистості”, “Емоційний інтелект”, “Основи психології бізнесу”) на основі методики *CLIL (Content and Language Integrated Learning)*, яка передбачає вивчення іноземної мови як засобу оволодіння іншими навчальними дисциплінами.

Аналіз освітньо-професійної програми “Філологія: Переклад (англійська)” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 035 Філологія (ВНЗ “Університет імені Альфреда Нобеля”) (ОПП “Філологія: Переклад (англійська)”, 2020) дозволив виділити результати навчання, що характеризують індивідуальний стиль професійної діяльності майбутнього перекладача, а також сукупність дисциплін, які забезпечують його формування: “Англійська мова для перекладачів” і “Основи інформатики”; “Англійська мова для перекладачів” і “Основи прийняття креативних рішень”; “Англійська мова для перекладачів” і “Психологічні основи саморозвитку особистості”; “Англійська мова для перекладачів” і “Емоційний інтелект”, “Англійська мова для перекладачів” і “Основи психології бізнесу” (рис. 3.2).

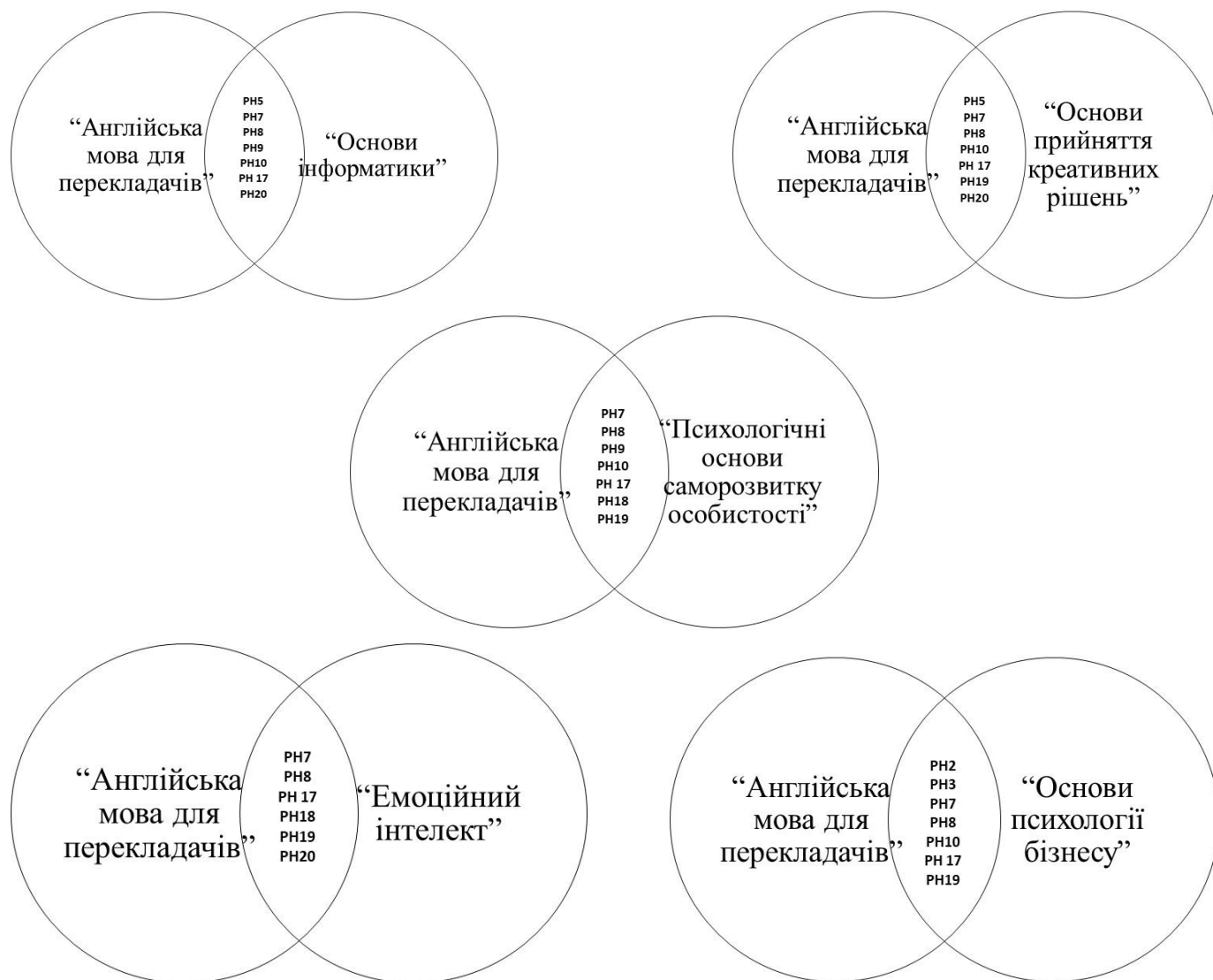

Рис. 3.2. Перетин предметних областей

Міждисциплінарні завдання, які були розроблені на основі методики CLIL подано у таблиці 3.2 і додатку Т.

Міждисциплінарні завдання, які були розроблені на основі предметно-мовного інтегрованого навчання

Навчальна дисципліна	Тема заняття	Міждисциплінарні завдання
Основи інформатики	Використання текстового редактора MS Word для створення документів	Створіть таблицю для порівняння переваг і недоліків різних CAT-інструментів
	Служби та сервіси Інтернет	Виконайте переклад фрагмента тексту в онлайн-перекладачах, а потім оцініть зрозумілість та адекватність виконаних перекладів (див. дод. Т) Використовуючи програму ABBYY Lingvo, створіть свій власний словник спеціалізованих термінів на тему “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача”
Основи прийняття креативних рішень	Форми виявлення, способи розвитку і використання творчого потенціалу особистості	Вирішення ситуатійного завдання (див. дод. Т)
	Креативне мислення як запорука розвитку лідерів	Вправа “Розширення лексичного діапазону”
Психологічні основи саморозвитку особистості	Самопізнання як структурний компонент самосвідомості	<i>Essay on the topic “The importance of self-knowledge for the translator’s self-development and professional success”</i> (Есе на тему “Значення самопізнання для саморозвитку перекладача та досягнення професійного успіху”)
	Саморозвиток як процес та його механізми	<i>Create your individual professional self-improvement program as a translator</i> (Складіть свою індивідуальну програму професійного самовдосконалення як перекладача)
	Професійне самопізнання та саморозвиток	<i>Write your thoughts about (feasibility, successes, failures) the study of psychology, what worries you the most in the profession of “translator”</i>

	особистості фахівця	(Напишіть роздуми з приводу (доцільності, успіхів, невдач) вивчення психології, що саме найбільше хвилює у професії “перекладач”)
Емоційний інтелект	Емоційна компетентність фахівця	<i>Describe and analyze the topic: “Emotions in the professional activity of a translator”</i> (Описати та проаналізувати тему: “Емоції у професійній діяльності перекладача”)
	Управління емоціями	<i>Watch films about the famous translator Svitlana Gayer – “The Woman with Five Elephants”. Will she highlight the emotions she felt in different situations, how they helped or hindered her professional activities? Describe your emotions after watching the film.</i> (Подивитися фільми про відому перекладачку Світлану Гаєр – “Жінка з п’ятьма слонами”. Виділіть емоції, які вона відчувала в різних ситуаціях, як вони допомагали чи заважали в її професійній діяльності? Опишіть свої емоції після перегляду фільм)
		Вправа “Емоційне насичення” (див. дод. Т)
Основи психології бізнесу	Психологічне відношення до грошей	<i>Conduct a survey among student youth regarding the attitude to money and make a written summary</i> (Провести опитування серед студентської молоді щодо відношення до грошей та зробіть письмове резюме)
	Психологія попиту	<i>Conduct a mini-survey among your classmates, friends and relatives. Try to imagine their joyful feeling in connection with the purchase of the desired product as a certain value equal to 100%. Summarize the results by matching them with data on age and social status. Make a written summary</i> (Проведіть серед своїх одногрупників, знайомих та рідних міні-опитування. Спробуйте уявити їхнє радісне відчуття у зв’язку з купівлею потрібного товару як певну величину, рівну 100%. Узагальніть результати, поєднуючи їх з даними про вік і соціальний стан. Зробіть письмове резюме)

Таким чином, міждисциплінарна інтеграція, що реалізувалась на основі міждисциплінарних завдань з таких навчальних дисциплін як “Англійська мова для перекладачів”, а також: “Основи інформатики”, “Основи прийняття креативних рішень”, “Психологічні основи саморозвитку особистості”, “Емоційний інтелект”, “Основи психології бізнесу”, що включають проблематику використання САТ-інструментів і електронних словників у професійній діяльності перекладачів, креативного мислення перекладача, значення самопізнання і самовдосконалення для саморозвитку перекладача та досягнення професійного успіху, основи психологічних знань перекладача, проблематика емоції у професійній діяльності перекладача, основ сучасного бізнесу у перекладацькій сфері. Сформованість названих компетенцій є показниками сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Розкриємо процес впровадження другої педагогічної умови – *розробка і впровадження інтегрованих форм позааудиторної роботи*. Як зазначалось вище нами було обрано такі форми позааудиторної роботи як міждисциплінарний тренінг “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача” і днів інтеграції.

Щодо міждисциплінарного тренінгу, то при його розробці нами було використано положення Г. Декусара і О. Клименової (Декусара, Клименової, 2018) щодо характерних ознак тренінгу, що відрізняють його від інших засобів навчання: 1) короткостроковість; 2) інтерактивність (інтерактивний режим, комунікація, постійна залученість групи у діалог; використання ігор та кейсів; максимальна наближеність до реальності); 3) залученість (максимально активний режим).

Тренінг “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача” проводився один раз на тиждень протягом шести тижнів і був спрямований на вирішення наступних завдань: сформувати у майбутніх перекладачів повне та цілісне уявлення про майбутню професійну діяльність та індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача; розвивати прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності; розвивати адекватне розуміння самого себе як

майбутнього професіонала та зміцнення професійної самооцінки; сформуванню чіткого уявлення про професійне майбутнє і кар'єрне зростання; сприяти формуванню вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з різними категоріями людей, вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини.

Ще раз наголошуємо на тому, що всі форми роботи зі здобувачами і викладачами здійснювались онлайн через платформу Zoom. При цьому дуже важливо було організувати взаємодію з учасниками так, щоб усі вони були повністю залучені в процес онлайн-тренінгу. Автором, організатором і тренером онлайн-тренінгу виступив автор дослідження (А. Лавніков). Важливими завданнями тренера ми вбачали у тому, щоб: надихати учасників власним прикладом, демонструвати вільно розуміння теми, мотивувати до активної участі у тренінгу, вміло керувати командною взаємодією, підтримувати дисципліну під час онлайн-сесій, консультувати і допомагати учасниками, виявляти емпатію.

Пропонуємо ознайомитись зі структурою міждисциплінарного тренінгу “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача”, яку подано у таблиці 3.3.

Розкриємо коротко процедуру проведення міждисциплінарного тренінгу. Одразу зазначимо, що всі зустрічі проводились англійською мовою.

Всіх студентів експериментальної групи було розподілено на 8 підгруп по 19 осіб. В кожній підгрупі було проведено міждисциплінарний тренінг “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача”. Підгрупи було сформовано відповідно до того як вони навчаються на заняття з вивчення іноземної мови. Під час створення тренінгу нами навмисно не було включено етапи “Знайомство” і “Згуртування групи”, з огляду на те, що студенти протягом двох років навчаються в таких групах і знають один одного. При спілкуванні з викладачами, які здійснюють навчально-виховний процес у цих групах, нами було встановлено, що ці групи достатньо згуртовані та виявляють товариську і толерантність один до одного.

Таблиця 3.3

**Структура міждисциплінарного тренінгу
“Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача”**

Тема	Мета	Навчальні дисципліни і теми	Форми, технології, вправи	Самостійна робота	К-ть год.
1	2	3	4	5	6
<i>День перший (вступний)</i>					
1. <i>Individual style of professional activity: an important condition for the professional development of a translator</i> (Індивідуальний стиль професійної діяльності: важлива умова професійного становлення перекладача)	<ul style="list-style-type: none"> –ознайомити з метою, завданнями, структурою тренінгу; –обговорити правила тренінгу і очікування учасників тренінгу; –розкрити особливості та структуру індивідуального стилю професійної діяльності. 		<ul style="list-style-type: none"> –презентація структури тренінгу і основних видів діяльності; –розминочні вправи “Чи боїтесь ви тренінгу?”, “Моя компетентність” (див. дод. У); –інтерактивна лекція. 	<ul style="list-style-type: none"> –повторення матеріалу з теми “Інд. стиль професійної діяльності: важлива умова професійного становлення перекладача”; –Написання твору-роздуму “Як знайти свій індивідуальний стиль професійної діяльності?” (“<i>How to find your individual style of professional activity?</i>”); –Підготовче завдання до другого дня тренінгу. Завдання: <i>Creating a portfolio of career growth</i> (Розроблення портфоліо кар’єрного зростання) (див. дод. Ф); 	2

1	2	3	4	5	6
<i>День другий</i>					
2. <i>Career in the professional activity of a translator</i> (Кар'єра у професійній діяльності перекладача)	<ul style="list-style-type: none"> – розкрити сутність понять “кар'єра” і “професія”; – обґрунтувати важливість кар'єрного зростання у професійній діяльності перекладача; – сформувати самооцінку студентів, зорієнтувати їх на власну успішність та кар'єрне зростання; – створення життєвих/професійних планів 	<ul style="list-style-type: none"> – “Англійська мова для перекладачів” (Тема: Робота (“<i>Work</i>”)); – “Ділова іноземна мова (англійська)” (Тема: Освіта та працевлаштування (“<i>Education and Employment</i>”)) 	<ul style="list-style-type: none"> – обговорення творів-роздумів студентів “Як знайти свій індивідуальний стиль професійної діяльності?” (“<i>How to find your individual style of professional activity?</i>”) – <i>mini-lecture “Motivation as a leading professional factor success and career growth”</i> (міні-лекція “Мотивація як провідний чинник професійного успіху і кар'єрного зростання”); – робота в сесійних залах: перегляд відео “<i>Interview questions and answers: How not to do a job interview!</i>” (https://www.youtube.com/watch?v=BTL9opgXuUc); – за результатами відео обговорення помилок, які можна зробити під час інтерв'ю на співбесіді (записи робляться на електронній дошці); – змодельуйте ситуацію на співбесіді з роботодавцем (не менше 8 реплік); – вправа “Інтерв'ю” (див. дод. У); – обговорення домашнього завдання 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>The task “Life Plan”</i> (Завдання “Життєвий план”) (див. дод. Ф); – Підготовче завдання до третього дня тренінгу. Завдання: доберіть тактовні словесні формули, які б оформлювали різні комунікативні і ситуації з професійної діяльності перекладача (див. дод. Ф). 	4

1	2	3	4	5	6
<i>День третій</i>					
3. <i>Oral communication as a tool of the translator's professional activity</i> (Усна комунікація як інструмент професійної діяльності перекладача)	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечити особистісне зростання студентів, підвищити їхній рівень мовленнєвої культури; – виробити вміння визначати доцільність застосування комунікативних технологій у різних проф. ситуаціях; – ознайомити з практич. прийомами організації ефективного публічного мовлення й можливостями їхнього застосування в професійній діяльності перекладача – здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови 	<ul style="list-style-type: none"> – “Англійська мова для перекладачів” (Тема: Робота (“<i>Work</i>”)); – “Ділова іноземна мова (англійська)” (Теми: “Ділова розмова”, “Переговори як елемент ділового спілкування” (“<i>Business conversation</i>”, “<i>Negotiations as an element of business communication</i>”)) 	<ul style="list-style-type: none"> – обговорення вислову Чонсі М. Деп’ю (див. дод. У); – розгляд домашнього завдання; – робота в парах в сесійних залах: розробка моделі ділової бесіди перекладача і клієнта (див. дод. У); – <i>mini-lecture</i> “<i>Nonverbal means of communication</i>” (міні-лекція “Невербальні засоби спілкування”); – перегляд фрагмент відео без звуку (https://www.youtube.com/watch?v=PNTCM7cbrsc&t=3s). Зрозуміти зміст розмови на основі аналізу невербальних засобів; – ділова гра (див. дод. У); – робота в трьох групах. Завдання: підготуйте промову з однієї теми для трьох різних аудиторій (абітурієнти, батьки абітурієнтів, різновікова аудиторія). Тема: <i>Translator – everything you wanted to know about this profession.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – Наведіть словесні формули привертання уваги слухачів (не менше 10). Поясніть їхню роль; – підготовче завдання до четвертого дня тренінгу. Завдання: відредагувати текст українською мовою, записати правильний варіант (див. дод. Ф); – розробити текст поста англійською мовою для соціальних мереж про мережеве ділове спілкування. 	4

1	2	3	4	5	6
<i>День четвертий</i>					
4. <i>Written communication as a tool of the translator's professional activity</i> (Письмова комунікація як інструмент професійної діяльності перекладача)	<ul style="list-style-type: none"> – удосконалили навички ділового листування та отримати корисні практичні поради; – розкрити основи ведення ділового листування англійською мовою; – ознайомити з роллю, яку сьогодні відіграють в перекладацькій сфері ділові комунікації в соціальних мережах; – формування навичок ведення ділових комунікацій з клієнтами, колегами, керівництвом за допомогою соціальних мереж 	<ul style="list-style-type: none"> – “Англійська мова для перекладачів” (Тема: Робота (“<i>Work</i>”)); – “Ділова іноземна мова (англійська)” (Теми: “Ділове листування” (“<i>Business correspondence</i>”)) 	<ul style="list-style-type: none"> – обговорення дом. завдання і розкриття важливості для перекладача знань правил і норм укр.мов.; – <i>mini-lecture-conversation on politeness formulas in business correspondence</i> (формули ввічливості у діловому листуванні); – <i>mini-lecture “Digital etiquette, how to communicate correctly”</i> (Цифровий етикет, як правильно спілкуватись); – дискусія за результатами міні-лекції (орієнтовні питання див. дод. У); – обговорення у залах правил мережевого етикету перекладача; – колективне обговорення правил мереж. етикету перекладача, їх запис на електр. дошці. 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Compose an essay on the topic: “Peculiarities of observing the language norm in digital communication”</i> (Складіть есе на тему: “Особливості дотримання мовної норми у цифровій комунікації”) – Підготовче завдання до п’ятого дня тренінгу. Завдання: напишіть міні сценарій і підготуйтеся до участі в діловій грі (ситуацію див. дод. Ф). 	4

1	2	3	4	5	6
День п'ятий					
5. <i>Teamwork as one of the main forms of interaction in the translator's professional activity</i> (Командна робота як одна з основних форм взаємодії в професійній діяльності перекладача)	<ul style="list-style-type: none"> – продемонструвати переваги командної роботи; – удосконалити і спілкування в команді; – освоїти навички зворотного зв'язку; – навчити бачити студента в командній ролі; – сформувати вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини. 	<ul style="list-style-type: none"> – “Ділова іноземна мова (англійська)” (Тема: Вирішення конфліктних ситуацій (<i>Resolution of conflict situations</i>)); – “Англійська мова для перекладачів” (Тема: Робота (<i>“Work”</i>)); 	<ul style="list-style-type: none"> – інформаційне повідомлення про сутність тимблдингу; – вправа “Страва” (див. дод. У); – <i>mini-lecture on team roles</i> (міні-лекція про командні ролі); – обговорення; проаналізуйте групу, в якій Ви навчаєтесь, хто та які грає ролі? Хто має значення? Що Ви можете в даній ситуації змінити? – ділова гра за результатами виконання домашнього завдання; – вправа “Складові конфлікту” (див. дод. У). 	<ul style="list-style-type: none"> – підготовче завдання до шостого дня тренінгу. Завдання: написання автобіографії 	4
День шостий					
7. <i>Self-promotion as a function of the translator's professional activity</i> (Самореклама як функція професійної діяльності перекладача)	<ul style="list-style-type: none"> – набуття теоретичних знань з основ самореклами; – формування вміння і навичок використання технологій самопрезентації. 	<ul style="list-style-type: none"> – “Ділова іноземна мова (англійська)” (Тема: Освіта та працевлаштування (<i>Education and Employment</i>)); Тема: Реклама (<i>Advertising</i>); Ефективні презентації (<i>Effective presentations</i>)); 	<ul style="list-style-type: none"> – вправа “Розповідь про себе від імені предмету” (див. дод. У); – вправа “Хвалебні слова Самому собі” (самореклама)” (див. дод. У); – обговорення домашнього завдання; 	<ul style="list-style-type: none"> – розпитайте у своїх близьких, що виходить у Вас краще за все, краще ніж у інших; – напишіть 10 речей, за які Ви вдячні долі, життю (див. дод. Ф). 	4

1	2	3	4	5	6
		– “Англійська мова для перекладачів” (Тема: Робота (“ <i>Work</i> ”));	– вправа “Самореклама” (див. дод. У); – Малюнок “Я успішний” (див. дод. У); – вправа “Браво” (див. дод. У); – вправа “Дій!” (див. дод. У); – вправа “Компліменти” (див. дод. У).	–	

Завчасно перед початком тренінгу нами було створено Google Classroom і завантажено всю необхідну інформацію: розклад, посилання на онлайн-зустрічі, рекомендовану літературу, тощо. Протягом всіх засідань групи ми продовжували наповнювати Google Classroom необхідним і корисним матеріалом.

Під час першої зустрічі (тема “Індивідуальний стиль професійної діяльності: важлива умова професійного становлення перекладача”) тренер оголосив мету та термін реалізації тренінгу, проінформував групу про теми, які будуть розглядатись протягом тренінгу, наголосив на цілісності тренінгу і взаємозалежності тем, на необхідності бути присутніми протягом всього тренінгу (Мазоренко, Немашкало, 2018, с. 5) з увімкненою камерою. З учасниками також було обговорено правила участі у міждисциплінарному тренінгу: 1) у перші 3 дні – повторювати інформацію отриману на тренінгу, щоб нові знання запам’яталися надовго; 2) вчасно виконувати завдання, які надаватиме тренер; 3) заохочувати себе на виконання вправ; 4) виконувати всі завдання і шукати нову інформацію на тему, що вивчається.

З метою вияву страхів і тривог учасників тренінгу тренером було запропоновано вправу “Чи боїтесь ви тренінгу?” (Зливков, Лукомська, 2022, с. 77). Завданням учасників було записати на електронній дошці свої побоювання. У результаті виконання цієї вправи тренером було виявлено найбільше побоювання учасників тренінгу всіх підгруп, а саме: онлайн формат тренінгу. Студенти

вказали, що бажали б, щоб тренінг проводився в офлайн-форматі, а також висловили занепокоєння, що онлайн-тренінг менш ефективний. З огляду на це тренер обговорив зі студентами переваги онлайн-тренінгу і засвідчив, що при активній участі та включеності в процес взаємодії можна отримати високі результати.

Очікувані результати продемонструвало виконання вправи “Моя компетентність”, яка передбачала розповідь кожного учасника щодо його уявлень про “індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача”. Тренером зроблено висновки, що студенти мають різні уявлення про індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача. Тому після узагальнення відповідей учасників тренер перейшов до прочитання інтерактивної лекції “Індивідуальний стиль професійної діяльності: важлива умова професійного становлення перекладача”. Так, розминочні вправи сприяли створенню позитивної атмосфери і для підвищення групової енергії.

Друга зустріч була спрямована на обґрунтування важливості кар’єрного зростання у професійній діяльності перекладача. Студентам пропонувались такі форми роботи: міні-лекція, перегляд відео і його обговорення, робота з електронною дошкою, моделювання ситуації на співбесіді з роботодавцем, вправа “Інтерв’ю”, обговорення домашнього завдання. Найцікавішим для майбутнім перекладачів виявилось завдання щодо перегляду відео, у якому було подано фрагмент співбесіди потенційного співробітника з роботодавцем. Особливістю цього відео є те, що там заздалегідь було допущено декілька помилок, які людина може зробити під час інтерв’ю на співбесіді. Там, майбутні перекладачі сформулювали і записали на електронній дошці такі помилки: *увійти в кімнату, не стукаючи в двері; сісти в крісло без запрошення; незрозуміле мовлення і мова тіла; недоречний одяг; відповіді на запитання інтерв’юера слабкі та неструктуровані; ненадання жодних доказів того, як кандидат відповідає вимогам посади; сутолість; надмірна самовпевненість або зарозумілість; немає запитань до інтерв’юера; грубість або відсутність поваги до інтерв’юера.*

Метою вправи “Інтерв’ю” є сформувати навички слухання та висловлення власної думки. Тренер поділив всіх учасників на пари і розподілив по сесійним залам. Їх завдання було провести один з одним протягом 10 хв. інтерв’ю. При цьому інтерв’юеру необхідно було уявити співрозмовника як унікальну особистість. Більшість студентів після виконання цього завдання зазначили, що складніше було у ролі “інтерв’юера”. Складність полягала у формулюванні питань.

Завданнями третього дня (тема: “Усна комунікація як інструмент професійної діяльності перекладача”) було: забезпечити особистісне зростання студентів, підвищити їхній рівень мовленнєвої культури; виробити вміння визначати доцільність застосування комунікативних технологій у різних проф. ситуаціях; ознайомити з практич. прийомами організації ефективного публічного мовлення й можливостями їхнього застосування в професійній діяльності перекладача здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мов. Майбутнім перекладачам пропонувалось розробити модель ділової бесіди перекладача і клієнта, прослухати міні-лекцію “Невербальні засоби спілкування”, переглянути фрагмент відео без звуку, з метою аналізу невербальних засобів спілкування, попрацювати в сесійних залах щодо підготовки промови на тему *Translator – everything you wanted to know about this profession* для трьох різних аудиторій. Зазначимо, що найцікавішим завданням, як і під час зустрічі другого дня, виявився перегляд відео. Можна зробити висновок, що використання наочності сприяє формуванню інтересу і активності учасників тренінгу.

Четвертий день було присвячено темі – “Письмова комунікація як інструмент професійної діяльності перекладача”. Основними видами роботи цього дня були міні лекції-бесіди щодо формул ввічливості у діловому листуванні та цифрового етикету, колективне обговорення правил мережевого етикету перекладача. Під час цієї зустрічі студенти активно брали участь в обговоренні домашнього завдання, яке пропонувалось завчасно виконати до зустрічі з тренером. Відмітимо, що всі студенти виконали домашнє завдання із задоволенням, тому що воно було присвячено роботі з

соціальними мережами. Так, майбутні перекладачі мали можливість розробити текст поста англійською мовою для соціальних мереж про мережеве ділове спілкування.

Метою п'ятого дня тренінгу є продемонструвати переваги командної роботи; удосконалити спілкування в команді; освоїти навички зворотного зв'язку; навчити бачити студента в командній ролі; сформувати вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини. Студенти мали можливість прослухати інформаційне повідомлення про сутність тимблдингу і командні ролі, проаналізувати студентську групу і визначити хто зі студентів, які командні ролі грає, виконати вправи “Страва” і “Складові конфлікту”, прийняти участь у діловій грі, сценарій якої учасники тренінгу завчасно готували вдома.

Останній день тренінгу був присвячений проблемі самореклами в професійній діяльності перекладача. Студентам було запропоновано комплекс вправ, які були спрямовані на формування здатності до рефлексії, визнання своїх достоїнств, формування навички самопрезентації, розвиток прагнення до особистого цілепокладання та розробки активних дій для досягнення намічених цілей, сформулювати плани на майбутнє з урахуванням знань, отриманих під час тренінгу.

Дуже цікавими виявились дні інтеграції. Під Днем інтеграції ми розуміємо навчально-виховний захід, який призначено для інтеграції змісту знань з різних навчальних дисциплін на основі однієї теми. Сутність таких заходів полягає в тому, що заняття за розкладом, об'єднані однією темою. Інтеграція занять навколо однієї теми спонукало майбутніх перекладачів до активного пізнання навколишньої дійсності, до знаходження причинно-наслідкових зв'язків, до розвитку логіки, мислення, комунікативних здібностей та уяви. Таких днів інтеграції нами було організовано три: 1) *“Передати думки, а не слова – надзавдання перекладача”* (навчальні дисципліни “Переклад другої іноземної мови”, “Англійська мова для перекладачів”); 2) *“Переклад як професія: компетентності, цінності та виклики”* (навчальні дисципліни “Англійська мова для перекладачів”, “Переклад другої іноземної мови”); 3) *“Знайомство із зарубіжною літературою – процес сприйняття*

твору через перекладача” (навчальні дисципліни “Історія зарубіжної літератури”, “Англійська мова для перекладачів”). Методика проведення днів інтеграції передбачала обов’язкову узгодженість дій викладачів різних навчальних дисциплін. Тому проведенню кожного Дні інтеграції передувала підготовча робота і координація дій викладачів.

Реалізація третьої педагогічної умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів засобами міждисциплінарної інтеграції передбачало залучення студентів до розробки міждисциплінарних науково-дослідницьких проєктів, тематика яких відображає взаємозв’язки теоретичних і практичних аспектів формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. Зазначимо, що міждисциплінарна проєктна діяльність є досить затратною за часом.

Реалізуючи цю педагогічну умову, ми виходили з того, що науково-дослідна робота студентів є однією з найважливіших форм навчального процесу. Участь в конференціях і семінарах, написання наукових проєктів і курсових робіт дозволяють студенту “повноцінно виконати наукову роботу, знайти однодумців, з якими можна порадитися і поділитися результатами своїх досліджень” (Кравченко, Сутула, 2017). Написання наукової роботи сприяє розвитку у майбутніх перекладачів системного і творчого мислення, відповідальності й уміння відстоювати свою точку зору.

Міждисциплінарними науково-дослідницькими проєктами, які пропонувались майбутнім перекладачам були: доповіді на конференціях, що презентують студентські наукові дослідження; міждисциплінарні курсові роботи.

Цікавим для студентів виявився досвід написання доповідей на конференціях, що презентують студентські наукові дослідження. Участь студентів у засіданнях секцій конференції дало змогу студентам отримати досвіду публічних виступів та наукових дискусій. Так, студентам було запропоновано прийняти участь у науково-практичних конференціях не філологічного профілю. Студенти експериментальної групи прийняли участь у таких конференціях:

– міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та науковців “Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень” (ВНЗ “Університет імені Альфреда Нобеля”). Теми доповідей: *Motivation of students to study in higher educational institutions, The importance and benefits of student exchange program, Development of students’ ability to work independently in the process of teaching a foreign language, Regarding the communicative competence of future specialists in applied linguistics;*

– всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених, студентів та аспірантів “Інформаційні технології в освіті та бізнесі” (ВНЗ “Університет імені Альфреда Нобеля”). Теми доповідей: *The role of communications in management, Problems of interpersonal relations in the team, Conflicts in the organization and ways to resolve them, Chronophages: essence and management;*

– всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених “Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі”. (ВНЗ “Університет імені Альфреда Нобеля”). Теми доповідей: *Coronavirus and tourism industry, The role of communications and psychology in the sphere of tourism, Intercultural communication in the hotel business, Features of nonverbal communication in Columbia;*

– всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю “Психолого-педагогічний супровід фахового зростання особистості в системі неперервної професійної освіти” (Бердянський державний педагогічний університет). Теми доповідей: *Self-management as a condition for the professional growth of a translator’s personality, Creativity as an important component of a person’s professional growth, Stress resistance as a personal factor in the professional training of future translators, Personal and professional image of the future translator;*

– всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція “Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку” (Університет Григорія Сковороди у Переяславі). Теми доповідей: *Innovative technologies and creative work of students in*

the process of learning a foreign language, The use of educational information and computer tools in foreign language classes in distance learning conditions.

Зазначимо, що науковими керівниками студентів, які готували доповіді на науково-практичні конференції були викладачі таких дисциплін як: “Англійська мова для перекладачів”, “Ділова іноземна мова (англійська)”, “Практичний курс другої іноземної мови”, “Практика усного перекладу”. Ураховуючи міждисциплінарний характер доповідей студентів, нами було прийнято рішення призначити ще наукових консультантів, якими виявились викладачі таких кафедр: кафедра інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи, кафедра туризму та готельно-ресторанного бізнесу, кафедра інноваційного менеджменту та фінансової аналітики.

Студенти відмітили, що участь у науково-практичних конференціях дозволила їм не тільки представити свої наукові доповіді, але й обговорити шляхів вирішення практичних завдань. Також майбутнім перекладачам сподобалось, що на таких заходах виступали з доповіддю представники закладів освіти, організацій, підприємств, установ різної спрямованості, що сприяло обговоренню проблем на засадах міждисциплінарності. Участь студентів у конференції виявилась корисною та цікавою.

Наступним кроком було написання студентами міждисциплінарної курсової роботи.

Виконання міждисциплінарної курсової роботи з перекладу ставить за мету практичне втілення студентами отриманих системних знань з теорії і практики перекладу, використання навичок роботи з великим масивом наукової та спеціальної фахової філологічної літератури та наукових і аналітичних джерел міждисциплінарного походження, а також – використання набутих раніше системних теоретичних знань за спеціальністю. Таким чином написання міждисциплінарної курсової роботи дозволило майбутнім перекладачам здійснити систематизацію та узагальнення отриманих раніше знань, вмінь та навичок та

комплексно використати їх під час написання означеного міждисциплінарного наукового курсового проєкту.

Міждисциплінарна курсова робота є одним із видів наукової роботи певного фахового спрямування та поєднує кілька дисциплін професійної підготовки бакалавра філології. Робота над міждисциплінарним курсовим проєктом дала можливість сформувати у майбутніх перекладачів такі компетентності: здатність використовувати інформаційно-комунікативні технології, здатність працювати самостійно; вміння класифікувати, аналізувати та інтерпретувати філологічну, філософську, педагогічну, психологічну інформацію; вміння планувати й організовувати результативну професійну діяльність як індивідуально, так і як член команди при розробці та реалізації наукових проєктів.

Пропонуємо ознайомитись з темами курсових робіт, над якими працювали майбутні перекладачі експериментальної групи:

1. Граматичні особливості перекладу англомовної наукової та технічної літератури (“Практика письмового перекладу”, “Англійська мова для перекладачів”, “Основи інформатики”, “Практика усного перекладу”, “Порівняльна лексикологія англійської та української мов”).

2. Особливості молодіжного Інтернет-сленгу сучасної англійської мови (“Основи інформатики”, “Практика усного перекладу”, “Англійська мова для перекладачів”).

3. Функціонування британського комунікаційного контенту в соцмережі Instagram (“Основи інформатики”, “Практика усного перекладу”, “Англійська мова для перекладачів”).

4. Лексичні та граматичні особливості перекладу психологічних текстів (“Практика письмового перекладу”, “Англійська мова для перекладачів”, “Порівняльна лексикологія англійської та української мов”).

5. Автоматизація мовних засобів перекладу: проблема чи перевага (“Основи інформатики”, “Практика письмового перекладу”).

6. Натхнення та переклад, наскільки ці поняття сумісні? (“Практика письмового перекладу”, “Практика усного перекладу”, “Емоційний інтелект”).

7. Роль етичних та моральних норм професійного перекладача у перекладацькій діяльності (“Психологічні основи саморозвитку особистості”, “Емоційний інтелект”, “Англійська мова для перекладачів”, “Українська ідентичність: історія, культура, мова”).

Таким чином, нами упроваджені три педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції. Визначені педагогічні умови дозволяють забезпечити наступність, послідовність та системність формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів.

На підставі розгляду впроваджених педагогічних умов, доцільно перейти до контрольного етапу експериментального дослідження.

3.3. Аналіз ефективності результатів дослідно-експериментальної роботи

З метою науково-об’єктивної перевірки ефективності впровадження педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції була організована експериментально-дослідницька робота (2020–2022 рр.), яка дозволила нам на контрольному етапі експериментального дослідження дати оцінку отриманим результатам після завершення формувального етапу експерименту.

Об’єктивність дослідження забезпечувалася тим, що нами було використано ті самі методики дослідження (п. 2.2), які використовувались для діагностики структурних компонентів індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів під час проведення констатувального етапу експериментального дослідження.

Підсумовування результативності проведеного нами аналізу здійснювалась за такими напрямками: проведення повторної діагностики респондентів КГ і ЕГ за

кожним критерієм для визначення рівнів сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів; проведення порівняльного аналізу даних в ЕГ і КГ до і після проведення формувального етапу експериментального дослідження; визначення позитивної динаміки, яка відбулася в кількісних показниках рівнів сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів; використання методів математичної статистики (метод контент-аналізу; λ -критерій Колмогорова-Смирнова) для підтвердження вірогідності, надійності й об'єктивності отриманих результатів експериментального дослідження.

Позитивна динаміка зростання кількості респондентів з продуктивним та достатнім рівнями сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів та їх зменшення на елементарному рівні була очікуваним результатом здійснення повторної діагностики за кожним критерієм. Тому, проаналізуємо дані та порівняємо рівні сформованості компонентів індивідуального стилю професійної діяльності за кожним критерієм в ЕГ та КГ майбутніх перекладачів.

Так, зауважимо, що оцінювання *показників стимулювально-мотиваційного критерію* (мотивація щодо успіху в професійній діяльності, спрямованість на розвиток кар'єри, прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності, спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці) здійснювалась за допомогою тих самих методик, що і на початку експерименту: методики вимірювання мотивації успіху Т. Елерса (Додаток Б), тест гумористичних фраз, запропонований А. Шмелевим і В. Бабіною (Додаток В), методики “Вивчення мотиваційного профілю особистості” Ш. Річі та П. Мартін (Додаток Г), методики “Мотивація афіляції (МАФ)”, розробленої А. Меграбяном і модифікованої М. Магомед-Еміновим (Додаток Д).

Повторне дослідження показника *“мотивація щодо успіху в професійній діяльності”* за стимулювально-мотиваційним критерієм надало можливість

відзначити зростання продуктивного рівня в ЕГ та зниження достатнього і елементарного рівнів сформованості індивідуального стилю професійної діяльності у порівнянні з результатами КГ. У таблиці 3.4. подано узагальнені результати.

Таблиця 3.4

Рівні стану сформованості показника “мотивація щодо успіху в професійній діяльності” за стимулювально-мотиваційним критерієм (на початку та по завершенню експерименту, в абс. та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Початок експерименту				Кінець експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Елементарний	42	27,63	49	30,82	33	21,71	40	25,16
Достатній	79	51,97	83	52,2	65	42,76	89	55,97
Продуктивний	31	20,4	27	16,98	54	35,53	30	18,87

Тому, отримані дані засвідчили факт того, що на елементарному рівні перший показник стимулювально-мотиваційного критерію “мотивація щодо успіху в професійній діяльності” був виявленим у 21,71% (33 особи) студентів експериментальної групи. Водночас бачимо, що на достатньому рівні спостерігається – 42,76% (65 осіб), і 35,53% (54 особи) – на продуктивному рівні сформованості означеного показника. У контрольній групі – 25,16% (40 осіб) виявляють елементарний рівень сформованості показника; 55,97% (89 осіб) – достатній; 18,87% (30 осіб) – продемонстрували продуктивний рівень сформованості означеного показника.

Для детального аналізу ми порівняли результати констатувального і контрольного етапів експериментального дослідження в ЕГ і КГ для визначення динаміки за показником “мотивація щодо успіху в професійній діяльності” (див. на рис. 3.3).

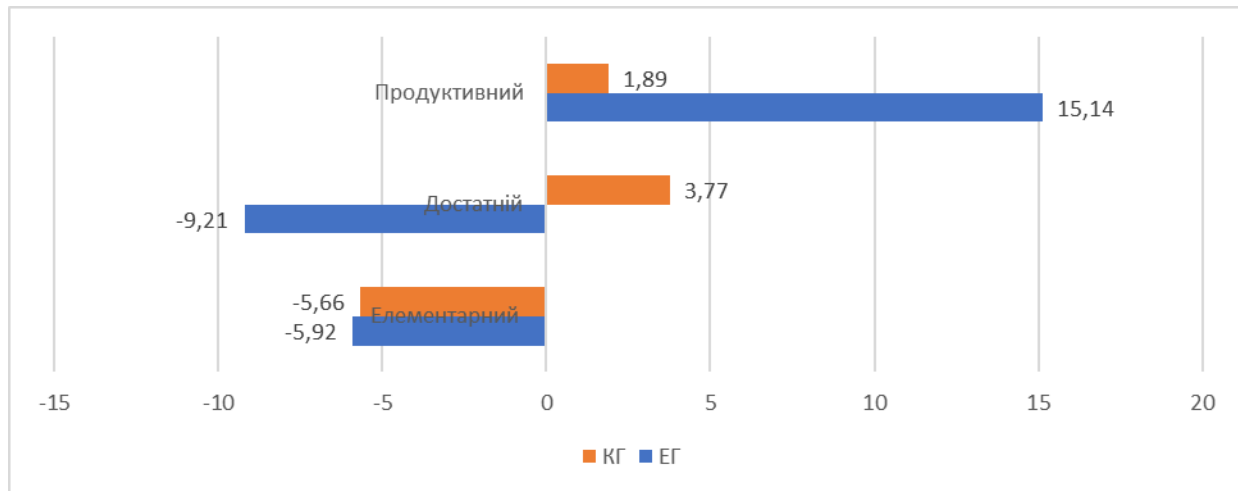

Рис. 3.3. Динаміка прояву показника “мотивація щодо успіху в професійній діяльності” за рівнем сформованості в ЕГ і КГ (по завершенню експерименту, в %)

Порівняння результатів ЕГ і КГ продемонструвало, що продуктивний рівень показника “мотивація щодо успіху в професійній діяльності” стимульовально-мотиваційного критерію в експериментальній групі зріс на 15,14% (23 особи), а елементарний зменшився на 5,92% (9 осіб), тоді як достатній рівень – на 9,21% (14 осіб). Відтак, в контрольній групі елементарний рівень сформованості показника у майбутніх перекладачів зменшився на 5,66% (9 осіб), тоді як достатній рівень зріс на 3,77% (6 осіб), а продуктивний рівень на 1,89% (3 особи). Відсоткові показники КГ демонструють незначну позитивну динаміку зростання сформованості за рівнями означеного показника.

Розрахунки отриманих результатів до та після формувального етапу експериментального дослідження в ЕГ і КГ за допомогою λ -критерію Колмогорова-Смирнова засвідчив, що $\lambda_{\text{емп.}}=1,468$, тобто $\lambda_{\text{емп.}}>\lambda_{\text{кр.}(0,01)}$. Це дозволяє зробити висновки, що ЕГ і КГ відрізняються між собою, що свідчить про суттєві зміни в ЕГ за показником “мотивація щодо успіху в професійній діяльності”.

Нами була здійснена повторна діагностика показника “спрямованість на розвиток кар’єри” за стимульовально-мотиваційним критерієм, що

продемонструвало позитивну динаміку в ЕГ порівняно з результатами КГ після завершення формувального етапу експериментального дослідження. У таблиці 3.5 подано узагальнені результати.

Таблиця 3.5

Рівні стану сформованості показника “спрямованість на розвиток кар’єри” за стимулювально-мотиваційним критерієм (на початку та по завершенню експерименту, в абс. та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Початок експерименту				Кінець експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Елементарний	38	25	47	29,56	29	19,08	38	23,9
Достатній	87	57,24	78	49,06	65	42,76	85	53,46
Продуктивний	27	17,76	34	21,38	58	38,16	36	22,64

Отже, на елементарному рівні показник виявлено у 19,8% (29 осіб), на достатньому – 42,76% (65 осіб), а 38,16 % (58 осіб) – на продуктивному рівні. Натомість в контрольній групі, елементарний рівень сформованості показника простежується у 23,9% (38 осіб), 53,46% (85 осіб) мають достатній рівень, а на продуктивному рівні показник сформований у 22,64 % (36 осіб).

Для детального аналізу ми порівняли результати констатувального і контрольних етапів експериментального дослідження в ЕГ і КГ для визначення динаміки за показником “спрямованість на розвиток кар’єри” (див. на рис. 3.4).

Отже, в експериментальній групі кількість студентів з елементарним рівнем сформованості показника “спрямованість на розвиток кар’єри” зменшилась на 5,92 % (9 осіб), тоді як за достатнім рівнем сформованості цей показник зменшився на 14,48 % (22 особи). На 20,4% (31 особу) збільшилась кількість студентів за станом сформованості продуктивного рівня його показника стимулювально-мотиваційного критерію. Як підсумок, констатуємо прояв значної позитивної динаміки показника “спрямованість на розвиток кар’єри” в ЕГ, що виявлена за рівнями сформованості. Звичайно у КГ також зазначаємо позитивну динаміку, проте не таку значну як в ЕГ.

Так, кількість респондентів КГ з елементарним рівнем зменшилась на 5,92% (9 осіб), з достатнім – збільшилась на 4,4% (7 осіб), а також є динаміка збільшення й за продуктивним рівнем – 1,26% (2 особи).

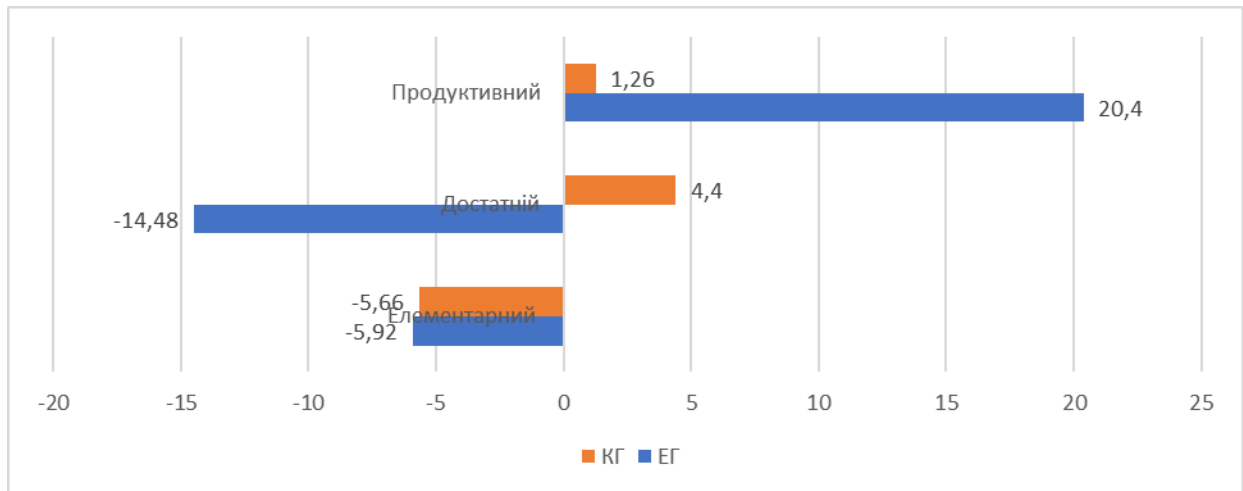

Рис. 3.4. Динаміка прояву показника “спрямованість на розвиток кар’єри” за рівнем сформованості в ЕГ і КГ (по завершенню експерименту, в %)

Незважаючи на позитивну динаміку в обох групах (КГ і ЕГ), розрахунки за допомогою λ -критерію Колмогорова-Смирнова вказують на те, що розбіжності в ЕГ і КГ після проведення формувального етапу експерименту є: $\lambda_{\text{емп.}}=1,368$; $\lambda_{\text{емп.}}>\lambda_{\text{кр.}(0,01)}$. Це означає, що зміни показника “спрямованість на розвиток кар’єри” виявлено в обох групах, проте зміни в ЕГ є більш суттєвими.

Контрольне дослідження показника “*прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності*” за стимулювально-мотиваційним критерієм надало змогу констатувати значно вищі результати підвищення продуктивного й достатнього рівня в ЕГ та помітного зниження елементарного рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності порівняно з результатами КГ. У таблиці 3.6 подано узагальнені результати.

Таблиця 3.6

Рівні стану сформованості показника “прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності” за стимулювально-мотиваційним критерієм в ЕГ і КГ (на початку та по завершенню експерименту, в абс. та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Початок експерименту				Кінець експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Елементарний	83	54,61	90	56,6	42	27,63	78	49,06
Достатній	52	34,21	44	27,67	75	49,34	50	31,45
Продуктивний	17	11,18	25	15,72	35	23,03	31	19,49

Як бачимо, в ЕГ на елементарному рівні зазначений нами показник виявлено у 27,63% (42 особи) студентів, на достатньому – 49,34% (75 осіб), продуктивному – 23,03% (35 осіб). У КГ під час контрольного етапу дослідження, як і під час констатувального етапу, переважає достатній рівень – 49,06% (78 осіб), кількість студентів з достатнім рівнем становить 31,45% (50 осіб) і виявлено 19,49% (31 особу) з продуктивним рівнем сформованості зазначеного показника.

Здійснене нами оцінювання показника “прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності” в експериментальній і контрольній групах, дало змогу нам здійснити порівняння результатів, отриманих до і після формувального етапу експерименту (див. на рис. 3.5).

Отже, в ЕГ кількість студентів з елементарним рівнем сформованості показника “прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності” зменшилось на 26,98% (41 особу). Кількість студентів з достатнім рівнем сформованості показника зросла на 15,13% (23 особу), з продуктивним рівнем збільшилась на 11,85% (18 осіб). В КГ ми спостерігаємо меншу динаміку, тому, що кількість майбутніх перекладачів з елементарним рівнем сформованості показника “прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності” зменшилась на 7,54% (12 осіб), достатній рівень сформованості показника зріс на 3,78% (6 осіб), так само як і продуктивний рівень збільшився лише на 3,78% (6 осіб).

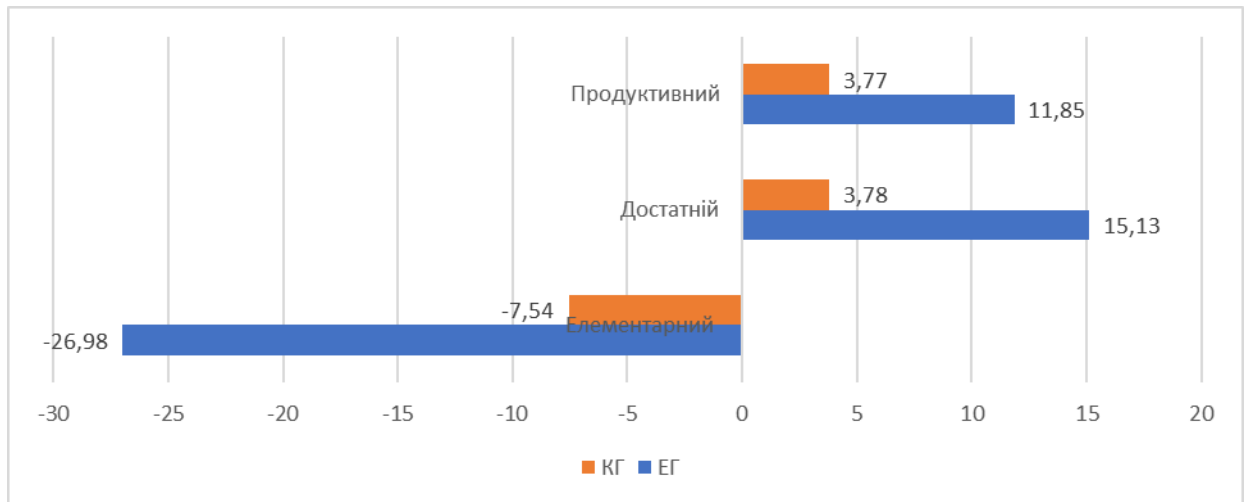

Рис. 3.5. Динаміка прояву показника “прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності” за рівнем сформованості в ЕГ і КГ (по завершенню експерименту, в %)

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова продемонстрував, що ЕГ і КГ після завершення формувального етапу експериментального дослідження мають суттєві розбіжності: $\lambda_{\text{емп.}}=1,889$, $\lambda_{\text{емп.}} > \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$.

Повторне дослідження показника “спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці” за стимулювально-мотиваційним критерієм надало змогу констатувати незначне підвищення продуктивного рівня й достатнього рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності в ЕГ та зниження елементарного рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності порівняно з результатами КГ. У таблиці 3.7 подано узагальнені результати.

В ЕГ на елементарному рівні зазначений нами показник сформований у 23,69% (36 осіб) студентів, на достатньому – 32,89 % (50 осіб), продуктивному – 43,42% (66 осіб). В КГ на контрольному етапі експериментального дослідження, як і на констатувальному етапі, переважає достатній рівень – 36,5% (58 осіб), кількість студентів з елементарним рівнем становить 36,5% (58 осіб) і 27% (43 особи) з продуктивним рівнем сформованості зазначеного показника.

Таблиця 3.7.

Рівні стану сформованості показника “спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці” за стимулювально-мотиваційним критерієм в ЕГ і КГ (на початку та по завершенню експерименту, в абс. та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Початок експерименту				Кінець експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Елементарний	72	47,37	68	42,77	36	23,69	58	36,5
Достатній	47	30,92	52	32,7	50	32,89	58	36,5
Продуктивний	33	21,71	39	24,53	66	43,42	43	27

Для детального аналізу ми порівняли результати констатувального і контрольного етапів експериментального дослідження в ЕГ і КГ для визначення динаміки за показником “спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці” (див. на рис. 3.6).

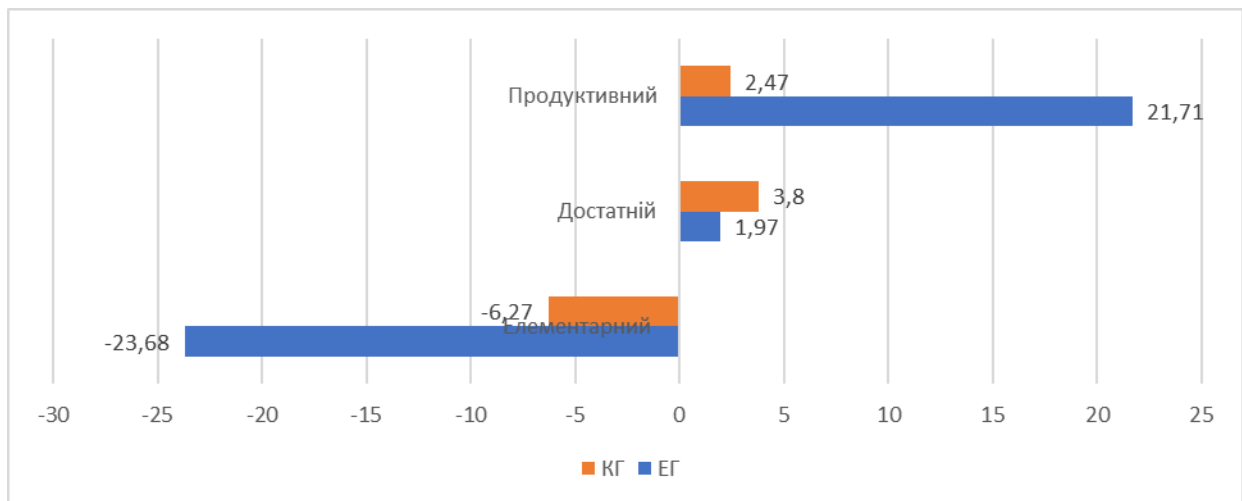

Рис. 3.6. Динаміка прояву показника “спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці” за рівнем сформованості в ЕГ і КГ (по завершенню експерименту, в %)

Отже, в експериментальній групі кількість студентів, що проявляла елементарний рівень сформованості показника “спрямованість на встановлення

конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці” зменшилась на 23,68% (36 осіб). Натомість зріс достатній рівень сформованості на 1,97% (3 особи), а продуктивний рівень сформованості даного показника збільшився на 21,71 % (33 особи). З огляду на ці дані, можна констатувати, що в ЕГ занотовано неабияку позитивну динаміку сформованості показника “спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці” за стимулювально-мотиваційним критерієм за всіма рівнями сформованості індивідуального стилю професійної діяльності. Однак, в КГ також фіксовано деяку позитивну динаміку сформованості означеного показника, проте ця динаміка не така велика як в ЕГ.

Констатуємо, що зменшилась кількість респондентів з елементарним рівнем на 6,27% (10 осіб) та збільшилась з достатнім – на 3,8% (6 осіб) й з продуктивним рівнем сформованості означеного показника індивідуального стилю професійної діяльності – 2,47% (4 особи).

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова продемонстрував, що ЕГ і КГ після завершення формувального етапу експериментального дослідження мають суттєві розбіжності: $\lambda_{\text{емп.}}=1,444$, $\lambda_{\text{емп.}} > \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$.

Як висновок, зазначимо, що аналіз отриманих даних вказує на те, що в ЕГ простежується значне зростання продуктивного рівня сформованості всіх показників індивідуального стилю професійної діяльності за стимулювально-мотиваційним критерієм, тоді як в КГ, хоч і присутня незначна динаміка зростання майбутніх перекладачів за продуктивним та достатнім рівнями сформованості означеного критерію за всіма показниками, однак ця динаміка є не такою суттєвою як в ЕГ.

Наступними показниками, які піддавались повторній діагностиці стали *показники знаньско-когнітивного критерію* (обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями, здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя, обізнаність щодо

застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів).

Зауважимо, що оцінювання показників знаннєво-когнітивного критерію здійснювалась за допомогою тих самих методик, що і на констатувальному етапі експерименту: анкета для виявлення знань студентів щодо сутності індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів і шляхів його формування в умовах закладу вищої освіти (Додаток Е), анкета “Самооцінка здібності до самоосвіти і саморозвитку особистості” (О. Сергеєнкова) (Додаток Ж), тест (Додаток И).

Стосовно показника *“обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями”*, то оцінювання за знаннєво-когнітивним критерієм надало змогу зафіксувати значно вищі результати підвищення продуктивного рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності в ЕГ та зниження достатнього і елементарного рівня сформованості означеного показника індивідуального стилю професійної діяльності у порівнянні з результатами, які зафіксовано у КГ.

У таблиці 3.8 подано узагальнені результати.

Таблиця 3.8

Рівні стану сформованості показника “обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями”

за знаннєво-когнітивним критерієм в ЕГ і КГ

(на початку та по завершенню експерименту, в абс. та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Початок експерименту				Кінець експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Елементарний	89	58,55	78	49,06	42	27,63	69	43,4
Достатній	51	33,55	64	40,25	82	53,95	70	44,02
Продуктивний	12	7,89	17	10,69	28	18,42	20	12,58

Таким чином, в ЕГ після завершення формувального етапу експериментального дослідження кількість респондентів з продуктивним рівнем

сформованості зазначеного показника становить 18,42% (28 осіб), з достатнім – 53,95% (82 особи) та 27,63% (42 особи) з елементарним рівнем. У контрольній групі показник “обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями” знаннево-когнітивного критерію на продуктивному рівні виявився сформованим тільки у 12,58% (20 осіб) студентів, а на достатньому – 44,02% (70 осіб) і 43,4% (69 осіб) – на елементарному рівні.

Для визначення динаміки за показником “обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями” ми співставили дані, отримані на констатувальному і контрольному етапах експериментального дослідження в ЕГ і КГ. Отримані дані подано на рис. 3.7.

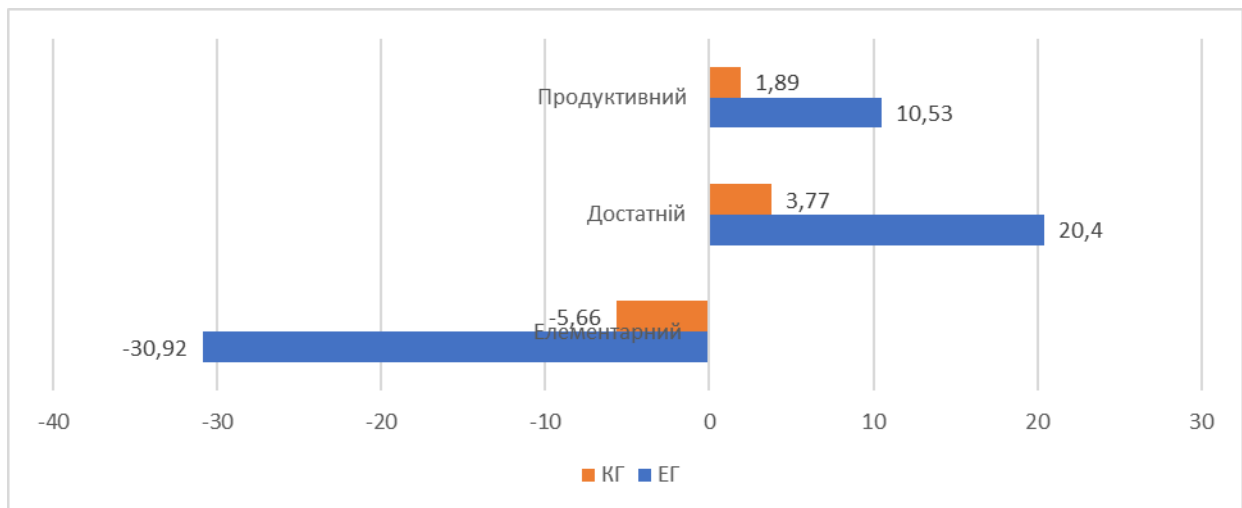

Рис. 3.7. Динаміка прояву показника “обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями” за рівнем сформованості в ЕГ і КГ (по завершенню експерименту, в %)

Так, в ЕГ після формувального етапу експериментального дослідження, кількість респондентів з елементарним рівнем сформованості показника “обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями” знаннево-когнітивного критерію зменшилась на 30,92% (47 осіб). Істотно зросла кількість студентів з достатнім рівнем сформованості означеного показника – 20,4% (31 особу). Продуктивний рівень сформованості цього показника зріс на –

10,53% (16 осіб). Хоча, в КГ також прослідковується позитивна динаміка, однак, не така явна як в ЕГ. Як висновок, зазначимо, що у КГ кількість респондентів з продуктивним рівнем сформованості показника “обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями” знаннево-когнітивного критерію зросла лише на 1,89% (3 особи), а кількість студентів, у яких виявився достатній рівень сформованості зросла на 3,77% (6 осіб), тоді як кількість студентів з елементарним рівнем знизилась на 5,66% (3 особи).

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова продемонстрував, що ЕГ і КГ після завершення формуального етапу експериментального дослідження мають суттєві розбіжності: $\lambda_{\text{емп.}}=1,39$, $\lambda_{\text{емп.}} > \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$.

Для отримання результатів повторної діагностики за показником “здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя” знаннево-когнітивного критерію ми співставили отримані дані ЕГ з КГ щодо рівня його сформованості. У таблиці 3.9 подано узагальнені результати.

Таблиця 3.9.

Рівні стану сформованості показника “здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя” за знаннево-когнітивним критерієм в ЕГ і КГ (на початку та по завершенню експерименту, в абс. та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Початок експерименту				Кінець експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Елементарний	53	34,87	44	27,67	29	19,08	40	25,16
Достатній	79	51,97	88	55,35	73	48,02	92	57,86
Продуктивний	20	13,16	27	16,98	50	32,9	27	16,98

Проаналізуємо результати повторного оцінювання зазначеного показника. Зазначимо, що після формуального етапу експериментального дослідження в ЕГ

кількість респондентів з продуктивним рівнем сформованості зазначеного показника становить 32,9% (50 осіб), з достатнім – 48,02% (73 особи) та 19,08% (29 осіб) з елементарним рівнем. У КГ показник “здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя” за знаннево-когнітивним критерієм було зафіксовано на продуктивному рівні у 16,98% (27 осіб) студентів, на достатньому – 57,86% (92 особи) і 25,16% (40 осіб) – на елементарному рівні.

Зазначимо, що отримані дані в ЕГ і КГ до та після проведення формувального етапу експериментального дослідження за показником “здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя” показують прояв позитивної динаміки. Узагальнені результати цієї динаміки подано на рис. 3.8.

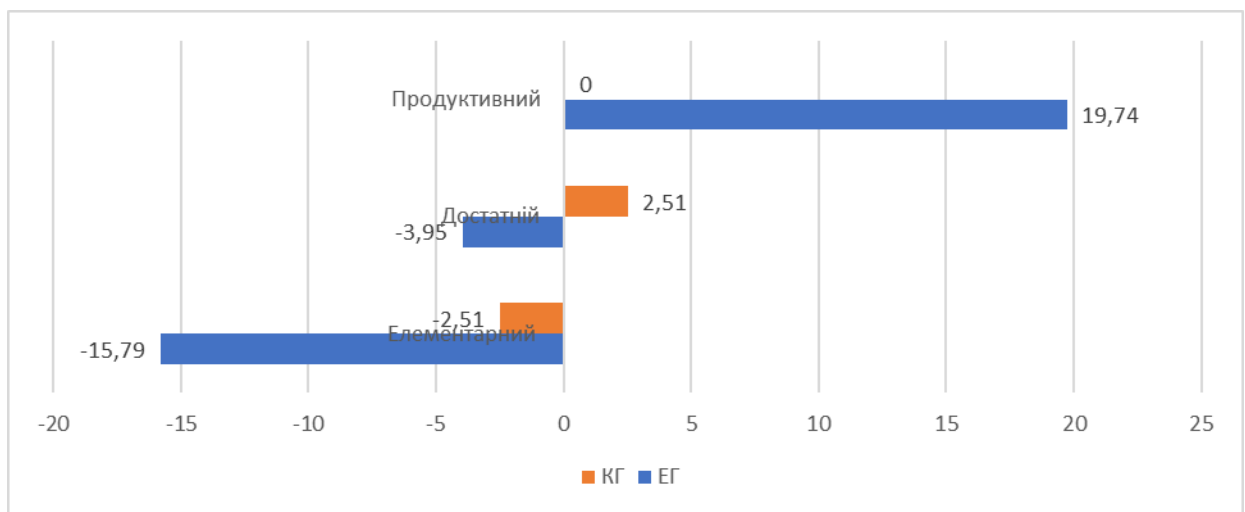

Рис. 3.8. Динаміка прояву показника “здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя” за рівнем сформованості в ЕГ і КГ (по завершенню експерименту, в %)

Ми констатували, що в ЕГ після завершення формувального етапу експериментального дослідження кількість майбутніх перекладачів з елементарним рівнем сформованості показника “здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до

набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя” зменшилась на 15,79% (24 особи), також зменшилась кількість студентів з достатнім рівнем на 3,95% (6 осіб), проте зросла за продуктивним рівнем сформованості цього показника на 19,74% (30 осіб). Проте, в КГ також спостерігається незначна позитивна динаміка, однак, не така значна як в ЕГ, так як кількість респондентів з продуктивним рівнем сформованості показника “здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя” залишилась без змін, з достатнім рівнем – на 2,51% (4 особи), тоді як кількість студентів з елементарним рівнем знизилась на 2,51 % (4 особи).

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова продемонстрував, що ЕГ і КГ після завершення формувального етапу експериментального дослідження мають суттєві розбіжності: $\lambda_{\text{емп.}}=1,403$, $\lambda_{\text{емп.}} > \lambda_{\text{кр.}(0,01)}$.

Розглянемо третій і останній з показників знаннево-когнітивного критерію індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача, а саме показник *“обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів”*. Його повторна діагностика в ЕГ майбутніх перекладачів надає нам змогу спостерігати підвищення продуктивного рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності в експериментальній групі та зниження достатнього і елементарного рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності у порівнянні з результатами КГ. У таблиці 3.10 подано узагальнені результати.

Таким чином, в ЕГ на елементарному рівні зазначений нами показник сформований у 26,97% (41 особи) студентів, на достатньому – 50% (76 осіб), продуктивному – 23,03% (35 осіб). В КГ, на контрольному етапі експериментального дослідження, як і на констатувальному етапі, переважає елементарний рівень – 42,77% (68 осіб), у той час як кількість респондентів, у яких виявляється достатній

рівень сформованості становить 38,99% (62 особи) і 18,24% (29 особи) спостерігається з продуктивним рівнем сформованості означеного показника.

Таблиця 3.10

Рівні стану сформованості показника “обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів” за знаннєво-когнітивним критерієм в ЕГ і КГ (на початку та по завершенню експерименту, в абс. та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Початок експерименту				Кінець експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Елементарний	88	57,89	75	47,17	41	26,97	68	42,77
Достатній	47	30,92	56	35,22	76	50	62	38,99
Продуктивний	17	11,18	28	17,61	35	23,03	29	18,24

Фактом є те, що дані отримані до та після формувального етапу експериментального дослідження в ЕГ і КГ засвідчують виявлення динаміки за показником “обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів” (див. на рис. 3.9).

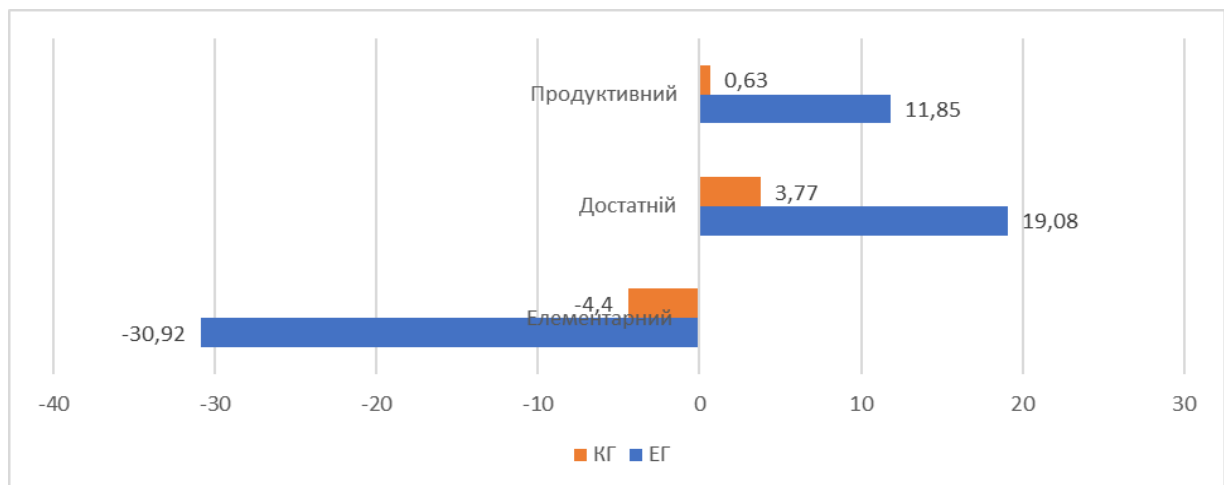

Рис. 3.9. Динаміка прояву показника “обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів” за рівнем сформованості в ЕГ і КГ (по завершенню експерименту, в %)

В ЕГ наприкінці експерименту кількість респондентів з елементарним рівнем сформованості показника “обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів” за знаннево-когнітивним критерієм зменшилась на 30,92% (47 осіб). Достатній рівень сформованості цього показника зріс на – 19,08% (29 осіб). Продуктивний рівень сформованості зріс на – 11,85% (18 осіб). Проте, в КГ, бодай і простежується позитивна динаміка, однак, не така суттєва як в ЕГ.

Таким чином, кількість респондентів з продуктивним рівнем сформованості показника “обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів” знаннево-когнітивного критерію зросла лише на 0,63% (1 особу), з елементарним рівнем на 3,77% (6 осіб), а кількість студентів з достатнім рівнем знизилась на 4,4% (7 осіб).

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова продемонстрував, що ЕГ і КГ після завершення формувального етапу експериментального дослідження мають суттєві розбіжності: $\lambda_{\text{емп.}} = 1,392$, $\lambda_{\text{емп.}} > \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$.

Таким чином, наведені дані за показниками знаннево-когнітивного критерію дозволяють констатувати, що саме в ЕГ прослідковується значна динаміка на продуктивному рівні сформованості. Разом з тим, ми установили незначне підвищення показників у КГ, тим не менш виявлено зростання продуктивного та достатнього рівня сформованості за критерієм “обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів” не за всіма показниками, та й це зростання є не таким суттєвим як в ЕГ.

Наступними показниками, які підлягали повторній діагностиці стали показники (здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, ураховуючи всі культурні та лінгвістичні особливості, здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації, здатність адекватно оцінювати результати професійної

діяльності й способи її здійснення) *особистісно-креативного критерію* індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Оцінювання на цьому етапі експериментальної роботи здійснювалося за діагностичними методиками: контрольні завдання (Додаток К), субтест-опитувальник творчих характеристик особистості (модифікованої методики креативності Ф. Вільямса) (Додаток Л), методика по вивченню самооцінки особистості (Додаток М).

Повторне дослідження показника *“здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, ураховуючи всі культурні та лінгвістичні особливості”* за особистісно-креативним критерієм надало змогу констатувати тільки на продуктивному рівні його сформованості суттєво вищі результати як в ЕГ, так і в КГ. У той час як зростання достатнього рівня в обох груп було дуже незначним. Щодо елементарного рівня сформованості зазначеного показника індивідуального стилю професійної діяльності, то спостерігається його значне зниження, проте це зниження виявлено і в ЕГ, і в КГ. У таблиці 3.11 подано узагальнені результати.

Таблиця 3.11

Рівні стану сформованості показника *“здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, ураховуючи всі культурні та лінгвістичні особливості”* за особистісно-креативним критерієм в ЕГ і КГ (на початку та по завершенню експерименту, в абс. та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Початок експерименту				Кінець експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Елементарний	62	40,79	66	41,51	31	20,39	57	35,85
Достатній	75	49,34	79	49,69	91	59,87	85	53,46
Продуктивний	15	9,87	14	8,81	30	19,74	17	10,69

Наведені результати показують суттєві відмінності між студентами ЕГ і КГ, так як показник *“здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу,*

переданого засобами іншої мови, урахуваючи всі культурні та лінгвістичні особливості” на продуктивному рівні сформованості – 19,74% (30 осіб) було зафіксовано в ЕГ, на достатньому – 59,87% (91 особи), а на елементарному – 20,39% (31 особи). В КГ кількість студентів з продуктивним рівнем сформованості зазначеного показника індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів – становить 10,69% (17 осіб), з достатнім – 53,46% (85 осіб) і 35,85% (57 осіб) з елементарним рівнем.

Для детального аналізу ми порівняли результати констатувального і контрольного етапів експериментального дослідження в ЕГ і КГ для визначення динаміки за показником “здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахуваючи всі культурні та лінгвістичні особливості” (див. на рис. 3.10).

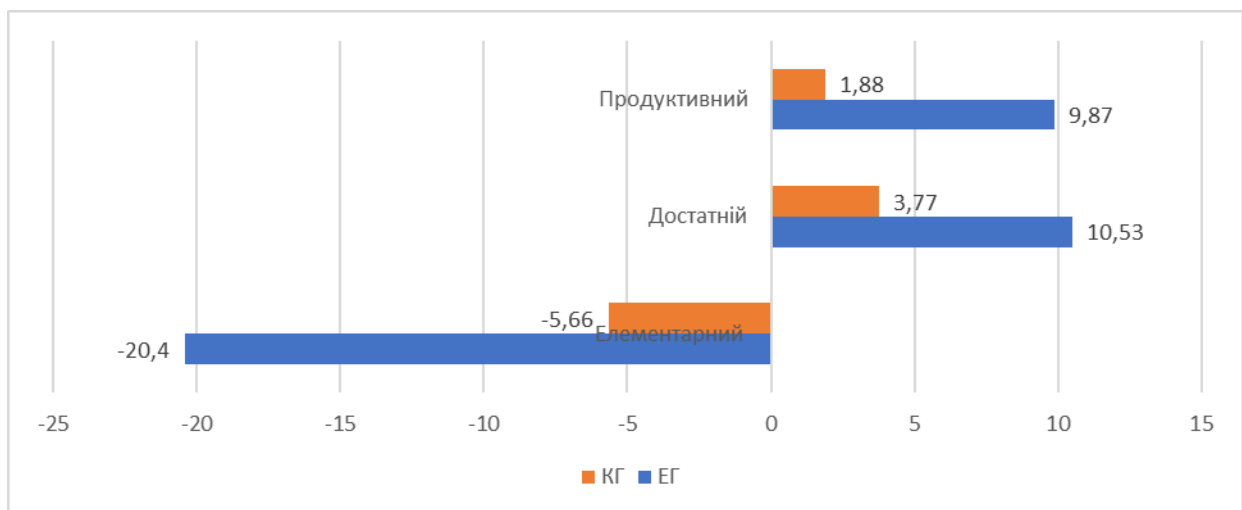

Рис. 3.10. Динаміка прояву показника “здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахуваючи всі культурні та лінгвістичні особливості” за рівнем сформованості в ЕГ і КГ (по завершенню експерименту, в %)

Здійснений нами аналіз динаміки змін продемонстрував, що в експериментальній групі кількість респондентів з елементарним рівнем зменшилась на 20,4% (31 особу), натомість в контрольній групі – 5,66% (3 особи). В

експериментальній групі кількість студентів-майбутніх перекладачів з достатнім рівнем сформованості особистісно-креативного критерію збільшилось на 10,53% (16 осіб), в контрольній групі – на 3,77% (6 осіб). Щодо динамічного зростання показника “здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, ураховуючи всі культурні та лінгвістичні особливості” на продуктивному рівні сформованості, то збільшення даних відбувалося у обох групах: ЕГ – на 9,87% (15 осіб), а в КГ на 1,88% (3 особи).

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова продемонстрував, що ЕГ і КГ після завершення формувального етапу експериментального дослідження мають суттєві розбіжності: $\lambda_{\text{емп.}}=1,362$, тобто $\lambda_{\text{емп.}} > \lambda_{\text{кр.}(0,01)}$. Це демонструє те, що результати в ЕГ і КГ є різнорідними за цим показником “здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, ураховуючи всі культурні та лінгвістичні особливості” на контрольному етапі експерименту та демонструє те, результати ЕГ є більш суттєвими, аніж у КГ.

Повторне дослідження показника *“здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації”* за особистісно-креативним критерієм індивідуального стилю професійної діяльності дозволило нам виявити, що на продуктивному рівні сформованості цього показника в експериментальній групі зазнало значних змін у бік збільшення. Водночас, результати повторного оцінювання означеного показника індивідуального стилю професійної діяльності, продемонстрували не значне збільшення продуктивного рівня сформованості у студентів – майбутніх перекладачів, які склали вибірку контрольної групи. В експериментальній групі студенти продемонстрували значне підвищення достатнього рівня сформованості визначеного показника індивідуального стилю професійної діяльності, у порівнянні зі студентами контрольної групи. Щодо елементарного рівня сформованості цього показника у структурі індивідуального стилю професійної діяльності, то результати КГ і ЕГ

вказують на їх зменшення в обох групах, проте у експериментальній групі цей показник значно вищий (табл. 3.12).

Отже, в ЕГ після завершення формувального етапу експериментального дослідження результати повторної діагностики демонструють сформованість продуктивного рівня у – 42,11% (64 осіб), достатнього – 40,79% (62 осіб) та елементарного – 17,1% (26 осіб) зазначеного показника індивідуального стилю професійної діяльності у студентів – майбутніх перекладачів. У контрольній групі показник “здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації” за особистісно-креативним критерієм виявився сформованим на продуктивному рівні у – 25,78% (41 особи) студентів, на достатньому – 43,4 (69 осіб) і елементарному 30,82% (49 осіб).

Таблиця 3.12

Рівні стану сформованості показника “здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації” за особистісно-креативним критерієм в ЕГ і КГ (на початку та по завершенню експерименту, в абс. та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Початок експерименту				Кінець експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Елементарний	52	34,21	58	36,48	26	17,1	49	30,82
Достатній	69	45,39	61	38,36	62	40,79	69	43,4
Продуктивний	31	20,39	40	25,16	64	42,11	41	25,78

Порівняльна динаміка рівневого розподілу респондентів ЕГ і КГ за показником “здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації” дає змогу нам засвідчити наявність тих змін, що сталися після впровадження педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції під час проведення формувального етапу експериментального дослідження. Ці зміни подано на рис. 3.11.

Отже, після завершення формувального етапу експерименту кількість респондентів з елементарним рівнем сформованості зазначено показника зменшилась як в експериментальній групі на 17,11% (26 осіб), так і в контрольній – на 5,66% (9 осіб). Натомість, важливо відмітити, що в експериментальній групі та контрольній групах відбулося незначне збільшення результатів (ЕГ – 4,6% (7 осіб), КГ – 5,04% (8 осіб)). Кількість респондентів з продуктивним рівнем сформованості показника “здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації” збільшилася в експериментальній групі на 21,72% (33 особи), тоді як в контрольній групі студентів – майбутніх перекладачів спостерігалось незначне збільшення – на 0,62% (1 особу).

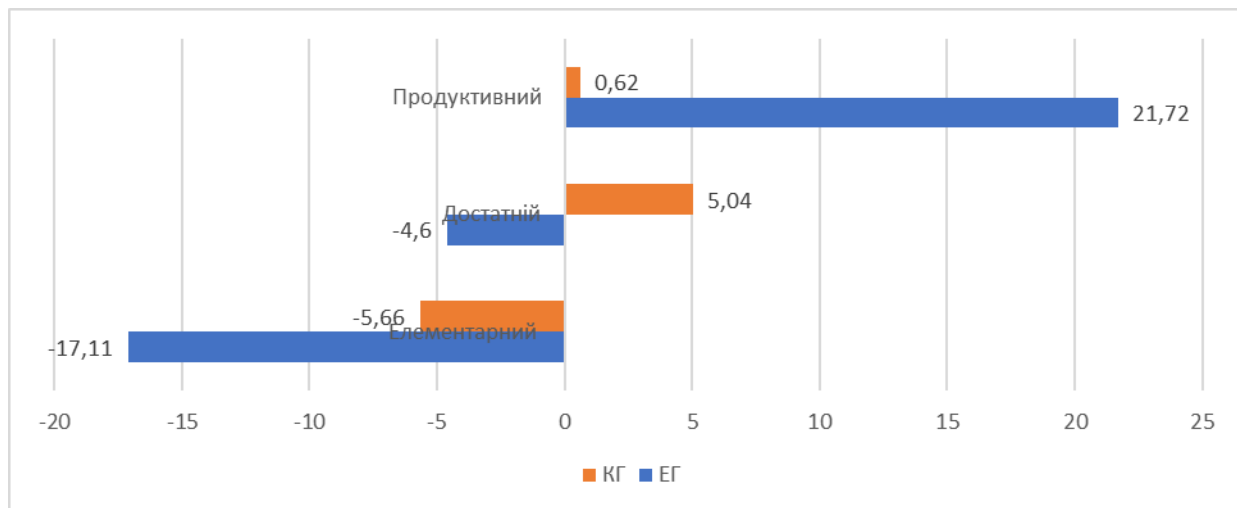

Рис. 3.11. Динаміка прояву показника “здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації” за рівнем сформованості в ЕГ і КГ (по завершенню експерименту, в %)

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова продемонстрував, що ЕГ і КГ після завершення формувального етапу експериментального дослідження мають суттєві розбіжності: $\lambda_{\text{емп.}} = 1,439$, $\lambda_{\text{емп.}} > \lambda_{\text{кр.}(0,01)}$.

Переходячи до аналізу останнього показника “здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення” у складі особистісно-креативного критерію індивідуального стилю професійної діяльності,

відзначимо значне збільшення результатів сформованості цього показника в ЕГ, однак і в КГ відбулося збільшення результатів після повторної діагностики.

Збільшення продуктивного і достатнього рівнів сформованості та зниження елементарного рівня сформованості зазначеного показника індивідуального стилю професійної діяльності спостерігалось в обох групах: експериментальній та контрольній (табл. 3.13).

Таблиця 3.13

Рівні стану сформованості показника “здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення” за особистісно-креативним критерієм в ЕГ і КГ (на початку та по завершенню експерименту, в абс. та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Початок експерименту				Кінець експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Елементарний	48	31,58	42	26,42	24	15,79	38	23,9
Достатній	77	50,66	83	52,2	72	47,37	87	54,72
Продуктивний	27	17,76	34	21,38	56	36,84	34	21,38

При цьому, вкажимо на те, що показник “здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення” за особистісно-креативним критерієм після завершення формуального етапу дослідження був сформований на продуктивному рівні в експериментальній групі (ЕГ) у межах – 36,84% (56 осіб), а у в контрольній групі (КГ) – 21,38% (34 особи). Достатній рівень сформованості цього показника притаманний 47,37% (72 особи) респондентам експериментальної групи та 54,72% (87 осіб) – контрольної групи. Щодо елементарного рівня сформованості цього показника, то респонденти ЕГ продемонстрували – 15,79% (24 особи), тоді як в КГ ці результати виявились такими: 23,9% (38 осіб).

Порівняльна характеристика рівневого розподілу респондентів КГ і ЕГ свідчить про деякі зміни за трьома рівнями (продуктивний, достатній, елементарний)

сформованості, такого показника індивідуального стилю професійної діяльності як “здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення” (див. на рис. 3.12).

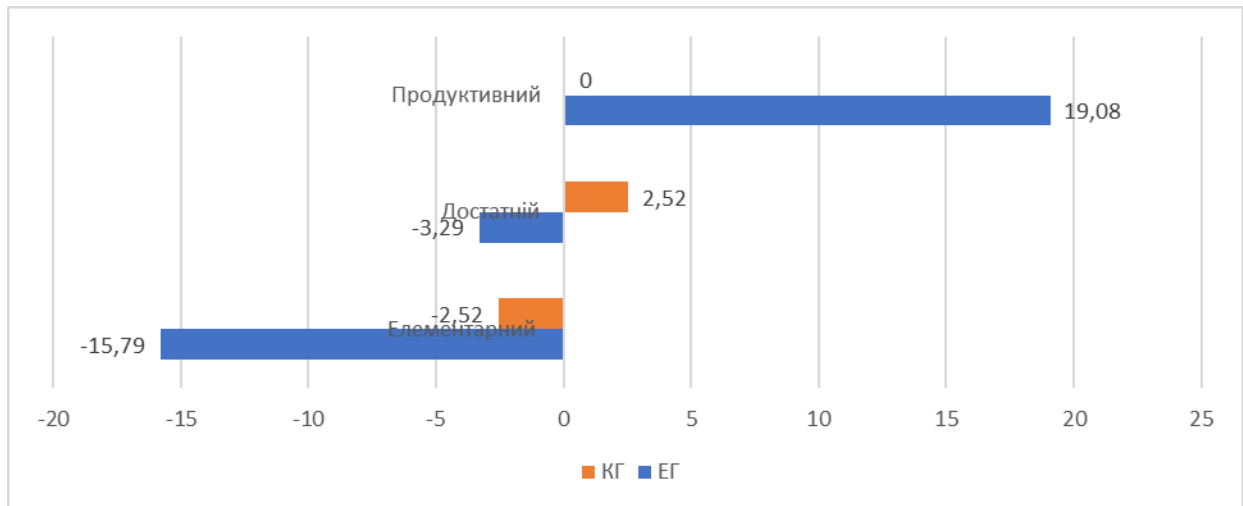

Рис. 3.12. Динаміка прояву показника “здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення” за рівнем сформованості в ЕГ і КГ (по завершенню експерименту, в %)

Відтак, отримані результати після завершення формувального етапу експерименту свідчать про динаміку збільшення кількості студентів експериментальної групи за продуктивним рівнем сформованості цього показника індивідуального стилю професійної діяльності – 19,08% (29 осіб), в той час як у контрольній групі змін не відбулось. У той час, як достатній рівень прояву цього показника у респондентів ЕГ і КГ отримав майже однакове збільшення – ЕГ на 3,29% (5 осіб), КГ – на 2,52% (4 особи), що є несуттєвим збільшення після проведення формувального експерименту. Натомість, кількість студентів експериментальної групи з елементарним рівнем сформованості показника “здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення” особистісно-креативного критерію зменшилась на 15,79% (24 особи), а у контрольній – на 2,52% (4 особи), вказує на значні відмінності.

Однак розрахунки отриманих результатів до та після формувального етапу експериментального дослідження в ЕГ і КГ за допомогою λ -критерію Колмогорова-Смирнова засвідчив, що $\lambda_{\text{емп.}}=1,363$; $\lambda_{\text{емп.}} > \lambda_{\text{кр.}(0,01)}$. Це дозволяє зробити висновки, що ЕГ і КГ відрізняються між собою, що свідчить про суттєві зміни в ЕГ за показником “здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення”.

Відповідно до отриманих результатів, ми можемо констатувати, що дані за показниками особистісно-креативного компонента свідчать про значне зростання саме в ЕГ продуктивного рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності. Зате, ми помітили суттєве зниження показників у КГ, однак є позитивна динаміка підвищення продуктивного та достатнього рівня сформованості особистісно-креативного критерію виявляється не за всіма показниками, і є не такою явною як в ЕГ.

Переходячи до наступних показників *комунікативно-діяльнісного компонента* індивідуального стилю професійної діяльності, які підлягали повторному оцінюванню (вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг, вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини, вміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей) нами використовувались ті самі методики, що і під час вихідного діагностування (тест комунікативних умінь Л. Міхельсона) (Додаток Н), Методика “Чи вмієте ви слухати?” (М. Снайдера) (Додаток П), тест визначення типу поведінки DISC (Додаток Р), тест Белбіна “Ролі в команді” (Додаток С)).

Щодо повторного оцінювання показника *“вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг”* за комунікативно-діяльнісним критерієм індивідуального стилю професійної діяльності, то зауважимо, що у експериментальній групі на продуктивному рівні сформованості означеного показника занотовано суттєве збільшення, порівняно з респондентами КГ. Зазначимо, що студенти – майбутні перекладачі експериментальної групи

продемонстрували суттєве підвищення достатнього рівня сформованості означеного показника індивідуального стилю професійної діяльності, проте у контрольній групі також зафіксовано підвищення достатнього рівня сформованості зазначеного показника. Елементарний рівень сформованості цього показника у структурі індивідуального стилю професійної діяльності, свідчить про значне зменшення в обох групах (табл. 3.14).

Таблиця 3.14

Рівні стану сформованості показника “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг” за комунікативно-діяльнісним критерієм в ЕГ і КГ (на початку та по завершенню експерименту, в абс. та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Початок експерименту				Кінець експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Елементарний	83	54,61	87	54,72	42	27,63	77	48,43
Достатній	46	30,26	41	25,79	65	42,76	47	29,56
Продуктивний	23	15,13	31	19,5	45	29,61	35	22,01

Зазначимо, в ЕГ після завершення формувального етапу експериментального дослідження результати повторної діагностики засвідчують сформованість продуктивного рівня у – 29,61% (45 осіб), достатнього – 42,76% (65 осіб) та елементарного – 27,63% (42 особи) зазначеного показника індивідуального стилю професійної діяльності у студентів – майбутніх перекладачів. Відтак, у контрольній групі показник “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг” за діялісно-комунікативним критерієм виявився сформованим на продуктивному рівні у – 22,01% (35 осіб) студентів, на достатньому – 29,56% (47 осіб) і елементарному 48,43% (77 осіб).

Здійснення порівневого розподілу студентів – майбутніх перекладачів в експериментальній та контрольній групах за показником “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг”

діяльнісно-комунікативного критерію дасть змогу порівняти отримані дані до та після проведення формувального етапу експериментального дослідження. Означені зміни подано на рис. 3.13.

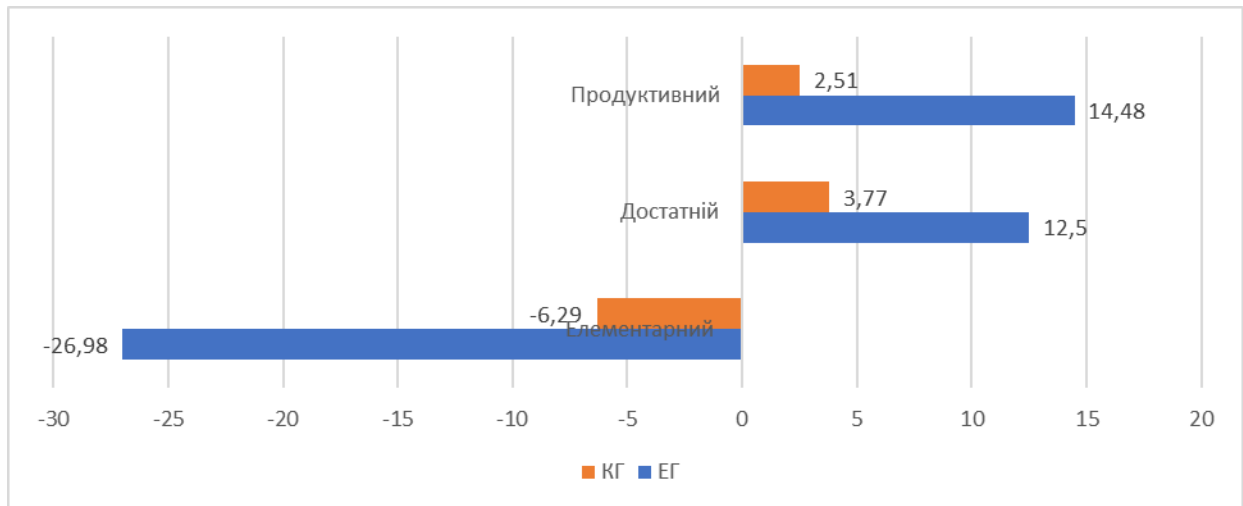

Рис. 3.13. Динаміка прояву показника “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг” за рівнем сформованості в ЕГ і КГ (по завершенню експерименту, в %)

Проведений нами аналіз динаміки змін після завершення формувального етапу експериментального дослідження надав нам змогу виявити, що кількість респондентів ЕГ з елементарним рівнем зменшилась на 26,98% (41 особу), проте зменшення спостерігається і в контрольній групі, але незначне – 6,29% (10 осіб). Важливо відмітити, що в експериментальній групі відбулося збільшення результатів за визначеним показником сформованості достатнього рівня в обох групах: ЕГ – 12,5% (19 осіб), КГ – 3,77% (6 осіб). Кількість респондентів з продуктивним рівнем сформованості показника “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг” суттєво збільшилася в експериментальній групі – 14,48% (22 особи) в експериментальній групі, натомість в контрольній – 2,51% (4 особи).

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова продемонстрував, що ЕГ і КГ після завершення формувального етапу експериментального дослідження мають суттєві розбіжності: $\lambda_{\text{емп.}}=1,833$, $\lambda_{\text{емп.}} > \lambda_{\text{кр.}(0,01)}$.

Стосовно отримання результатів повторного оцінювання за показником “вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини” діяльнісно-комунікативного критерію ми порівнювали дані ЕГ з даними КГ щодо рівня його сформованості. У таблиці 3.15 подано узагальнені результати.

Таблиця 3.15

Рівні стану сформованості показника “вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини” за діяльнісно-комунікативним критерієм в ЕГ і КГ (на початку по завершенню експерименту, в абс. та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Початок експерименту				Кінець експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Елементарний	41	26,97	38	23,9	20	13,16	28	17,61
Достатній	85	55,92	80	50,31	60	39,47	86	54,09
Продуктивний	26	17,11	41	25,79	72	47,37	45	28,3

Згідно з даними, поданими у таблиці 3.15, констатуємо, що сформованість в ЕГ продуктивного рівня у – 47,37% (72 особи), достатнього – 39,47% (60 осіб) та елементарного – 13,16% (20 осіб) зазначеного показника “вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини” у студентів – майбутніх перекладачів. У КГ показник “вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини” виявився також значно сформованим на продуктивному рівні у – 28,3% (54 осіб), тоді як на достатньому рівні прояв цього показника становить – 54,09% (86 осіб), а на елементарному рівні – 17,61% (28 осіб).

Розгляд змін, що відбулись після проведення формувального етапу експериментального дослідження дозволив нам провести порівняльну характеристику отриманих результатів в ЕГ та КГ за відповідним показником

“вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини” (див. на рис. 3.14).

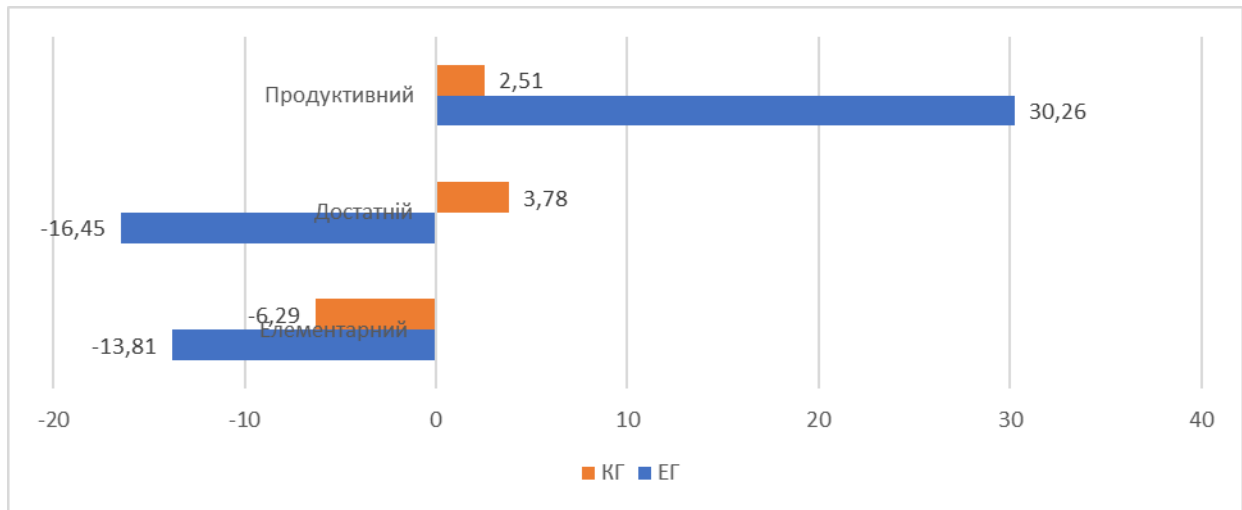

Рис. 3.14. Динаміка прояву показника “вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини” за рівнем сформованості в ЕГ і КГ (по завершенню експерименту, в %)

Отже, продуктивний рівень сформованості цього показника в ЕГ зріс на 30,26% (46 осіб). Проте, в КГ, хоча й відслідковується зростання (2,51% (4 особи)), однак, це зростання є не таким суттєвим як в ЕГ. Кількість респондентів ЕГ з достатнім рівнем сформованості показника “вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини” значно зменшилася на 16,45% (25 осіб), тоді як кількість респондентів контрольної групи зросла – на 3,78% (6 осіб). У той час, в ЕГ групі, на початку та наприкінці експериментального дослідження кількість респондентів з елементарним рівнем сформованості зазначеного показника за діяльнісно-комунікативним критерієм зменшилась на 13,81% (21 особу), а у контрольній групі зменшилась – на 6,29% (10 осіб).

Однак розрахунки отриманих результатів до та після формульованого етапу експериментального дослідження в ЕГ і КГ за допомогою λ -критерію Колмогорова-Смирнова засвідчив, що $\lambda_{\text{емп.}}=1,681$, $\lambda_{\text{емп.}} > \lambda_{\text{кр.}(0,05)}$. Це дозволяє зробити висновки, що

ЕГ і КГ відрізняються між собою, що свідчить про суттєві зміни в ЕГ за показником “вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини”.

Переходячи до аналізу наступного показника “уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей” у складі діяльнісно-комунікативного критерію, констатуємо значне зростання результатів сформованості означеного показника в ЕГ, однак і в КГ спостерігається збільшення за результатами повторної діагностики.

Зменшення кількості респондентів на достатньому та елементарному рівні сформованості цього показника індивідуального стилю професійної діяльності спостерігалось як в ЕГ, так і в КГ. Ці зміни наочно показано в табл. 3.16.

Таблиця 3.16

Рівні стану сформованості показника “уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей” за діяльнісно-комунікативним критерієм в ЕГ і КГ (на початку та по завершенню експерименту, в абс. та % значеннях)

Рівень сформованості показника	Початок експерименту				Кінець експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Елементарний	24	15,79	23	14,47	16	10,53	14	8,8
Достатній	86	56,58	90	56,6	56	36,84	96	60,38
Продуктивний	42	27,63	46	28,93	80	52,63	49	30,82

При цьому, вкажемо на те, що показник “уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей” за діяльнісно-комунікативним критерієм після завершення формуального етапу експериментального дослідження був продемонстрований на продуктивному рівні в ЕГ у межах – 52,63% (80 осіб), а у в КГ – 30,82% (49 осіб). Достатній рівень сформованості цього показника виявлено – у 36,84% (56 осіб) експериментальної групи та 60,38% (96 осіб) – контрольної групи. Щодо елементарного рівня сформованості цього показника, то респонденти ЕГ продемонстрували – 10,53% (16 осіб), у той час як в КГ ці результати були такими: 8,8% (14 осіб).

Для детального аналізу ми порівняли результати констатувального і контрольного етапів експериментального дослідження в ЕГ і КГ для визначення динаміки за показником “уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей” (див. на рис. 3.15).

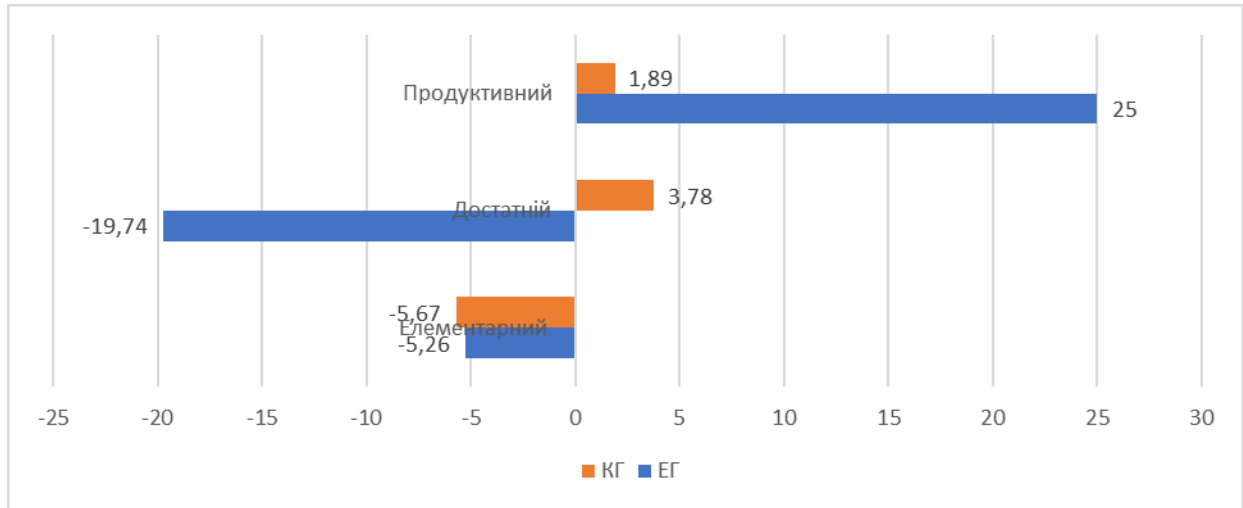

Рис. 3.15. Динаміка прояву показника “уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей” за рівнем сформованості в ЕГ і КГ (по завершенню експерименту, в %)

Таким чином, після завершення формуального етапу експериментального дослідження кількість респондентів ЕГ з елементарним рівнем сформованості показника “уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей” за діяльнісно-комунікативним критерієм зменшилась на 5,26% (8 осіб), а у КГ групі на 5,67% (9 осіб). Кількість студентів ЕГ з достатнім рівнем сформованості означеного показника зменшилась на 19,74% (30 осіб), а кількість студентів КГ з достатнім рівнем збільшилась на 3,78% (6 осіб). Продуктивний рівень сформованості цього показника у студентів ЕГ зріс на – 25% (38 осіб). Проте, в КГ, також відслідковується відповідне зростання, тому що рівень сформованості збільшився на – 1,89% (3 особи).

Розрахунок λ -критерію Колмогорова-Смирнова продемонстрував, що ЕГ і КГ після завершення формувального етапу експериментального дослідження мають суттєві розбіжності: $\lambda_{\text{емп.}}=1,923$, тобто $\lambda_{\text{емп.}} > \lambda_{\text{кр.}(0,01)}$.

Таким чином, дані, які ми отримали після завершення формувального етапу експериментального дослідження засвідчують, що в експериментальній групі відслідковується значне збільшення кількості майбутніх перекладачів з продуктивним рівнем сформованості за всіма показниками чотирьох компонентної структури індивідуального стилю професійної діяльності (орієнтація на професійну успішність і кар'єру, управління знаннями та перекладацькими ресурсами, системне і творче мислення, ефективна партнерська і командна взаємодія) (див. п. 2.1). У контрольній групі також відслідковується збільшення кількості майбутніх перекладачів з продуктивним рівнем сформованості цього критерію за деякими показниками, однак це зростання є несуттєвим порівняно з результатами ЕГ.

Отже, після завершення аналізу даних на контрольному етапі експериментально-дослідної роботи, ми маємо можливість оцінити розподіл рівнів сформованості показників компонентів індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. Відповідно, рисунок за рівнями сформованості індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів ЕГ (див. на рис. 3.16) і КГ (див. на рис. 3.17) відображає значущість та взаємозв'язок їх з індивідуальним стилем професійної діяльності майбутніх перекладачів.

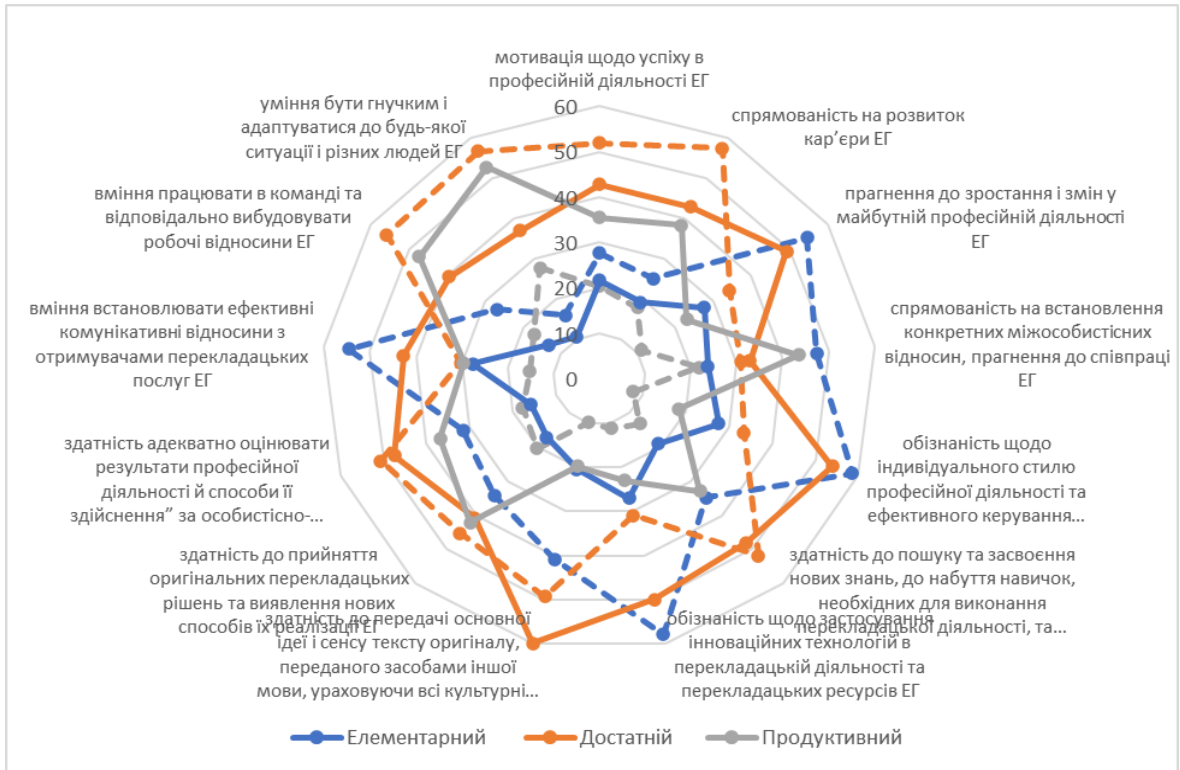

Рис. 3.16. Порівняльні результати оцінки рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів (ЕГ, на початку та по завершенню експерименту)

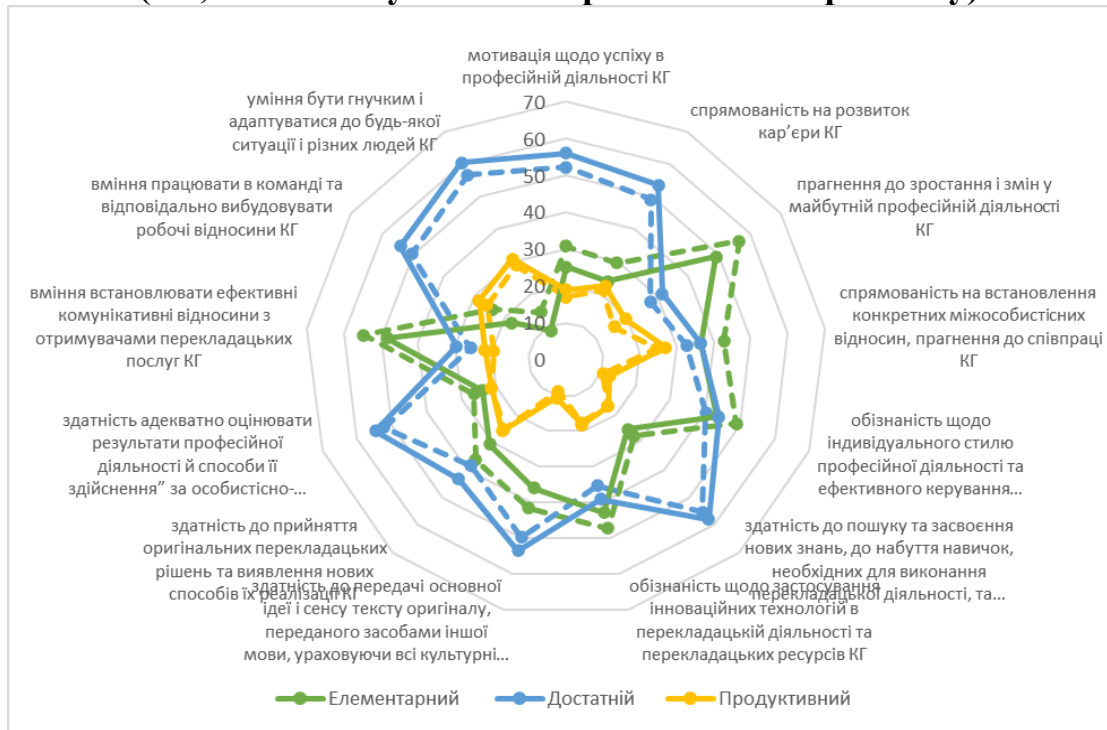

Рис. 3.17. Порівняльні результати оцінки рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів (КГ, на початку та по завершенню експерименту)

Як бачимо, на рис. 3.16, 3.17, виявлені результати експериментального дослідження доводять той факт, що порівняння результатів констатувального і контрольного етапів експериментального дослідження за всіма показниками індивідуального стилю професійної діяльності свідчить про наявність позитивної динаміки сформованості рівнів індивідуального стилю професійної діяльності в студентів ЕГ та КГ як майбутніх перекладачів й підтверджує ефективність впливу визначених педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції та доцільність їх впровадження в професійну підготовку майбутніх перекладачів. У процесі кількісного та якісного опрацювання даних було встановлено виражене формування показників індивідуального стилю професійної діяльності досліджуваної експериментальної групи, про це свідчить стихійність формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів і ефективність цілеспрямованого формування в умовах закладу вищої освіти.

Стверджуємо, що статистичну вірогідність різнорівневої сформованості індивідуального стилю професійної діяльності порівняно ЕГ і КГ відповідно до структури індивідуального стилю професійної діяльності ми підтвердили за допомогою λ -критерію Колмогорова-Смирнова. Це дає право припустити, що науково-обґрунтовані педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції є результативними, дієвим і ефективними для забезпечення ефективності формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів, а тому комплексно вони можуть бути рекомендовані при підготовці перекладачів.

Підтвердженням є факт, що досліджено процес формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції, а також, що саме педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів на засадах

міждисциплінарної інтеграції дозволяють майбутнім фахівцям у галузі перекладу мати інтегральне особистісно-професійне утворення – індивідуальний стиль професійної діяльності.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі розроблено та науково-обґрунтовано педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції. На підставі теоретичного аналізу проблеми дослідження, а також застосування методу експертного оцінювання визначено і теоретично обґрунтовано три педагогічні умови, дієвість яких було експериментально перевірено в умовах закладу вищої освіти; подано опис впровадження визначених педагогічних умов, а також результати експериментального дослідження.

Відповідно педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції стали теоретичним підґрунтям формувального етапу дослідження, зокрема при впровадженні першої умови – розробка міждисциплінарних завдань для організації самостійної роботи з таких навчальних дисциплін: “Основи інформатики”, “Основи прийняття креативних рішень”, “Психологічні основи саморозвитку особистості”, “Емоційний інтелект”, “Основи психології бізнесу”. Інтеграція кожної з цих дисциплін відбулась з навчальною дисципліною “Англійська мова для перекладачів”. Було розроблено такі міждисциплінарні завдання: робота з САТ-інструментами, переклад текстів, створення словника термінів, вирішення ситуаційних завдань, виконання вправ, написання есе, складання індивідуальної програми професійного самовдосконалення, перегляд фільму, з подальшою відповіддю на запитання, проведення опитування. При впровадженні наступної педагогічної умови – розробка і впровадження таких інтегрованих форм позааудиторної роботи як міждисциплінарний тренінг “Індивідуальний стиль

професійної діяльності перекладача” і днів інтеграції (“Передати думки, а не слова – надзавдання перекладача”, “Переклад як професія: компетентності, цінності та виклики”, “Знайомство із зарубіжною літературою – процес сприйняття твору через перекладача”). У реалізації третьої педагогічної умови – залучення студентів до розробки міждисциплінарних науково-дослідницьких проєктів, тематика яких відображає взаємозв’язки теоретичних і практичних аспектів формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. Міждисциплінарними науково-дослідницькими проєктами, які пропонувались майбутнім перекладачам були: доповіді на конференціях, що презентують студентські наукові дослідження; міждисциплінарні курсові роботи.

Порівняння отриманих даних під час констатувального і контрольного етапів експериментального дослідження дало змогу занотувати позитивні зміни, які відбулися у кількісному розподілі респондентів за рівнями сформованості індивідуального стилю професійної діяльності. Отримані дані вказують на:

1) Показник “мотивація щодо успіху в професійній діяльності” за стимулювально-мотиваційним критерієм в цілому на продуктивному рівні в ЕК зріс на 15,14% (23 особи), а достатній зменшився на 9,21% (14 осіб), тоді як елементарний рівень – на 5,92% (9 осіб).

2) Показник “спрямованість на розвиток кар’єри” за стимулювально-мотиваційним критерієм на елементарному рівні зменшився на 5,92% (9 осіб), тоді як за достатнім рівнем сформованості цей показник зменшився на 14,48% (22 особи). На 20,4% (31 особа) збільшилась кількість студентів за станом сформованості продуктивного рівня.

3) Показник “прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності” за стимулювально-мотиваційним критерієм на елементарному рівні зменшився на 26,98% (41 особу). Кількість студентів з достатнім рівнем сформованості показника зросла на 15,13% (23 особи), з продуктивним рівнем збільшилась на 11,85% (18 осіб).

4) Отже, в ЕГ кількість студентів, що проявляла елементарний рівень сформованості показника “спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці” за стимулювально-мотиваційним критерієм зменшилась на 23,68% (36 осіб). Натомість зріс достатній рівень сформованості на 1,97% (3 особи), а продуктивний рівень сформованості даного показника збільшився на 21,71 % (33 особи).

5) Наприкінці формувального етапу експериментального дослідження, кількість респондентів ЕГ з елементарним рівнем сформованості показника “обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями” за знаннево-когнітивним критерієм зменшилась на 30,92% (47 осіб). Істотно зросла кількість студентів з достатнім рівнем сформованості означеного показника – 20,4% (31 особу). Продуктивний рівень сформованості цього показника зріс на – 10,53% (16 осіб).

6) Кількість студентів – майбутніх перекладачів з елементарним рівнем сформованості показника “здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя” за знаннево-когнітивним критерієм зменшилась на 15,79% (24 осіб), кількість студентів з достатнім рівнем також зменшилась – 3,95% (6 осіб), проте збільшилась кількість студентів з продуктивним рівнем сформованості цього показника на 19,74% (30 осіб).

7) В ЕГ наприкінці експерименту кількість студентів з елементарним рівнем сформованості показника “обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів” за знаннево-когнітивним критерієм зменшилась на 30,92% (47 осіб). Достатній рівень сформованості цього показника зріс на – 19,08% (29 осіб), також зріс і продуктивний рівень сформованості цього показника зріс на – 11,85% (18 осіб).

8) Кількість студентів ЕГ з елементарним рівнем сформованості показника “здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами

іншої мови, ураховуючи всі культурні та лінгвістичні особливості” за особистісно-креативним критерієм зменшилась на 20,4% (31 особу), з достатнім рівнем збільшилось на 10,53% (16 осіб). Щодо зростання показника на продуктивному рівні сформованості, то збільшення сталося на 9,87% (15 осіб).

9) Кількість студентів ЕГ з елементарним рівнем сформованості показника “здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації” за особистісно-креативним критерієм зменшилась на 17,11% (26 осіб). Зокрема, важливо відмітити, що за достатнім рівнем відбулося також зменшення результатів – на 4,6% (7 осіб). Кількість респондентів з продуктивним рівнем сформованості збільшилася на 21,72% (33 особи).

10) Збільшення кількості студентів ЕГ за продуктивним рівнем сформованості показника “здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення” за особистісно-креативним критерієм було виявлено на 19,08% (29 осіб), але достатній рівень зменшився на 3,29% (5 осіб). Кількість студентів з елементарним рівнем зменшилась на 15,79% (24 особи).

11) Кількість студентів ЕГ за показником “вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг” за комунікативно-діяльнісним критерієм зменшилась на елементарному рівні 26,98% (41 особа). Важливо відмітити, що відбулося збільшення результатів за достатнім рівнем на – 12,5% (19 осіб), а з продуктивним рівнем сформованості показника суттєво збільшилася на – 14,48% (22 особи).

12) Показник “вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини” за діяльнісно-комунікативним критерієм на продуктивному рівні в ЕГ зріс на 30,26% (46 осіб), а кількість студентів на достатньому рівні значно зменшилася на 16,45% (25 осіб). Водночас, з елементарним рівнем сформованості зазначеного показника зменшилась на 13,81% (21 особу).

13) Кількість студентів ЕГ з елементарним рівнем сформованості показника “уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей” за

діяльнісно-комунікативним критерієм зменшилась на 5,26% (8 осіб), з достатнім рівнем зменшилася на 19,74% (30 осіб). Продуктивний рівень сформованості визначеного показника у респондентів ЕГ зріс на 25% (38 осіб).

Таким чином, отримані відсоткові показники КГ засвідчують деяке зростання рівня сформованості за усіма показниками, однак не таку явну як в ЕГ. Отже, можемо констатувати, що процес формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів отримав суттєвої ефективності, якщо під час експериментального дослідження будуть апробовані розроблені нами педагогічні умови, які реалізуються на засадах міждисциплінарної інтеграції.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі подано теоретичне обґрунтування і запропоновано практичне розв'язання вирішення наукової проблеми формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції, що знайшло відображення в науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Результати наукового дослідження уможливили ґрунтовно викласти такі висновки:

1. З'ясовано стан дослідження проблеми формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. На основі міждисциплінарного аналізу проблеми дослідження уточнено сутність ключових понять дослідження. Виявлено, що “індивідуальний стиль професійної діяльності” є системою способів і прийомів здійснення професійної діяльності зумовлену певними особистими якостями.

Окреслено сутність поняття “індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача” як інтегральне динамічне особистісно-професійне утворення, детерміноване комплексом інтелектуальних, мотиваційних, психічних якостей особистості фахівця, яке визначає його індивідуальну стратегію й тактику організації перекладацької діяльності (систему способів і прийомів здійснення перекладацької діяльності), забезпечуючи ефективну реалізацію професійних завдань.

Поняття “формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів” розглядається як спеціально організований процес якісної підготовки майбутніх перекладачів, в основі якого – орієнтація на професійну успішність і кар'єру; прагнення до ефективної партнерської і командної взаємодії; розширення можливостей щодо управління знаннями та перекладацькими ресурсам; забезпечення розвитку системного та творчого мислення студентів.

Розширення уявлення про зміст індивідуального стилю професійної діяльності у контексті теорії та практики перекладу допомогло проаналізувати особливості процесу його формування у майбутніх перекладачів.

Схарактеризовано особливості професійної підготовки майбутніх перекладачів у контексті формування індивідуального стилю професійної діяльності. До особливостей належать: впровадження засобів комплексної диференціації з метою розвитку адекватної самооцінки та настанов у виконанні трудових дій; створення на заняттях позитивного мікроклімату, атмосфери співтворчості та співпраці, що забезпечить закріплення оригінальних способів здійснення професійної діяльності; забезпечення свободи самовираження, особистої зацікавленості в діяльності шляхом підбору проблемних, творчих завдань відповідно до інтересів студентів; індивідуалізації аудиторної та самостійної роботи студентів (за змістом, темпом виконання, умовами виконання тощо); підвищення мотивації навчання; формування здатності до самоконтролю, рефлексивної самооцінки; розвиток пізнавальних інтересів студентів за допомогою проблемного викладу знань, виконання самостійних завдань, використання ділових, рольових ігор, заняття у групах; концентрація уваги студентів на професійно важливих моментах професійної діяльності (створення умов, щоб кожен із студентів зміг провести аналіз своїх особистісних якостей, а також зробити відповідний висновок про те, які з наявних особистісних якостей необхідно розвивати і далі, а які спробувати нівелювати ще в процесі навчання у закладі вищої освіти); тощо.

2. Визначено та охарактеризовано компоненти, що входять у структуру індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів (орієнтація на професійну успішність і кар'єру, управління знаннями та перекладацькими ресурсами, системне та творче мислення, ефективна партнерська і командна взаємодія). Виокремлено критерії та показники сформованості індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів. Серед основних критеріїв формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів

ми виокремили наступні: стимулювально-мотиваційний (мотивація щодо успіху в професійній діяльності; спрямованість на розвиток кар'єри; прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності; спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці), знаннєво-когнітивний (обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного керування знаннями; здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя; обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів), особистісно-креативний (здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахуваючи всі культурні та лінгвістичні особливості; здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації; здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення), комунікативно-діяльнісний (вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг; вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини; уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей).

На основі визначених критеріїв схарактеризовано рівні сформованості індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів: елементарний, достатній, продуктивний. Дані констатувального етапу експериментального дослідження продемонстрували, що переважна більшість майбутніх перекладачів виявила достатній та елементарний рівень за всіма показниками індивідуального стилю професійної діяльності, на продуктивному рівні сформованості індивідуального стилю професійної діяльності перебувало 16,25% респондентів експериментальної групи.

4. Успішність формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів визначається педагогічними умовами, які було теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено їх дієвість в умовах закладу вищої

освіти (розробка міждисциплінарних завдань для організації самостійної роботи з таких навчальних дисциплін: “Основи інформатики”, “Основи прийняття креативних рішень”, “Психологічні основи саморозвитку особистості”, “Емоційний інтелект”, “Основи психології бізнесу” на основі інтеграції з навчальною дисципліною “Англійська мова для перекладачів” (робота з САТ-інструментами, переклад текстів, створення словника термінів, вирішення ситуаційних завдань, виконання вправ, написання есе, складання індивідуальної програми професійного самовдосконалення, перегляд фільму, з подальшою відповіддю на запитання, проведення опитування); розробка і впровадження програми міждисциплінарного тренінгу “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача” (22 години) і днів інтеграції (“Передати думки, а не слова – надзавдання перекладача”, “Переклад як професія: компетентності, цінності та виклики”, “Знайомство із зарубіжною літературою – процес сприйняття твору через перекладача”); залучення студентів до розробки міждисциплінарних науково-дослідницьких проєктів, тематика яких відображає взаємозв’язки теоретичних і практичних аспектів формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів (доповіді на конференцію, курсові роботи).

У ході здійснення експериментальної перевірки педагогічних умов за всіма критеріями та відповідними показниками індивідуального стилю професійної діяльності, зіставлено дані підсумкових контрольних зрізів після завершення формувального етапу експериментального дослідження, що стосувалися рівнів сформованості індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів. Проведений формувальний експеримент підтвердив, що процес формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції за умови реалізації обґрунтованих педагогічних умов відбувається ефективніше.

Таким чином, дані, що було отримано в ході експериментального дослідження за визначеними нами критеріями (стимульовально-мотиваційний, знаннєво-

когнітивний, особистісно-креативний, комунікативно-діяльнісний) засвідчили позитивну динаміку зростання показників індивідуального стилю професійної діяльності в експериментальній групі та демонструють, що завдання нашого дослідження виконано. У контрольній групі ця динаміка є незначною. Підтвердженням цього є ознаки переходу з елементарного та достатнього рівнів їх сформованості на продуктивний рівень, що є свідченням кількісного та якісного аспектів формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів.

5. Розроблено навчально-методичний інструментарій для формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції, який містить банк міждисциплінарних завдань з навчальних дисциплін “Англійська мова для перекладачів”, “Основи інформатики”, “Основи прийняття креативних рішень”, “Психологічні основи саморозвитку особистості”, “Емоційний інтелект”, “Основи психології бізнесу”, які були розроблені на основі предметно-мовного інтегрованого навчання; програму міждисциплінарного тренінгу “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача”, яка містить завдання, ділові ігри, кейси, вправи, завдання для самостійної роботи; дібрано та адаптовано пакет діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Подальшого вивчення і розвитку потребують питання забезпечення практичної підготовки майбутніх перекладачів до формування індивідуального стилю професійної діяльності. Зважаючи на актуальність досліджуваної теми рекомендовано: запровадити в закладах вищої освіти авторську програму міждисциплінарного тренінгу “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача”.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамко М.А. Содержательные аспекты интегративного подхода в вузовском процессе изучения английского языка. *Вестник ТвГУ. Серия “Педагогика и психология”*, 2016. № 3. С. 96–104.
2. Ажнюк Б., Гриценко П. Українська мова в сучасних умовах державотворення в Україні. Засідання Президії НАН України (9 листопада 2022 року). Київ, 2022. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9617>
3. Алексеева И.С. Профессиональный тренинг переводчика: учеб. пособ. по устн. и письм. переводу [для переводчиков и преподавателей]. СПб.: Союз, 2001. 288 с.
4. Амеліна С.М., Тарасенко Р.О. Орієнтація професійної підготовки перекладачів на вимоги міжнародних стандартів щодо реалізації перекладацьких проєктів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2016. Вип. 51 (104). С. 60–66.
5. Андрощук Л.М. Формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії: дис. ... канд. пед. наук; спец.: 13.00.04. Умань, 2009. С. 21.
6. Андрощук Л.М. Формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії засобами хореографічного мистецтва, 2009. URL: <http://surl.li/jlhsz>
7. Арістова Н. Компетентнісний підхід до формування професійної суб’єктності майбутніх філологів. *Гуманітарний вісник*. 2015. № 37. С. 32–40.
8. Бабенко В.М. Порівняльний аналіз оригіналу й перекладу під час вивчення зарубіжної літератури. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*, 2005. № 6. С. 39–42.
9. Безгодова Н.С., Волошинова М.О., Ніколаєнко І.О. Усна і письмова комунікація та академічна риторика : навч. посіб. [для студ. закладів вищої освіти]. Старобільськ : Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2021. 163 с.

10. Бесклетна О.О. Складові професійної компетентності перекладача науково-технічної літератури. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32618997.pdf>
11. Бельська Н.А., Мельник М.Ю., Новгородська М.М. Діагностика креативності у профорієнтаційній роботі: метод. рекомен. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. 72 с.
12. Бибик Д. Формування соціального лідерства у майбутніх соціальних працівників в умовах професійної підготовки: дис. д-ра філософії зі спец. 231 Соціальна робота. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2021. 373 с.
13. Біла І.М. Самоздійснення, самоактуалізація особистості. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*, 2013. № 12. С. 102–105
14. Бобрикова Ю.С. Теоретичні передумови формування індивідуального стилю та культури педагогічної діяльності майбутнього інженера-педагога. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*, 2015. № 48–49. URL: <http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/48-49/43.pdf>
15. Бовт А.Ю. Роль перекладача як транслятора культури миру. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 2022. № 2 (104). С. 28–38.
16. Божко Н. Інтегративний підхід до навчання в контексті реформування системи освіти України. *Молодь і ринок*, 2018. № 7 (162), С. 84–89.
17. Бубряк Т.Ю. Інтегративний підхід у проектуванні професійної життєдіяльності особистості. *Актуальні проблеми психології*, 2014. Т. 7. Вип. 36. С. 51–58.
18. Бугаєнко Т.В. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури у процесі педагогічної практики: дис. ... канд. пед. н.; спец: 13.00.04; Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка; Інститут професійно-технічної освіти. Київ, 2018. 354 с.

19. Василенко Н.В. Роль принципу урахування рідної мови іноземних студентів у процесі навчання української орфоєпії. *Науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомлинського*, 2010. Вип. 1.31. С. 67–74.

20. Великий тлумачний словник сучасної української мови / упорядник В. Бусел. Київ, Перун, 2005. 1720 с.

21. Гасаненко Е.А., Дєрина Н.В., Рабина Е.И., Дєрина К.С. Формирование профессионального имиджа как основа методической и лингводидактической подготовки студента-переводчика. *Вестник КемГУКИ. Педагогические науки*, 2019. № 49. С. 264–270.

22. Гермак О.Л. Комплексний підхід до визначення суті поняття “педагогічні умови використання електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів”. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*, 2017. Вип. 13. С. 11–15.

23. Голуб Д.О., Миронова Т.Ю., Коробейнікова Т.І. Програма навчальної дисципліни “Англійська мова для перекладачів”. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Сер.: Педагогіка та психологія*. К.: КНЛУ, 2019. Вип. 30. С. 161–167. DOI: <https://doi.org/10.32589/2412-9283.30.2019.177441> и

24. Горошкін І.О. Міждисциплінарна інтеграція як педагогічна умова формування мовної особистості майбутніх перекладачів. *Наука і освіта*, 2014. № 2. С. 78–82.

25. Гриньова М.В. Сформованість здатності до професійної взаємодії в майбутніх педагогічних працівників як науково-педагогічна проблема. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2020. № 68. Т. 1. С. 236–239.

26. Гуменна Н.В. Міждисциплінарна інтеграція у професійній підготовці майбутніх фахівців медичної галузі. *Інноваційна технологія*, 2019. Вип. 18. Т. 1. С. 121–126.

27. Декусар Г.Г., Клименова О.М. Тренінг як засіб професійної мовної підготовки майбутніх перекладачів. *Науковий огляд*, 2018. № 2 (45). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/217450939.pdf>

28. Діденко О. Умови формування індивідуального стилю педагогічної діяльності викладача військового вищого навчального закладу. *Наукові записки. Сер.: Педагогіка*, 2008. № 2. С. 31–34.

29. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Міністерство промислової політики України, 2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va120581-07#Text>

30. Дяченко М.Д. Педагогічні умови підготовки майбутніх перекладачів до професійної творчої діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах*, 2017. № 55 (108). С. 542–547.

31. Ельцов А.В. Интегративный подход как теоретическая основа осуществления школьного физического эксперимента : монография. Рязань, 2007. 248 с.

32. Євдокімова О.О., Бойко-Бузиль Ю.Ю., Барко В.В. Адаптований україномовний опитувальник групових ролей Р.М. Белбіна та результати його використання в роботі з персоналом національної поліції України. *Psychological Journal*, 2021. Vol. 7. Issue 8 (52). Pp. 7–17. DOI: <https://doi.org/10.31108/1.2021.7.8.1>

33. Євтушенко В.І. Особистісно-діяльнісний підхід у контексті становлення індивідуального стилю професійної діяльності працівників національної поліції України. *Актуальні питання психологічного забезпечення діяльності закладів вищої освіти МВС України та Національної поліції України*, 2019. № 4 (25). С. 112–115.

34. Єхалов В.В., Кравець О.В., Богатирьова О.В. Принцип междисциплінарної інтеграції та апріорної мотивації в медицині невідкладних станів. *Медичні перспективи*, 2014. Т. XIX, № 2. Ч. 1. С. 103–105.

35. Жегус О.В. Ключові стейкхолдери закладу вищої освіти на галузевому ринку. *Економіка та управління підприємствами*, 2018. Вип. 4 (15). С. 170–177.

36. Задорожна І.П. Психолого-педагогічні передумови формування індивідуального стилю навчальної діяльності студентів вищих закладів освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 2007. № 31. С. 42–46.

37. Зінукова Н.В. Гнучкі навички як вимога часу та їх розвиток у майбутніх перекладачів. *Наукові записки. Сер.: Філологічні науки*, 2021, Вип. 193, С. 399–412.

38. Зінукова Н.В. Професійна підготовка перекладачів у сучасних умовах: вимоги ринку перекладацьких послуг. *Вісник Дніпропетровського Університету імені Альфреда Нобеля. Сер. : Педагогіка і психологія*, 2014, № 2 (8), С. 42–47.

39. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Сучасні тренінгові технології розвитку особистості в освіті. Київ. 2022. 184 с.

40. Иноземцева К.М. Междисциплинарное сотрудничество преподавателей-лингвистов и предметников в условиях предметно-языковой интеграции. *European Social Science Journal*, 2014. № 8 (3). С. 74–83.

41. Інтегроване навчання як засіб формування інтегративного мислення учнів. URL: http://obolon9.ucoz.com/shkilne_zhittja/onlajn_konfer/2.pdf

42. Калюжна Л.Б. До проблеми творчого підходу в перекладацькій діяльності. *Актуальні проблеми сучасного перекладознавства*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 30 травня 2018 року). Черкаси, 2018. С. 53–55.

43. Капітан Т.А. Специфіка формування індивідуального стилю в професійній діяльності майбутніх учителів цифрової технології. *Наукові записки. Сер.: Педагогічні науки*, 2022. № 207. С. 156–159. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-156-159>

44. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. М. : Изд-во ЛКИ, 2007. 264 с.

45. Карпова М.Є. Підготовка майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання: дис. ... доктора філософії; спец.:

015 Професійна освіта; ВНЗ “Університет імені Альфреда Нобеля”. Дніпро. 2021. 363 с.

46. Кваліфікаційні характеристики професій працівників. *Кадровик-01*. URL: <https://prokadry.com.ua/article/3858-profesyn-standarti-v-ukran>

47. Кицькай Л.І. Самомаркетинг як інструмент успішного працевлаштування та формування іміджу працівника. *Інвестиції: практика та досвід*, 2016. № 6. С. 26–31.

48. Кільдеров Д.Е. Форми, методи та засоби інтегрованого навчання. *Web of Scholar*, 2020. № 2 (20). Vol. 4. pp. 39–45.

49. Климов Е.А. Введение в психологию труда. М. : Изд-во МГУ. 2004. 336 с.

50. Климов Е.А. Индивидуальный стиль деятельности в зависимости от типологических свойств нервной системы. Казань, 1969.

51. Ковалів Ж.В. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04; Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського. Одеса, 2005. 20 с.

52. Коваль І.В. Когнітивні стилі як індивідуально-психологічні передумови оволодіння іноземною мовою у вищому навчальному закладі. *Проблеми сучасної психології*, 2018. Вип. 40. С. 174–184.

53. Ковальчук Г.О., Бутенко Н.Ю., Артюшина М.В. та ін. Тренінгові технології навчання з економічних дисциплін: навч. посіб.; за ред. Г.О. Ковальчук. К.: КНЕУ, 2006. 320 с.

54. Козловська І.М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійної школи (дидактичні основи). Львів: Світ, 1999. 302 с.

55. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Малхазов О.Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: метод. посіб. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с.

56. Коломоєць Т.Г. Теоретична сутність і зміст професійної діяльності та професіоналізму: соціально-психологічний аспект. *Соціальна психологія*, 2013. № 56. URL: <http://surl.li/jvtio>

57. Комиссаров В.Н. Культурно-этнографическая концепция перевода. *Картина мира: лексикон и текст (на материале английского языка)*. Сб. науч. тр. МГЛУ. Вып. 376. М., 1991. 213 с.

58. Копитко М.І., Томаневич Л.М. Тренінги з менеджменту: навч.-метод. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 128 с.

59. Коробейнікова Т.І. Сучасні он-лайн сервіси організації самостійної роботи з англійської мови для майбутніх перекладачів. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Сер.: Педагогіка та психологія*. К.: КНЛУ, 2019. Вип. 30.1. С. 97–102. DOI: <https://doi.org/10.32589/2412-9283.30.2019.177439>

60. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я. Єрмоленко. К.: Либідь, 2001. 224 с.

61. Косинська Ю.В. Редагування перекладної літератури й вища освіта: точки дотику. *Обрії друкарства*, 2014. № 1 (3). С. 130–138.

62. Коханова О.П. Індивідуальний стиль професійної діяльності: значення та проблема формування. *The Unity of Science*, 2015. № 2. С. 68–71.

63. Кравченко І., Сутула В. Науково-практична конференція – засіб удосконалення компетенції студентів. *Освіта. Технікуми. Коледжі*, 2017. Вип. 3 (43). С. 64–65

64. Краснопеева Е.С. Выбор словообразовательных моделей как индикатор индивидуального стиля переводчика: методика отбора материала. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*, 2014. № 3 (33). Ч. 2. С. 119–122.

65. Красовська О.О. Міждисциплінарний підхід до професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2015. № 9 (53). С. 24–31.

66. Лавніков О.А. Компоненти індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. *Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень*: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. та науковців (Дніпро, 25 березня 2021 р.) [Електронне видання]. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 145–148.

67. Лавніков О. Міждисциплінарний тренінг як засіб формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. *Теорія і практика професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі*: матер. I-ї Міжнар. наук.-практ. конф. наук.-пед., пед. працівників і молодих учених (Дніпро, 5–6 квітня 2023 р.). Дніпро: Університет ім. Альфреда Нобеля, 2023. С. 249–252.

68. Лавніков О.А. Виявлення психологічних характеристик індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів. *Практична психологія у сучасному вимірі*: матер. XII Міжнар. наук.-практ. конф. науковців та студентів (Дніпро, 23 березня 2021 р.) [Електронне видання]. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 139–141.

69. Лавніков О.А. Деякі аспекти формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача. *Психолого-педагогічний супровід фахового зростання особистості в системі неперервної професійної освіти*: матер. II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю (Бердянськ, 25–26 листопада 2021 р.). Бердянськ: БДПУ, 2021. С. 190–193.

70. Лавніков О.А. Індивідуальний стиль професійної діяльності: термінологічний аспект. *Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. та науковців (Дніпро, 19 березня 2020 р.). Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. С. 146–149.

71. Лавніков О.А. Компетентнісний підхід до формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача. *The current state of*

development of world science: characteristics and features: Collection of scientific papers “SCIENTIA” with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 2), December 10, 2021. Lisbon, Portuguese Republic: European Scientific Platform. pp. 57–58.

72. Лавніков О.А. Методика реалізації міждисциплінарних проєктів іноземною мовою в умовах закладу вищої освіти. *Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень*: матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспірантів та науковців (м. Дніпро, 28 квітня 2022 р.). Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2022. С. 109–112.

73. Лавніков О.А. Міждисциплінарна інтеграція як умова ефективного формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку*: матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Переяслав, 16 листопада 2021 р.). Переяслав, 2021. Вип. 74. С. 80–82.

74. Лавніков О.А. Особливості індивідуального стилю професійної діяльності викладача: результати опитування. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Сер. : Педагогіка і психологія*, 2020. № 2 (20). С. 208–213. DOI: 10.32342/2522-4115-2020-2-20-24

75. Лавніков О.А. Педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції. *Наукові інновації та передові технології. Сер.: Педагогіка*, 2023. № 4 (18). С. 444–455. DOI: [10.52058/2786-5274-2023-4\(18\)-444-455](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-4(18)-444-455)

76. Лавніков О.А. Психологічний аспект дефініції “індивідуальний стиль”. *Практична психологія у сучасному вимірі*: матер. XI Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспірантів та науковців (Дніпро, 29 березня 2020 р.). Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. С. 106–109.

77. Лавніков О.А. Професійно важливі особистісні якості перекладачів та їх вплив на формування індивідуального стилю професійної діяльності. *Наукові*

тренди постіндустріального суспільства: матер. IV Міжнар. наук. конф. (м. Суми, 31 березня 2023 р.). Вінниця: Європейська наукова платформа, 2023. С. 214–215.

78. Лавніков О.А. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів: міжнародний контекст. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Сер.: Педагогіка і психологія*, 2021. Вип. 2 (22). С. 222–230. DOI: 10.32342/2522-4115-2021-2-22-2

79. Лавніков О.А., Лесик А.С. Інтегративний підхід у системі вищої освіти: поняття і особливості. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Сер.: Педагогіка і психологія*, 2020. № 1 (19). С. 195–199. DOI: 10.32342/2522-4115-2020-1-19-23

80. Лаврентьєва О.О., Крупський О.П. Психолого-педагогічні засади формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Сер.: Педагогіка і психологія*, 2022. № 2 (24). С. 41–49.

81. Лебедев-Любимов А. Психология рекламы. СПб.: Питер, 2002. 368 с.

82. Лебідь О.В. Теоретичні та методичні основи формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в умовах магістратури: дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.04; ВНЗ “Університет імені Альфреда Нобеля”, ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. Дніпро. 2018. 697 с.

83. Левченко Ф.Г. Професійна діяльність вчителя Нової української школи в умовах компетентнісно орієнтованого навчання. *Наукові теорії сьогодення та перспективи розвитку наукової думки*, 2019. Т. 3. С. 15–19.

84. Лефтеров В.О., Алексєєв А.О. Методика діагностики стилів професійної діяльності. *Вісник Національного університету оборони України*, 2011. № 4 (23). С. 177–182.

85. Ложкін Г.В., Пов’якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: навч. посіб. К.: Професіонал, 2007. 416 с.

86. Львов Л.В., Кадочников А.И. Междисциплинарная интеграция как условие эффективного формирования навигаторской компетентности. *Образование и наука*, 2008. № 9 (57). С. 41–51.

87. Мазоренко О.В., Немашкало К.Р. Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни “Комплексний тренінг” для спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності другого (магістерського) рівня вищої освіти. Харків, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2018. 18 с.

88. Макарова Л.Н. Индивидуальный стиль педагогической деятельности преподавателя вуза в контексте его профессиональной культуры. 2006. URL: <http://surl.li/jvtjd> (дата звернення: 02.12.2022).

89. Макхулі І. Формування готовності майбутніх учителів до роботи в школах національних меншин як сучасна міждисциплінарна проблема. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Сер. : Педагогіка і психологія*, 2017. № 1 (13). С. 205–211.

90. Малышева А.Д. Способность работать в команде как общекультурная компетенция. *Современные проблемы науки и образования*, 2017. № 2. URL: <https://s.science-education.ru/pdf/2017/2/26191.pdf>

91. Маркова А.К., Никонова А.Я. Психологические особенности индивидуального стиля деятельности учителя. *Вопросы психологии*, 1987. № 5. С. 40–48

92. Матюшина Ю.И. Формирование профессионального имиджа у будущего переводчика : дисс. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.08. Рос. гос. ун-т им. Иммануила Канта. Калининград, 2010. 194 с.

93. Мельничук М.М. Становлення індивідуальності особистості в контексті міфів та символів культури. *Психологія і особистість*, 2018. № 1 (13). С. 50–61.

94. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни “Соціальні комунікації в управлінні” для студентів всіх спеціальностей заочної форми навчання / Укладач: О.М. Шеломовська. Дніпродзержинськ, ДДТУ, 2015. 40 с.

95. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії: навч. посіб. К.: Академвидав, 2010. 200 с.
96. Михальчук Л.Я., Шуберчук М.П. Подолання синдрому професійного вигорання педагогів шляхом використання педагогіки емпатуерменту. Нетішин, 2019. 78 с.
97. Мірошніченко О.А. Діагностика особистості майбутнього психолога : метод. посіб. до вивчення дисц. “Практикум із загальної психології” [для студ. спец. 7.040107 “Психологія”]. Житомир, 2012. 190 с.
98. Немов Р.С. Психология. В 3-х кн. Кн. 3.: Психодиагностика. Введение в научное психологическое исследование с элементами математической статистики: учеб. [для студ. высш. пед. учеб. заведений]. М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2006. 631 с.
99. Немов Р.С. Психология: словарь-справочник: в 2 ч. М. : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. Ч. 2. 352 с.
100. Однолєток Т. Особливості формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури. *Молода спортивна наука України*, 2010. Т. 4. С. 132–136.
101. Ольховська А.С. Галузеві стандарти та роботодавці як визначники вимог до змісту фахової компетентності перекладача. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 2017. Vol. 51. Issue 112. С. 51–55.
102. Онищук А.С. Наукові підходи до професійної підготовки майбутніх перекладачів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Педагогіка, соціальна робота*, 2014. Вип. 31. С. 120–122.
103. Освітньо-професійна програма “Філологія: Переклад (англійська)” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 035 Філологія. Дніпро, ВНЗ “Університет імені Альфреда Нобеля”, 2020.
104. Осипова И.С. Профессиональный имидж переводчика. *Paradigms of knowledge (Paradigmata poznání)*, 2014. № 1. С. 67–69.

105. Павленко О., Моляко В. Специфіка особистісно орієнтованого навчання іноземних мов. *Педагогічні науки*, 2022. № 80. С. 94–100. URL: <http://pednauki.pnpu.edu.ua/article/view/278224/273949>

106. Павленко О.О., Чой К.С., Бондар О.Є., Бе Д.Й., Горбаньова О.О. Стандарти підготовки перекладачів: загальний огляд (на прикладі України, Південної Кореї, США, Австрії). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2018. № 60. Т. 2. С. 148–152.

107. Палагін О., Кургаєв О. Міждисциплінарні наукові дослідження: оптимізація системно-інформаційної підтримки. *Вісник Національної академії наук України*, 2009. № 3. С. 14–25.

108. Палій А. Когнітивно-стильові детермінанти в структурі інтегральної індивідуальності. *Психологія особистості*, 2011. № 1 (2). С. 40–50.

109. Папуча М.В., Шилова Г.П. Індивідуальність як проблема загальної психології : навч. посіб. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 99 с.

110. Педагогічний словник / [за ред. М.Д. Ярмаченка]. К.: Педагогічна думка, 2001. 516 с.

111. Петришин Л.Й. Системний підхід як основа організації процесу формування креативності майбутніх соціальних педагогів у ВНЗ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Педагогіка, соціальна робота*, 2013. Вип. 26. С. 147–150.

112. Пилипчук М. Педагогічні умови формування готовності майбутніх перекладачів до інноваційної професійної діяльності. *Інноваційна педагогіка*, 2021. Вип. 40. С. 183–187.

113. Пісна Т.М. Формування індивідуального стилю діяльності викладача в сфері професійної освіти: ознаки та педагогічні умови. *Наукові записки. Сер.: Педагогічні науки*, 2022. №203. С. 114–119. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-203-114-119>

114. Пісна Т.М. Формування індивідуального стилю діяльності майбутнього викладача сфери обслуговування у процесі професійної підготовки: дис. ... д-ра філософії; спец.: 015 Професійна освіта (сфера обслуговування). Кривий Ріг, Криворізький державний педагогічний університет. 2022. 216 с.

115. Плехов А.Н. Психологические условия развития вторичной языковой личности преподавателя-лингвиста: автореф. дис. ... канд. психол. наук. Н. Новгород, 2007. 23 с.

116. Поліщук Л., Пушкар Т. Формування основ перекладацької компетентності у майбутніх перекладачів на початковому етапі навчання. *Наукові записки серія: філологічні науки*, 2014. № 128. С. 467–469.

117. Полонська Т. Комунікативні завдання як засіб навчання іншомовного писемного мовлення учнів 5–6 класів сучасної гімназії. *Іноземна мова у полікультурному просторі: досвід та перспективи*: матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський, 8 квітня 2021 р.). Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. С. 161–165.

118. Попова О.В. Педагогічні умови професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*, 2016. № 5. С. 83–88.

119. Приходько Н.В., Киреева Н.В., Жилина И.В. Лидерство и индивидуальный стиль профессиональной деятельности. *Вестник БГТУ им. В.Г. Шухова*, 2013. № 3. С. 193–195.

120. Пришупа Ю.Ю. Інтегративний підхід як один із факторів формування самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів-будівельників. *Вісник Національного університету оборони України*, 2014. № 1 (38). С. 134–138.

121. Пряжников Н.С., Пряжникова Е.Ю. Психология труда: учеб. пособ. [для студ. учреждений высш. проф. образования]. М. : Академия, 2012. 480 с.

122. Психологія професійної діяльності: підруч. / за ред. С.К. Шандрука. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 256 с.

123. Ребуха Л.З. Теоретичні і методичні засади фундаменталізації професійної підготовки майбутніх соціальних працівників: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2019. 560 с.

124. Резвих Є., Булах І. Мотивація професійної діяльності дорослих. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*, 2022. Вип. 17 (62). С. 96–108.

125. Робоча програма навчальної дисципліни “Вступ до спеціальності та основи наукових досліджень” для студентів спеціальності 035 Філологія. Розробник: Мучка М.З. Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Івано-Франківськ, 2019. 10 с.

126. Робоча програма навчальної дисципліни “Основи інформаційних технологій у філології” для бакалаврів очної (денної) форми здобуття освіти спеціальності 035 Філологія предметної спеціальності: 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська; освітньо-професійна програма “Мова і література (англійська)”. Запоріжжя, Запорізький національний університет, 2020. 8 с.

127. Робоча програма навчальної дисципліни “Основи теорії мовної комунікації” для бакалаврів освітньо-професійної програми “Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська” спеціальності 035 Філологія / Нац. тех. ун-т. “Дніпровська політехніка”, каф. перекладу. Дніпро, 2022. 14 с.

128. Робоча програма навчальної дисципліни “Філософія мови”. Розробник: Богачов А.Л. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2017. 12 с.

129. Робоча програма освітньої компоненти “Історія і культура України”. Розробник: Деревінський В.Ф. Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ, 2022. 14 с.

130. Розов М.А. О стили и науке. *Стили в математике: социокультурная философия математики*. СПб: РХГИ, 1999. С. 17–24.

131. Рудичик О.М. Предметно-мовне інтегроване навчання як засіб підвищення мотивації до навчання. *Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky*, 2020. Issue 2 (131). pp. 116–121.

132. Садова І. Засоби формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього вчителя початкових класів. *Молодь і ринок*, 2011. № 5 (76). С. 89–93.

133. Сахарчук Е.И., Сорокина Г.В. Самостоятельная работа как средство формирования индивидуального стиля профессиональной деятельности будущего учителя физической культуры. *Грани познания*. 2014. № 3 (30). С. 126–132. URL: https://www.elibrary.ru/download/elibrary_21274377_29067819.pdf

134. Сергеева О.В. Професійна підготовка перекладачів референтів в університетах Великої Британії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Педагогіка, соціальна робота*, 2011. Вип. 20. С. 126–128.

135. Силабус навчальної дисципліни “Міждисциплінарна курсова робота”. Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”, 2020. URL: http://apd.ipt.kpi.ua/download/PM20_interdis_course_work.pdf

136. Сімкова І.О. Особливості формування фахової компетенції в майбутніх перекладачів. *Наука і освіта*, 2013. № 3. С. 165–168.

137. Соболь Н. Формування індивідуального стилю професійного спілкування майбутніх перекладачів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти”. Тернопіль, 2005. 19 с

138. Собчик Л.Н. Психология индивидуальности. Теория и практика психодиагностики. СПб. : Речь, 2003. 624 с.

139. Сокол Т.Г. Проблеми професійної підготовки кадрів екскурсоводів і гідів-перекладачів для сфери туризму України. *Географія та туризм*, 2015. Вип. 34. С. 42–49.

140. Сорока В.В. Підготовка фахівців автотранспортного профілю: міжнародний досвід, 2019. URL: <http://surl.li/jvtla> (Дата звернення 27.10.2021).

141. Спінул І. Особливості індивідуального стилю діяльності майбутніх учителів хореографії. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки*, 2013. Вип. 120. С. 293–299.

142. Староста В., Химич О., Оросова Р. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності початкових класів: сутність та підходи трактування. *Збірник наукових праць ЗОППО*, 2016. № 1 (23). URL: <http://surl.li/gvzhx>

143. Стеченко Т.О. Методичні принципи формування професійно орієнтованої англомовної граматичної компетенції майбутніх філологів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 2003. № 12. С. 121–124.

144. СТТУ АПУ 001-2000. Кваліфікація і сертифікація перекладачів. Загальні вимоги. Всеукраїнська громадська організація “Асоціація перекладачів України”. Київ, 2000.

145. Сухорукова С.В. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вихователя дітей дошкільного віку. *Наукові записки кафедри педагогіки*. Харків, 2013. Вип. XXXII. С. 184–192.

146. Таран І.В. Сутність та зміст поняття “гнучкість” в освіті. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2020. Вип. 15 (68). URL: <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2011/15/33.pdf>

147. Терехова С.І. Поліпарадигмальна методологічна основа сучасних лінгвістичних досліджень координат комунікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія*, 2018. Вип. 32 (1). С. 244–246.

148. Толочек В.А. Проблема стилей в психологии: историко-теоретический анализ. М.: Изд-во Институт психологии РАН, 2013. 320 с.

149. Тыченко А.О. професии переводчика. *Історичний досвід і сучасність*: матер. XXV наук. конф. здобувачів вищої освіти. Одеса: ПНПУ ім. К.Д. Ушинського, 2019. № 36. С. 70–71.

150. Фалинська З.З. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2006.

151. Филатова К.П. Индивидуальный стиль деятельности учителя, 2014. С. 537–541. URL: <http://surl.li/jvtma> (режим доступу: 07.11.2021).

152. Філософський словник. URL: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/filosofia-30012017/info/slovnyk.html>

153. Хорунжа Л.А. Сутність і особливості професійної перекладацької діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, 2014. № 11. Т. 1. С. 154–156.

154. Хорунжа Л.А. Формування професійної компетенції у процесі підготовки майбутнього перекладача. *Нова філологія*, 2014. № 65. С. 256–259.

155. Хохліна О.П., Ляшко В.В. Індивідуальний стиль діяльності: особливості прояву та передумови становлення у школярів з інтелектуальними вадами. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання*, 2013. № 3. С. 38–44.

156. Хриков Є.М. Педагогічні умови в структурі наукового знання. *Шлях освіти*, 2011. № 2. С. 11–15.

157. Цар І. Критерії та рівні сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вчителя гуманітарного профілю. *Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД*: матер. XVIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Переяслав-Хмельницький, 29–30 грудня 2013 р.). Переяслав-Хмельницький, 2013. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/142>

158. Цар І. Теоретичні передумови формування індивідуального стилю професійної діяльності вчителя-гуманітарія. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 2014. № 10. Ч. 1. С. 219–225.

159. Чапаев Н.К., Акимова О.Б. Интегративный подход к созданию акмеологически ориентированной системы общепедагогической подготовки педагога профессионального образования. *Научный диалог. Педагогика*, 2012. Вып. 10, С. 8–18.

160. Шадриков В.Д. От индивида к индивидуальности. М.: Институт психологии РАН, 2009. 240 с.

161. Шама І.П. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів у процесі використання кейс-технологій. Дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04; ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. Старобільськ, 2018. 340 с.

162. Шевченко М.Ю., Бікезіна А.Д. Системна характеристика процесу перекладу з іноземної мови. *Young Scientist*, 2018. № 7 (59). С. 151–153.

163. Шекшуєв О.А., Горяїнова К.Д. Роль самоосвітньої діяльності студентів. *Сучасні аспекти виховання студентської молоді*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 19–20 березня 2009 р.). Харків: ХНАМГ, 2009. С. 156–158.

164. Шестакова Л.А. Теоретические основания междисциплинарной интеграции в образовательном процессе вузов. *Вестник Московского университета имени С.Ю. Витте. Педагогика. Психология. Образовательные ресурсы и технологии*, 2013. № 1 (2). С. 47–52.

165. Шнаревич Л.Г. Формирование индивидуального стиля деятельности учителя иностранного языка. *Тенденции развития языкового образования в современном мире – 2019*: матер. Междунар. науч.-практ. конф. (Минск, 28–29 ноября 2019 г.). Минск : МГЛУ, 2021. С. 259–261.

166. Шпортун О.М. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вчителя музики засобами народнопісенної творчості: дис.

канд. пед. н.; спец.: 13.00.04. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2009. 238 с.

167. Шупта О. Інформаційний підхід до підготовки студентів-перекладачів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 2004. № 5. С. 721–726.

168. Яньші Л., Кравченко Г. Підготовка перекладачів-бакалаврів у закладах вищої освіти Китаю. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*, 2020. № 67. С. 162–170.

169. Яхонтова Т.В. Лінгвістична генологія наукової комунікації. Львів : Вид. центр ЛНУ імені І. Франка, 2009. 420 с.

170. Aula Int. Translator training and modern market demands. *Perspectives: Studies in Translatology*, 2005. Vol. 13. Issue 2. URL: <https://doi.org/10.1080/09076760508668982> (Accessed 01 November 2021).

171. Bespalova O.O., Bugaenko T.V., Arieshyna Y.B., Lytvynenko V.A., Avramenko N.B. The essence and content of the concept “readiness of future physical therapy specialists to implementation of physical and health technologies in professional activity”. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Pedagogical Sciences*, 2020, Vol. 1 (100), pp. 43–52.

172. Biel Ł. Training translators or translation service providers? EN 15038:2006 standard of translation services and its training implications. *The Journal of Specialised Translation*, 2011, Issue 16. pp. 61–76.

173. Brennan J., Johnston B., Little B., Shah T. & Woodley A. The employment of UK graduates: comparisons with Europe and Japan. London: The Open University Centre for Higher Education Research and Information, 2010. 45 p.

174. Cozma M., Dejica-Cartis D. A psychological approach to professional translator education. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 2013, no. 84, pp. 895–899.

175. Eliáš P. Individual style in translation. *AUC. Philologica*. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2015. no. 3.

176. European Committee for Standardization (2006). EN 15038:2006 Translation services – Service requirements Brussels.

177. F 2575-06 Standard Guide for Quality Assurance in Translation / ASTM International. 2006. 11 p.

178. Herbert J. Manuel de l'interprète: Comment on devient l'interprète de conférences. Genève, 1952.

179. Horishna N., Slozanska H., Soroka O., & Romanovska L. Exploring the leadership skills of pre-service social work students: implications for social work education. *Problems of Education in the 21st Century*, 2019. 77-5, pp. 598–615.

180. Hussein A.S. The Impact of Translation Market on Translator Training. *Mustansiriyah Journal of Arts*, 2007, vol. 33, issue 47, pp. 1–23. URL: <https://www.iasj.net/iasj/download/25d5ad9ce71dafb4> (Accessed 01 November 2021).

181. Institute of Translation and Interpreting. URL: <https://www.iti.org.uk/discover/career-in-translation-and-interpreting/how-to-become-a-translator.html> (Accessed 27 October 2021).

182. ISO 17100 Certified Translation Services. URL: <https://iso17100.com/>

183. Kassymova G.M. The problems of psychological training in the future translators/interpreters education. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 2014, no. 114, pp. 727–729.

184. Kirembwe R.A.H, Yuslina M., Jaafar, M.N and Ahmad H. (2013). Theoretical Model for Islamic Translation. Paper presented at Faculty of Major Language Studies: Penerbit USIM.

185. Lavnikov O., Leshchenko H., Maksymenko L., Stanishovskiy A., Vovchasta N., Sheliukh O. Formation of the future translators individual style. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2021, 11/02-XXII, pp. 6–11.

186. Lemeshko O., Haponova V. Translators' training: Ukrainian experience. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Сер.: "Педагогічні науки"*, 2021. № 2 (25). С. 113–135.
187. Morissette K. L'interprétariat: espace de médiation interculturelle dans le contexte francophone québécois. *Ethnologies*, 2005. Vol. 27, № 1. P. 307–327.
188. Olohan M. *Introducing Corpora in Translation Studies*. London, N.Y., Routledge, 2004. 232 p.
189. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Sixth Edition; ed. by Sally Wehmeier. Oxford, University Press, 2000. 1540 p.
190. Pym A. Translator training (2009). URL: https://usuaris.tinet.cat/apym/online/training/2009_translator_training.pdf (Accessed 27 October 2021).
191. Raído V.E. Investigating the Web search behaviors of translation students: an exploratory and multiple-case study. Dissertation presented for the award of Doctor of Philosophy. Universitat Ramon Llull. 2011, 556 p.
192. Rubrecht Brian G. Knowing Before Learning : Ten Concepts Students Should Understand Prior to Enrolling in a University Translation or Interpretation Class. *Translation Journal*, 2005. Vol. 9. No. 2. URL: <http://translationjournal.net/journal//32edu.htm>
193. Sales D., Pinto M. The professional translator and information literacy: perceptions and needs. *Journal of Librarianship and Information Science*, 2011. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/61402991.pdf> (Accessed 28 October 2021).
194. Serova T. Formation of Balanced Bilingualism of Professional Translators. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 2014, no. 154, pp. 48–52.
195. Skalny, A.V. Bioelementology as an interdisciplinary integrative approach in life sciences: terminology, classification, perspectives. *Journal of Trace Elements in Medicine and Biology*. 2011. Vol. 25. pp. 3–10.
196. Tarasenko, R.O., Amelina, S.M. & Azaryan, A.A. Features of the use of cloud-based translation systems in the process of forming information competence of translators.

Proceedings of the 6th Workshop on Cloud Technologies in Education (CTE 2018), Kryvyi Rih, Ukraine, December 21, 2018, pp. 266–278. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2433/paper17.pdf>

197. The Open University. URL: <https://www.open.ac.uk/> (Accessed 30 October 2021).

198. Top 5 Translation Industry Trends for 2023. *Optimational*. URL: <https://www.optimational.com/blog/translation-industry-trends/>

199. Way C. Translating for the authorities: the role of the translator. *Studi in ricordi di Carmen Sánchez Montero*, Vol. II, EUT Trieste, 2006, pp. 579–588.

200. Zabalbeascoa P. La didáctica de la traducción: desarrollo de la competencia traductora. Centro Virtual Cervantes, 2000.

Додаток А

Чекліст для експертного визначення структури індивідуального стилю професійної діяльності перекладача
[розроблено автором дослідження]

Шановні експерти, просимо Вас прийняти участь в оцінюванні!

Мета оцінювання: виявлення найбільш значущих показників, які забезпечують формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів в умовах професійної підготовки.

Інструкція. Оцініть за 5-ти бальною шкалою показники, які забезпечують формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів. На свій розсуд Ви можете доповнити, у пустих графах інші показники для розширеного оцінювання їх значення.

Показники, що впливають на формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів	Ні	Скоріше ні	І так і ні	Скоріше так	Так
	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали	5 балів
I. ОРІЄНТАЦІЯ НА ПРОФЕСІЙНУ УСПІШНІСТЬ І КАР'ЄРУ					
мотивація щодо успіху в професійній діяльності					
прагнення до зростання і змін у майбутній професійній діяльності					
спрямованість на розвиток кар'єри					
налаштування на позитивний результат					
спрямованість на встановлення конкретних міжособистісних відносин, прагнення до співпраці					
прагнення досягнення мети та завдань професійної діяльності					
позитивне ставлення до формування індивідуального стилю професійної діяльності					
усвідомлення необхідності формування індивідуального стил професійної діяльності					
потреба у професійному зростанні					
спрямованість на професійно-особистісний розвиток					
II. УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИМИ РЕСУРСАМИ					
знання якостей, які необхідні для формування індивідуального стилю професійної діяльності					
обізнаність щодо індивідуального стилю професійної діяльності та ефективного					

керування знаннями					
здатність до пошуку та засвоєння нових знань, до набуття навичок, необхідних для виконання перекладацької діяльності, та умінь навчатися впродовж життя					
достатні знання з основних фахових дисциплін					
обізнаність про свої можливості у професійній і особистісній сферах					
обізнаність щодо застосування інноваційних технологій в перекладацькій діяльності та перекладацьких ресурсів					
інтерес і активність у формуванні індивідуального стилю професійної діяльності					
розуміння сутності, змісту, цілей та завдань професійної діяльності					
обізнаність із методами та способами виконання завдань професійної діяльності					
III. СИСТЕМНЕ ТА ТВОРЧЕ МИСЛЕННЯ					
здатність адекватно оцінювати результати професійної діяльності й способи її здійснення					
здатність до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахуваючи всі культурні та лінгвістичні особливості					
захопленість саморозвитком та професійним самовдосконаленням					
уміння самостійно приймати рішення					
здатність бачити і демонструвати системність перекладу					
здатність до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації					
здатність нестандартно реагувати на зовнішні подразники					
позитивна спрямованість мислення					
IV. ЕФЕКТИВНА ПАРТНЕРСЬКА І КОМАНДНА ВЗАЄМОДІЯ					
вміння організувати партнерську та командну взаємодію					
уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-					

якої ситуації і різних людей					
здатність генерувати нові ідеї та продукувати інновації у професійній діяльності					
вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг					
вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини					
вміння оцінювати результати професійної діяльності					
вміння взаємодіяти і спілкуватися з колегами в умовах професійної діяльності					
вміння налагоджувати конструктивний діалог з іншими					
здатність визнавати власні помилки і приймати думку інших					

Дякуємо за співпрацю!

Додаток Б

Методика вимірювання мотивації успіху Т. Елерса

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь в опитуванні та відповісти на питання анкети. Методика призначена для діагностики мотиваційної спрямованості майбутніх перекладачів на досягнення успіху. Просимо відповідати щиро. Не намагайтеся зробити своїми відповідями сприятливе враження. Це завдання не обмежене в часі, але працюйте якомога швидше, довго не замислюючись. Не витрачайте час на обмірковування відповідей. Давайте ту відповідь, що перша спала вам на думку. Результати тесту будуть використані в узагальненому вигляді та тільки для наукових цілей і дається повна гарантія їхнього нерозголошення. Своє прізвище вказувати не треба. Анонімність гарантується.

Інструкція. Вам буде запропоновано 41 твердження, які вимагають однозначних відповідей (“так” або “ні”). У реєстраційному банку, у клітинці, відповідній номеру твердження, поставте знак “+” (так), якщо згодні, або “-” (ні), якщо не згодні.

Реєстраційний бланк

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41				

Стимульний матеріал

1. Коли є вибір між двома варіантами, його краще зробити швидше, ніж відкласти на певний час.
2. Я легко роздратовуюсь, коли помічаю, що не можу на всі 100% виконати завдання.
3. Коли я працюю, це виглядає так, ніби я все “ставлю на карту”.
4. Коли виникає проблемна ситуація, я найчастіше приймаю рішення одним із останніх.
5. Коли в мене два дні підряд немає справи, я втрачаю спокій.
6. У деякі дні мої успіхи нижче за середні.
7. По відношенню до себе я більш строгий, ніж по відношенню до інших.
8. Я більш доброзичливий, ніж інші.
9. Коли я відмовляюся від важкого завдання, я потім суворо засуджую себе, бо знаю, що в ньому я домігся б успіху.
10. У процесі роботи я потребую невеликих пауз для відпочинку.

11. Старанність – це не основна моя риса.
12. Мої досягнення в праці не завжди однакові.
13. Мене більше приваблює інша робота, ніж та, якою я зайнятий.
14. Осуд стимулює мене сильніше, ніж похвала
15. Я знаю, що мої колеги вважають мене діловою людиною.
16. Перешкоди роблять мої рішення більш твердими.
17. У мене легко викликати честолюбство.
18. Коли я працюю без натхнення, це зазвичай помітно.
19. При виконанні роботи я не розраховую на допомогу інших.
20. Іноді я відкладаю те, що повинен був зробити зараз.
21. Потрібно покладатися тільки на самого себе.
22. У житті мало речей більш важливих, ніж гроші.
23. Завжди, коли мені належить виконати важливе завдання, я ні про що інше не думаю.
24. Я менш честолюбний, ніж багато інших.
24. У кінці відпустки я зазвичай радію, що скоро вийду на роботу.
25. Коли я налаштований на роботу, я роблю її краще й кваліфікованіше за інших.
26. Мені простіше й легше спілкуватися з людьми, які можуть завзято працювати.
27. Коли в мене немає справ, я відчуваю, що мені не по собі.
28. Мені доводиться виконувати відповідальну роботу частіше, ніж іншим.
29. Коли мені доводиться приймати рішення, я намагаюся робити це якомога краще.
31. Мої друзі іноді вважають мене ледачим.
30. Мої успіхи в якійсь мірі залежать від моїх колег.
31. Безглуздо протидіяти волі керівника.
32. Іноді не знаєш, яку роботу доведеться виконувати.
33. Коли щось не ладиться, я нетерплячий.
34. Я зазвичай звертаю мало уваги на свої досягнення.
35. Коли я працюю разом з іншими, моя робота дає більші результати, ніж роботи інших.
36. Багато чого, за що я берусь, я не доводжу до кінця.
37. Я заздрю людям, які не завантажені роботою.
38. Я не заздрю тим, хто прагне влади та становища.
39. Коли я впевнений, що стою на правильному шляху, для доказу своєї правоти я вдаюся аж до крайніх заходів.

Дякуємо за співпрацю!

Тест гумористичних фраз (А. Шмельов, В. Бабіна)

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь в опитуванні. Методика призначена для діагностики мотиваційної сфери особистості. Це завдання не обмежене в часі. Результати тесту будуть використані в узагальненому вигляді та тільки для наукових цілей і дається повна гарантія їхнього нерозголошення. Своє прізвище вказувати не треба. Анонімність гарантується.

Інструкція. Перед Вами 100 гумористичних фраз і 10 різних сфер життя, до яких вони можуть бути віднесені. Прочитайте ці фрази і прийміть рішення, до якої сфери відноситься кожна з них.

Список гумористичних фраз

1. Пір'я у письменника були, але йому не вистачало крил.
2. Чим далі хочеш стрибнути, тим нижче доводиться згинатися.
3. Щастя не в грошах, а в їх кількості.
4. Крик моди зрозуміліше всього чужою мовою.
5. Без жінок жити не можна на світі – тим більше в темряві.
6. Щоб як слід зрозуміти душу людини, краще її вийняти.
7. Дурень, удосконалюючись, стає круглим.
8. З ким поведешся, з тим і наберешся.
9. Скажи мені, що ти багатий, і я скажу, ким ти служиш.
10. Ініціатива скандалу належала чоловікові, а звукове оформлення – дружині.
11. “Терпіння і труд все перетруть”, – нагадав Євген Сазонов дружині, перетираючої гору посуду.
12. Все в природі пов'язане, тому без зв'язків краще не жити.
13. Чи не брав за горло нікого, крім пляшки.
14. Морська качка зображена художником з таким подібністю, що при одному погляді на картину нудило.
15. Стояла тиха Варфоломіївська ніч.
16. І фіговий листок відпадає.
17. Одяг! Мій компас земний, а удача-нагорода за сміливість.
18. Не було ні гроша, і не буде ні дулі.
19. Сила земного тяжіння відчувається особливо сильно, коли починаєш підніматися по службових сходах.
20. Дивна картина відкрилася погляду шановного класика: це була екранізація його роману.

21. Якщо ти вважаєш, що вже зробив кар'єру, значить, ти не справжній кар'єрист.
22. Мріяв про політ думки, але так і не дочекався літної погоди.
23. Випілся в алкоголіки.
24. “Сім разів відміряй – один раз відріж”, – пояснював старий кат молодому.
25. Брала від життя все, що входило в моду.
26. Гроші – тим менше зло, ніж їх менше.
27. Мені з вами нудно, мені з вами спати хочеться.
28. Йому прийшла в голову думка, але, не заставши нікого, пішла.
29. Вибираючи з двох зол – вибери обидві: потім і цього не буде.
30. Вона шипіла на чоловіка як газована вода.
31. Я п'ю не більш ніж сто грамів, але, випивши сто грамів, я стаю іншою людиною, і починаю спочатку.
32. Не бійтеся цієї гранати: вона – ручна.
33. Діти квіти життя. Не давайте їм, однак, розпускатися.
34. “Не хлібом єдиним живе людина!” – кричали порушені покупці в черзі за м'ясом.
35. Скільки прекрасних думок гине в лабіринтах звивин!
36. Єдине, що в ньому було мужнього, він не міг виявити через пристойності.
37. “Нелегкий цей письменницьку працю”, – говорив Євген Сазонов, щодня відносячи в приймальний пункт макулатури по 20 кг творів своїх колег.
38. Крокуючи в ногу з модою, стежте за тим, щоб вона не звернула за ріг.
39. “Гроші є гроші!” – В цій фразі є глибокий сенс, але немає коми.
40. Покликання добре, а звання краще.
41. Поет йшов в гору, але ця гора не була Парнасом.
42. Стриптиз моди: максі, міді, міні, голий король.
43. Лише важкий гаманець дозволяє погнатися за модою.
44. “Душить – значить любить” (Дездемона).
45. У наполегливих пошуках братів по розуму він виявився в витверезнику.
46. Знайшов місце в житті – знайди дружині.
47. Писав з принципових касових позицій.
48. Захист дисертації відбудеться успішніше, якщо банкет з цього приводу провести на 2–3 години раніше.
49. Бог створив жінок дурними, щоб вони любили чоловіків.
50. Чому найчастіше необмежені можливості у необмежених людей?
51. Сварячись, вони кидали один в одного стільцями, але ні сімейного життя, ні стільців це не шкодило: сім'я була міцна, меблі – теж.
52. Якщо розумна людина йде в гору, значить, він матеріально зацікавлений.
53. “У мене нічого не залишилося, крім тебе”, – зізнався він їй ... за три дні до зарплати.
54. Круглі дурні в люди не виходять, їх викочують.

55. М'ясник будував своє матеріальне благополуччя на чужих кістках.
56. Голова його чого-небудь та коштувала ... разом з бобровій шапкою.
57. “Пити – здоров'ю шкодити”, – сказала Юдиф, відсікаючи голову ассирийському воєначальнику Олоферну, як тільки той заснув, сп'яніла від вина і ласками Юдифи.
58. І на “Пегас” часом гарцюють вершники без голови.
59. Тільки в дуже хорошому настрої вона називала получку чоловіка грошима.
60. Ті, кому дають на чай, п'ють коньяк.
61. “Дивовижне – отрутою!” – сказав Сальєрі.
62. Порухення моди королями стає модою для підданих.
63. Нетверезий погляд на речі допомагає обходитися без них.
64. Дружина шефа набагато краще, ніж шеф дружини.
65. Якщо у тебе розумна дружина, будеш їсти плоди з дерева пізнання, якщо дурна – з дерева життя.
66. Пильний завмаг піддавав невсипущому промацуванню все, що в продавщиць ховалося під прилавком.
67. Коли вона замовляла про чорно-бурого лисиці, чоловік дивився на неї вовком.
68. Не тільки сам укладався в получку, але укладав і своїх приятелів.
69. Жінці по службових сходах легше йти в короткій спідниці.
70. Коли музи мовчать, говорять дружини поетів.
71. Найдорожче нам обходитися те, що не можна дістати ні за які гроші.
72. Добре, коли у жінки є чоловік, але ще краще, якщо він чужий.
73. У повісті так чимало пили, що з неї можна було гнати спирт.
74. Мріє влаштуватися на дохідне лобне місце.
75. При витверезнику знову відкрита кімната матері і дитини.
76. У цій їдальні можна не тільки черв'яка заморити.
77. Жінки п'янили його, особливо коли в їхньому товаристві він пив горілку.
78. Останній крик моди часто лунав з-під прилавка.
79. Якщо весь час думати, то на що ж існувати?
80. Швидко піднімався по службових сходах: одна “рука” – тут, інша – там.
81. Мода на форму черепа коштувала їй чималого.
82. Чим продуктивніше творчість, тим потрібніше холодильник.
83. Ламав голову, а зламав шию.
84. “А тут я працюю для потомства”, – гордо натякнув Євген Сазонов, вказуючи відвідувачам на диван.
85. Закон всесвітнього тяжіння до шаблону.
86. Всім модам Отелло віддавав перевагу декольте.
87. Інтелігенти вмирають сидячи.
88. Барани вміють жити: у них і сама паршива вівця в каракулі ходить.
89. Стільки ще Дантесів животіє в невідомості!

90. Забутий письменник шукав забуття у вині.

91. Багато одружуються по любові, тому що не мають можливості одружитися з розрахунку.

92. Модельєри покликані одягати жінок. І вони ж весь час намагаються їх роздягнути.

93. Буває осінь і у людей.

94. Навіть роль Отелло виконується правдивіше, якщо є особиста зацікавленість.

95. Цікавість до жінок не повинна бути зайвим.

96. Перед зловживань не розбовтуватися!

97. Якщо дружина не стежить за модою, за нею можна не стежити.

98. Не всяка купка – могутня.

99. Чим приємніше форми, тим безразличнее зміст.

100. Графоманія – це потреба душі або сімейного бюджету.

Реєстраційний бланк

1. Агресія – самозахист	2. Міжстатеві відносини	3. Згубні звички (в даному випадку – пияцтво)	4. Гроші	5. Мода
6. Кар'єра	7. Сімейний безлад	8. Соціальні проблеми	9. Бездарність в мистецтві і другом творчій справі	10. Людська дурість

Дякуємо за співпрацю!

Методика “Вивчення мотиваційного профілю особистості” (Ш. Річі та П. Мартін)

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь в опитуванні та відповісти на питання анкети. Методика призначена для діагностики мотиваційної спрямованості майбутніх перекладачів на досягнення успіху. Просимо відповідати щиро. Не намагайтеся зробити своїми відповідями сприятливе враження. Це завдання не обмежене в часі, але працюйте якомога швидше, довго не замислюючись. Не витрачайте час на обмірковування відповідей. Давайте ту відповідь, що перша спала вам на думку. Результати тесту будуть використані в узагальненому вигляді та тільки для наукових цілей і дається повна гарантія їхнього нерозголошення. Своє прізвище вказувати не треба. Анонімність гарантується.

Інструкція. Уважно прочитайте кожне твердження. Оцініть в балах його значущість, розподіливши 11 балів між чотирма запропонованими в кожному пункті варіантами завершення пропозиції. Для оцінки кожного з варіантів (а, б, в, г) у межах наведених тверджень використовуйте всі 11 балів. Слідкуйте, щоб всі 11 балів були розподілені.

Текст методики

1. Я вважаю, що міг би внести великий внесок на такій роботі, де...

- а) хороша заробітна плата та інші види винагород;
- б) є можливість встановити хороші взаємини з колегами;
- в) я міг би впливати на ухвалення рішень і демонструвати свої переваги як працівника;
- г) у мене є можливість вдосконалюватися і рости як особистість.

2. Я не хотів би працювати там, де ...

- а) відсутні чіткі вказівки, що від мене вимагається;
- б) практично відсутній зворотний зв'язок і оцінка ефективності моєї роботи;
- в) те, чим я займаюся, не є надто корисним і недостатньо цінується;
- г) погані умови роботи, занадто шумно або брудно.

3. Для мене важливо, щоб моя робота ...

- а) була пов'язана зі значною різноманітністю та змінами;
- б) давала мені можливість працювати з широким колом людей;
- в) забезпечувала мені чіткі вказівки, щоб я знав, що від мене вимагається;
- г) давала мені змогу добре пізнати тих людей, з якими я працюю.

4. Я вважаю, що я не був би дуже зацікавлений роботою, яка ...

- а) забезпечувала б мені мало контактів з іншими людьми;
- б) навряд чи була б помічена іншими людьми;
- в) вне мала б конкретних обрисів, так що я не був би впевнений, що від мене вимагається;
- г) була б пов'язана з певним обсягом рутинних операцій.

5. Робота мені подобається, якщо ...

- а) я чітко розумію, що від мене вимагається;
- б) у мене зручне робоче місце і мене мало відволікають;
- в) у мене хороші винагороди і заробітна плата;
- г) я маю змогу вдосконалювати свої професійні якості.

6. Вважаю, що мені б сподобалося, якщо ...

- а) були б хороші умови роботи, і не було б тиску на мене;
- б) у мене був би дуже хороший оклад;
- в) робота дійсно була б корисна та приносила мені задоволення;
- г) мої досягнення і робота оцінювалися б гідно.

7. Я не вважаю, що робота повинна ...

- а) бути недостатньо структурованою, так що незрозуміло, що ж слід робити;
- б) надавати занадто мало можливостей добре пізнати інших людей;
- в) бути малозначущою і малокорисною для суспільства або нецікавою для виконання;
- г) залишатися невизнаною або її виконання має сприйматися як саме собою зрозуміле.

8. Робота, що приносить задоволення ...

- а) пов'язана зі значною різноманітністю, змінами і стимуляцією ентузіазму;
- б) дає можливість удосконалювати свої професійні якості та розвиватися як особистість;
- в) є корисною і значущою для суспільства;
- г) дає мені змогу бути креативним (виявляти творчий підхід) і експериментувати з новими ідеями.

9. Важливо, щоб робота ...

- а) визнавалася і цінувалася організацією, в якій я працюю;
- б) давала б можливості для персонального розвитку і вдосконалення;
- в) була пов'язана з великою різноманітністю і змінами;
- г) дозволяла б працівнику впливати на інших.

10. Я не вважаю, що робота буде приносити задоволення, якщо ...

- а) у процесі її виконання мало можливостей здійснювати контакти з різними людьми;
- б) оклад і винагорода не дуже хороші;
- в) я не можу встановлювати і підтримувати добрі відносини з колегами;
- г) у мене дуже мало самостійності або можливостей для вияву гнучкості.

11. Найкращою є така робота, яка ...

- а) забезпечує хороші робочі умови;
- б) дає чіткі інструкції та роз'яснення з приводу змісту роботи;
- в) передбачає виконання цікавих і корисних завдань;
- г) дозволяє отримати визнання особистих досягнень і якості роботи.

12. Ймовірно, я не буду добре працювати, якщо ...

- а) є мало можливостей ставити обирати для цілі та себе досягати їх;
- б) я не маю можливості вдосконалювати свої особисті якості;
- в) важка робота не отримує визнання і відповідної винагороди;
- г) на робочому місці брудно або шумно.

13. Під час визначення службових обов'язків важливо ...

- а) дати людям можливість краще пізнати один одного;
- б) надати працівникові можливість обирати цілі та досягати їх;
- в) забезпечити умови для вияву працівниками творчого начала;
- г) забезпечити комфортність і чистоту місця роботи.

14. Ймовірно, я не захочу працювати там, де ...

- а) у мене буде мало самостійності та можливостей для вдосконалення своєї особистості;
- б) не заохочуються дослідження і вияви наукової цікавості;
- в) дуже мало контактів з широким колом людей;
- г) немає гідних надбавок і додаткових пільг.

15. Я був би задоволений, якщо ...

- а) була б можливість впливати на ухвалення рішень іншими працівниками;
- б) робота надавала б широке розмаїття і зміни;
- в) мої досягнення були б оцінені іншими людьми;
- г) я точно знав би, що від мене потрібно і як я повинен це виконувати.

16. Робота менше задовольняла б мене, якщо ...

- а) не дозволяла б ставити і домагатися складних цілей;
- б) чітко не знав би правил і процедур виконання роботи;
- в) рівень оплати моєї праці не відповідав би рівню складності виконуваної роботи;
- г) я практично не міг би впливати на рішення, що ухвалюються, і на те, що роблять інші.

17. Я вважаю, що посада повинна надавати ...

- а) чіткі посадові інструкції і вказівки на те, що від мене вимагається;
- б) можливість краще пізнати своїх колег;
- в) можливості виконувати складні виробничі завдання, що вимагають напруження всіх сил;
- г) різноманітність, зміни і заохочення.

18. Робота приносила б менше задоволення, якщо ...

- а) не допускала б можливості хоча б невеликого творчого вкладу;

- б) здійснювалася б ізолювано, тобто я мав би працювати на самоті;
- в) був відсутній б сприятливий внутрішній клімат, в якому я міг би професійно зростати;
- г) не давала б можливості впливати на ухвалення рішень.

19. Я хотів би працювати там, де ...

- а) інші люди визнають і цінують виконувану мною роботу;
- б) у мене буде можливість впливати на те, що роблять інші;
- в) є гідна система надбавок і додаткових пільг;
- г) можна висувати і апробувати нові ідеї та виявляти креативність.

20. Навряд чи я захотів би працювати там, де ...

- а) не існує різноманіття або змін в роботі;
- б) у мене буде мало можливостей впливати на рішення, що ухвалюються;
- в) заробітна плата не дуже висока;
- г) умови роботи недостатньо хороші.

21. Я вважаю, що робота, яка приносить задоволення, повинна передбачати...

- а) наявність чітких вказівок, щоб працівники знали, що від них вимагається;
- б) можливість виявляти креативність (творчий підхід);
- в) можливість зустрічатися з цікавими людьми;
- г) почуття задоволення і дійсно цікаві завдання.

22. Робота не буде приносити задоволення, якщо ...

- а) передбачені незначні надбавки і додаткові пільги;
- б) умови роботи некомфортні або в приміщенні дуже шумно;
- в) не буде можливості порівнювати свою роботу з роботою інших;
- г) не заохочуються дослідження, творчий підхід і нові ідеї.

23. Я вважаю важливим, щоб робота забезпечувала мені ...

- а) безліч контактів з широким колом цікавих мені людей;
- б) можливість встановлення і досягнення цілей;
- в) можливість впливати на ухвалення рішень;
- г) високий рівень заробітної плати.

24. Я не думаю, що мені подобалася б робота, якщо ...

- а) умови роботи некомфортні, на робочому місці брудно або шумно;
- б) мало шансів впливати на інших людей;
- в) мало можливостей для досягнення поставлених цілей;
- г) я не міг би виявляти креативність (творчість) і пропонувати нові ідеї.

25. У процесі організації роботи важливо ...

- а) забезпечити чистоту і комфортність робочого місця;
- б) створити умови для вияву самостійності;
- в) передбачити можливість різноманітності та змін;
- г) забезпечити широкі можливості контактів з іншими людьми.

26. Найвірогідніше, я не захотів би працювати там, де ...

- а) умови роботи некомфортні, тобто де шумно, брудно та ін.;
- б) мало можливостей контактувати з іншими людьми;
- в) робота не є цікавою або корисною;
- г) робота рутинна і завдання рідко змінюються.

27. Робота приносить задоволення, ймовірно, коли ...

- а) люди визнають і цінують добре виконану роботу;
- б) існують широкі можливості для маневру і вияву гнучкості;
- в) можна ставити перед собою складні та сміливі цілі;
- г) існує можливість краще пізнати своїх колег.

28. Мені б не сподобалася робота, яка ...

- а) не була б корисною і не приносила б почуття задоволення;
- б) не містила б стимулу до змін;
- в) не дозволяла б мені встановлювати дружні відносини з іншими;
- г) була б неконкретної та не ставила б складних завдань.

29. Я б виявив прагнення працювати там, де ...

- а) робота цікава і корисна;
- б) люди можуть встановлювати тривалі дружні взаємини;
- в) мене оточували б цікаві люди;
- г) з міг би впливати на ухвалення рішень.

30. Я не вважаю, що робота повинна ...

- а) передбачати, щоб людина більшість часу працював в поодиночці;
- б) давати мало шансів на визнання особистих досягнень працівника;
- в) перешкоджати встановленню взаємовідносин з колегами;
- г) складатися в основному з рутинних обов'язків.

31. Добре спланована робота обов'язково ...

- а) передбачає достатній набір пільг і безліч надбавок;
- б) має чіткі рекомендації щодо виконання та посадові обов'язки;
- в) передбачає можливість ставити цілі та досягати їх;
- г) стимулює і заохочує висунення нових ідей.

32. Я вважав би, що робота не приносить задоволення, якщо ...

- а) не міг би виконувати складну перспективну роботу;
- б) було б мало можливостей для вияву креативності;
- в) допускалася б лише мала частка самостійності;
- г) сама суть роботи не видавалася б корисною або потрібною.

33. Найбільш важливими характеристиками посади є ...

- а) можливість для творчого підходу і оригінального нестандартного мислення;
- б) важливі обов'язки, виконання яких приносить задоволення;
- в) можливість встановлювати гарні взаємини з колегами;
- г) наявність значущих цілей, яких покликаний досягти працівник.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
а											
б											
в											
г											
	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
а											
б											
в											
г											
	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
а											
б											
в											
г											

Дякуємо за співпрацю!

Методика “Мотивація афіляції (МАФ)”
(А. Меграбян, модифікована М. Магомед-Еміновим)

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь в опитуванні та відповісти на питання анкети. Методика дозволяє виміряти дві мотиваційні тенденції – прагнення до визнання, до встановлення теплих емоційних відносин і страх (чутливість) до відкидання. Просимо відповідати щиро. Не намагайтеся зробити своїми відповідями сприятливе враження. Це завдання не обмежене в часі, але працюйте якомога швидше, довго не замислюючись. Не витрачайте час на обмірковування відповідей. Давайте ту відповідь, що перша спала вам на думку. Кожне наступне твердження читайте тільки після того, як ви вже оцінили попереднє. У жодному разі нічого не пропускайте. Результати тесту будуть використані в узагальненому вигляді та тільки для наукових цілей і дається повна гарантія їхнього нерозголошення. Своє прізвище вказувати не треба. Анонімність гарантується.

Інструкція. Вам по черзі будуть запропоновані дві шкали: перша “Шкала оцінки сили прагнення до людей”, друга “Шкала оцінки страху бути знехтуваним”. Ці шкали включають ряд суджень. Вам необхідно визначити міру своєї згоди з кожним судженням за допомогою шкали. При цьому на бланку для відповідей проти номера твердження поставте значок (“+” або “галочку”), що відповідає обраному вами варіанту відповіді.

I. Шкала оцінки сили прагнення до людей

1. Я легко сходжуся з людьми.
2. Коли я засмучений, то волію бути на людях, ніж залишатися на самоті.
3. Я волів би, щоб мене вважали здібним і кмітливим, ніж товариським і доброзичливим.
4. Я менше, ніж більшість людей, потребую близьких друзів.
5. Про свої переживання я кажу людям швидше часто й охоче, ніж рідко і в особливих випадках.
6. Від хорошого фільму я отримую більше задоволення, ніж від великої компанії.
7. Мені подобається заводити якомога більше друзів.
8. Я швидше волів би провести свій відпочинок далеко від людей, ніж на оживленом курорті.
9. Я думаю, що більшість людей славу і шану цінують понад дружби.
10. Я волів би самостійну роботу колективною.
11. Зайва відвертість з друзями може зашкодити.

12. Коли я зустрічаю на вулиці знайомого, я не просто вітаюся, проходячи повз, а намагаюся перекинутися з ним парою слів.

13. Незалежність і свободу від інших я віддаю перевагу міцним дружнім зв'язкам.

14. Я відвідную компанії і вечірки тому, що це хороший спосіб завести друзів.

15. Якщо мені потрібно прийняти важливе рішення, то я швидше пораджуся з друзями, ніж стану обмірковувати його один.

16. Я не довіряю занадто відкритого прояву дружніх почуттів.

17. У мене дуже багато близьких друзів.

18. Коли я перебуваю з незнайомими людьми, мені зовсім не важливо, подобаюся я їм чи ні.

19. Індивідуальні розваги я віддаю перевагу груповим.

20. Відкриті емоційні люди приваблюють мене більше, ніж серйозні, зосереджені.

21. Я швидше прочитаю цікаву книгу або подивлюся телевізор, ніж проведу час на вечірці.

22. Подорожуючи, я більше люблю спілкуватися з людьми, ніж насолоджуватися видами і відвідувати визначні пам'ятки на самоті.

23. Мені легше вирішити важке запитання, коли я обмірковую його один, ніж коли обговорюю з іншими.

24. Я вважаю, що у важких життєвих ситуаціях швидше треба розраховувати тільки на свої сили, ніж сподіватися на допомогу друзів.

25. Навіть в компанії мені важко повністю відволіктися від турбот і термінових справ.

26. Опинившись на новому місці, я швидко здобуваю широке коло знайомих.

27. Вечір, проведений за улюбленим заняттям, приваблює мене більше, ніж жвава вечірка.

28. Я уникаю занадто близьких стосунків з людьми, щоб не втратити особисту свободу.

29. Коли в мене поганий настрій, я скоріше намагаюся не показувати своїх почуттів, ніж намагаюся з ким-небудь поділитися.

30. Я люблю бувати в товаристві і завжди радий провести час у веселій компанії.

II. Шкала оцінки страху бути знехтуваним:

1. Я соромлюся іти в малознайоме суспільство.

2. Якщо вечірка мені не подобається, я все одно не йду першим.

3. Мене б дуже зачепило, якби мій близький друг став суперечити мені при сторонніх людях.

4. Я намагаюся менше спілкуватися з людьми критичного складу розуму.

5. Зазвичай я легко спілкуюся з незнайомими людьми.

6. Я не відмовлюся піти в гості через те, що там будуть люди, які мене не

люблять.

7. Коли два моїх друга сперечаються, я волюю не втручатися в їх суперечку, навіть якщо з кимось з них я не згоден.

8. Якщо я попрошу когось піти зі мною і він мені відмовить, то я не наважуся попросити його знову.

9. Я обережний у висловленні своїх думок, поки добре не впізнаю людини.

10. Якщо під час розмови я щось не зрозумів, то краще я це пропущу, ніж перерву говорить і попрошу повторити.

11. Я відкрито критикую людей і очікую від них того ж.

12. Мені важко відмовляти людям.

13. Я все ж можу отримати задоволення від вечірки, навіть якщо бачу, що одягнений не так, як треба.

14. Я болісно сприймаю критику на свою адресу.

15. Якщо я не подобаюся комусь, то намагаюся уникати цієї людини.

16. Я рідко соромлюся звертатися до людей за допомогою.

17. Я рідко суперечу людям з боязні їх зачепити.

18. Мені часто здається, що незнайомі люди дивляться на мене критично.

19. Всякий раз, коли я йду в незнайоме товариство, я віддаю перевагу брати з собою друга.

20. Я часто кажу те, що думаю, навіть якщо це неприємно співрозмовнику.

21. Я легко освоююся в новому колективі.

22. Часом я впевнений, що нікому не потрібен.

23. Я довго переживаю, якщо стороння людина невтішно виражається в мою адресу.

24. Я ніколи не відчуваю себе самотнім у компанії.

25. Мене дуже легко зачепити, навіть якщо це не помітно зі сторони.

26. Після зустрічі з новою людиною мене зазвичай мало хвилює, чи правильно я поведився.

27. Коли я повинен за чим-небудь звернутися до офіційної особи, я майже завжди чекаю, що мені відмовлять.

28. Коли потрібно попросити продавця показати вподобану мені річ, я відчуваю себе невпевнено.

29. Якщо я незадоволений тим, як веде себе мій знайомий, я зазвичай прямо вказую йому на це.

30. Якщо в транспорті я сиджу, мені здається, що люди дивляться на мене з докором.

31. Виявившись у незнайомій компанії, я швидше включусь у бесіду, ніж залишусь в стороні.

32. Я соромлюсь просити, щоб мені повернули книгу чи якусь іншу річ, позичену у мене на певний час.

I. Шкала оцінки сили прагнення до людей								II. Шкала оцінки страху бути знехтуваним							
	1	2	3	4	5	6	7		1	2	3	4	5	6	7
1								1							
2								2							
3								3							
4								4							
5								5							
6								6							
7								7							
8								8							
9								9							
10								10							
11								11							
12								12							
13								13							
14								14							
15								15							
16								16							
17								17							
18								18							
19								19							
20								20							
21								21							
22								22							
23								23							
24								24							
25								25							
26								26							
27								27							
28								28							
29								29							
30								30							
								31							
								32							

Дякуємо за співпрацю!

Анкета для виявлення знань студентів щодо сутності індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів і шляхів його формування в умовах закладу вищої освіти

Шановний студенте!

Кафедра інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля просить Вас взяти участь в дисертаційному дослідженні на тему: “Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції” щодо, мета якого – виявити рівень обізнаності студентів з такими поняттями як: індивідуальний стиль професійної діяльності та формами, що спрямовані на формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів в умовах професійної підготовки.

1) На Вашу думку, індивідуальний стиль професійної діяльності – це....

- індивідуальні особливості, які впливають на вибір тих чи інших засобів і прийомів професійної діяльності;
- міра соціальності фахівця.
- здатність особи в межах визначених за посадою повноважень застосовувати спеціальні знання, уміння та навички, виявляти відповідні моральні та ділові якості для належного виконання встановлених завдань і обов’язків, навчання, професійного та особистісного розвитку;
- фундаментальна основа професійної діяльності.

2) Чи вважаєте Ви можливим формування індивідуального стилю професійної діяльності під час навчання в університеті?

- так;
- частково, оскільки в процесі навчання у ЗВО можливо закласти основи власного індивідуального стилю;
- ні, це не можливо, оскільки індивідуальний стиль професійної діяльності формується тільки в процесі самостійної професійної діяльності.

3) Чи вважаєте Ви, що у перекладача повинен бути сформований індивідуальний стиль професійної діяльності?

- так;
- ні;
- важко відповісти.

4) Як відбувається процес формування індивідуального стилю професійної діяльності перекладача?

- стихійно;
- цілеспрямовано.

5) Як Ви вважаєте, що найбільш важливо для формування індивідуального стилю професійної діяльності?

- теоретичні знання;
- професійні вміння та навички;
- єдність теоретичних знань та професійних умінь та навичок;
- особистісні якості.

6) Чи поінформовані Ви про заходи або діяльність (університету, кафедри), які спрямовані на формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів?

- так
- ні

7) Чи достатньо уваги, на Вашу думку приділяється формуванню індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів в умовах професійної підготовки на рівні (університету, кафедри):

- так (Уточніть яких саме?) _____
- ні _____

8) Які шляхи формування індивідуального стилю професійної діяльності в аудиторній та позааудиторній діяльності Ви вважаєте ефективними?

- розширення знань про сутність індивідуального стилю професійної діяльності;
- використання у навчальному процесі навчання методів та форм, що базуються на стратегіях колективного навчання.
- активне використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій;
- занурення в активну самостійну професійно-перекладацьку діяльність;
- створення атмосфери партнерської взаємодії викладачів і студентів;
- активність під час аудиторної і позааудиторної роботи;
- участь у тренінги, семінари, майстер-класи, тощо;
- створення і реалізація навчальних проєктів.

9) Чи приймаєте Ви участь у заходах на рівні (університету, кафедри), які спрямовані на формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів?

- так (Уточніть яких саме?) _____
- ні.

10) Чи вважаєте Ви, що Ваша професійна кар'єра призведе до розвитку індивідуального стилю професійної діяльності?

- так;
- так, якщо постійно вдосконалювати свою професійну майстерність;
- не можу відповісти;
- ні.

Дякуємо за співпрацю!

**Анкета “Самооцінка здібності до самоосвіти і саморозвитку особистості”
(О. Сергеєнкова)**

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь в опитуванні та відповісти на питання анкети. Методика дозволяє виміряти дві мотиваційні тенденції – прагнення до визнання, до встановлення теплих емоційних відносин і страх (чутливість) до відкидання. Просимо відповідати щиро. Не намагайтеся зробити своїми відповідями сприятливе враження. Це завдання не обмежене в часі, але працюйте якомога швидше, довго не замислюючись. Не витрачайте час на обмірковування відповідей. Давайте ту відповідь, що перша спала вам на думку. Кожне наступне твердження читайте тільки після того, як ви вже оцінили попереднє. У жодному разі нічого не пропускайте. Результати тесту будуть використані в узагальненому вигляді та тільки для наукових цілей і дається повна гарантія їхнього нерозголошення. Своє прізвище вказувати не треба. Анонімність гарантується.

Інструкція. Уважно ознайомтеся з питаннями тесту-анкети. Виберіть один із запропонованих варіантів відповіді: “ні”, “частково, періодично”, “так”.

Бланк опитувальника

№ п/п	Питання	Ні	Частково, періодично	Так
1	Чи читали Ви і чи знаєте щось про принципи, методи, правила самоосвіти, самовиховання, саморозвитку особистості?			
2	Чи маєте Ви серйозні і глибокі прагнення до самоосвіти, самовиховання, саморозвитку своїх особистісних якостей, здібностей?			
3	Чи відмічають Ваші друзі, знайомі Ваші успіхи в самоосвіті, самовихованні, саморозвитку?			
4	Чи відчуваєте Ви прагнення глибше пізнати себе, свої творчі здібності?			
5	Чи маєте Ви свій ідеал і чи спонукає він Вас до самоосвіти, самовиховання, саморозвитку?			
6	Чи часто Ви задумуєтесь про причини своїх промахів, невдач?			
7	Чи здатні Ви до швидкого самостійного оволодіння новими видами діяльності, наприклад,			

	до самостійного вивчення проблем, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю?			
8	Чи здатні Ви і далі вирішувати складну задачу, якщо перші дві години не дали очікуваних результатів?			
9	Чи ведете Ви щоденник, де записуєте свої ідеї, плануєте своє життя (на рік, на найближчий місяць, тиждень, день), і чи аналізуєте, що із запланованого виконати не вийшло і чому?			
10	Чи Ваші друзі вважають Вас людиною, здатною до переборення труднощів?			
11	Чи знаєте Ви свої сильні та слабкі сторони?			
12	Чи хвилює Вас майбутнє?			
13	Чи прагнете Ви до того, щоб Вас поважали Ваші найближчі друзі, батьки?			
14	Чи здатні Ви керувати собою, стримувати себе у конфліктних ситуаціях?			
15	Чи здатні Ви до ризику?			
16	Чи прагнете Ви виховувати в собі силу волі або інші якості?			
17	Чи досягаєте Ви того, щоб до Вашої думки прислуховувались?			
18	Чи вважаєте Ви себе цілеспрямованою людиною?			
19	Чи вважають (вважали) Вас батьки людиною, яка здібна до самоосвіти, саморозвитку?			
20	Чи вважають (вважали) Вас людиною, яка здібна до самоосвіти, саморозвитку викладачі?			
21	Чи вважають (вважали) Вас людиною, яка здібна до самоосвіти, саморозвитку друзі?			

Дякуємо за співпрацю!

ТЕСТУВАННЯ

для визначення рівня обізнаності студентів щодо застосування інноваційних технологій та перекладацьких ресурсів у професійній діяльності

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь в тестуванні. Методика дозволяє виміряти рівень обізнаності щодо застосування майбутніми перекладачами інноваційних технологій та перекладацьких ресурсів у професійній діяльності. Будь ласка, уважно ознайомтесь із кожним запитанням і позначте той варіант відповіді, який відповідає Вашій точці зору. Не пропускайте жодного запитання – нам дуже важливо отримати відповіді на кожне з них. Дякуємо Вам за співпрацю та сприяння, оскільки Ваша думка є дуже цінною у вищезазначеному дослідженні!

- 1. Виберіть варіант відповіді, що розкриває зміст поняття “технологія”.**
 - а) наука про педагогічну творчість;
 - б) наука про майстерність педагога;
 - в) наука про мистецтво педагогічної діяльності;
 - г) наука про майстерність.
- 2. Виберіть не тотожний термін до поняття “інновація”.**
 - а) новизна;
 - б) нововведення;
 - в) новація;
 - г) новаторство.
- 3. У якій з наукових галузей вперше було вжито поняття “інновація”?**
 - а) лінгвістика;
 - б) культурологія;
 - в) матеріальне виробництво;
 - г) політика.
- 4. Виберіть найбільш точне визначення поняття “інноваційність”.**
 - а) здатність до оновлення, конкурентоспроможність;
 - б) здатність до оновлення, відкритість новому;
 - в) здатність до оновлення, ефективність;
 - г) здатність до оновлення, інтеграція.
- 5. Яка галузь науки займається складанням словників?**
 - а) комп’ютерне мовознавство;
 - б) прикладна лінгвістика;
 - в) комп’ютерна лексикографія;
 - г) комп’ютерна лексикологія.

6. Електронний словник – це

- а) комп'ютерна база даних, яка містить в собі особливим чином закодовані словникові статті, що дозволяють здійснити швидкий пошук потрібних слів, часто з урахуванням морфологічних форм та з можливістю пошуку словосполучень (прикладів вживання), а також з можливістю зміни напрямку перекладу;
- б) відсканований паперовий словник;
- в) база даних, яка містить слова та словосполучення, які можна перекладати за допомогою перекладацьких програм;
- г) комп'ютерна база даних, в яку введені словники.

7. Що таке словникова стаття?

- а) основна структурна одиниця словника, текст, який пояснює заголовну одиницю в словнику та описує її основні характеристики;
- б) це перелік слів у словнику;
- в) передмова до словника, яка містить дані про спеціальне призначення словника;
- г) статті науковців, що містять у словниках.

Завдання для визначення сформованості здатності до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахувавши всі культурні та лінгвістичні особливості

Шановний студенте!

Кафедра інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля просить Вас взяти участь в дисертаційному дослідженні на тему: "Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції" щодо, мета якого – виявити рівень сформованості здатності до передачі основної ідеї і сенсу тексту оригіналу, переданого засобами іншої мови, урахувавши всі культурні та лінгвістичні особливості.

Завдання 1. Перекладіть наступний текст російською мовою та визначте характер залежностей виділених курсивом слів.

The part that *got* me was a lady sitting next to me that cried all through the *goddam* picture. The *phonier* it got, the more she cried. You'd have thought she did it because she was kind-hearted *as hell*, but I was sitting right next to her, and she wasn't. She had this little kid with her that was bored *as hell* and had to go to the bathroom, but she wouldn't take him. She kept telling him to sit still, and behave himself. She was about as kind-hearted as a *goddam* wolf. You take somebody that cries their *goddam* eyes out over *phoney* stuff in the movies, and nine times out of ten they're *mean bastards* at heart. I'm not kidding.

Завдання 2. Перекладіть текст, звертаючи особливу увагу на переклад назв установ і географічних точок.

Research Triangle Institute is a non-for-profit contract research corporation located on a 180-acre campus in North Carolina's Triangle park. RTI is a free-standing corporate entity created in 1958 by joint action of the University of North Carolina at Chapel Hill, Duke University and North Carolina State University. RTI's organization facilitates the formation of multidisciplinary teams to address complex research issues in many scientific, technical and social subjects.

Завдання 3. Підберіть англійські відповідники таким іменам і назвам.

- Київська Русь
- Києво-Печерська Лавра
- Меремо-Херсонський міст
- Монастир Різдва Богородиці
- Петро Конашевич-Сагайдачний

- Володимир Великий
- Данило Романович Галицький
- Київський літопис

Завдання 4. Перекладіть російською мовою такі речення, звертаючи увагу на переклад багатозначних слів (“хибних друзів перекладача”).

1. A physician working with X-rays must be something of a physicist.
2. The faculty of the New Orleans University consists of the best scholars, especially in Arts.
3. Little Oliver Twist was very much afraid of the master in the working house
4. Michael Jackson has lost many of his fans after the scandal.
5. There are many creeperers in the conservatory.
6. Mendelejev was a great student of chemistry.
7. The work of a compositor is rather difficult.
8. The crew of the boat consisted of her husband, his two mates, three engineers, twelve firemen and ten able-bodied seamen.

Завдання 5. Перекладіть такі речення, що містять слова-неологізми.

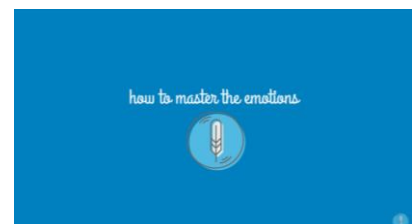
1. The pill was sugar-coated.
2. She is air-minded.
3. Summer at last. You look summary too.
4. We are the not-wanteds.
5. There are people who have much and those who have nothingwell, you see. I’m among muchers.
6. A man doesn’t come a thousand and odd miles to be not-at-homed at the end of it.
7. The white tiled, gleaming-tapped bathroom.
8. It was a dehumanized apartment.
9. Ireland has a right to nationhood.
10. Is the child, a mouth-breather?

Завдання 6. Перекладіть текст з відео на українську мову

- 1) The Matrix Resurrections – Official Trailer 1
(<https://www.youtube.com/watch?v=9ix7TUGVYIo>)

- 2) How to master your emotions / emotional intelligence
(<https://www.youtube.com/watch?v=QGQQ7pJQqHk>)

3) Emma Watson Once Mistook Jimmy Fallon for Jimmy Kimmel

(<https://www.youtube.com/watch?v=xgs5gOCpsAE>)

Дякуємо за співпрацю!

Субтест-опитувальник творчих характеристик особистості (модифікованої методики креативності Ф. Вільямса)

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь в опитуванні та відповісти на питання анкети. Це опитування допоможе нам з'ясувати, рівень сформованості здатності до прийняття оригінальних перекладацьких рішень та виявлення нових способів їх реалізації у майбутніх перекладачів. Це завдання не обмежене в часі, але працюйте якомога швидше. Просимо відповідати щиро. Відповіді будуть використані в узагальненому вигляді. Своє прізвище вказувати не треба. Анонімність гарантується.

Інструкція. Нижче Вам запропоновано ряд тверджень, з якими необхідно погодитися чи ні за наступною схемою: “2” – повністю згоден; “1” – частково згоден; “-2” – не згоден; “0” – важко відповісти, не знаю (обирайте цю відповідь лише в крайньому випадку). Поставте будь-яку позначку у відповідній клітинці протоколу.

Протокол для реєстрації відповідей.

Твердження	2	1	-2	0
1. Перш ніж зіграти в нову гру (або розпочати нову справу), я повинен переконатися, що можу виграти (досягти успіху).				
2. Мені подобається уявляти те, що потрібно буде дізнатися або зробити в найближчому майбутньому.				
3. Я ніколи не оберу гру, з якою інші не знайомі.				
4. Краще я буду робити все, що звично для мене, ніж шукати нові способи.				
5. Я люблю з'ясовувати, чи насправді усе так, як заведено вважати.				
6. Мені подобається думати про те, що зі мною ніколи не траплялося.				
7. Деякі мої ідеї настільки захоплюють мене, що я забуваю про все на світі.				
8. Я нервую, якщо не знаю, що відбудеться далі.				
9. Я люблю все незвичайне.				
10. Я часто намагаюся здогадатися про що думають інші люди.				
11. Мені подобається обговорювати мої ідеї в компанії друзів.				
12. У майбутньому мені хотілося б зробити щось таке, що нікому не вдавалося до мене				
13. Я віддаю перевагу друзям, які завжди все роблять звичним (загальноприйнятим) способом.				
14. Мені подобається розв'язувати навіть таку проблему, яка не має правильної відповіді.				
15. Існує багато речей, з якими мені хотілося б проекспериментувати.				
16. Якщо я одного разу знайшов відповідь на запитання, я буду дотримуватися її, а не шукати інші відповіді.				

17. Коли я читаю або дивлюся фільм, я уявляю себе ким-небудь із героїв.				
18. Я люблю уявляти собі як жили люди 200 років тому.				
19. Я люблю досліджувати старі коробки та валізи, щоб просто подивитися, що в них може бути цікавого.				
20. Мені хотілося б, щоб мої рідні, учителі (керівники) робили все як зазвичай й не змінювалися з часом (у характері, поведінці тощо).				
21. Я довіряю своїм почуттям, передчуттям, інтуїції.				
22. Мені цікаво припустити що-небудь і перевірити, чи правий я.				
23. Я люблю братися за головоломки (ігри), де необхідно розраховувати свої подальші ходи.				
24. Моїм кращим друзям не подобаються дурні ідеї (ідеї, які не можуть бути здійснені).				
25. Я люблю придумувати щось нове, навіть якщо це неможливо застосувати на практиці.				
26. Мені подобається, коли всі речі лежать на своїх місцях.				
27. Мені було б цікаво шукати відповіді на запитання, які виникнуть у майбутньому.				
28. Я люблю братися за нове, щоб подивитися, що із цього вийде.				
29. Мені подобається міркувати про щось цікаве, про те, що ще нікому не спадало на думку				
30. Коли я бачу картину, на якій зображений хто-небудь незнайомий, мені цікаво дізнатися хто це.				
31. Я люблю перегортати книги й журнали, щоб просто подивитися що в них.				
32. Я думаю, що на більшість питань існує тільки одна правильна відповідь.				
33. Я люблю ставити запитання про такі речі, про які інші люди не замислюються.				

Дякуємо за співпрацю!

Методика по вивченню самооцінки особистості

Шановний студенте!

Кафедра інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля просить Вас взяти участь в дисертаційному дослідженні на тему: “Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції” щодо, мета якого – виявити рівень сформованості здатності до самооцінки. Просимо відповідати щиро. Відповіді будуть використані в узагальненому вигляді. Своє прізвище вказувати не треба. Анонімність гарантується.

Інструкція.

Етап 1. Проставте слова в послідовності зменшення якостей, що характеризують для Вас ідеал людини.

Етап 2. Покладіть перед собою вихідний список. Тепер розташуйте всі слова цього списку так, щоб вони характеризували особисто Вас (теж у порядку зменшення).

Текстовий матеріал:

Активність	Принциповість
Акуратність	Рішучість
Вдумливість	Розсудливість
Гордість	Самокритичність
Доброта	Скромність
Емоційність	Совітність
Життєрадісність	Стриманість
Захопленість	Терплячість
Комунікабельність	Товариськість
Наполегливість	Увічливість
Ніжність	Хорообрість
Ощадливість	Цілеспрямованість
Поетичність	Чарівність
Працьовитість	Чуйність
Привітність	Щирість

Дякуємо за співпрацю!

Тест комунікативних умінь Л. Міхельсона

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь в опитуванні та відповісти на питання анкети. Це опитування допоможе нам з'ясувати рівень сформованості вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами соціальних послуг. Це завдання не обмежене в часі, але працюйте якомога швидше. Просимо відповідати щиро. Відповіді будуть використані в узагальненому вигляді. Своє прізвище вказувати не треба. Анонімність гарантується.

Інструкція. Опитувальник містить опис 27 комунікативних ситуацій. До кожної ситуації пропонується 5 можливих варіантів поведінки. Уважно прочитайте кожну з описаних ситуацій і виберіть один варіант поведінки в ній. Це має бути найбільш характерна для Вас поведінка, те, що Ви дійсно робите в таких випадках, а не те, що, по-вашому, слід було б робити. Не можна вибирати два або більше варіантів або приписувати варіант, не зазначений в опитувальнику.

Тестовий матеріал

1. Хто-небудь говорить Вам: “Мені здається, що Ви чудова людина”. Ви зазвичай в подібних ситуаціях:

- а) Говорите: “Ні, що Ви! Я таким не є”
- б) Говорите з посмішкою: “Спасибі, я дійсно людина видатна”
- в) Говорите: “Спасибі”
- г) Нічого не говорите і при цьому червонієте
- д) Говорите: “Так, я думаю, що відрізняюся від інших і в кращу сторону”

2. Хто-небудь здійснює дію або вчинок, які, на Вашу думку, є чудовими. У таких випадках Ви зазвичай:

- а) Поступаєте так, як якщо б ця дія не була настільки чудовою, і при цьому говорите: “Нормально”
- б) Говорите: “Це було чудово, але я бачив результати трохи краще”
- в) Нічого не говорите
- г) Говорите: “Я можу зробити набагато краще”
- д) Говорите: “Це дійсно чудово!”

3. Ви займаєтеся справою, яка Вам подобається, і думаєте, що вона у Вас виходить дуже добре. Хто-небудь говорить: “Мені це не подобається!” Зазвичай в таких випадках Ви:

- а) Говорите: “Ви – дурень!”
- б) Говорите: “Я все ж думаю, що це заслуговує гарної оцінки”
- в) Говорите: “Ви праві”, хоча насправді не згодні з цим

- г) Говорите: “Я думаю, що це видатний рівень! Що Ви в цьому розумієте”
- д) Відчуваєте себе скривдженим і нічого не говорите у відповідь.

4. Ви забули взяти з собою якийсь предмет, а думали, що принесли його, і хтось говорить Вам: “Ви такий тюхтій! Ви забули б і свою голову, якби вона не була прикріплена до плечей”. Зазвичай Ви у відповідь:

- а) Говорите: “У будь-якому випадку, я розумніше за Вас! Крім того, що Ви в цьому розумієте!”
- б) Говорите: “Так, Ви праві. Іноді я веду себе як тюхтій”
- в) Говорите: “Якщо хто-небудь тюхтій, то це Ви”
- г) Говорите: “У всіх людей є недоліки. Я не заслуговую такої оцінки тільки за те, що забув щось”
- д) Нічого не говорите або взагалі ігноруєте цю заяву.

5. Хто-небудь, з ким Ви домовилися зустрітися, запізнився на 30 хвилин, і це Вас засмутило, причому людина ця не дає жодних пояснень своєму запізненню. У відповідь Ви зазвичай:

- а) Говорите: “Я засмучений тим, що Ви змусили мене стільки чекати”
- б) Говорите: “Я все думав, коли ж Ви прийдете”
- в) Говорите: “Це був останній раз, коли я змусив себе чекати Вас”
- г) Нічого не говорите цій людині
- д) Говорите: “Ви ж обіцяли. Як Ви сміли так спізнюватися!”

6. Вам потрібно, щоб хто-небудь зробив для Вас одну річ. Зазвичай в таких випадках Ви:

- а) Нікого ні про що не просите
- б) Говорите: “Ви повинні зробити це для мене”
- в) Говорите: “Не могли б Ви зробити для мене одну річ?”, після цього пояснюєте суть справи
- г) Злегка натякаєте, що Вам потрібна послуга цієї людини
- д) Говорите: “Я дуже хочу, щоб Ви зробили це для мене”

7. Ви знаєте, що хтось відчуває себе засмученим. Зазвичай в таких ситуаціях Ви

- а) Говорите: “Ви виглядаєте засмученими. Чи не могу я допомогти?”
- б) Перебуваючи поряд, не заводите розмови про його стан
- в) Говорите: “У Вас якась неприємність?”
- г) Нічого не говорите і залишаєте цю людину наодинці з собою
- д) Сміючись говорите: “Ви просто як велика дитина!”

8. Ви відчуваєте себе засмученим, а хто-небудь говорить: “Ви виглядаєте засмученими”. Зазвичай в таких ситуаціях Ви:

- а) Негативно качаєте головою або ніяк не реагуєте
- б) Говорите: “Це не Ваша справа!”
- в) Говорите: “Так, я трохи засмучений. Спасибі за участь”
- г) Говорите: “Дарма”

д) Говорите: “Я засмучений, залиште мене одного”

9. Хто-небудь засуджує Вас за помилку, яку зробив інший. У таких випадках Ви зазвичай:

а) Говорите: “Ви збожеволіли!”

б) Говорите: “Це не моя вина. Цю помилку зробив хтось інший”

в) Говорите: “Я не думаю, що це моя вина”

г) Говорите: “Залиште мене у спокої, Ви не знаєте, що Ви говорите”

д) Приймаєте свою провину або не кажете нічого.

10. Хто-небудь просить Вас зробити що-небудь, але Ви не знаєте, чому це повинно бути зроблено. Зазвичай в таких випадках Ви:

а) Говорите: “Це не має ніякого сенсу, я не хочу це робити”

б) Виконуєте прохання і нічого не говорите

в) Говорите: “Це дурість; я не збираюся цього робити”

г) Перш ніж виконати прохання, говорите: “Поясніть, будь ласка, чому це повинно бути зроблено”

д) Говорите: “Якщо Ви цього хочете ...”, після чого виконуєте прохання

11. Хтось говорить Вам, що на його думку, те, що Ви зробили, чудово. У таких випадках Ви зазвичай:

а) Говорите: “Так, я, зазвичай, це роблю краще, ніж більшість інших”

б) Говорите: “Ні, це не було настільки здорово”

в) Говорите: “Правильно, я дійсно це роблю краще за всіх”

г) Говорите: “Спасибі”

д) Ігноруєте почуте і нічого не відповідаєте

12. Хто-небудь був дуже люб’язний з Вами. Зазвичай в таких випадках Ви:

а) Говорите: “Ви дійсно були дуже люб’язні по відношенню до мене”

б) Дієте так, ніби ця людина не була настільки люб’язна до Вас, і говорите: “Так, дякую”

в) Говорите: “Ви поводитися відносно мене цілком нормально, але я заслуговую більшого”

г) Ігноруєте цей факт і нічого не говорите

д) Говорите: “Ви поводитися відносно мене недостатньо добре”

13. Ви розмовляєте з приятелем дуже голосно, і хто-небудь говорить Вам: “Вибачте, але Ви поводитися занадто шумно”. У таких випадках Ви зазвичай:

а) Негайно припиняєте бесіду

б) Говорите: “Якщо Вам це не подобається, провалюйте звідси”

в) Говорите: “Вибачте, я буду говорити тихіше”, після чого розмовляєте приглушеним голосом

г) Говорите: “Вибачте” і припиняєте бесіду

д) Говорите: “Все в порядку” і продовжуєте голосно розмовляти

14. Ви стоїте в черзі, і хто-небудь стає попереду Вас. Зазвичай в таких випадках Ви:

- а) Неголосно коментуєте це, ні до кого не звертаючись, наприклад: “Деякі люди поводяться дуже нервово”
- б) Говорите: “Ставайте в хвіст черги!”
- в) Нічого не говорите цьому типу
- г) Говорите голосно: “Вийди з черги, ти, нахаба!”
- д) Говорите: “Я зайняв чергу раніше. Будь ласка, станьте в кінець черги”

15. Хто-небудь робить що-небудь таке, що Вам не подобається і викликає у Вас сильне роздратування. Зазвичай в таких випадках Ви:

- а) Викрикуєте: “Ви бовдур, я ненавиджу Вас!”
- б) Говорите: “Я сердитий на Вас. Мені не подобається те, що Ви робите”
- в) Дієте так, щоб пошкодити цій справі, але нічого цього типу не кажете
- г) Говорите: “Я розсерджений. Ви мені не подобаєтесь”
- д) Ігноруєте цю подію і нічого не говорите цьому типу.

16. Хто-небудь має що-небудь таке, чим Ви хотіли б користуватися. Зазвичай в таких випадках Ви:

- а) Говорите цій людині, щоб вона дала Вам цю річ
- б) Утримуєтеся від усяких прохань
- в) Відбираєте цю річ
- г) Говорите цій людині, що Ви хотіли б користуватися даним предметом, і потім просите його у неї
- д) Розмірковує про цей предмет, але не просите його для користування

17. Хто-небудь запитує, чи може він отримати у Вас певний предмет для тимчасового користування, але оскільки це новий предмет, Вам не хочеться його позичати. У таких випадках Ви зазвичай:

- а) Говорите: “Ні, я тільки що отримав його і не хочу з ним розлучатися; може бути коли-небудь потім”
- б) Говорите: “Взагалі-то я не хотів би його давати, але Ви можете покористуватися ним”
- в) Говорите: “Ні, придбайте свій!”
- г) Позичаєте цей предмет всупереч своєму небажанню
- д) Говорите: “Ви збожеволіли!”

18. Якись люди ведуть бесіду про хобі, яке подобається і Вам, і Ви хотіли б приєднатися до розмови. У таких випадках Ви зазвичай:

- а) Не кажете нічого.
- б) Перериваєте бесіду і відразу розповієте про свої успіхи в цьому хобі
- в) Підходите ближче до групи і при слушній нагоді вступаєте в розмову
- г) Підходите ближче і очікуєте, коли звернуть на Вас увагу
- д) Перериваєте і негайно говорите, як сильно Вам подобається це хобі

**19. Ви займаєтеся своїм хобі, а хто-небудь питає: “Що Ви робите?”
Зазвичай Ви:**

- а) Говорите: “О, це дрібниця”. Або: “Та нічого особливого”
- б) Говорите: “Не заважайте, хіба Ви не бачите, що я зайнятий?”
- в) Продовжуєте мовчки працювати
- г) Говорите: “Це зовсім Вас не стосується”
- д) Припиняєте роботу і пояснюєте, що саме Ви робите

20. Ви бачите людину, яка спіткнулася і падає. У таких випадках Ви:

- а) Розсміявшись, говорите: “Чому Ви не дивітеся під ноги?”
- б) Говорите: “У Вас все гаразд? Може я щось можу для Вас зробити?”
- в) Питаєте: “Що сталося?”
- г) Говорите: “Це все вибоїни в тротуарі”
- д) Ніяк не реагуєте на цю подію

**21. Ви стукнулися головою об полицю і набили шишку. Хто-небудь
говорить: “З Вами все гаразд?”. Зазвичай Ви:**

- а) Говорите: “Я прекрасно себе почуваю. Залиште мене у спокої!”
- б) Нічого не говорите, ігноруючи цю людину
- в) Говорите: “Чому Ви не займаєтеся своєю справою?”
- г) Говорите: “Ні, я забив свою голову, дякую за увагу до мене”
- д) Говорите: “Дарма, у мене все буде о’кей”.

**22. Ви припустилися помилки, але вина за неї покладена на когось іншого.
Зазвичай в таких випадках Ви:**

- а) Не нажите нічого
- б) Говорите: “Це їх помилка!”
- в) Говорите: “Цю помилку допустив Я”
- г) Говорите: “Я не думаю, що це зробила ця людина”
- д) Говорите: “Це їх гірка доля”

**23. Ви відчуваєте себе ображеним словами, сказаними ким-небудь на Вашу
адресу. У таких випадках Ви зазвичай:**

- а) Ідете геть від цієї людини, не сказавши їй, що вона засмутила Вас
- б) Заявляєте цій людині, щоб вона не сміла більше цього робити
- в) Нічого не говорите цій людині, хоча відчуваєте себе скривдженим
- г) У свою чергу ображаєте цю людину, називаючи її по імені
- д) Заявляєте цій людині, що Вам не подобається те, що вона сказала, і що вона не повинна цього робити знову.

**24. Хто-небудь часто перебиває, коли Ви говорите. Зазвичай в таких
випадках Ви:**

- а) Говорите: “Вибачте, але я хотів би закінчити те, про що розповідав”
- б) Говорите: “Так не роблять. Можу я продовжити свою розповідь?”
- в) Перериваєте цю людину, відновлюючи свою розповідь
- г) Нічого не говорите, дозволяючи іншій людині продовжувати свою

промову

д) Говорите: “Замовкніть! Ви мене перебили”

25. Хто-небудь просить Вас зробити що-небудь, що завадило б Вам здійснити свої плани. У цих умовах Ви зазвичай:

а) Говорите: “Я дійсно мав інші плани, але я зроблю те, що Ви хочете”

б) Говорите: “Ні в якому разі! Пошукайте кого-небудь ще”

в) Говорите: “Добре, я зроблю те, що Ви хочете”

г) Говорите: “Відійдіть, залиште мене в спокої”

д) Говорите: “Я вже приступив до здійснення інших планів. Можливо, коли-небудь потім”

26. Ви бачите когось, з ким хотіли б зустрітися і познайомитися. У цій ситуації Ви зазвичай:

а) Радісно окликаєте цю людину і йдете їй назустріч

б) Підходите до цієї людини, представляєтеся і починаєте з нею розмову

в) Підходите до цієї людини і чекаєте, коли вона заговорить з Вами

г) Підходите до цієї людини і починаєте розповідати про великі справи, які зробили Ви

д) Нічого не говорите цій людині

27. Хто-небудь, кого Ви раніше не зустрічали, зупиняється і гукає Вас вигуком “Привіт!”. У таких випадках Ви зазвичай:

а) Говорите: “Що Вам потрібно?”

б) Не кажите нічого

в) Говорите: “Залиште мене у спокої”

г) Вимовляєте у відповідь “Привіт!”, представляєтеся і просите цю людину представитися у свою чергу

д) Киваєте головою, вимовляєте “Привіт!” і проходите мимо.

Бланк відповідей

1		10		19	
2		11		20	
3		12		21	
4		13		22	
5		14		23	
6		15		24	
7		16		25	
8		17		26	
9		18		27	

Дякуємо за співпрацю!

Методика “Чи вмієте ви слухати?” (М. Снайдера)

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь в опитуванні та відповісти на питання анкети. Методика дозволяє діагностувати рівень сформованості вміння встановлювати ефективні комунікативні відносини з отримувачами перекладацьких послуг. Просимо відповідати щиро. Не намагайтеся зробити своїми відповідями сприятливе враження. Це завдання не обмежене в часі, але працюйте якомога швидше, довго не замислюючись. Не витрачайте час на обмірковування відповідей. Давайте ту відповідь, що перша спала вам на думку. Результати тесту будуть використані в узагальненому вигляді та тільки для наукових цілей і дається повна гарантія їхнього нерозголошення. Своє прізвище вказувати не треба. Анонімність гарантується.

Інструкція. Відзначте ситуації, які викликають у Вас незадоволення, досаду або роздратування в процесі бесіди з будь-якою людиною – будь то Ваш друг, однокурсник, колега, безпосередній начальник, керівник або просто випадковий співрозмовник.

Ситуації

1. Співрозмовник не дає мені шансу висловитися, у мене є що сказати, але немає можливості вставити слово.
2. Співрозмовник постійно перериває мене під час бесіди.
3. Співрозмовник ніколи не дивиться в обличчя під час розмови, і я не впевнений, чи слухає він мене.
4. Розмова з партнером часто викликає відчуття втрати часу.
5. Співрозмовник постійно метушиться, олівець і папір цікавлять його більше, ніж мої слова.
6. Співрозмовник ніколи не усміхається. У мене виникає відчуття незручності і тривоги.
7. Співрозмовник завжди відволікає мене питаннями і коментарями.
8. Що б я не сказав, співрозмовник завжди гасить мій запал.
9. Співрозмовник завжди прагне нивелювати мене.
10. Співрозмовник перекручує значення моїх слів і вкладає в них інший зміст.
11. Коли я задаю питання, співрозмовник примушує мене захищатися.
12. Іноді співрозмовник перепитує мене, вдаючи, що не розчув.
13. Співрозмовник, не дослухавши до кінця, перебиває мене, щоб потім погодитися.
14. Співрозмовник при розмові зосереджено займається стороннім: грається сигаретою, протирає окуляри тощо, і я твердо впевнений, що він при цьому неуважний.
15. Співрозмовник робить висновки за мене.

16. Співрозмовник завжди намагається вставити слово в мою розповідь.
17. Співрозмовник завжди дивиться на мене дуже уважно, не моргаючи.
18. Співрозмовник дивиться на мене, ніби оцінює. Це бентежить.
19. Коли я пропоную щось нове, співрозмовник говорить, що він думає так само.
20. Співрозмовник переграє, показуючи, що цікавиться бесідою, дуже часто киває головою, ахає і піддакує.
21. Коли я говорю про серйозне, співрозмовник вставляє смішні історії, жарти, анекдоти.
22. Співрозмовник часто дивиться на годинник під час розмови.
23. Коли я входжу до кабінету, він залишає всі справи і всю увагу звертає на мене.
24. Співрозмовник поводиться так, ніби я заважаю йому робити щось важливе.
25. Співрозмовник вимагає щоб всі погоджувалися із ним. Будь-який його вислів завершується запитанням: “Ви теж так думаєте?” або “Ви не згодні?”

Дякуємо за співпрацю!

Тест визначення типу поведінки DISC

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь в опитуванні та відповісти на питання анкети. Методика дозволяє діагностувати рівень сформованості вміння працювати в команді та відповідально вибудовувати робочі відносини. Просимо відповідати щиро. Не намагайтеся зробити своїми відповідями сприятливе враження. Це завдання не обмежене в часі, але працюйте якомога швидше, довго не замислюючись. Не витрачайте час на обмірковування відповідей. Давайте ту відповідь, що перша спала вам на думку. Кожне наступне твердження читайте тільки після того, як ви вже оцінили попереднє. У жодному разі нічого не пропускайте. Результати тесту будуть використані в узагальненому вигляді та тільки для наукових цілей і дається повна гарантія їхнього нерозголошення. Своє прізвище вказувати не треба. Анонімність гарантується.

Тестове завдання

1. Ви прийшли в гості, де зібралося вже понад 10 осіб. Ваша реакція:

- а) Здорово! Обожаю галасливі компанії, можна повеселитися, завести нових знайомих.
- б) Я люблю бувати в компаніях, часто опиняюся в центрі уваги. Або вдається гарненько запалити, або вже, в найгіршому разі, з корисними людьми познайомлюся.
- в) Сподіваюся, що зустріну тут якихось знайомих, мені буде приємно з ними поспілкуватися. Якщо всі – незнайомі люди, то мені буде некомфортно.
- г) Я не дуже люблю галасливі компанії і ходжу на вечірки, тільки щоб завести або підтримати корисні знайомства. Мені приємніше посидіти і поговорити з одним-двома людьми в спокої і тиші.

2. На цій же вечірці вас попросили виголосити тост. Ваша реакція:

- а) Я не люблю привертати до себе увагу, ненавиджу виголошувати тости. Я не буду ні погоджуватися, ні відмовлятися, а просто якимось ухилюся.
- б) Я хороший оповідач і знаю пару прикольних тостів. Усі будуть у захваті.
- в) Я не боюся виголошувати тости, навіть отримую від цього задоволення, скажу що-небудь розумне і по справі.
- г) Я, швидше за все, відмовлюся під переконливим приводом. Але якщо мені треба справити гарне враження для користі справи, то можу й виголосити доречний витончений тост.

3. Ваш начальник дав вам і вашому товаришеві по службі завдання, але не призначив відповідального за його виконання. Ви обидва понадіялися один на одного і забули про завдання. Зараз ваш начальник сварить вас за невиконання

завдання. Ваша реакція:

- а) Негативні емоції, які ніяк не проявляються зовні. Я в змозі контролювати себе, але тепер я знаю, чого можна очікувати від цих людей, буду обережнішим у роботі з ними в майбутньому.
- б) Дуже емоційна реакція, можливі сльози в дівчини. Ну так, я – розсіяна і не дуже пунктуальна людина, але не я один (одна) винен(а). Буду скаржитися на них усім друзям і знайомим.
- в) Образа на товариша по службі. Як він міг так підставити мене! Образа на начальника. Я буду довго переживати через це, найімовірніше, мовчки.
- г) Злість на начальника, бо він безграмотний керівник, і/або на товариша по службі, бо він мене підставив. Сплеск агресивних емоцій. Найімовірніше, комусь із них що-небудь висловлю.

4. Вам дали важливе завдання. Термін виконання – через місяць, а виконати його можна за два тижні. Ваша реакція:

- а) Краще скоріше виконаю завдання і здам його. І в очах начальства буду добре виглядати, і в мене час для інших справ буде.
- б) Спочатку мені треба подумати, як найкраще підійти до виконання цієї роботи. Навіть якщо зроблю її заздалегідь, одразу здавати не буду. Нехай відлежить, потім ще раз виправлю помилки. Може, здам роботу за день до терміну.
- в) Одразу візьмуся за справу. Але, найімовірніше, мені швидко набридне ця робота, і я захоплюся іншим завданням. Закину цю роботу доти, доки не настане крайній термін. Потім терміново буду все доробляти, може, навіть запізнюся зі здачею.
- г) Хотілося б почати робити відразу, але знаю, що так не вийде. Завжди є більш термінові або важливі справи, весь час щось відволікає. Швидше за все, буду виконувати завдання до останньої хвилини.

5. Попереду довгі вихідні. Ви вирішили кудись вибратися. Що ви оберете:

- а) З'їздити в гості до родичів або інакше провести день із сім'єю, дружиною(дружиною).
- б) Сходити в парк або на вечірку з друзями.
- в) З'їздити на картинг або пограти у футбол (карти) з друзями.
- г) Сходити на концерт або виставку, можна наодинці або з близькою людиною.

6. Якби ви вирішили стрибати з парашутом, то з якої причини:

- а) Я познайомився з дуже цікавими людьми (людиною), які займаються парашутним спортом. Вони мене вмовили приєднатися.
- б) Мені необхідно через це пройти для досягнення важливої для мене мети.
- в) Я взагалі люблю ризик, адреналін. Хочу дізнатися, на що я здатен.
- г) Мене вважають тихонею. Я завжди в тіні, відмовчуюся. Хочу довести собі та іншим, що я не боягуз і не ганчірка.

7. Які коментарі ви чуєте найчастіше (як на роботі, так і вдома, так і на навчанні) на свою адресу:

- а) “А швидше не можна?”. “Ти знову тягнеш час!”. “Скільки можна обговорювати одне й те саме”.
- б) “Будь ласка, повільніше”. “Ти знову всіх квапиш, ми нікуди не спізнюємося!”. “Тобі вже все зрозуміло, а мені – ще ні. Давай не поспішаючи все обговоримо”.

8. Ви дізналися, що вас вирішили підвищити по службі. Що ви зробите насамперед:

- а) Повідомте рідним і близьким про підвищення, влаштуєте затишне домашнє свято.
- б) Купіть собі якусь дорогу річ, щоб у гідному вигляді прибути на місце роботи в перший день на новій посаді (годинник, костюм, машину).
- в) Поділіться радістю з друзями, влаштуйте велику гучну вечірку.
- г) Почекаєте радіти, смітити грошима і дзвонити про підвищення, поки не почнете працювати на новому місці. Адже ще навіть наказ не підписано.

9. У вас завтра іспит. Ваша поведінка:

- а) Краще швидко повторити матеріал, щоб залишився час на інші важливі для вас справи.
- б) Краще ще раз не поспішаючи все повторити, нехай це навіть займе всю ніч.
- в) Краще гарненько відіспатися перед іспитом, щоб прийти на нього зі свіжою головою. До іспиту ви готувалися заздалегідь.
- г) Перед смертю не надихаєшся. Краще взагалі не думати про іспит, а піти повеселитися.

10. Як ви вважаєте, що є головним для перемоги, для досягнення успіху:

- а) Особисті зусилля кожного. Кожна людина має відповідати за себе, викладатися по максимуму, не ховатися за спинами інших.
- б) Головне – командна робота, люди можуть домогтися чогось тільки разом, допомагаючи один одному, підтримуючи один одного.

11. Якби ви вирішили відкрити свій бізнес (успіх і однакова прибутковість гарантовані), що б ви вибрали (абстрагуйтеся від вашої професії):

- а) Фірму фінансового консалтингу або фірму з боротьби зі шкідливими комахами.
- б) Охоронну фірму або збройовий магазин.
- в) Ресторан або нічний клуб.
- г) Медичний центр або бюро добрих послуг.

12. У вас – новий просторий кабінет. Чим ви прикрасите його стіни:

- а) Своїми фото з відомими людьми або яскравими сучасними картинами.
- б) Фото чоловіка(дружини) і дітей або груповими фото ваших товаришів по службі на корпоративі.
- в) Дипломами або нейтральними картинами.
- г) Портретом президента або старовинною шаблею.

13. Що ви цінуєте найбільше в одязі?

- а) В одязі обов'язково має бути якась родзинка, кураж.
- б) Одяг має виглядати дорого і круто.
- в) Одяг має бути зручним.
- г) Одяг має бути якісним і доречним, тобто відповідати віку, фігурі та ситуації, в якій його одягаєш.

14. Вам треба обрати змагання, у якому вам найкомфортніше буде брати участь і де у вас найбільше шансів на перемогу. Що ви оберете?

- а) Індивідуальні змагання, де оцінюється кмітливість, а не швидкість реакції (шахи, більярд, покер).
- б) Індивідуальні змагання на швидкість і сміливість (стрибки з парашутом, автоперегони, гірські лижі).
- в) Командні змагання, краще якісь незвичайні (футбол у багнюці, усілякі корпоративні веселі старты).
- г) Командні змагання, де потрібна взаємна підтримка, взаємодія всієї команди (змагання університетів зі створення найкращого робота, керлінг).

15. Вам треба вибрати готель у Києві. Що ви оберете?

- а) Який-небудь пристойний готель у центрі, щоб не соромно було.
- б) Який-небудь прикольний незвичайний міні-готель.
- в) Готель, де раніше зупинявся або який порекомендують знайомі.
- г) Готель з ідеальним співвідношенням ціна/якість. Можливо, у старовинному будинку в ретростилі.

Дякуємо за співпрацю!

Тест Белбіна “Ролі в команді”

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь в опитуванні та відповісти на питання анкети. Це опитування допоможе нам з'ясувати, рівень сформованості уміння бути гнучким і адаптуватися до будь-якої ситуації і різних людей. Просимо відповідати щиро. Відповіді будуть використані в узагальненому вигляді. Своє прізвище вказувати не треба. Анонімність гарантується.

Інструкція. Вам запропоновано 7 запитань, кожне з яких містить 8 варіантів відповіді. Виберіть ті варіанти, які Вам підходять найбільше (їх може бути декілька), і розподіліть 10 балів між ними. Наприклад, якщо Ви вважаєте, що із запропонованих варіантів Вам підходить тільки один, то поставте йому всі 10 балів; якщо рівною мірою підходять дві відповіді, то поставите їм по 5 балів. При цьому одній пропозиції можна присвоювати мінімум 2 бали. Перевірте, щоб сума всіх балів по кожному запитанню не перевищувала 10 балів.

Текст опитувальника

1. Я можу бути корисним команді тому, що:

- а) я швидко бачу нові можливості та можу їх успішно використати;
- б) я можу добре працювати з широким колом людей;
- в) я можу продукувати нові ідеї;
- г) я можу залучати до роботи людей, які представляють для команди цінність;
- д) я маю здатність успішно долати труднощі;
- е) я можу терпіти незручності, якщо це призведе до кінцевого успіху;
- ж) я швидко відчуваю, що саме треба робити в знайомих ситуаціях;
- з) я швидко і неупереджено можу запропонувати альтернативний варіант дій.

2. Моїми недоліками в командній роботі можуть бути:

- а) я нервую і не заспокоююся доти, доки зустріч не організована як слід;
- б) я схильний надто захоплюватися новими, однак неперевіреними ідеями;
- в) я надто балакучий, коли мова йде про нові задуми;
- г) мій тверезий погляд і розсудливість заважають мені ефективно із ентузіазмом приєднатися до колективної роботи;
- д) я іноді буваю надто авторитарним;
- е) я надто піддаюсь впливу групової атмосфери;
- ж) я схильний до захоплення новими ідеями, які спадають мені на думку;

- з) я надто хвилююся з приводу дрібниць і того, що справи можуть піти погано.

3. Коли я працюю над проектом з іншими людьми:

- а) я здатний впливати на інших, не застосовуючи тиск;
- б) моя пильність допомагає уникнути помилок;
- в) я готовий до застосування силового тиску, щоб не гаяти час;
- г) мене вважають людиною, здатною знайти оригінальне рішення;
- д) я можу завжди підтримати гарну пропозицію на користь команді;
- е) я люблю шукати новітні ідеї, досягнення і відкриття;
- ж) моя холодна розсудливість цінується іншими;
- з) на мене можна покласти у тому, що вся суттєва робота буде як слід організована.

4. В груповій роботі моя характерна риса це:

- а) прагнення більше дізнатися про людей, з якими працюю;
- б) виклик думці інших, наявність власного погляду;
- в) вміння знайти контраргументи для відхилення необґрунтованих пропозицій;
- г) здатність чітко налагодити роботу після того, як план запущено в дію;
- д) тенденція до уникнення всього очевидного і пошуку незвичних рішень;
- е) почуття досконалості у всьому, що я роблю;
- ж) здатність налагоджувати зв'язки з людьми за межами своєї команди;
- з) умінні розглядати всі пропозиції та приймати правильне рішення в разі необхідності.

5. Я отримую задоволення від роботи тому, що:

- а) я люблю аналізувати ситуацію і зважувати всі можливі варіанти;
- б) я можу знаходити практичне вирішення проблем;
- в) мені подобається відчувати, що я підтримую в команді добрі взаємозв'язки;
- г) я маю сильний вплив на прийняття групою рішення;
- д) я зустрічаю людей, які можуть запропонувати щось нове;
- е) я можу переконати людей прийняти потрібне рішення;
- ж) я можу приділити всю свою увагу вирішенню завдання;
- з) я знаходжу застосування своїй творчій фантазії.

6. Якщо мені доручено складне завдання в умовах обмеженого часу із незнайомими людьми:

- а) я спокійно продумаю шляхи виходу із ситуації та почну діяти;
- б) я буду готовий співпрацювати з тим, хто продемонструє позитивний підхід до вирішення проблеми;
- в) я визначу можливості кожного та організую ефективну роботу;
- г) моя наполегливість допоможе впоратися і не відстати від графіка роботи;
- д) я збережу почуття спокою і здатність діяти розсудливо;

- е) я збережу самоконтроль і рухатимуся до цілі, не зважаючи на тиск;
- ж) я зміг би запропонувати ідею, якщо група не просувається вперед;
- з) я організую групову дискусію для висунення нових ідей і пошуку оптимального рішення.

7. Коли я працюю в команді над вирішенням проблем:

- а) я схильний виказувати нетерпимість до тих, хто гальмує рух вперед;
- б) інші критикують мене за надмірну аналітичність і брак інтуїції;
- в) моє бажання пересвідчитися у тому, що робота виконується як слід, може затримати процес;
- г) я швидко починаю нудьгувати і покладаюся на тих, хто може мене надихнути;
- д) мені важко розпочати роботу, поки цілі не визначені чітко;
- е) мені іноді важко чітко роз'яснити складні ідеї, які спадають мені на думку;
- ж) я свідомо вимагаю від інших того, що не можу сам зробити;
- з) мені складно чітко викласти свої ідеї, коли я зустрічаю серйозний опір з боку інших.

Дякуємо за співпрацю!

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗАВДАННЯ, ЯКІ БУЛИ РОЗРОБЛЕНІ НА ОСНОВІ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна “Основи інформатики”. Тема: “Використання текстового редактора MS Word для створення документів”

Створіть таблицю для порівняння переваг і недоліків різних CAT-інструментів

Навчальна дисципліна “Основи інформатики”. Тема: “Служби та сервіси Інтернет”

1. Виконайте переклад фрагмента тексту в онлайн-перекладачах, а потім оцініть зрозумілість та адекватність виконаних перекладів.

Найбільш очевидною перевагою перекладача є шанс знайти хороше працевлаштування. Більшість людей думає, що мова йде про подорожі або й переїзд до іноземних країн. Проте можливостей значно більше і вони часом навіть цікавіші. Знання мови та робота перекладача дозволяє дізнатися більше про культуру та стати частиною великих соціальних та економічних проєктів у всьому світі, а водночас зберігати особистий домашній комфорт. Ми вирішили перелічити заманливі переваги перекладацького фаху.

Для початку зазначимо, що бути перекладачем – це дуже відповідальна робота. Люди, які хочуть зробити тут кар’єру, повинні мати дуже добрі навички не тільки перекладу, а й спілкування, розуміти різницю між культурами, бути в курсі поточних соціальних і політичних процесів. Від перекладача часом залежить дуже багато. Це, наприклад, стосується сфер юриспруденції, судової практики, майнових операцій, міграційних паперів, документів про спадок тощо.

Вигоди та переваги перекладацького фаху:

–Зростаючий попит. Оскільки світ став глобальним, все більше компаній укладає міжнародні угоди або навіть стають частинами іноземних корпорацій для збільшення ринку своєї продукції. Перекладачі дуже важливі для таких фірм, щоб переконати іноземні компанії інвестувати свої ресурси. Ось чому підприємства наймають дедалі більше перекладачів. Це питання росту і розширення.

–Більше мов – більша платня. Перекладачі, які володіють кількома мовами, користуються найбільшим попитом, і їм також платять більше. Часом такі талановиті люди отримують роботу ледь не відразу після подачі резюме.

–Швидка кар’єра. Люди з ентузіазмом до мов та бажанням створити хорошу професійну кар’єру можуть перетворити свої мовні здібності та навички у солідний прибуток. Ви можете працювати у великій компанії чи державній установі або ж будувати власну кар’єру незалежного фрілансера. За умови високої кваліфікації та працелюбності фінансова стабільність вам точно забезпечена.

–Постійне пізнання нового. Специфіка фаху перекладача в тому, що це робота з контентом різного змісту, часом навіть різних галузей знань. Аби робити якісний переклад, перекладач повинен заглиблюватися в контекст тексту, з яким працює. Він постійно дізнається щось нове. Цього не слід боятися. Справжні віддані своїй справі перекладачі завжди на крок попереду, завдяки тому, що взаємодіють з людьми різного фаху, походження та культури.

–Не обов’язково переклад. Якщо переклад офіційних документів або книг здається занадто нудним чи складним завданням, ви запросто можете працювати коректором, редактором, тобто

запропонувати свої експертні знання щодо того, наскільки якісно виконано переклад тексту чи навіть фільму. Чому б і ні? Нині з поширенням онлайн-бібліотек та стрімінгових сервісів це стає одним з найбільш інноваційних та високооплачуваних секторів перекладу, що виводить перекладача на нові професійні висоти.

– Великий вибір роботи. Ви можете працювати з текстами, а можете стати й усьм перекладачем. Такі люди заробляють більше і навіть мають погодинну оплату праці. Крім того, як кваліфікований мовний фахівець, ви можете створити собі ім'я в галузі медіадослідження, кіно, моди. Більшість сучасних перекладачів, особливо тих, хто працює як фрілансер, можуть вибирати клієнтів чи проєкти на основі своїх уподобань. Це велика перевага, яку можуть запропонувати не так багато професій.

2. Використовуючи програму ABBYY Lingvo, створіть свій власний словник спеціалізованих термінів на тему “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача”

Навчальна дисципліна “Основи прийняття креативних рішень”. Тема: “Форми виявлення, способи розвитку і використання творчого потенціалу особистості”

Situational task. Imagine that very important clients from the USA (to sign a cooperation agreement), who are in Ukraine for the first time, are to come to your organization. The translator who was supposed to meet them at the airport suddenly fell ill. The head of the organization urgently entrusts you with these duties, as he considers you a responsible person, and at the same time emphasizes the importance of this situation and the possibility of your career growth. Arriving at the airport and waiting for the delegation, which should arrive in 10 minutes, you realize that, in a hurry, you forgot to take the information about the persons who should arrive from the office (name, position, photo, ready-made letters for meeting at the airport, where their names were printed.

How can this situation be resolved?

Ситуаційне завдання. Уявіть собі, що до вас в організацію мають приїхати дуже важливі клієнти з США (для підписання договору про співпрацю), які вперше в Україні. Перекладач, який мав їх зустрічати в аеропорту раптово захворів. Керівник організації терміново покладає на вас ці обов'язки, оскільки вважає вас відповідальною особою, і при цьому наголошує на важливості даної ситуації і можливості вашого кар'єрного росту. Прибувши в аеропорт і чекаючи на делегацію, яка має прибути за 10 хв., ви усвідомлюєте, що, через поспіх, забули взяти з кабінету інформацію про осіб, які мають прибути (ім'я, посади, фото, готові листи для зустрічі в аеропорту, де були надруковані їх імена.

Яким чином можна вирішити цю ситуацією?

Навчальна дисципліна “Основи прийняття креативних рішень”. Тема: “Креативне мислення як запорука розвитку лідерів”

Вправа “Розширення лексичного діапазону”. Обираємо людину або предмет, що потрапив у наше поле зору, називаємо якомога більше прикметників англійською

мовою, які його характеризують. Під час виконання цієї вправи тренуємо своє відчуття мови, яке напряму впливає на креативне мислення.

Навчальна дисципліна “Психологічні основи саморозвитку особистості”.
Тема: “Самопізнання як структурний компонент самосвідомості”

Essay on the topic “The importance of self-knowledge for the translator’s self-development and professional success”

(Есе на тему “Значення самопізнання для саморозвитку перекладача та досягнення професійного успіху”)

Навчальна дисципліна “Психологічні основи саморозвитку особистості”.
Тема: “Саморозвиток як процес та його механізми”

Create your individual professional self-improvement program as a translator
 (Складіть свою індивідуальну програму професійного самовдосконалення як перекладача)

Навчальна дисципліна “Психологічні основи саморозвитку особистості”.
Тема: “Професійне самопізнання та саморозвиток особистості фахівця”

Write your thoughts about (feasibility, successes, failures) the study of psychology, what worries you the most in the profession of “translator”

(Напишіть роздуми з приводу (доцільності, успіхів, невдач) вивчення психології, що саме найбільше хвилює у професії “перекладач”)

Навчальна дисципліна “Емоційний інтелект”. Тема: “Емоційна компетентність фахівця”

Describe and analyze the topic: “Emotions in the professional activity of a translator” (Описати та проаналізувати тему: “Емоції у професійній діяльності перекладача”)

Навчальна дисципліна “Емоційний інтелект”. Тема: “Управління емоціями”

Watch films about the famous translator Svitlana Gayer – “The Woman with Five Elephants”. Will she highlight the emotions she felt in different situations, how they helped or hindered her professional activities? Describe your emotions after watching the film.

(Подивитися фільми про відому перекладачку Світлану Гаєр – “Жінка з п’ятьма слонами”. Виділить емоції, які вона відчувала в різних ситуаціях, як вони допомагали чи заважали в її професійній діяльності? Опишіть свої емоції після перегляду фільм)

Навчальна дисципліна “Емоційний інтелект”. Тема: “Управління емоціями”

Вправа “Емоційне насичення”. Мета. Предмети та об’єкти, які подобаються людині, наділяються позитивними епітетами. Певні слова пов’язуються у вашій уяві з успіхом, красою, досконалістю. Вони мають позитивний емоційний зміст (наприклад, слова “чудово!”, “Прекрасний”), викликають позитивні емоції. Використовуючи ці епітети, “прив’язуючи” їх до предметів та окремих елементів, можна сформуванати інтерес до них. Внаслідок емоційного насичення (поєднання з позитивними, “приємними” епітетами та емоціями) певні предмети стають для вас привабливішими та цікавішими. Щоб сформувалося подібне ставлення до предметів (об’єктів) вашої діяльності, процес емоційного насичення має бути досить тривалим.

Завдання:

1. Випишіть 20 англійських слів, які вам найбільше подобаються, які викликають позитивні емоції.
2. Запишіть 15–20 прикметників (епітетів) англійською мовою, якими ви наділяєте предмети, що вам подобаються (наприклад, “*wonderful*”, “*beautiful*”).
3. Запишіть 10 компонентів (структурних компонентів або параметрів), предмета (об’єкта), якого ви хочете сформуванати інтерес. Наприклад, якщо це *car*, серед елементів можуть бути *engine, brakes, steering wheel, body, design*.
4. Кожен компонент (елемент) вашої діяльності (з десяти записаних) насичуйте позитивними (приємними для вас) епітетами. Охарактеризуйте кожен елемент (структурний компонент) із позитивного боку.

Навчальна дисципліна “Основи психології бізнесу”. Тема: “Психологічне відношення до грошей”

Remember which of the following you personally associated money with in the past year. Choose at least five answers.

1. Anxiety.
2. Depression.
3. Anger.
4. Hopelessness.
5. Happiness.
6. Excitation.
7. Envy.
8. Resentment.
9. Fear.
10. Guilt.
11. Panic.
12. Doubts.
13. Sadness.
14. Respect.
15. Indifference.
16. Shame.

17. Love.
18. Hatred.
19. Anger.
20. Respect.
21. No associations.

Based on this list, conduct a survey among students. Make a written summary.

Навчальна дисципліна “Основи психології бізнесу”. Тема: “Психологія попиту”

Conduct a mini-survey among your classmates, friends and relatives. Try to imagine their joyful feeling in connection with the purchase of the desired product as a certain value equal to 100%.

How is this block of joyful emotions distributed among the three levels:

- a) at the stage of waiting for a purchase;
- b) at the time of purchase;
- c) at the stage immediately after the acquisition?

Summarize the results by matching them with data on age and social status. Make a written summary.

Вправи, які використовувались під час міждисциплінарного тренінгу “Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача”

Перший день

Вправа “Чи боїтесь ви тренінгу?” (Зливков, Лукомська, 2022)

Кожен з учасників формулює свої побоювання – все сказане записується особисто учасниками тренінгу на електронній дошці у Zoom-конференції. У цієї вправи важлива функція: все люди приходять на тренінг не тільки з певними очікуваннями, але і з деякими побоюваннями. Якщо тренер, таким способом, відразу виявить їх страхи і тривоги, працювати стане набагато легше.

Вправа “Моя компетентність” (Зливков, Лукомська, 2022)

Попросіть кожного коротко розповісти, що вони вже знають по темі тренінгу. Так ви зможете оцінити рівень знання учасників, а попутно підкреслити їх обізнаність, зробивши чимало компліментів.

День другий

Вправа “Інтерв’ю” (Копитко, Томаневич, 2017, с. 75)

Мета: навчити слухати та висловлювати думки.

Інструкція: учасники поділяються на пари, в них є 10 хвилин (по 5 хвилин на кожного), за які вони повинні взяти один в одного інтерв’ю.

Завдання інтерв’юерів – уявити співрозмовника, як унікальну особистість. Питання інтерв’ю формулюються його учасниками довільно. Коли ліміт часу вичерпано, учасники можуть ставити запитання, що орієнтовані більшою мірою на життєві, професійні погляди. Респондент відповідає від імені свого партнера по інтерв’ю. Якщо не має інформації для відповіді на запитання членів групи, він відповідає як, на його думку, відповів би його партнер. Якщо члени групи знайомі один з одним і група є доволі згуртованою, можна запропонувати учасникам укотре нагадати ім’я і вказати особисті якості, які допомагають під час вирішення конфліктів.

День третій

1. Прокоментуйте вислів: *No other skill that a person can possess will give him the opportunity to make a career and gain recognition as quickly as the ability to speak well* (Чонсі М. Деп'ю)

2. Розробка моделі ділової бесіди перекладача і клієнта (не менше 10 реплік), використовуючи різні типи запитань (не менше чотирьох): закрите, відкрите, альтернативне, риторичне, інформаційне, підтверджувальне, проблемне, провокаційне, навідне, однополюсне, прикінцеве.

Тема: Перекладач відмовляється перекладати за наявності чинників, що суперечать його моральним переконанням.

3. Ділова гра. Перекладачу бюро перекладів доручено повідомити клієнтові про можливість надання нової послуги. Проведіть телефонну розмову, використовуючи переконання як засіб впливу й дотримуючись культури мовлення.

День четвертий

Орієнтовні питання до дискусії за результатами міні-лекції “Цифровий етикет, як правильно спілкуватись”:

– Чи є сьогодні сторінка у соціальних мережах дієвим засобом позиціонування себе у професійній діяльності?

– Чи доцільно, на вашу думку, використання усіх правил та принципів діджитал-етикету у професійній діяльності? У яких саме випадках так?

День п'ятий

Вправа “Страва” (Копитко, Томаневич, 2017, с. 49)

Мета: розвинути вміння враховувати інтереси кожного в команді.

Інструкція: всі учасники поділяються на дві групи.

Кожній групі пропонується придумати та намалювати нове блюдо, склад якого би задовольняв побажанням і відповідав смакам усіх членів команди. Після чого кожна команда презентує іншій свою страву, з його назвою, складом тощо.

Питання для обговорення:

1. Чи сподобалася вам ця вправа?
2. Чи легко вам було її виконувати?
3. Як вам працювалося в групі?
4. Чи всі учасники виконували це завдання?

5. Чи всі смаки були враховані?

Вправа “Складові конфлікту” (Копитко, Томаневич, 2017, с. 77)

Мета: визначити складові конфлікту.

Інструкція: група поділяється на мікрогрупи.

Під час трьох хвилин обговорюється характерна поведінка учасників конфлікту, особливості прояву емоцій, специфіка змісту діалогу, можливі поведінкові реакції. Далі дискусія триває у групах.

День шостий

Вправа “Розповідь про себе від імені предмету” (Біла, 2013)

Свідомо рефлексія – важливий і складний процес. Дуже складно побачити себе з боку. Складіть імпровізовану розповідь про себе від імені речі, яка багато знає про свого хазяїна. Наприклад, від імені Вашого годинника, мобільного телефона, сумки, туфель і т.п. Починайте зі слів: “Мій господар ...”

Вправа “Хвалебні слова Самому собі (самореклама)” (Біла, 2013)

Згадайте і запишіть все, навіть невеликі Ваші досягнення, якими ви можете пишається. Заявіть світу про свої достоїнства. Ви єдині та неповторні!

Вправа “Самореклама” (Михальчук, Шуберчук, 2019)

Мета: формування навички самопрезентації, розвиток прагнення до особистого цілепокладання та розробки активних дій для досягнення намічених цілей.

Усі члени групи мають п'ять хвилин, щоб написати роботодавцю листа з пропозицією своїх послуг й описом своїх психологічних особливостей, здібностей, схильностей, успіхів. Автор підписує лист, фотографує і надсилає його ведучому. Ведучий отримує всі листи, а потім, не називаючи автора, читає лист уголос. Проводять обговорення листів. Учасники намагаються відгадати, хто автор.

Малюнок “Я успішний” (Біла, 2013)

Намалюйте свій образ успішної людини з усіма важливими атрибутами.

Вправа “Браво” (Біла, 2013)

Час від часу кожен із нас заслуговує на оплески. Учасники тренінгу аплодують кожному по черзі.

Вправа “Дій!” (Злишков, Лукомська, 2022)

Мета впровадження: сформулювати плани на майбутнє з урахуванням знань, отриманих під час тренінгу

Час: 15 хв

Хід проведення:

1. Запропонуйте кожному учаснику подумати про те, що він отримав від курсу, і що збирається робити після завершення навчання.
2. Запропонуйте учасникам розділити аркуш паперу на три стовпці з написом “Шість місяців”, “Три місяці” й “завтра” та заповнити ці стовпці.
3. Дайте учасникам 15 хвилин, а потім попросіть кожного зачитати одну найважливішу річ з кожного стовпчика.

Вправа “Компліменти” (Зливков, Лукомська, 2022)

Мета впровадження: позитивне завершення тренінгу

Час: 5 хв

Хід проведення: Один з них говорить комплімент конкретній людині, потім цю людина говорить комплімент іншому учаснику. Компліменти повинен отримати кожен учасник.

Завдання для самостійної роботи
(міждисциплінарний тренінг
“Індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача”)

День перший

The task “Creating a portfolio of career growth”

1. Prepare a personal career promotion portfolio containing the following structural elements: title page; creative business card of the author; professional credo; indicators of professional level and creative growth (list of completed training courses by main field of activity and related fields of knowledge, trainings, specialized seminars and master classes); a list of extracurricular activities and any positions where leadership skills are used in practice (for example, group leader, etc.); goals and objectives of individual professional activity; planned prospects for career growth.

2. Supplement the portfolio with such documents as: recommendations of leading teachers, heads of course projects; texts of reports at scientific and practical conferences; copies of articles in scientific journals; certificates and thanks for participation in seminars, forums, conferences; certificates for successful assimilation of training and educational programs, etc.

3. Prepare a presentation using graphs, tables, diagrams, photos.

День другий

1. The task “Life Plan”

Every person should plan his life, his future. Without it, her actions lose their integrity and focus, and become spontaneous.

In countries with a developed market economy, a life plan is made while studying at school. In Ukraine, similar planning has not yet taken root. At the same time, it is difficult to overestimate the importance of a life plan. It is especially important for managers and leaders.

Try to develop a life plan for yourself, think it through well, adjust it if necessary and follow it consistently. Then, without a doubt, you will achieve a lot.

Try to formulate a plan for your own life activities using the following algorithm:

1. Your ideas about the future and the main dream.
2. How would you disclose information about yourself to a person you do not know?
3. Would friends write about you in the same way? What would they say about you?
4. Name three people who have had the greatest influence on you.
5. Determine the direction of influence of each of them

6. Name your favorite types of social activities and hobbies.
7. List three things that gave you the most pleasure in the last month.
8. Name three of your favorite activities.
9. Name three of your least favorite activities.
10. Taking into account the above, formulate and briefly describe the main purpose of your life.

2. Доберіть тактовні словесні формули, які б оформлювали різні комунікативні ситуації з професійної діяльності перекладача:

- тактовне зауваження керівника бюро перекладів перекладачеві, який запізнився на роботу;
- нагадування керівництва перекладачеві про дотримання мовленнєвого етикету під час усного перекладу;
- настанова колеги перекладачеві перед важливим заходом.

День третій

У тексті є відхилення від літературних норм. Відредагуйте текст, запишіть правильний варіант. Поясніть, які норми порушено (Безгодова, Волошинова, Ніколаєнко, 2021).

Мабуть важко знайти птаха, який своєю популярністю в народі міг би посперечатися з білою лелекою. Вже й не встановити точно, коли він покинув ліс і почав селитися поруч з людиною, але саме з тих часів склалися їх дружні відношення. У багатьох народів лелека був священним птахом.

Лелека птах долі, провісник щастя й добробуту. Селиться він тільки в добрих людей, а в казках завжди виступає, як позитивний герой. Одна з казок говорить, чому в лелеки червоний клюв і чорні крила: птах обпалив їх, коли спасав дітей охопленого полум'ям будинку, на якому було гніздо.

День четвертий

Напишіть мінісценарій і підготуйтеся до участі в діловій грі. Ситуація: співробітник фірми – гарний фахівець. Але він почав часто запізнюватися на роботу, не попереджаючи ні керівника, ні колег; не здає вчасно звіти, а під час робочого дня “зависає” в мобільному телефоні. Це дратує керівника, але, розуміючи цінність співробітника для фірми, ніяких радикальних кроків керівник не робить. Виникає конфлікт між співробітником і колегами, які виконують за нього його роботу. Який вихід з цієї ситуації можете запропонувати? Які наслідки може мати цей конфлікт для всіх його учасників? (Безгодова, Волошинова, Ніколаєнко, 2021).

День шостий

Напишіть 10 речей, за які Ви вдячні долі, життю (Біла, 2013)

Це можуть бути хороші друзі, відмінне здоров'я, чудові діти, цікава робота чи доброзичливі сусіди. Читайте цей список щоранку протягом місяця. Якщо Ви схвально не оціните те, що у Вас є, Ви більше нічого не отримаєте, адже Вам нічого й надалі не потрібно, Ви ж його і зараз не цінуєте. Як тільки Ви припините зациклюватися на незадоволенні й навчитеся відчувати вдячність за те, що у Вас є, Ви побачите, що Ваш настрій буде день від дня покращуватися, з'являться нові можливості, розпочнеться процвітання та успіх.

Список опублікованих праць за темою дисертації

1. Лавніков О.А., Лесик А.С. Інтегративний підхід у системі вищої освіти: поняття і особливості. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Сер. : Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. № 1 (19). С. 195–199. DOI: 10.32342/2522-4115-2020-1-19-23 **(фахове видання)**
2. Лавніков О.А. Особливості індивідуального стилю професійної діяльності викладача: результати опитування. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Сер. : Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. № 2 (20). С. 208–213. DOI: 10.32342/2522-4115-2020-2-20-24 **(фахове видання)**
3. Лавніков О.А. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів: міжнародний контекст. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля: Серія Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*, 2021. Вип. 2 (22). С. 222–230. DOI: 10.32342/2522-4115-2021-2-22-2. **(фахове видання)**
4. Лавніков О.А. Педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції. *Наукові інновації та передові технології. Серія “Педагогіка”*, 2023. № 4 (18). С. 444–455. DOI: 10.52058/2786-5274-2023-4(18)-444-455 **(фахове видання)**
5. Lavnikov O., Leshchenko H., Maksymenko L., Stanishovskyi A., Vovchasta N., Sheliukh O. Formation of the future translators individual style. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2021, 11/02-XXII, pp. 6–11. **(Web of Science)**
6. Лавніков О.А. Індивідуальний стиль професійної діяльності: термінологічний аспект. *Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. та науковців (Дніпро, 19 березня 2020 р.)*. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. С. 146–149.

7. Лавніков О.А. Психологічний аспект дефініції “індивідуальний стиль”. *Практична психологія у сучасному вимірі*: матер. XI Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. та науковців (Дніпро, 29 березня 2020 р.). Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. С. 106–109.

8. Лавніков О.А. Виявлення психологічних характеристик індивідуального стилю професійної діяльності перекладачів. *Практична психологія у сучасному вимірі*: матер. XII Міжнар. наук.-практ. конф. науковців та студентів (Дніпро, 23 березня 2021 р.) [Електронне видання]. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 139–141.

9. Лавніков О.А. Компоненти індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. *Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень*: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. та науковців (Дніпро, 25 березня 2021 р.) [Електронне видання]. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 145–148.

10. Лавніков О.А. Деякі аспекти формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача. *Психолого-педагогічний супровід фахового зростання особистості в системі неперервної професійної освіти*: матер. II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю (Бердянськ, 25–26 листопада 2021 р.). Бердянськ: БДПУ, 2021. С. 190–193.

11. Лавніков О.А. Міждисциплінарна інтеграція як умова ефективного формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку*: матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Переяслав, 16 листопада 2021 р.). Переяслав, 2021. Вип. 74. С. 80–82.

12. Лавніков О.А. Компетентнісний підхід до формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього перекладача. *The current state of development of world science: characteristics and features*: Collection of scientific papers “SCIENTIA” with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical

Conference (Vol. 2), December 10, 2021. Lisbon, Portuguese Republic: European Scientific Platform. pp. 57–58.

13. Лавніков О.А. Методика реалізації міждисциплінарних проєктів іноземною мовою в умовах закладу вищої освіти. *Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень*: матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспірантів та науковців (м. Дніпро, 28 квітня 2022 р.). Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2022. С. 109–112.

14. Лавніков О.А. Професійно важливі особистісні якості перекладачів та їх вплив на формування індивідуального стилю професійної діяльності. *Наукові тренди постіндустріального суспільства*: матер. IV Міжнар. наук. конф. (м. Суми, 31 березня 2023 р.). Вінниця: Європейська наукова платформа, 2023. С. 214–215.

15. Лавніков О. Міждисциплінарний тренінг як засіб формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів. *Теорія і практика професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі*: матер. 1-ї Міжнар. наук.-практ. конф. наук.-пед., пед. працівників і молодих учених (Дніпро, 5–6 квітня 2023 р.). Дніпро: Університет ім. Альфреда Нобеля, 2023. С. 249–252.

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«Університет імені Альфреда Нобеля»
(ВНЗ «УАН»)

вул. Січеславська Набережна, 18, м. Дніпро, Україна, 49000
 тел. +38(095) 7-0000-47, +38(063) 7-0000-47, +38(0562) 31-24-51, e-mail: info@duan.edu.ua, duan.edu.ua
 код ЄДРПОУ 20201672

від 02.05.2023 № 163 на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Лавнікова Олега Артуровича за темою
«Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх
перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції»

Результати дисертаційного дослідження О.А. Лавнікова за темою «Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції» було впроваджено у процес професійної підготовки майбутніх перекладачів, що здійснюється в Університеті імені Альфреда Нобеля.

Автор виступив з доповіддю на спільному засіданні кафедри європейських і східних мов та перекладу та інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля, де представив обґрунтовані та перевірені педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Викладачі кафедр були ознайомлені з сутністю поняття «індивідуальний стиль професійної діяльності перекладача», його структурою; пакетом діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

У межах дослідження проведено опитування студентів, які навчаються на освітньо-професійній програмі «Переклад (англійська)» спеціальності 035 Філологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на констатувальному й контрольному етапах експерименту. При цьому апробований пакет діагностичних методик дозволив охарактеризувати наявний рівень сформованості індивідуального стилю професійної діяльності та визначити напрямки його вдосконалення.

У практику навчально-виховного процесу впроваджено такі конкретні заходи наукового дослідження О.А. Лавнікова: організація самостійної роботи студентів через виконання міждисциплінарних завдань на основі ідей

УНІВЕРСИТЕТ СЕРТИФІКОВАНО ТА АКРЕДИТОВАНО МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

предметно-мовного інтегрованого навчання; впровадження інтегрованих форм позааудиторної роботи, зокрема міждисциплінарного тренінгу; написання студентами міждисциплінарних науково-дослідницьких проєктів, тематика яких відображає взаємозв'язки теоретичних і практичних аспектів формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Результати, отримані завдяки упровадженню авторських положень і рекомендацій А.О. Лавнікова, позитивно і результативно вплинули на рівень сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Довідка видана для представлення у разову спеціалізовану вчену раду за місцем захисту дисертації.

Проректор із забезпечення
якості освітнього процесу,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Тетяна КОРОБЕЙНИКОВА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
 ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ

вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013,
 тел./факс: (0382) 72-09-23, 65-65-52, тел.: 79-53-55, 79-59-45
 E-mail: kgpa@ukr.net Код ЄДРПОУ 02138872

Від 30.05.2023 № 255 на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
**«Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх
 перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції»**,
 поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»
ЛАВНІКОВА ОЛЕГА АРТУРОВИЧА

Упродовж 2020–2022 рр. на кафедрі іноземних мов здійснювалась апробація та впровадження результатів дисертаційного дослідження Лавнікова Олега Артуровича на тему «Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції». Зокрема, було впроваджено педагогічні умови, пакет діагностичних методик, спрямованих на виявлення рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів.

Предметом апробації і впровадження було авторське дидактичне забезпечення процесу формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів, що включає: методичні рекомендації до використання у навчальному процесі міждисциплінарних завдань в умовах самостійної роботи, а також міждисциплінарних науково-дослідницьких проєктів.

Проведена педагогічна діагностика підтвердила доцільність використання розроблених О.А. Лавніковим у межах дисертаційного дослідження матеріалів для підвищення якості професійної підготовки майбутніх перекладачів, рівня їх індивідуального стилю професійної діяльності.

Результати апробації матеріалів дисертаційного дослідження Лавнікова Олега Артуровича, були обговорені та затверджені на засіданні кафедри іноземних мов Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (протокол № 11 від 15.05.2023 р.) та рекомендовані до подальшого впровадження.

Проректор з наукової роботи,
 доктор педагогічних наук, професор

Олександр ГАЛУС

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

«01» червня 2023 р.

№114

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
**«Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх
перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції»,**
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»
ЛАВНІКОВА ОЛЕГА АРТУРОВИЧА

Результати наукового пошуку Лавнікова Олега Артуровича за темою «Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції» впроваджено й нині використовуються на кафедрі англійської філології при організації аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності здобувачів вищої освіти з метою удосконалення підготовки майбутніх перекладачів. Зокрема, авторські розробки О. Лавнікова (міждисциплінарні завдання для самостійної роботи, міждисциплінарні науково-дослідницькі проекти) знайшли практичне застосування при розробці науково-методичного забезпечення змісту професійної підготовки фахівців сфери перекладацьких послуг та застосовуються як при викладанні окремих тем, так і для організації позааудиторної діяльності майбутніх перекладачів.

Розроблений О. Лавніковим пакет діагностичних методик, спрямованих на виявлення рівня сформованості індивідуального стилю професійної діяльності у майбутніх перекладачів, було апробовано серед здобувачів вищої освіти, які навчаються на освітньо-професійній програмі «Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно) (англійська)» спеціальності 035 Філологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Довідку про впровадження результатів дослідження О. Лавнікова на тему «Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах міждисциплінарної інтеграції» розглянуто й ухвалено на засіданні кафедри англійської філології (протокол №10 від 25.05.2023 р.).

Завідувач кафедри
англійської філології
Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

доц. Забужанська І.Д.

Зразок підпису
Забужанської І.Д.
Засвідчую
завідувач кафедри
01 06 2023

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 09:53:44 05.09.2023

Назва файлу з підписом: Лавніков_робота.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 3.3 МБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Лавніков_робота.pdf
Розмір файлу без підпису: 3.6 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ЛАВНІКОВ ОЛЕГ АРТУРОВИЧ
П.І.Б.: ЛАВНІКОВ ОЛЕГ АРТУРОВИЧ
Країна: Україна
РНОКПП: 3527313079
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 09:53:39
05.09.2023
Сертифікат виданий: АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»
Серійний номер: 248197DDFAB977E50400000061241B01915A6004
Алгоритм підпису: ДСТУ-4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)
Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)
Сертифікат: Кваліфікований